

NBP

Narodowy Bank Polski

Kwiecień 2015 r.

Ocena funkcjonowania polskiego systemu płatniczego w II półroczu 2014 r.

Kwiecień 2015 r.

Ocena funkcjonowania polskiego systemu płatniczego w II półroczu 2014 r.

Opracował: DSP

Spis treści

Streszczenie	4
Informacje wstępne	7
Systemy płatności	8
1. Systemy płatności wysokokwotowych	8
2. Systemy płatności detalicznych	20
Systemy rozliczeń i rozrachunku papierów wartościowych	36
1. Systemy rozrachunku papierów wartościowych	36
2. Systemy rozliczeń papierów wartościowych	40
Pozostałe elementy infrastruktury polskiego systemu płatniczego	43
1. Podmioty świadczące usługi płatnicze	43
2. Bankomaty	50
3. Punkty handlowo-usługowe akceptujące karty płatnicze	53
4. Punkty <i>cash back</i>	58
5. Repozytorium transakcji	61
Rachunki bankowe i bezgotówkowe instrumenty płatnicze	62
1. Rachunki bankowe	62
2. Bezgotówkowe instrumenty płatnicze	64
3. Oszustwa dotyczące instrumentów płatniczych	74
Pieniądz bezgotówkowy i gotówkowy	82
Działania w zakresie polityki i rozwoju systemu płatniczego	87
1. Zagadnienia prawne	87
2. Działania w zakresie upowszechniania obrotu bezgotówkowego	99
3. Działania na rzecz wprowadzenia standardów SEPA	101
4. Działania w zakresie rozwoju rozliczeń i rozrachunku papierów wartościowych	104
Działania w zakresie nadzoru nad systemem płatniczym	106
1. Działania w zakresie nadzoru nad systemami płatności	106
2. Działania w zakresie wydawania przez Prezesa NBP opinii ws. krajowych instytucji płatniczych	106
3. Inne działania	107
4. Działania w zakresie nadzoru nad systemami rozliczeń i rozrachunku papierów wartościowych	107
Wyniki wybranych badań i analiz w zakresie systemu płatniczego	109
1. Analiza zasadności i możliwości uczestnictwa złotego w systemie CLS (<i>Continuous Linked Settlement</i>)	109
2. Analiza opłat na rynku usług bankomatowych w Polsce	110

3. Projekt badawczy nt. kosztów instrumentów płatniczych na rynku polskim	111
4. Badanie barier związanych z ubankowaniem wśród osób młodych w Polsce	112
5. Diagnoza wiedzy i świadomości ekonomicznej dzieci i młodzieży w Polsce	113
6. Analiza oferty usług bankowych w Polsce dla osób poniżej 24 roku życia	114
7. <i>Determinants of non-cash payments</i>	114
8. Prognoza wybranych wskaźników rozwoju obrotu bezgotówkowego na lata 2014 – 2020	115
9. Porównanie wybranych elementów polskiego systemu płatniczego z systemami innych krajów Unii Europejskiej za 2013 r.	116
10. Pieniądz gotówkowy i bezgotówkowy a rozwój polskiej gospodarki	116

Wykaz stosowanych skrótów	117
Spis wykresów	119
Spis tabel	123

Streszczenie

„Ocena funkcjonowania polskiego systemu płatniczego w II półroczu 2014 r., zwana dalej „Oceną”, jest cyklicznym materiałem, przygotowanym przez Departament Systemu Płatniczego, stanowiącym dla Zarządu NBP podstawę do dokonania okresowej oceny rozliczeń pieniężnych, tj. realizacji zadania określonego w art. 17 ust. 4 pkt 3 ustawy o Narodowym Banku Polskim.

W Ocenie przedstawiono główne fakty i wydarzenia, które miały miejsce w ramach funkcjonowania polskiego systemu płatniczego w II połowie 2014 r., jak również dane statystyczne odzwierciedlające rozwój systemu płatniczego w Polsce w tym okresie oraz jego poziom na koniec grudnia 2014 r.

Wśród najistotniejszych dla systemu płatniczego w Polsce w II połowie 2014 r. zdarzeń należy wymienić:

- 1) faktyczne obniżenie opłaty *interchange* z dniem 1 lipca 2014 r. do 0,5% kwoty transakcji, którego ocena, jakkolwiek generalnie pozytywna, zawiera nie tylko elementy oceniane pozytywnie (np. wpływ na wzrost sieci akceptacji i transakcyjności kart płatniczych), ale i negatywnie (np. zmiany w taryfach prowizji i opłat dla klientów banków) przy jednoczesnym niespełnieniu niektórych oczekiwań (np. wpływu na obniżkę cen),
- 2) otwarcie z dniem 8 grudnia 2014 r. w systemie SORBNET2 rachunku bankowego dla KDPW_CCP S.A., co umożliwiło dokonywanie przez KDPW_CCP S.A. bezpośrednio w pieniądzu banku centralnego rozrachunku wyników rozliczeń transakcji instrumentami pochodnymi w obrocie zorganizowanym i niezorganizowanym,
- 3) dokonanie zmian prawnych w umowie TARGET2-NBP, ustanawiających dodatkową opłatę dla uczestników, w przypadku utrzymywania przez nich wyższych sald niż ustalone dla nich limity, co należy ocenić pozytywnie, ponieważ zakończyły one niepożądane subsydiowanie podmiotów komercyjnych przez bank centralny oraz zostały wprowadzone w taki sposób, aby nie obciążać uczestników, którzy nie przekroczyli ustalonego dla nich limitu.

Równocześnie w II połowie 2014 r. powstały w Polsce i Komisji Europejskiej regulacje i decyzje, które będą miały istotny wpływ na funkcjonowanie polskiego systemu płatniczego w najbliższej przyszłości. Należą do nich w szczególności:

- 1) uchwalenie w dniu 28 listopada 2014 r. ustawy o zmianie ustawy o usługach płatniczych, obniżającej od stycznia 2015 r. opłatę *interchange* w przypadku kart debetowych do 0,2%, a dla kart kredytowych – do 0,3% kwoty transakcji. Skutki kolejnej obniżki opłaty *interchange* będą mogły być pełniej przeanalizowane jednak najwcześniej dopiero w II półroczu 2015 r.
- 2) przyjęcie w dniu 23 lipca 2014 r. Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie przejrzystości i porównywalności opłat związanych z prowadzeniem rachunku płatniczego, przenoszenia rachunku płatniczego oraz dostępu do podstawowego rachunku płatniczego (tzw. PAD). Głównym jej celem jest zmniejszenie skali wykluczenia finansowego w Unii Europejskiej, m.in. poprzez zapewnienie wszystkim konsumentom dostępu do podstawowego rachunku, realizującego funkcje płatnicze.
- 3) przyjęcie w dniu 23 lipca 2014 r. Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady UE w sprawie usprawnienia rozrachunku papierów wartościowych w Unii Europejskiej i w sprawie centralnych

depozytów papierów wartościowych oraz zmieniające dyrektywy 98/26/WE i 2014/65/UE oraz rozporządzenie (UE) nr 236/2012. Weszło ono w życie w dniu 17 września 2014 r. Rozporządzenie to określane jest jako „CSDR” (*Central Securities Depositories Regulation*). Rozporządzenie wprowadza jednolite wymogi prawne dotyczące rozrachunku instrumentów finansowych w Unii oraz zasady dotyczące organizacji i prowadzenia centralnych depozytów papierów wartościowych (CDPW).

- 4) wydanie przez Prezesa NBP zgody na prowadzenie przez Polski Standard Płatności sp. z o.o. Systemu Płatności Mobilnych BLIK. System ten jest pierwszym w Polsce systemem płatności mobilnych, umożliwiającym realizację transakcji płatniczych inicjowanych przy użyciu mobilnego instrumentu płatniczego. System BLIK uruchomiony został operacyjnie w dniu 9 lutego 2015 r.

Najważniejsze dane statystyczne odzwierciedlające rozwój polskiego systemu płatniczego w II półroczu 2014 r. i jego poziom na koniec grudnia 2014 r. są następujące:

- 1) w systemach płatności wysokokwotowych – w systemie SORBNET2 odnotowano wzrost liczby i wartości zrealizowanych zleceń odpowiednio o 10,9% i 0,3%. Z kolei w systemie TARGET2-NBP odnotowano wzrost wartości zrealizowanych zleceń o 16,3% oraz spadek ich liczby o 1,1%.
- 2) w systemach płatności detalicznych:
 - w systemach Elixir i Euro Elixir odnotowano wzrost zarówno liczby realizowanych zleceń odpowiednio o 3,2% i 16%, jak i ich wartości odpowiednio o 7,5% i 15%. Ponadto, w systemie Euro Elixir odnotowano kolejny wzrost zarówno liczby, jak i wartości poleceń przelewu SEPA (SEPA Credit Transfer – SCT) o 15,8%.
 - w systemach Express Elixir i BlueCash odnotowano kolejny wzrost zarówno liczby odpowiednio o 74% i 19%, jak i wartości odpowiednio o 54% i 28% realizowanych zleceń,
- 3) w zakresie dotyczącym obrotu gotówkowego i bezgotówkowego odnotowano wzrost udziału gotówki w agregacie podaży pieniądza M1 z 21,1% w czerwcu 2014 r. do 21,4% w grudniu 2014 r. Wzrost wskaźnika udziału procentowego pieniądza gotówkowego w agregacie podaży pieniądza M1 należy ocenić, na tle dotychczasowych trendów w Polsce i Unii Europejskiej, jako zjawisko niekorzystne i świadczące o wciąż dużym przywiązaniu polskiego społeczeństwa do fizycznej formy pieniądza. Ponadto, odnotowano spadek udziału depozytów gospodarstw domowych w agregacie podaży pieniądza M1 z poziomu 50% w czerwcu 2014 r. do poziomu 49,6% w grudniu 2014 r. Powyższy spadek udziału depozytów w M1 należy ocenić jako zjawisko niekorzystne dla rozwoju obrotu bezgotówkowego.
- 4) najczęściej wykorzystywanym przez posiadaczy rachunków bankowych instrumentem płatności bezgotówkowych była, po raz pierwszy w historii, karta płatnicza stanowiąca ok. 50,7% wszystkich transakcji bezgotówkowych. Liczba transakcji przy użyciu karty płatniczej wzrosła o 26,7% w stosunku do I półrocza 2014 r. Odnotowano wzrost (o 3,8% w stosunku do poprzedniego półrocza) liczby transakcji poleceniem zapłaty.
- 5) odnotowano wzrost liczby wydanych kart płatniczych o 2,5% (do poziomu 36,1 mln), przy czym nadal utrzymywała się tendencja spadkowa dotycząca liczby kart kredytowych (spadek o 0,9% w porównaniu do I półrocza 2014 r.). W omawianym okresie wzrosła liczba punktów handlowo-usługowych wyposażonych w terminale POS o 9,2% oraz bankomatów o 5,2%.
- 6) niepokojącym zjawiskiem odnotowanym w minionym półroczu był wzrost liczby i wartości operacji oszukańczych dokonanych kartami płatniczymi. Według danych przekazanych przez banki w porównaniu do poprzedniego półrocza liczba oraz wartość takich operacji wzrosła odpowiednio o 10,9% i 4,9%.

Warto podkreślić, iż ostatnie półrocze to także dynamiczny rozwój rynku innowacyjnych instrumentów i usług płatniczych, do których w szczególności należą karty zbliżeniowe i płatności mobilne, mające na celu zastąpić płatności gotówkowe głównie w niskokwotowych transakcjach detalicznych.

Należy dodać, że funkcjonowanie systemu płatniczego w Polsce jest wypadkową działań i decyzji bardzo wielu podmiotów. Narodowy Bank Polski, realizując ustawowe zadanie organizacji rozliczeń pieniężnych, pełni w tym zakresie nie tylko funkcję regulacyjną, nadzorczą i operacyjną, ale i – wzorem innych banków centralnych - funkcję katalizatora zmian, która przejawia się m.in. w inicjowaniu lub wspieraniu działań wielu innych podmiotów i instytucji w zakresie systemu. Warto jednak pamiętać, iż przyjmując ww. rolę katalizatora zmian, NBP nie zawsze na wszystkie podejmowane kwestie i działania ma ostateczny wpływ.

Biorąc pod uwagę przedstawione powyżej informacje i dane, funkcjonowanie polskiego systemu płatniczego w II półroczu 2014 r. należy ocenić pozytywnie.

Informacje wstępne

Narodowy Bank Polski przedstawia cykliczny materiał oceniający funkcjonowanie krajowego systemu płatniczego w II półroczu 2014 r. Materiał ten ma na celu przedstawienie kompleksowej informacji dotyczącej stanu i poziomu rozwoju poszczególnych elementów polskiego systemu płatniczego w ciągu omawianego półrocza oraz najistotniejszych prac i wydarzeń w tym zakresie. Sporządzenie *Oceny funkcjonowania polskiego systemu płatniczego* stanowi podstawę dla realizacji ustawowego obowiązku Zarządu NBP, określonego w art. 17 ust. 4 pkt 3 ustawy o Narodowym Banku Polskim, tj. dokonywania okresowej oceny rozliczeń pieniężnych.

Prezentowany materiał zawiera informacje i dane o:

1. funkcjonowaniu systemów płatności, w tym: systemów SORBNET2 i TARGET2-NBP, prowadzonych przez NBP, systemów Elixir, Euro Elixir i Express Elixir, prowadzonych przez Krajową Izbę Rozliczeniową S.A., oraz systemu BlueCash prowadzonego przez Blue Media S.A.,
2. systemach rozrachunku papierów wartościowych prowadzonych przez Krajowy Depozyt Papierów Wartościowych S.A. i NBP oraz o systemie rozliczeń papierów wartościowych prowadzonych przez KDPW_CCP S.A.,
3. pozostałych elementach infrastruktury polskiego systemu płatniczego,
4. rachunkach bankowych i bezgotówkowych instrumentach płatniczych,
5. poziomie rozwoju obrotu bezgotówkowego i gotówkowego,
6. działaniach podjętych przez NBP w zakresie polityki i rozwoju systemu płatniczego,
7. działaniach podjętych przez NBP w zakresie nadzoru nad systemami płatności oraz systemami rozliczeń i rozrachunku papierów wartościowych,
8. wynikach wybranych badań i analiz w zakresie systemu płatniczego.

Systemy płatności

Na koniec II półrocza 2014 r. w Polsce funkcjonowało 6 głównych systemów płatności:

- 2 systemy płatności wysokokwotowych:

- system SORBNET2, prowadzony przez NBP,
- system TARGET2-NBP, prowadzony przez NBP pod względem prawnym, a operacyjnym przez trzy banki centralne (Deutsche Bundesbank, Banque de France i Banca d'Italia),

- 4 systemy płatności detalicznych:

- system Elixir, prowadzony przez Krajową Izbę Rozliczeniową S.A.,
- system Euro Elixir, prowadzony przez Krajową Izbę Rozliczeniową S.A.,
- system Express Elixir, prowadzony przez Krajową Izbę Rozliczeniową S.A.,
- system BlueCash, prowadzony przez Blue Media S.A.

1. Systemy płatności wysokokwotowych

1.1 System SORBNET2

W II półroczu 2014 r. działania prowadzone w zakresie systemu SORBNET2 koncentrowały się głównie na pracach implementacyjno-wdrożeniowych związanych w szczególności z przystąpieniem do systemu izby rozliczeniowej na rynku papierów wartościowych, pełniącej funkcję centralnego kontrahenta (CCP – ang. *Central Counterparty*), tj. KDPW_CCP S.A., (zwanej dalej KDPW_CCP), oraz na zmianach w dokumentacji prawnej systemu będących wynikiem przystąpienia do systemu nowego uczestnika, a także na przygotowaniach do wdrożenia kolejnej wersji systemu SORBNET2, planowanego na wiosnę 2015 r.

Ponadto w II półroczu 2014 r. kontynuowana była analiza zasadności i możliwości uczestnictwa złotego w systemie CLS¹.

KDPW_CCP nowym uczestnikiem systemu SORBNET2

W dniu 8 grudnia 2014 r. do grona uczestników systemu SORBNET2 dołączył nowy system zewnętrzny, tj. KDPW_CCP. KDPW_CCP jest izbą rozliczeniową świadczącą usługi rozliczeniowe jako kontrahent centralny, dokonującą rozliczeń m.in. transakcji instrumentami pochodnymi w obrocie zorganizowanym i niezorganizowanym. Otwarcie rachunku dla KDPW_CCP w systemie SORBNET2 umożliwiło dokonywanie przez KDPW_CCP S.A. bezpośrednio w pieniądzu banku centralnego rozrachunku wyników rozliczeń ww. transakcji (dotychczas rozrachunek ten był dokonywany za pośrednictwem KDPW S.A.). Otwarcie rachunku bankowego dla KDPW_CCP poprzedzone było pracami analitycznymi mającymi na celu wypracowanie

¹ CLS (*Continuous Linked Settlement*) to globalny system utworzony w celu rozrachunku transakcji walutowych, przeprowadzanego w sposób ciągły i jednoczesny dla obu stron transakcji na zasadzie PvP (*payment versus payment*). System ten istotnie ogranicza ryzyko rozrachunku wynikające z realizacji płatności w różnych strefach czasowych, w jakich funkcjonują systemy RTGS poszczególnych walut. Obecnie CLS rozlicza 17 walut.

szczegółowych zasad przeprowadzania rozrachunku nowego uczestnika w systemie SORBNET2 oraz zasad monitorowania.

Równolegle prowadzone były prace nad opracowaniem odpowiedniej umowy rachunku bankowego dla KDPW_CCP oraz wprowadzeniem odpowiednich zmian do umów w sprawie warunków otwierania i prowadzenia rachunku bankowego w systemie SORBNET2 zawartych z bankami oraz z KDPW S.A.

Zmiany w systemie SORBNET2

W II półroczu 2014 r. w systemie SORBNET2 przygotowano i wprowadzono kilka zmian wynikających z bieżących potrzeb zgłaszanych przez uczestników systemu. Po uzgodnieniu i odpowiednim przetestowaniu tych zmian zostały one wdrożone etapowo w terminach: 22 października 2014 r., 8 grudnia 2014 r. oraz 1 stycznia 2015 r.

W dniu 30 września 2014 r. została przekazana uczestnikom wersja 2.1 Specyfikacji funkcjonalnej systemu SORBNET2 dla uczestników, uwzględniająca ww. zmiany. Dokumentacja dostępna jest na stronie internetowej www.nbp.pl, w zakładce dedykowanej systemowi SORBNET2².

W lipcu 2014 r. NBP uruchomił po raz drugi procedurę zarządzania zmianą w systemie SORBNET2, której celem było zgromadzenie propozycji zmian do wprowadzenia w wersji 3.0 systemu, której wdrożenie zaplanowane zostało na dzień 18 maja 2015 r. W tym celu w dniu 17 lipca 2014 r. DSP NBP zwrócił się do Krajowej Grupy Użytkowników SORBNET2 (KGU SORBNET2³) oraz do uczestników wewnętrznych systemu (departamentów NBP) z prośbą o zgłaszanie propozycji zmian do systemu SORBNET2. W wyniku przeprowadzonej analizy zgłoszonych zmian zdecydowano o wdrożeniu kilku wewnętrznych zmian poprawiających funkcjonalność systemu. W dniu 22 grudnia 2014 r. do KGU SORBNET2 zostało wystosowane pismo w tej sprawie informujące o zakresie wprowadzanych zmian, planowanym na dzień 18 maja 2015 r. wdrożeniu nowej wersji systemu i terminie planowanych testów poprzedzających wdrożenie.

Nowa wersja specyfikacji funkcjonalnej systemu, uwzględniająca zmianę planowaną do wdrożenia w wersji 3.0 systemu, została przekazana uczestnikom i opublikowana w dniu 10 grudnia 2014 r. na stronie internetowej www.nbp.pl, w zakładce dedykowanej systemowi SORBNET2⁴.

Zmiany w umowach w sprawie warunków otwierania i prowadzenia rachunku bankowego w systemie SORBNET2

² System płatniczy > Infrastruktura systemu płatniczego > Systemy płatności wysokokwotowych > SORBNET2.

³ Krajowa Grupa Użytkowników SORBNET2 (KGU SORBNET2) powołana została przez Związek Banków Polskich w ramach struktury Komitetu ds. Systemu Płatniczego w styczniu 2013 r. KGU powstała z przekształcenia Zespołu ds. wprowadzania mechanizmów usprawniających rozrachunek międzybankowy i stanowi forum wymiany informacji i uwag dotyczących bieżącego funkcjonowania systemu oraz służy wypracowywaniu wspólnego stanowiska uczestników systemu dotyczącego m.in. zmian wprowadzanych w systemie SORBNET2 oraz kierunków jego rozwoju. KGU skupia uczestników systemu SORBNET2, tj. banki, KIR S.A. i KDPW S.A. Koordynatorem jej prac jest Związek Banków Polskich.

⁴ System płatniczy > Infrastruktura systemu płatniczego > Systemy płatności wysokokwotowych > SORBNET2.

W II półroczu 2014 r. w obowiązujących umowach w sprawie warunków otwierania i prowadzenia rachunku bankowego w systemie SORBNET2, zawartych między NBP a uczestnikami systemu SORBNET2, wprowadzono zmiany spowodowane głównie zmianami wprowadzonymi w uchwale Zarządu Narodowego Banku Polskiego w sprawie prowizji i opłat bankowych stosowanych przez Narodowy Bank Polski oraz otwarciem w dniu 8 grudnia 2014 r. rachunku bankowego dla KDPW_CCP S.A.

Ocena nadzorcza systemu SORBNET2

W II półroczu 2014 r. w DSP NBP kontynuowana była ocena nadzorcza systemu SORBNET2 pod kątem spełniania opracowanych w 2012 r., przez Bank Rozrachunków Międzynarodowych (BIS) oraz Międzynarodową Organizację Komisji Papierów Wartościowych (IOSCO), zasad zawartych w dokumencie pt. *Principles for financial market infrastructures* (PFMIs)⁵.

Dane statystyczne – system SORBNET2

Według stanu na dzień 31 grudnia 2014 r. w systemie SORBNET2 uczestniczyło 50 podmiotów, w tym 46 banków, Krajowa Izba Rozliczeniowa S.A., Krajowy Depozyt Papierów Wartościowych S.A., KDPW_CCP S.A. oraz Narodowy Bank Polski. W porównaniu do stanu na dzień 30 czerwca 2014 r. liczba uczestników systemu SORBNET2 zwiększyła się o jeden podmiot⁶.

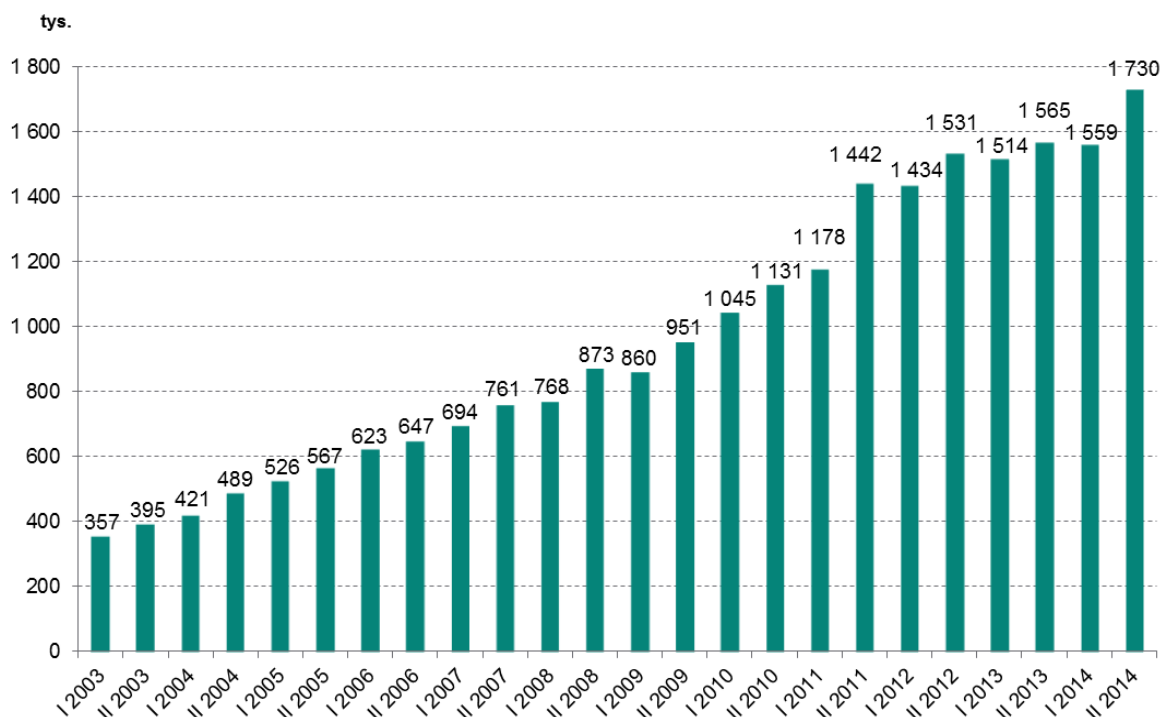
W II półroczu 2014 r. w systemie SORBNET2 zrealizowano ogółem 1.729.706 zleceń (średnio dziennie 13.513 zleceń) o łącznej wartości 34,1 bln zł. W porównaniu do I półrocza 2014 r., w którym zrealizowano 1.559.160 operacji o łącznej wartości 34,0 bln zł, ogólna liczba zrealizowanych zleceń wzrosła o 10,9%. Wartość obrotów zrealizowanych w systemie wzrosła o 0,3% i ich nieznaczny przyrost, przy jednoczesnym znacznym wzroście wolumenu zrealizowanych zleceń, skutkowało spadkiem o 9,6% średniej wartości jednego zlecenia. Średni dzienny wolumen zrealizowanych zleceń wzrósł o 7,5% w analizowanym okresie, przy czym średnie dzienne obroty zmalały o 2,9%. Najwyższy dzienny wolumen zleceń wyniósł 21.384 zleceń i wystąpił w dniu 28 listopada 2014 r.

Liczbę i wartość zleceń zrealizowanych w systemie SORBNET (do dnia 9 czerwca 2013 r.) i SORBNET2 (od dnia 10 czerwca 2013 r.) na przestrzeni lat 2003 – 2014 prezentują wykresy nr 1 i 2. Szczegółowe dane dotyczące liczby i wartości zrealizowanych zleceń oraz zmian, jakie miały miejsce w II półroczu 2014 r. w porównaniu do I półrocza 2014 r., przedstawiają tabele nr 1 i 2.

⁵ Zasady dotyczące infrastruktury rynków finansowych zostały opracowane przez działający przy Banku Rozrachunków Międzynarodowych Komitet ds. Systemów Płatności i Rozrachunku (*Committee on Payment and Settlement Systems*, CPSS) oraz Komitet Techniczny Międzynarodowej Organizacji Komisji Papierów Wartościowych (*Technical Committee of the International Organization of Securities Commissions*, IOSCO).

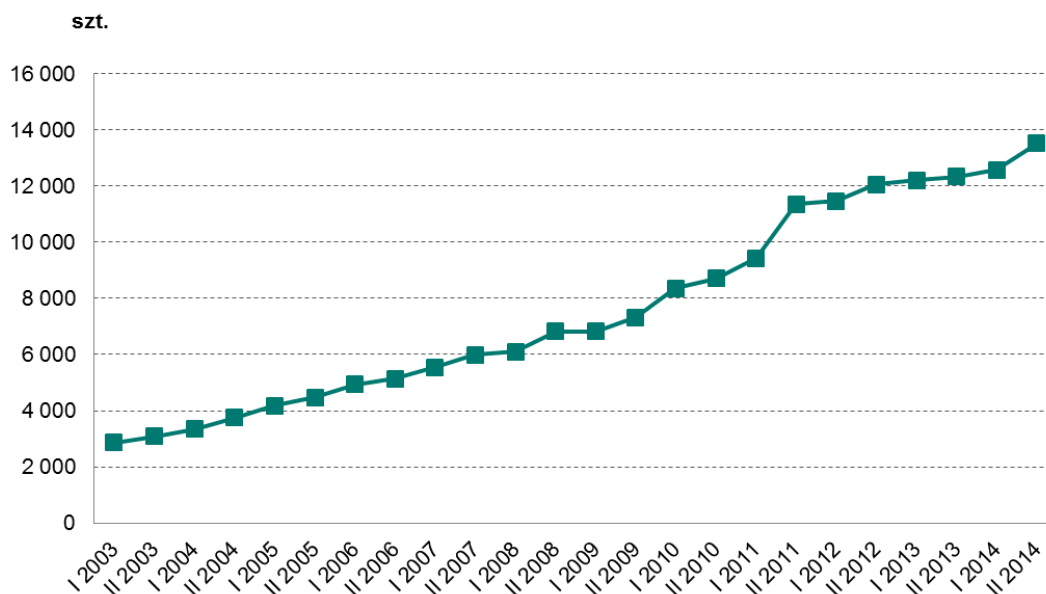
⁶ Grono uczestników systemu SORBNET2 powiększyło się o Krakowski Bank Spółdzielczy w dniu 8 września 2014 r. oraz o KDPW_CCP S.A. w dniu 8 grudnia 2014 r. W dniu 31 października 2014 r. nastąpiło przejście Nordea Bank Polska S.A. przez PKO Bank Polski S.A., czego rezultatem było zamknięcie rachunku bieżącego Nordea Bank Polska S.A. w systemie SORBNET2.

Wykres nr 1. Liczba zleceń zrealizowanych w systemie SORBNET i SORBNET2 w kolejnych półroczach w latach 2003 – 2014 (w tys. sztuk)

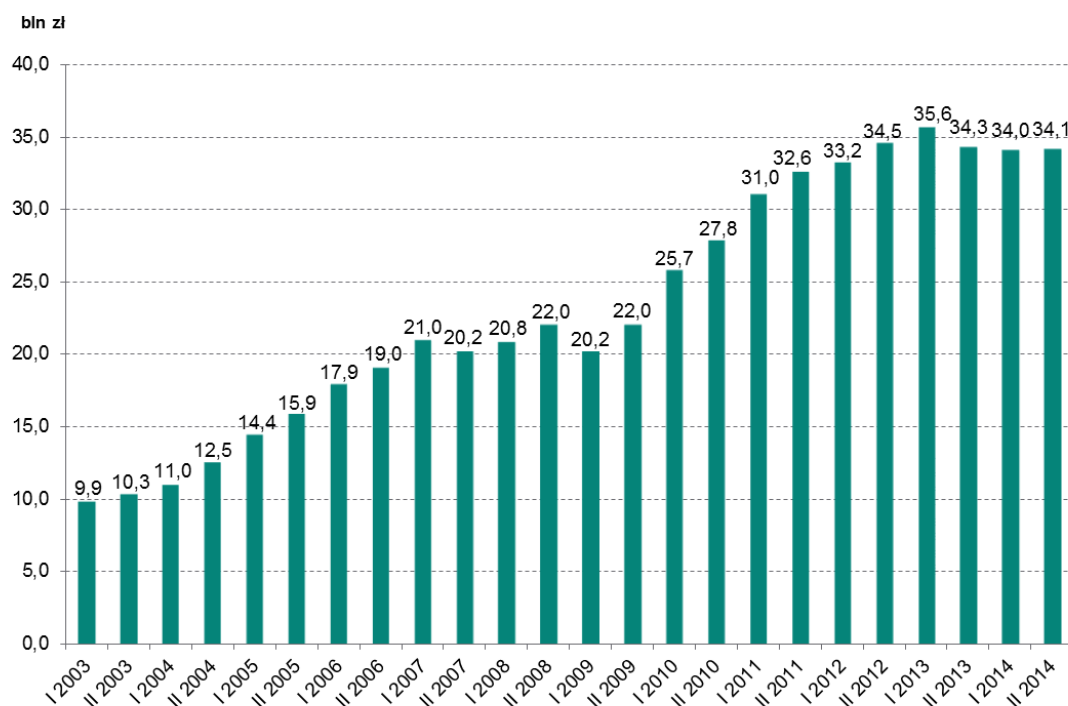
Źródło: Opracowanie własne, DSP

Wykres nr 2. Średnia dzienna liczba zrealizowanych w systemie SORBNET i SORBNET2 w kolejnych półroczach w latach 2003 – 2014

Źródło: Opracowanie własne, DSP

Wykres nr 3. Wartość zleceń zrealizowanych w systemie SORBNET i SORBNET2 w kolejnych półroczach w latach 2003 – 2014 (w bln zł)

Źródło: Opracowanie własne, DSP

Tabela nr 1. Porównanie liczby zleceń zrealizowanych w systemie SORBNET2 w I i II półroczu 2014 r.

	I połowa 2014 r.		II połowa 2014 r.		Zmiana
	Liczba zleceń	Udział	Liczba zleceń	Udział	
OGÓLEM	1.559.160	100%	1.729.706	100%	↑ 10,94%
1/ W tym:					
▪ międzybankowe	131.232	8,42%	139.280	8,05%	↑ 6,13%
▪ klientowskie	1.427.928	91,58%	1.590.426	91,95%	↑ 11,38%
2/ W tym:					
▪ zlecenia banków	1.453.590	93,23%	1.616.116	93,43%	↑ 11,18%
▪ zlecenia KIR	16.833	1,08%	16.781	0,97%	↓ -0,31%
▪ zlecenia KDPW i KDPW_CCP	25.427	1,63%	30.030	1,74%	↑ 18,10%
▪ zlecenia NBP	63.310	4,06%	66.779	3,86%	↑ 5,48%
Średnia dzienna liczba zleceń	12.574	-	13.513	-	↑ 7,47%

Źródło: Opracowanie własne, DSP

Tabela nr 2. Porównanie wartości zleceń zrealizowanych w systemie SORBNET2 w I i II półroczu 2014 r.⁷

	I połowa 2014 r.		II połowa 2014 r.		Zmiana
	Wartość zleceń (w bln zł)	Udział	Wartość zleceń (w bln zł)	Udział	
OGÓŁEM	34,0	100%	34,1	100%	↑ 0,26%
1/ W tym:					
▪ międzybankowe	21,4	62,97%	20,3	59,56%	↓ -5,17%
▪ klientowskie	12,6	37,03%	13,8	40,44%	↑ 9,50%
2/ W tym:					
▪ zlecenia banków	13,1	38,42%	14,3	41,77%	↑ 9,02%
▪ zlecenia KIR	0,8	2,47%	0,8	2,49%	↑ 0,99%
▪ zlecenia KDPW i KDPW_CCP	2,6	7,78%	2,6	7,71%	↓ -0,61%
▪ zlecenia NBP	17,5	51,33%	16,4	48,03%	↓ -6,19%
Średnie dzienne obroty	274,4 mld zł	-	266,5 mld zł	-	↓ -2,87%
Średnia wartość jednego zlecenia	21,8 mln zł	-	19,7 mln zł	-	↓ -9,62%

Źródło: Opracowanie własne, DSP

Ocena funkcjonowania systemu SORBNET2 w II półroczu 2014 r.

W II półroczu 2014 r. system SORBNET2 funkcjonował prawidłowo. W tym okresie wystąpiła jedynie jedna dłuższa (około półgodzinna) przerwa w dostępności systemu.

Pozytywnie należy ocenić przystąpienie do systemu nowego uczestnika, jakim jest KDPW_CCP S.A., będąca izbą rozliczeniową prowadzącą rozliczenia transakcji z zastosowaniem szeregu mechanizmów pozwalających na systemowe obniżenie ryzyka niewywiązania się stron ze zobowiązań wynikających z zawartych transakcji.

Analizując rozwój systemu, warto podkreślić kontynuowaną w II półroczu 2014 r. tendencję wzrostową w zakresie liczby zleceń zrealizowanych w systemie – średnia dzienna liczba zleceń wzrosła o nieco ponad 7%, w poprzednim okresie sprawozdawczym (w I półroczu 2014 r. w porównaniu do II półrocza 2013 r.) wzrost wyniósł 2%. Wzrost liczby zleceń dotyczył w większej mierze zleceń klientowskich, co może wskazywać na rosnące wykorzystanie systemu SORBNET2 do realizacji zleceń klientów banków. Analizując dane szczegółowe, można zaobserwować dość dynamiczny (tj. średnio na poziomie 14%) wzrost zleceń klientowskich niskokwotowych (tj. poniżej 1 mln zł) oraz umiarkowany (tj. na poziomie 6-7%) wzrost zleceń klientowskich wysokokwotowych (powyżej 1 mln zł). Nie należy postrzegać tego jako zjawiska negatywnego, niemniej zasadniczo systemy RTGS służą przeprowadzaniu rozrachunku zleceń międzybankowych. W obszarze zleceń międzybankowych zaobserwowano bardzo dynamiczny (tj. średnio na poziomie 20%) wzrost zleceń międzybankowych niskokwotowych oraz spadek (średnio na poziomie 6%)

⁷ Wartości udziału oraz zmiany zostały wyliczone na podstawie danych niezaokrąglonych.

zleceń międzybankowych wysokokwotowych. Biorąc po uwagę obserwowane tendencje, funkcjonowanie systemu SORBNET2 w II półroczu 2014 r. należy ocenić pozytywnie.

1.2 System TARGET2-NBP

Według stanu na dzień 31 grudnia 2014 r. rachunki w systemie TARGET2-NBP posiadało 21 podmiotów (18 banków oraz NBP, KIR S.A. i KDPW S.A.), tj. o jeden bank mniej⁸ niż na koniec czerwca 2014 r.

Zmiany techniczne i testy w systemie TARGET2

Zgodnie z przyjętym trybem wprowadzania zmian w systemie TARGET2, w dniu 17 listopada 2014 r. nastąpiło wdrożenie nowej wersji systemu *SSP release 8.0*, której zakres obejmował tylko jedną zmianę dotyczącą przelewów płynności między otwieranymi na planowanej do otwarcia w dniu 22 czerwca 2015 r. platformie T2S (TARGET2-Securities) rachunkami pieniężnymi DCA (*Dedicated Cash Accounts*) a rachunkami RTGS utrzymywanymi w systemie TARGET2. Dodatkowo, w II półroczu 2014 r. kontynuowano inne prace przygotowawcze, zarówno w zakresie prawnym, jak i operacyjnym, do uruchomienia platformy T2S, podczas których doprecyzowywano m.in. proces rejestracji uczestników i rachunków DCA na platformie T2S oraz obowiązujące procedury operacyjne wykorzystywane zarówno podczas normalnego działania systemu, jak i w sytuacjach nietypowych.

W II półroczu 2014 r. uczestnikom systemu TARGET2 udostępniona została zaktualizowana dokumentacja, m.in. wersje 8.0 dokumentów *Information Guide for TARGET2 users* i *ICM user handbook for SSP* oraz wersja 8.01 Specyfikacji funkcjonalnej systemu TARGET2 (*User Detailed Functional Specifications - UDFS*). W omawianym okresie w systemie TARGET2-NBP zostały przeprowadzone testy dotyczące różnych sytuacji awaryjnych, m.in. testy mechanizmu gwarancji rozrachunku.

Certyfikacja infrastruktury systemu TARGET2 należącej do NBP na potrzeby uczestnictwa w tym systemie

Zgodnie z wymaganiami obowiązującymi w systemie TARGET2, NBP, podobnie jak i inne banki centralne uczestniczące w tym systemie, zobowiązany był do dostarczenia do EBC, w terminie do dnia 30 września 2014 r., dokumentu o nazwie *Self-Certification Statement*. Dokument ten stanowi oświadczenie banku centralnego, że w wyniku przeprowadzonej analizy ryzyka krajowej infrastruktury systemu TARGET2 należącej do tego banku centralnego, obejmującej w przypadku NBP system NBP-PHA i powiązaną z nim infrastrukturę SWIFT, nie stwierdzono występowania ryzyka, które mogłoby w istotny sposób zaburzyć funkcjonowanie systemu TARGET2 lub narazić na znaczne szkody jego uczestników. W dniu 4 września 2014 r. NBP, po przeprowadzeniu wewnętrznej analizy, przekazał do EBC stosowne oświadczenie.

Zmiany prawne w systemie TARGET2

W czerwcu 2014 r. wprowadzono zmiany do umowy w sprawie warunków otwierania i prowadzenia rachunków w euro w systemie TARGET2-NBP. Konieczność wprowadzenia zmian wynikała z potrzeby

⁸ W związku z przejęciem Nordea Bank Polska S.A. przez PKO Bank Polski S.A., w dniu 1 listopada 2014 r. rachunek Nordea Banku Polska S.A. został zamknięty.

dostosowania dokumentacji prawnej systemu TARGET2-NBP do nowych wytycznych EBC/2014/25 w sprawie systemu TARGET2, przyjętych przez Radę Prezesów EBC w dniu 5 czerwca 2014 r. Decyzja Rady Prezesów EBC dotyczyła obniżenia podstawowych stóp procentowych EBC, w tym m. in. obniżenia oprocentowania depozytu w euro na koniec dnia na rachunku uczestnika systemu TARGET2 w banku centralnym.

Równocześnie dla banków centralnych spoza strefy euro wprowadzono dodatkowe oprocentowanie w wysokości minus 0,25 pkt % od kwoty, o którą wysokość depozytu w euro na rachunku banku centralnego w EBC⁹ przekracza na koniec dnia limit ustalony przez EBC dla każdego banku centralnego (limit ten wynosi 10% średniej dziennej wartości obrotów w krajowym komponencie systemu TARGET2). NBP rozpoczął pobieranie od uczestników systemu TARGET2-NBP opłat wynikających z powyższego dodatkowego oprocentowania dopiero od dnia 1 października 2014 r., wprowadzając z tym dniem odpowiednią, kolejną zmianę do umowy w sprawie warunków otwierania i prowadzenia rachunków w euro w systemie TARGET2-NBP, mającą na celu zapobieżenie subsydiowaniu banków komercyjnych przez bank centralny. O zamiarze jej wprowadzenia NBP poinformował uczestników systemu TARGET2-NBP w czerwcu 2014 r., nie wprowadził jej jednak wówczas ze względu na konieczność przeprowadzenia własnych analiz, dotyczących zachowania uczestników wobec nowych warunków, a także mając na uwadze konieczność pozostawienia uczestnikom czasu na dostosowanie ich modelu biznesowego do zmienionej sytuacji. Zasady pobierania opłat wynikających z dodatkowego oprocentowania i przesłanki ich wprowadzenia zostały szczegółowo przedstawione uczestnikom systemu TARGET2-NBP na spotkaniu Krajowej Grupy Użytkowników TARGET2 w dniu 23 września 2014 r.

Dane statystyczne – system TARGET2-NBP

W II półroczu 2014 r., w stosunku do wcześniejszego półroczu, w systemie TARGET2-NBP został odnotowany¹⁰:

- 1,1% spadek ogólnej liczby zrealizowanych transakcji w euro (liczba zleceń zrealizowanych w całym systemie TARGET2 spadła o 1,5%),
- 16,3% wzrost ich wartości (wartość zleceń zrealizowanych w całym systemie TARGET2 spadła o 4,2%).

W II półroczu 2014 r. w systemie TARGET2 było 130 dni operacyjnych, o 5 więcej niż w I półroczu 2014 r. Średni dzienny wolumen zrealizowanych zleceń spadł w analizowanym okresie o 4,9%, przy czym średnie dzienne obroty wzrosły o 11,8%. Wzrost wartości zrealizowanych zleceń skutkował wzrostem średniej wartości jednego zlecenia zrealizowanego w systemie TARGET2-NBP o 17,6%, tj. do poziomu 0,54 mln euro.

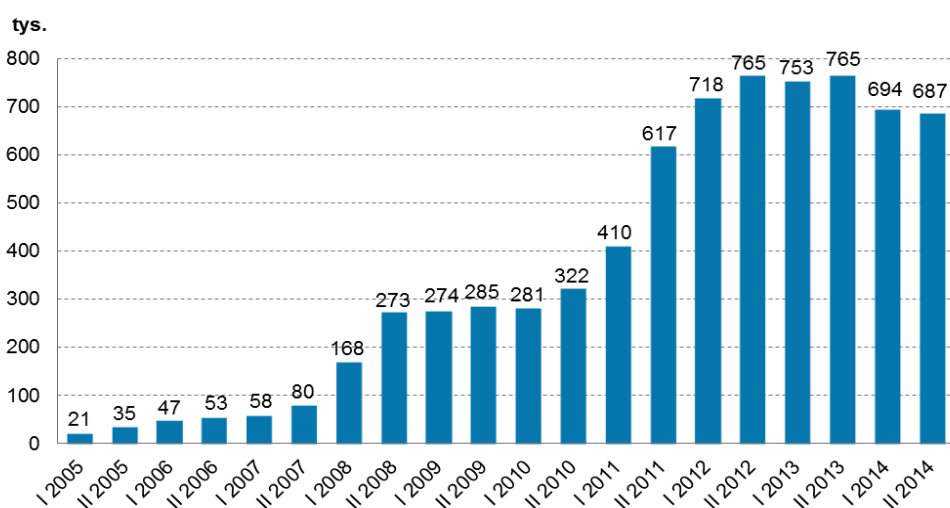
Liczbę, wartość oraz średnią dzienną liczbę zleceń zrealizowanych w systemie TARGET2-NBP na przestrzeni lat 2005 – 2014 prezentują wykresy nr 4, 5 i 6. Szczegółowe dane dotyczące liczby i wartości zrealizowanych

⁹ W systemie TARGET2 wysokość depozytu w euro banku centralnego na jego rachunku w EBC zawiera sumę depozytów uczestników krajowego komponentu tego systemu na ich rachunkach w tym komponencie.

¹⁰ Dane dotyczące liczby i wartości zrealizowanych zleceń wykazywane są bez tzw. technicznych przelewów płynności realizowanych przez banki i NBP, tj. w szczególności bez przelewów środków między rachunkami własnymi danego uczestnika, zgodnie z algorytmem opracowanym przez EBC.

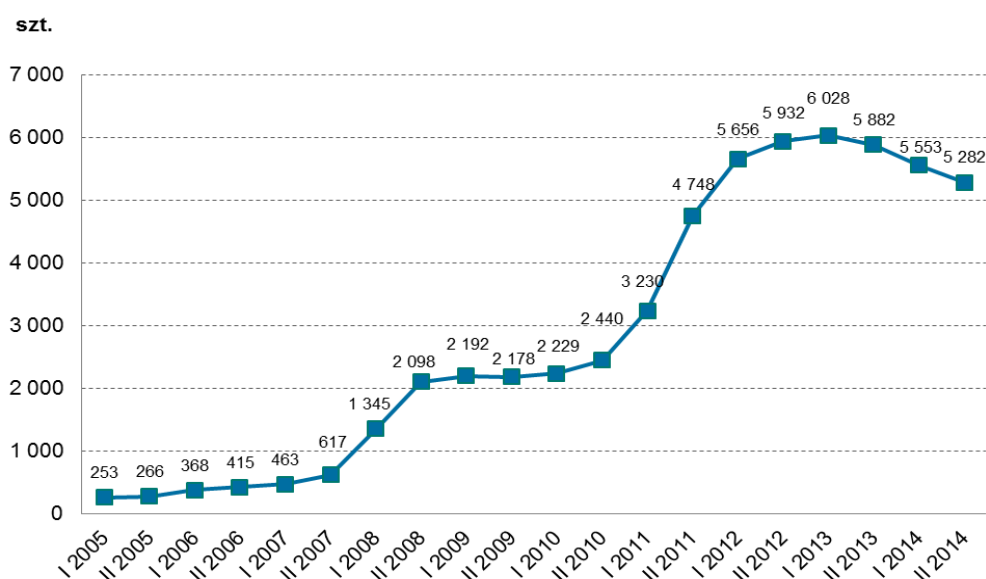
zleceń oraz zmian, jakie miały miejsce w II półroczu 2014 r. w porównaniu do I półrocza 2014 r., przedstawiają tabele nr 3 i 4.

Wykres nr 4. Liczba zleceń w euro zrealizowanych w kolejnych półroczach w latach 2005 – 2014 w systemach SORBNET-EURO (od 7 marca 2005 r. do 18 listopada 2011 r.) i TARGET2-NBP (od 19 maja 2008 r.) (w tys. sztuk)

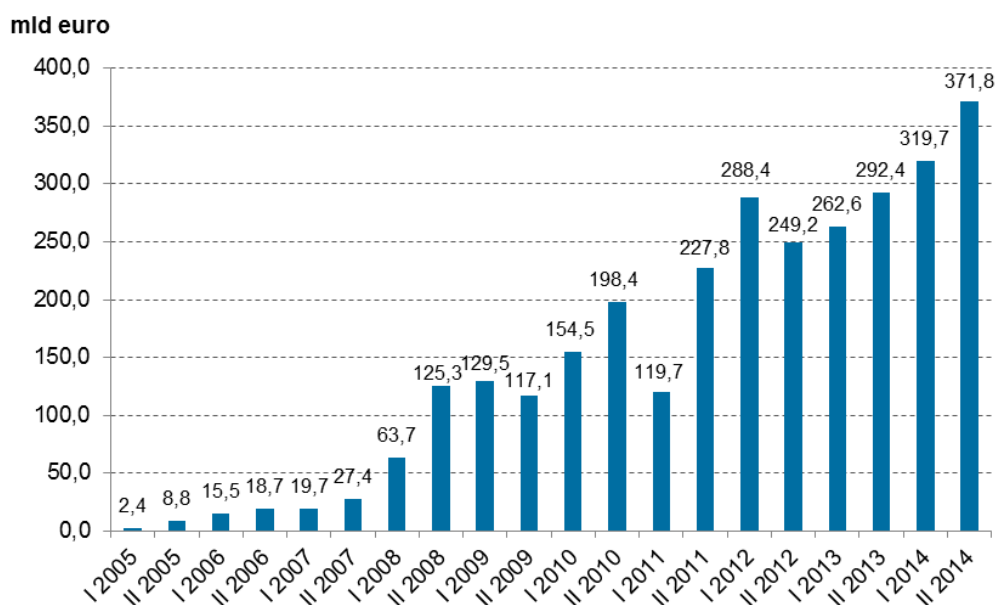
Źródło: Opracowanie własne, DSP

Wykres nr 5. Średnia dzienna liczba zleceń w euro zrealizowanych w kolejnych półroczach w latach 2005 – 2014 w systemach SORBNET-EURO (od 7 marca 2005 r. do 18 listopada 2011 r.) i TARGET2-NBP (od 19 maja 2008 r.)

Źródło: Opracowanie własne, DSP

Wykres nr 6. Wartość zleceń w euro zrealizowanych w kolejnych półroczach w latach 2005 – 2014 w systemach SORBNET-EURO (od 7 marca 2005 r. do 18 listopada 2011 r.) i TARGET2-NBP (od 19 maja 2008 r.) (w mld euro)

Źródło: Opracowanie własne, DSP

Tabela nr 3. Porównanie liczby zleceń zrealizowanych w systemie TARGET2-NBP w I i II półroczu 2014 r.

	I połowa 2014 r.		II połowa 2014 r.		Zmiana
	Liczba zleceń	Udział	Liczba zleceń	Udział	
OGÓŁEM	694.119	100%	686.710	100%	↓ -1,07%
1/ W tym:					
▪ międzybankowe	105.445	15,19%	111.645	16,26%	↑ 5,88%
▪ klientowskie	588.674	84,81%	575.065	83,74%	↓ -2,31%
2/ W tym:					
▪ zlecenia krajowe	72.469	10,44%	72.512	10,56%	↑ 0,06%
▪ zlecenia transgraniczne	621.650	89,56%	614.198	89,44%	↓ -1,20%
▪ wysłane	334.114	48,13%	337.119	49,09%	↑ 0,90%
▪ otrzymane	287.536	41,43%	277.079	40,35%	↓ -3,64%
Średnia dzienna liczba zleceń	5.553	-	5.282	-	↓ -4,87%

Źródło: Opracowanie własne, DSP

Tabela nr 4. Porównanie wartości zleceń zrealizowanych w systemie TARGET2-NBP w I i II półroczu 2014 r.¹¹

	I połowa 2014 r.		II połowa 2014 r.		Zmiana
	Wartość zleceń (w mln euro)	Udział	Wartość zleceń (w mln euro)	Udział	
OGÓŁEM	319.716,0	100%	371.802,2	100%	↑ 16,29%
1/ W tym:					
▪ międzybankowe	287.781,1	90,01%	342.719,6	92,18%	↑ 19,09%
▪ klientowskie	31.934,9	9,99%	29.082,6	7,82%	↓ -8,93%
2/ W tym:					
▪ zlecenia krajowe	48.222,4	15,08%	60.205,0	16,19%	↑ 24,85%
▪ zlecenia transgraniczne	271.493,6	84,92%	311.597,2	83,81%	↑ 14,77%
▪ wysłane	140.146,0	43,84%	162.227,0	43,63%	↑ 15,76%
▪ otrzymane	131.347,6	41,08%	149.370,2	40,18%	↑ 13,72%
Średnie dzienne obroty	2.557,7	-	2.860,0	-	↑ 11,82%
Średnia wartość jednego zlecenia	0,46	-	0,54	-	↑ 17,55%

Źródło: Opracowanie własne, DSP

W omawianym okresie w systemie TARGET2-NBP zrealizowanych zostało 686.710 zleceń, co oznaczało 1,1% spadek w porównaniu do okresu poprzedniego, w którym zrealizowanych zostało 694.119 zleceń. Na spadek liczby zrealizowanych zleceń miały wpływ płatności klientowskie, których liczba spadła o 2,3%, podczas gdy liczba zleceń międzybankowych wzrosła o 5,9%. Procentowo mniejszy spadek liczby zleceń klientowskich przełożył się na spadek ogólnej liczby zleceń, ponieważ zlecenia klientowskie stanowią aż 84,8% ogółu zleceń TARGET2-NBP.

Najwyższy dzienny wolumen zleceń w II półroczu 2014 r. został zrealizowany w dniu 17 lipca 2014 r. i wyniósł 7.471 zleceń, co oznacza spadek o 11,9% w stosunku do 8.480 zleceń zrealizowanych w dniu 28 lutego 2014 r., stanowiących najwyższy dzienny wolumen w I półroczu 2014 r.

W II półroczu 2014 r. w porównaniu do I półrocza 2014 r. odnotowany został wzrost liczby zrealizowanych zleceń krajowych (o 0,1%) oraz spadek zleceń transgranicznych (o 1,2%), na który składało się zwiększenie liczby zleceń transgranicznych wysłanych (o 0,9%), jak i zmniejszenie liczby zleceń transgranicznych otrzymanych (o 3,6%).

Wartość zleceń zrealizowanych w systemie TARGET2-NBP w II półroczu 2014 r. wyniosła 371.802,2 mln euro i wzrosła o 16,3% w porównaniu do I półrocza 2014 r., w którym wynosiła 319.716,0 mln euro. Spadki zostały odnotowane jedynie dla wartości zrealizowanych płatności klientowskich (o 8,9%). Dla każdej innej kategorii

¹¹ Wartości udziału oraz zmiany zostały wyliczone na podstawie danych niezaokrąglonych.

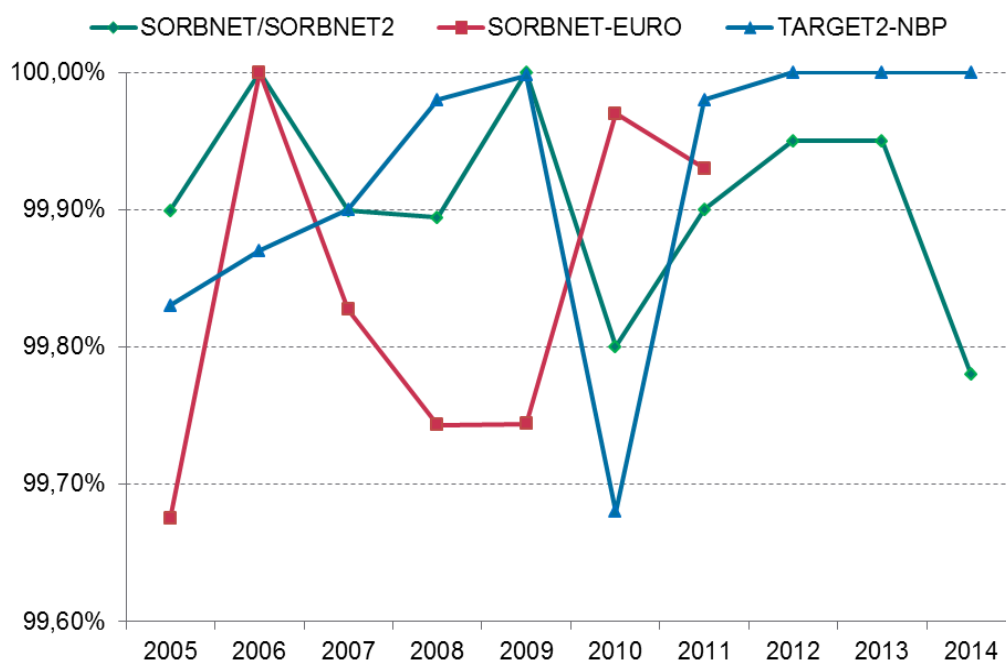
zleceń, podobnie jak w poprzednich okresach, odnotowane zostały dynamiczne wzrosty wartości, tj. dla zleceń międzybankowych (o 19,1%) oraz krajowych i transgranicznych (odpowiednio 24,9% i 14,8%).

Dostępność systemów prowadzonych przez NBP

Dostępność systemu SORBNET2 w 2014 r. wyniosła 99,78%, a systemu TARGET2-NBP 100,00%. Dane obrazujące dostępność ww. systemów w ujęciu rocznym, począwszy od 2005 r., przedstawia wykres nr 7.

Należy zauważyć, że o ile dostępność systemu TARGET2-NBP była na najwyższym poziomie, to dostępność systemu SORBNET2 była najniższa od kilku lat, choć niemniej mieściła się powyżej poziomu granicznego określonego dla tego systemu na poziomie 99,4%. W 2014 r. odnotowano 5 awarii powodujących niedostępność systemu, z czego 4 miały miejsce w I półroczu. Przyczyną przerw w pracy systemu były zakłócenia w systemach informatycznych oraz błąd ludzki. Przyczyny zakłóceń zostały rozpoznane i podjęte zostały odpowiednie działania naprawcze.

Wykres nr 7. Dostępność systemów SORBNET/SORBNET2, SORBNET-EURO (do 2011 r.) i TARGET2-NBP w poszczególnych latach

Źródło: Opracowanie własne, DSP

Ocena funkcjonowania systemu TARGET2-NBP w II półroczu 2014 r.

W II półroczu 2014 r. system TARGET2-NBP funkcjonował bez większych zmian. Prace w obszarze tego systemu koncentrowały się na przygotowaniach do uruchomienia platformy T2S w czerwcu 2015 r., natomiast zakres zmian SSP release'a 8.0 wdrożonego w listopadzie 2014 r. był niewielki. Zmianę prawną

wprowadzającą w umowie TARGET2-NBP nowe zapisy, ustanawiające dodatkową opłatę dla uczestników, w przypadku utrzymywania przez nich wyższych sald niż ustalone dla nich limity, należy ocenić pozytywnie, ponieważ uniemożliwiła ona niepożądane subsydiowanie podmiotów komercyjnych przez bank centralny oraz została wprowadzona w taki sposób, aby nie obciążać uczestników, którzy nie przekroczyli ustalonego dla nich limitu.

W analizowanym okresie utrzymały się wcześniejsze trendy w zakresie danych statystycznych systemu TARGET2-NBP, tj. spadek liczby zrealizowanych zleceń i wzrost ich wartości. Analizując wolumen zrealizowanych zleceń w II półroczu 2014 r., należy zauważyć, że ich liczba była najniższa w porównaniu do ostatnich 6 półroczy (niższa była dopiero w 2011 r.). Dotyczy to zarówno liczby zrealizowanych zleceń w danym półroczu, jak i średniej dziennej. Jest to zjawisko negatywne, na które składa się głównie spadek zleceń klientów stanowiących prawie 85% wszystkich zleceń realizowanych w TARGET2-NBP. Jednocześnie warto zwrócić uwagę, że wskazany spadek jest dużo mniejszy niż poprzednio, co daje nadzieję na odwrócenie trendu. Pozytywnie natomiast należy ocenić wzrost liczby płatności międzybankowych, który przekłada się na znaczny wzrost wartości zrealizowanych zleceń. Dodatkowo, w ramach oceny zmian w danych statystycznych dotyczących systemu TARGET2-NBP należy podkreślić, że polski komponent systemu TARGET2 wypada pozytywnie na tle statystyk dotyczących całego systemu TARGET2, w którym w analizowanym okresie zanotowano zarówno spadek liczby zrealizowanych płatności (większy niż ten, który miał miejsce w systemie TARGET2-NBP), jak i spadek wartości zleceń (przy czym w systemie TARGET2-NBP został odnotowany dynamiczny wzrost ich wartości).

2. Systemy płatności detalicznych

2.1 System Elixir

Według stanu na koniec grudnia 2014 r. bezpośrednimi uczestnikami wymiany zleceń płatniczych w systemie Elixir były 44 banki (w tym NBP). W stosunku do czerwca 2014 r. grono uczestników systemu zostało pomniejszone o Rabobank Polska S.A. oraz Nordea Bank Polska S.A. W październiku 2014 r. nowym uczestnikiem systemu został Krakowski Bank Spółdzielczy.

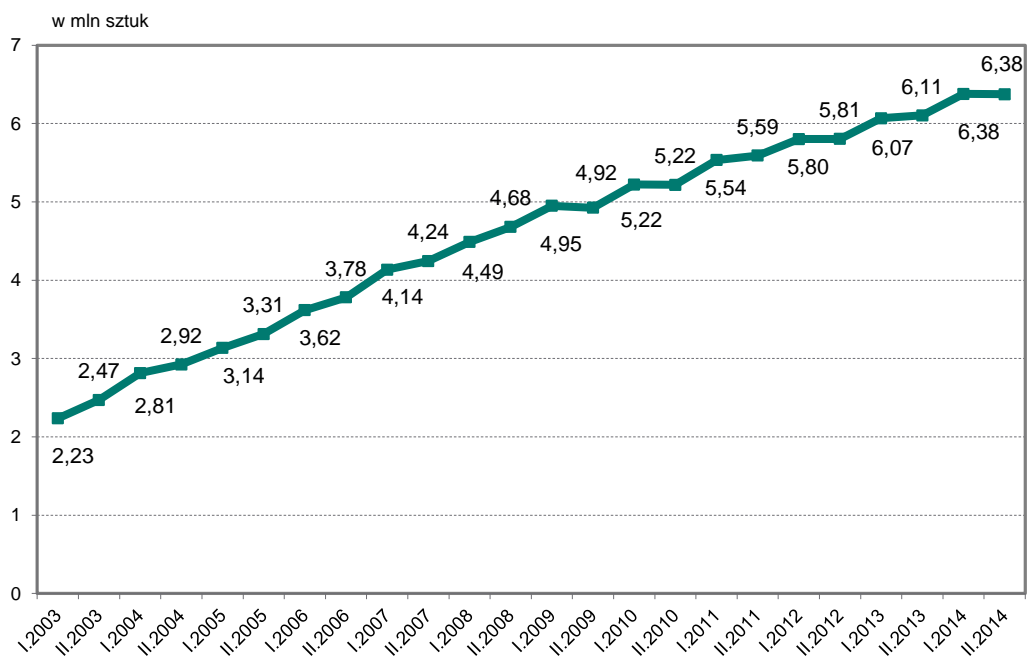
W II półroczu 2014 r., w porównaniu do poprzedniego półrocza, został odnotowany wzrost zarówno liczby zrealizowanych zleceń o 3,2%, jak i wartości obrotów o 7,5%.

Dane statystyczne – system Elixir

W II półroczu 2014 r. w systemie Elixir obroty wyniosły 2,1 bln zł (w poprzednim półroczu 1,9 bln zł), co oznacza wzrost o 7,5%. Liczba zleceń wyniosła 816 mln szt. (w poprzednim półroczu 790,9 mln), co oznacza wzrost o 3,2%.

Średnia dzienna liczba transakcji w systemie Elixir w omawianym okresie wyniosła 6,4 mln, czyli na poziomie analogicznym jak w I półroczu 2014 r. Średnią dzienną liczbę zleceń zrealizowanych w systemie Elixir w kolejnych półroczach od 2003 r. przedstawia wykres nr 8.

Wykres nr 8. Średnia dzienna liczba zleceń zrealizowanych w systemie Elixir w kolejnych półroczach od 2003 r.

Źródło: Dane KIR

W analizowanym półroczu miesiącem, w którym w systemie Elixir rozliczono najwięcej transakcji, był grudzień 2014 r. (rozliczono 147,4 mln transakcji). Średnia dzienna liczba rozliczanych zleceń była najwyższa na przestrzeni całego półrocza w grudniu 2014 r. i wyniosła 7 mln zleceń (w poprzednim półroczu wielkość ta była najwyższa w czerwcu 2014 r. i wyniosła 6,6 mln zleceń). Średnia wartość pojedynczego zlecenia w II półroczu 2014 r. wyniosła 2.555 zł (w poprzednim półroczu 2.452 zł).

Szczegółowe dane dotyczące liczby i wartości zrealizowanych zleceń oraz zmian, jakie miały miejsce w II półroczu 2014 r., przedstawia tabela nr 5.

Tabela nr 5. Porównanie liczby i wartości zleceń zrealizowanych w systemie Elixir w I i II półroczu 2014 r.

System Elixir	I półrocze 2014 r.	ZMIANA	II półrocze 2014 r.
Liczba dni roboczych:	124 dni		128 dni
Wartość zleceń (zł)			
Ogółem	1.939,10 mld	↗+ 7,5%	2.084,74 mld
Średnia miesięczna	323,18 mld	↗+ 7,5%	347,46 mld
Średnia dzienna	15,64 mld	↗+ 4,2%	16,29 mld
Liczba zleceń			
Ogółem	790,9 mln	↗+ 3,2%	816,0 mln
Średnia miesięczna	131,8 mln	↗+ 3,2%	136,0 mln
Średnia dzienna	6,4 mln	→	6,4 mln
Średnia kwota zlecenia (zł)	2.452	↗+ 4,2%	2.555
Transakcje uznaniowe			
Wartość transakcji (w zł)	1.931,3 mld	↗+ 7,5%	2.076,5 mld
Udział w obrotach KIR	99,6%	→	99,6%
Liczba transakcji	780,8 mln	↗+ 3,2%	805,6 mln
Udział w ogólnej liczbie trans. KIR	98,7%	→	98,7%
Transakcje obciążeniowe			
Wartość transakcji (w zł)	7,79 mld	↗+ 6,4%	8,29 mld
Udział w ogólnych obrotach KIR	0,4%	→	0,4%
Liczba transakcji	10,1 mln	↗+ 3,6%	10,5 mln
Udział w ogólnej liczbie trans. KIR	1,3%	→	1,3%

Źródło: Dane KIR

Ocena funkcjonowania systemu Elixir w II półroczu 2014 r.

W II półroczu 2014 r. system Elixir funkcjonował poprawnie. Jest to najważniejszy system płatności detalicznych w Polsce. Obecnie system Elixir przetwarza średnio około 6,4 mln transakcji dziennie o łącznej wartości 16,3 mld zł.

Tak jak w okresach poprzednich, odnotowano stały wzrost liczby i wartości rozliczanych transakcji. Przy czym odnotowane w porównaniu do okresu poprzedniego tempo wzrostu jest dwukrotnie większe w odniesieniu do wartości rozliczanych transakcji (na poziomie 7,5%) niż tempo wzrostu liczby transakcji (utrzymujące się w analizowanym okresie na poziomie 3,2%). Nadal utrzymuje się trend wzrostu średniej dziennej liczby zleceń zrealizowanych w systemie Elixir.

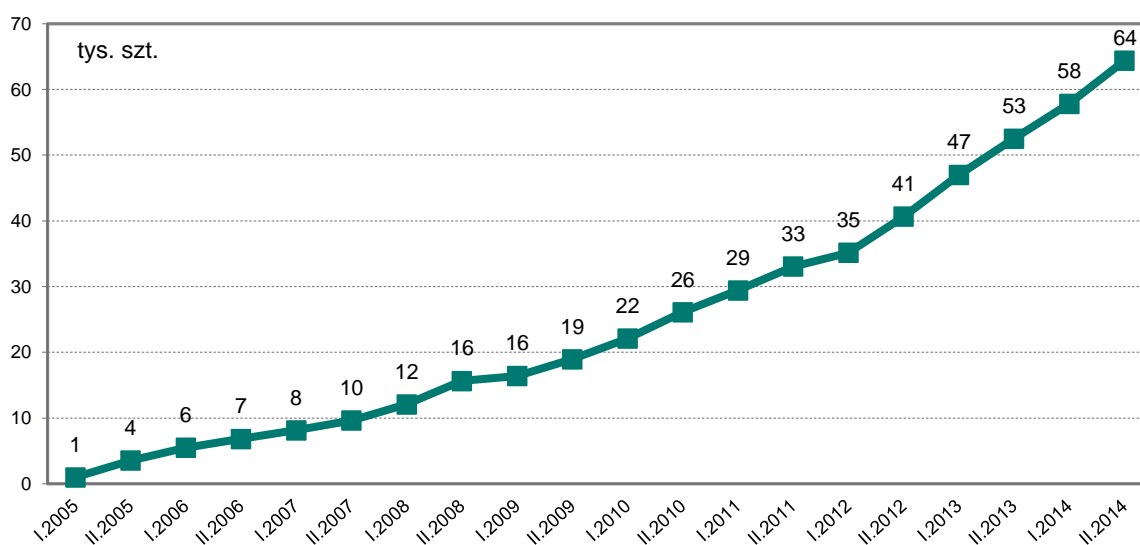
2.2 System Euro Elixir

Według stanu na koniec grudnia 2014 r. bezpośrednimi uczestnikami wymiany zleceń płatniczych w systemie Euro Elixir były 24 banki (w tym NBP), tj. liczba uczestników nie uległa zmianie w stosunku do czerwca 2014 r. Drugie półrocze 2014 r. w systemie Euro Elixir (podobnie jak w pierwszym półroczu 2014 r.) stanowiło okres trendu wzrostowego w zakresie wielkości obrotów i liczby rozliczanych płatności.

Dane statystyczne – system Euro Elixir

W II półroczu 2014 r. w systemie Euro Elixir obroty wyniosły 47,4 mld euro (w poprzednim półroczu 41,2 mld euro), co oznacza wzrost o 15%. Natomiast liczba transakcji wyniosła 8,4 mln szt. (w poprzednim półroczu 7,2 mln), co oznacza wzrost o 16%. Średnia dzienna liczba transakcji w systemie Euro Elixir w omawianym okresie wyniosła 64,4 tys. (w stosunku do I półrocza 2014 r., w którym wynosiła 57,8 tys., nastąpił wzrost o 11%). Średnią dzienną liczbę zleceń zrealizowanych w systemie Euro Elixir w kolejnych półroczach od 2005 r. przedstawia wykres nr 9.

Wykres nr 9. Średnia dzienna liczba zleceń zrealizowanych w systemie Euro Elixir w kolejnych półroczach od 2005 r.

Źródło: Dane KIR

W analizowanym półroczu miesiącem, w którym w systemie Euro Elixir rozliczono najwięcej transakcji, był październik 2014 r. Rozliczono w nim 1,5 mln szt., czyli o 15,3% więcej niż w dominującym miesiącu w poprzednim półroczu, tj. w maju 2014 r. (1,3 mln szt.). Średnia dzienna liczba rozliczanych zleceń była najwyższa na przestrzeni omawianego półrocza w grudniu 2014 r. i wyniosła 69,9 tys. zleceń (dla porównania w kwietniu 2014 r. wyniosła 62,9 tys. zleceń).

Szczegółowe dane dotyczące liczby i wartości zrealizowanych zleceń oraz zmian, jakie miały miejsce w II półroczu 2014 r. w porównaniu do I półroczu 2014 r., przedstawia tabela nr 6.

Tabela nr 6. Porównanie liczby i wartości zleceń zrealizowanych w systemie Euro Elixir w I i II półroczu 2014 r.

System Euro Elixir	I półrocze 2014 r.	ZMIANA	II półrocze 2014 r.
Liczba dni roboczych:	125 dni		130 dni
Wartość zleceń (euro)			
Ogółem	41,16 mld	↗+ 15%	47,43 mld
Średnia miesięczna	6,86 mld	↗+ 15%	7,91 mld
Średnia dzienna	329,2 mln	↗+ 11%	364,9 mln
Liczba zleceń			
Ogółem	7.227.515	↗+ 16%	8.369.508
Średnia miesięczna	1.204.586	↗+ 16%	1.394.918
Średnia dzienna	57.820	↗+ 11%	64.381
Średnia kwota zlecenia (euro)	5.695	↘-0,5%	5.667
Transakcje transgraniczne			
Wartość transakcji (euro)	36,35 mld	↗+ 16%	42,31 mld
Udział w Euro Elixir	88,3%	↗	89,2%
Liczba transakcji	6.683.017	↗+ 16%	7.737.715
Udział w Euro Elixir	92,5%	→	92,5%
Średnia dzienna liczba transakcji	53.464	↗+ 11%	59.521
Średnia wartość transakcji (euro)	5.440	↗+ 1%	5.468
Transakcje krajowe			
Wartość transakcji (euro)	4,808 mld	↗+ 7%	5,123 mld
Udział w Euro Elixir	11,7%	↘	10,8%
Liczba transakcji	544.498	↗+ 16%	631.793
Udział w Euro Elixir	7,5%	→	7,5%
Średnia dzienna liczba transakcji	4.356	↗+ 12%	4.860
Średnia wartość transakcji (euro)	8.830	↘- 8%	8.109

Źródło: Dane KIR

Ocena funkcjonowania systemu Euro Elixir w II półroczu 2014 r.

W II półroczu 2014 r. system Euro Elixir funkcjonował prawidłowo. System przetwarza obecnie średnio około 64,4 tys. transakcji dziennie o łącznej wartości 364,9 mln euro. Warto zauważyć, iż od 2005 roku odnotowywany jest stale utrzymujący się trend wzrostu średniej liczby transakcji rozliczanych dziennie przez system Euro Elixir.

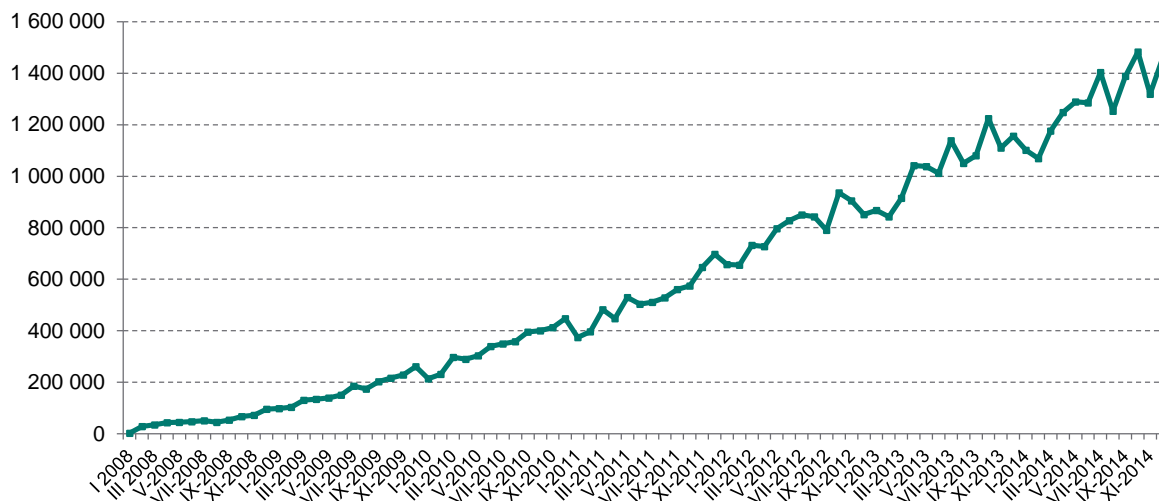
Pozytywnym symptomem rozwoju systemu jest utrzymująca się tendencja wzrostowa w odniesieniu do liczby i wartości realizowanych transakcji. Odnotowany w analizowanym okresie wzrost liczby transakcji na poziomie 16% oraz wzrost wartości rozliczanych transakcji na poziomie 15% świadczy o potencjale dalszego rozwoju tego typu kanału płatności.

W zakresie dotyczącym transakcji SEPA w grudniu 2014 r., udział liczby transakcji SEPA w ogólnej liczbie transakcji rozliczanych przez system płatności Euro Elixir wyniósł 99,3%. Jednocześnie udział wartości transakcji SEPA w wartości wszystkich płatności rozliczanych w systemie Euro Elixir w tym samym czasie wyniósł 97,8%, najwyższą miesięczną wartość (97,9%) osiągając we wrześniu 2014 r. Ze względu na możliwość określenia stanu migracji na instrumenty SEPA w systemie Euro Elixir wyliczone wskaźniki stanowią obecnie podstawę do oszacowania stanu migracji SEPA w Polsce. Porównywalność stanu migracji w krajach spoza strefy euro możliwa jest dzięki dobrowolnej sprawozdawczości prowadzonej na stronie internetowej EBC.

W okresie od uruchomienia obsługi SEPA Credit Transfer (SCT) w Polsce, tj. od stycznia 2008 r. do grudnia 2014 r., w systemie Euro Elixir zrealizowano w sumie 50,4 mln przelewów w standardzie SEPA o łącznej wartości 272,5 mld euro, w tym w II półroczu 2014 r. zrealizowano 8,3 mln przelewów o łącznej wartości 46,3 mld euro, co stanowi wzrost w stosunku do poprzedniego półrocza o 15,8%, zarówno dla liczby, jak i wartości. W październiku 2014 r. zrealizowano 1,5 mln poleceń przelewu SEPA, co stanowi najwyższą miesięczną liczbę transakcji w systemie Euro Elixir od momentu uruchomienia obsługi tego instrumentu.

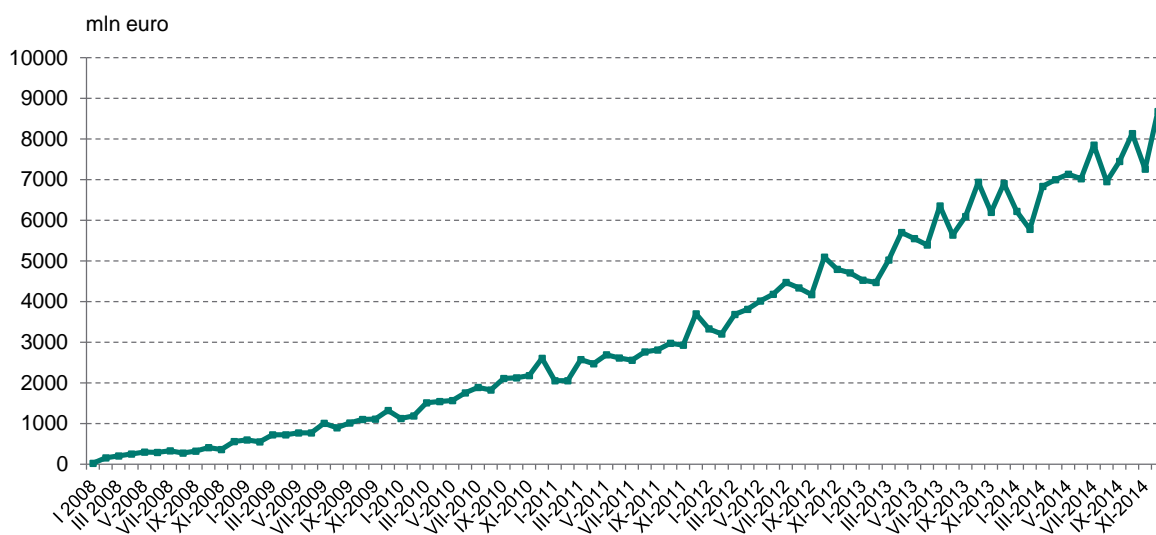
Wielkości dotyczące liczby i wartości transakcji SCT odzwierciedlają odpowiednio wykresy nr 10 i 11, przedstawiające miesięczne dane na temat tych transakcji w systemie Euro Elixir.

Wykres nr 10. Liczba transakcji SEPA (wewnątrzsystemowych i międzysystemowych) w systemie Euro Elixir

Źródło: Dane KIR S.A.

Wykres nr 11. Wartość transakcji SEPA wewnątrzsystemowych i międzysystemowych (w mln euro) w systemie Euro Elixir

Źródło: Dane KIR S.A.

Zarówno liczba, jak i wartość transakcji SEPA w systemie Euro Eixir systematycznie wzrasta, co świadczy o coraz większym zaangażowaniu polskich banków w migrację na instrumenty polecenia przelewu na standard SEPA. Z punktu widzenia obowiązków dla polskich dostawców usług płatniczych, wynikających z rozporządzenia 260/2012¹², można ocenić, że jest to zjawisko pozytywne, gdyż pełna migracja powinna zakończyć się do 31 października 2016 r. Ponadto zjawisko to ma pozytywny wpływ na odbiorców usług płatniczych w Polsce, ponieważ z reguły transakcje w standardzie SEPA są tańsze niż wykonywane w innych standardach.

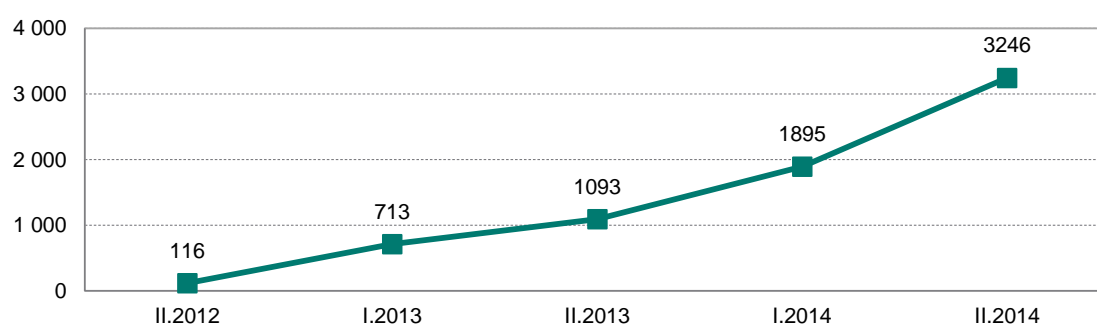
2.3 System Express Elixir

System płatności o nazwie Express Elixir został uruchomiony w czerwcu 2012 r. Jest to system rozliczeń płatności natychmiastowych umożliwiający bezpośrednią realizację przelewów krajowych w złotych w trybie natychmiastowym bez ograniczeń czasowych, tj. przez 24 godziny na dobę, 7 dni w tygodniu. Operatorem systemu jest Krajowa Izba Rozliczeniowa S.A. Z rozwiązania mogą korzystać wyłącznie klienci banków-uczestników systemu Express Elixir, które podpisały z KIR umowę uczestnictwa oraz wdrożyły rozwiązania technologiczne, umożliwiające wymianę komunikatów płatniczych za pośrednictwem tego systemu. Mogą to być zarówno klienci indywidualni, jak i przedsiębiorcy.

Na koniec grudnia 2014 r. uczestnikami systemu Express Elixir było 9 banków, czyli na przestrzeni półrocza dołączył kolejny uczestnik, tj. Idea Bank S.A.

W II półroczu 2014 r. w systemie Express Elixir obroty wyniosły 2,581 mld zł, czyli o 54% więcej niż w I półroczu 2014 r., gdy obroty wyniosły 1,674 mld zł. W tym okresie liczba transakcji zrealizowanych w systemie Express Elixir wyniosła 597,3 tys. szt., czyli o 74% więcej niż w I półroczu 2014 r. (343 tys.). Średnia dzienna liczba rozliczanych zleceń na przestrzeni II półrocza 2014 r. wyniosła 3.246, gdy w poprzedzającym okresie wynosiła 1.895 (co prezentuje wykres nr 12).

Wykres nr 12. Średnia dzienna liczba zleceń w systemie Express Elixir w kolejnych półroczach od 2012 r.

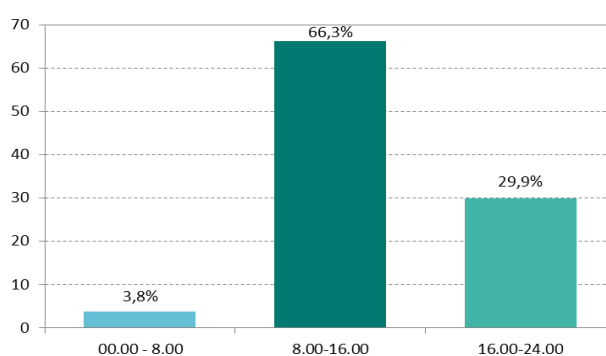

Źródło: Dane KIR

¹² Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 260/2012 z dnia 14 marca 2012 r. ustanawiające wymogi techniczne i handlowe w odniesieniu do poleceń przelewu i poleceń zapłaty w euro oraz zmieniające rozporządzenie (WE) nr 924/2009

System Express Elixir umożliwia realizację przelewów krajowych przez 24 godziny na dobę. W okresie od lipca do grudnia 2014 r. największą liczbę rozliczanych zleceń odnotowano w godzinach od 8.00 do 16.00. W tym przedziale dnia rozliczonych zostało 66,3% wszystkich zleceń realizowanych w systemie (w poprzednim półroczu 65,1%). W porównaniu do poprzedniego półrocza zwiększyła się liczba zleceń realizowanych przez klientów systemu w porach wieczornych i wczesnorannych. W godzinach od 16.00 do 24.00 klienci systemu zrealizowali 29,9% (w poprzednim półroczu 30,7%), a w godzinach od 0.00 do 8.00 rozliczono 3,8% wszystkich zleceń (w poprzednim półroczu 4,2%). Rozkład zleceń w systemie Express Elixir w zależności od godzin ich realizacji w II półroczu 2014 r. przedstawiono na wykresie nr 13.

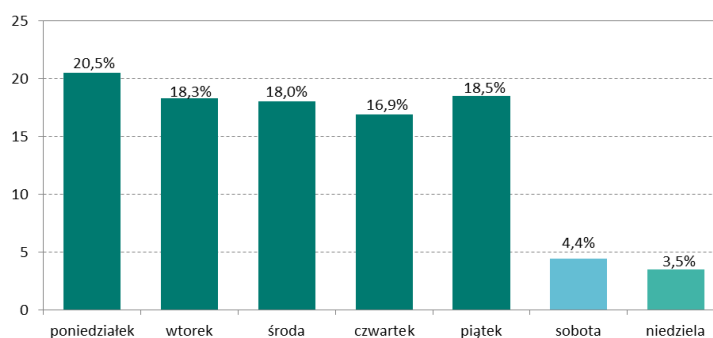
Wykres nr 13. Udział zleceń rozliczanych w godzinach funkcjonowania systemu Express Elixir w II półroczu 2014 r.

Źródło: Dane KIR

W systemie Express Elixir zlecenia są realizowane zarówno w dni robocze, jak i w dni wolne od pracy. W II półroczu 2014 r. najwięcej zleceń (20,5%) zostało rozliczonych w poniedziałki. Pozostałe dni robocze tygodnia były obciążone na nieco niższym poziomie, tj. od 16,9% do 18,5%. Znacznie mniej zleceń było realizowanych natomiast w dni wolne, tj. 4,4% wszystkich zleceń było zrealizowanych w soboty oraz 3,5% w niedziele. Rozkład liczby zleceń na poszczególne dni tygodnia przedstawia wykres nr 14.

Wykres nr 14. Udział zleceń rozliczanych w poszczególnych dniach tygodnia w systemie Express Elixir w II półroczu 2014 r.

Źródło: Dane KIR

Szczegółowe dane dotyczące liczby i wartości zrealizowanych zleceń oraz zmian, jakie miały miejsce w I oraz II półroczu 2014 r., przedstawia tabela nr 7.

Tabela nr 7. Porównanie liczby i wartości zleceń zrealizowanych w systemie Express Elixir w I i II półroczu 2014 r.

System Express Elixir	I półrocze 2014 r.	ZMIANA	II półrocze 2014 r.
Liczba dni roboczych:	181 dni		184 dni
Wartość zleceń (zł)			
Ogółem	1,674 mld	↗+ 54%	2,581 mld
Średnia miesięczna	279,1 mln	↗+ 54%	430,1 mln
Średnia dzienna	9,251 mln	↗+ 52%	14,025 mln
Liczba zleceń			
Ogółem	342.964	↗+ 74%	597.283
Średnia miesięczna	57.161	↗+ 74%	99.547
Średnia dzienna	1.895	↗+ 71%	3.246
Średnia kwota zlecenia (zł)	4.882,1	↘-11,5%	4.320,7
Udział liczby zleceń w podziale wg godzin realizacji			
w godz. 0.00 – 8.00	4,2%	↘	3,8%
w godz. 8.00 – 16.00	65,1%	↗	66,3%
w godz. 16.00 – 24.00	30,7%	↘	29,9%
Udział liczby zleceń w podziale wg dni tygodnia			
poniedziałek	20,2%	↗	20,4%
wtorek	17,8%	↗	18,3%
środa	17,4%	↗	18,0%
czwartek	16,3%	↗	16,9%
piątek	20,2%	↘	18,5%
sobota	4,6%	↘	4,4%
niedziela	3,6%	↘	3,5%

Źródło: Dane KIR

Ocena funkcjonowania systemu Express Elixir

System Express Elixir jest systemem obecnym na rynku usług płatniczych relatywnie krótko, tj. od czerwca 2012 r. Od momentu wdrożenia odnotowuje coraz większe zainteresowanie ze strony banków i klientów. W omawianym półroczu liczba transakcji kierowanych do systemu Express Elixir wzrosła o 74% do poziomu 597 tys. transakcji w skali półrocza. Rosnąca liczba przetwarzanych transakcji przekłada się na wzrost innego wskaźnika, jakim jest średnia dzienna liczba transakcji, która na przestrzeni omawianego półrocza wzrosła prawie dwukrotnie do poziomu 3,2 tys. transakcji dziennie. W ślad za rosnącą liczbą transakcji wzrosła także ich wartość. I tak, średnie dzienne obroty realizowane w systemie wynoszą obecnie 14 mln zł, co świadczy o wzroście w stosunku do poprzedniego okresu o 52%. Wzrost na tak wysokim poziomie świadczy o pomyślnie realizowanej strategii rozwoju i promocji wśród klientów. Bardzo ważnym elementem strategii rozwoju realizowanym przez operatora systemu jest pozyskiwanie nowych banków przystępujących do grona bezpośrednich uczestników systemu Express Elixir.

2.4 System BlueCash

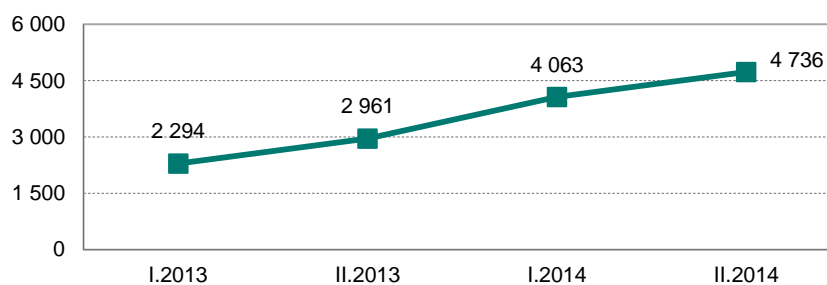
System o nazwie BlueCash został uruchomiony w listopadzie 2012 r. jako drugi w Polsce system płatności natychmiastowych, obok systemu Express Elixir. Operatorem systemu jest firma Blue Media S.A. z siedzibą w Sopocie. System płatności natychmiastowych BlueCash jest rozwiązaniem mającym na celu przekazywanie środków pieniężnych pomiędzy nadawcą a odbiorcą w czasie rzeczywistym.

System obsługuje przekazy pieniężne w formie polecenia przelewu oraz wpłaty gotówkowej. System funkcjonuje 24 godziny na dobę, 7 dni w tygodniu (model 7/24/365). Składanie zleceń płatniczych możliwe jest na bieżąco, w każdej chwili funkcjonowania systemu. Zlecenia płatnicze są realizowane w trybie on-line na podstawie kryterium pierwszeństwa ich złożenia do systemu płatniczego. Walutą rozrachunku jest złoty polski (PLN).

Uczestnikiem systemu może być wyłącznie bank posiadający siedzibę i prowadzący działalność w Polsce, który zawarł z Blue Media S.A. umowę o uczestnictwo w systemie. Na koniec grudnia 2014 r. aktywnymi uczestnikami systemu BlueCash były 53 banki, w tym 49 banków spółdzielczych (na koniec czerwca 2014 r. grono aktywnych uczestników systemu obejmowało 32 banki, w tym 29 banków spółdzielczych). Należy zauważyć, iż tylko trzecia część wszystkich transakcji jest wymienianych pomiędzy bezpośrednimi uczestnikami systemu (transakcje zarówno wysyłane, jak i otrzymywane przez bezpośrednich uczestników), natomiast pozostała część, a więc odpowiednio dwie trzecie wszystkich transakcji, jest wysyłana przez bezpośrednich uczestników systemu, ale otrzymywana przez banki współpracujące, które nie są uczestnikami systemu, a jedynie mają status banków współpracujących (tzn. mogą otrzymywać transakcje wysyłane przez banki uczestniczące w systemie BlueCash).

W II półroczu 2014 r. w systemie płatności natychmiastowych BlueCash obroty wyniosły 685,1 mln zł, czyli w porównaniu do I półrocza 2014 r. (535 mln zł) nastąpił wzrost o 28%. W tym okresie liczba transakcji zrealizowanych w systemie BlueCash wyniosła 871,5 tys. szt., czyli o 19% więcej niż w I półroczu 2014 r. (735,4 tys. szt.). Średnia dzienna liczba zleceń rozliczanych w systemie BlueCash wzrastała od lipca do grudnia 2014 r. z poziomu 4.305 szt. do 5.272 szt. Średnia dzienna liczba rozliczanych zleceń na przestrzeni II półrocza 2014 r. wyniosła 4.736 (w poprzednim okresie wynosiła 4.063, co prezentuje wykres nr 15). Średnia wartość pojedynczego zlecenia w II półroczu 2014 r. wyniosła 786 zł (w poprzednim półroczu wyniosła 727 zł).

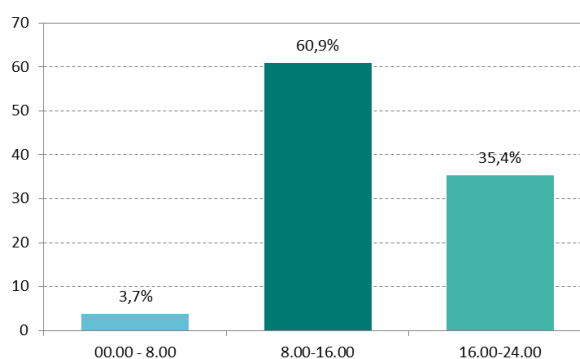
Wykres nr 15. Średnia dzienna liczba zleceń w systemie BlueCash w kolejnych półroczach od 2013 r.

Źródło: Dane Blue Media S.A.

BlueCash, jako system rozliczeń płatności natychmiastowych, umożliwia bezpośrednią realizację przelewów krajowych w złotych 24 godziny na dobę. Na przestrzeni II półrocza 2014 r. największą liczbę rozliczanych zleceń odnotowano w godzinach od 8.00 do 16.00. W tym przedziale dnia rozliczonych zostało 60,9% wszystkich zleceń realizowanych w systemie (w poprzednim półroczu 60,5%). W godzinach od 16.00 do 24.00 klienci systemu zrealizowali 35,4%, a w godzinach od 0.00 do 8.00 rozliczono 3,7% wszystkich zleceń (w poprzednim półroczu wielkości te wyniosły odpowiednio 35,9% i 3,6%). Rozkład zleceń w systemie BlueCash w zależności od godzin ich realizacji w II półroczu 2014 r. przedstawiono na wykresie nr 16.

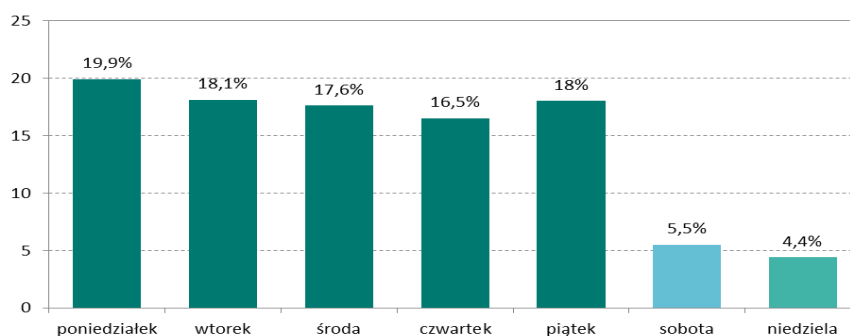
Wykres nr 16. Udział zleceń rozliczanych w różnych godzinach funkcjonowania systemu BlueCash w II półroczu 2014 r.

Źródło: Dane Blue Media S.A.

W systemie BlueCash zlecenia są realizowane zarówno w dni robocze, jak i w dni wolne od pracy. W II półroczu 2014 r. najwięcej zleceń (19,9%) zostało rozliczonych w poniedziałki. Pozostałe dni robocze tygodnia były obciążone na nieco niższym poziomie, tj. od 16,5% do 18,1%. Znacznie mniej zleceń było realizowanych w dni wolne, tj. 5,5% wszystkich zleceń było zrealizowanych w soboty oraz 4,4% w niedziele. Rozkład liczby zleceń na poszczególne dni tygodnia przedstawia wykres nr 17.

Wykres nr 17. Udział zleceń rozliczanych w poszczególnych dniach tygodnia w systemie BlueCash w II półroczu 2014 r.

Źródło: Dane Blue Media S.A.

Szczegółowe dane dotyczące liczby i wartości zrealizowanych zleceń oraz zmian, jakie miały miejsce w I oraz w II półroczu 2014 r., przedstawia tabela nr 8.

Tabela nr 8. Porównanie liczby i wartości zleceń zrealizowanych w systemie BlueCash w I i II półroczu 2014 r.

System BlueCash	I półrocze 2014 r.	ZMIANA	II półrocze 2014 r.
Liczba dni roboczych:	181 dni		184 dni
Wartość zleceń (zł)			
Ogółem	535,0 mln	↗+28%	685,1 mln
Średnia miesięczna	89,2 mln	↗+ 28%	114,2 mln
Średnia dzienna	3,0 mln	↗+23%	3,7 mln
Liczba zleceń			
Ogółem	735.406	↗+ 19%	871.474
Średnia miesięczna	122.568	↗+ 19%	145.246
Średnia dzienna	4.063	↗+ 17%	4.736
Średnia kwota zlecenia (zł)	727	↗+ 8%	786
Udział liczby zleceń w podziale wg godzin realizacji			
w godz. 0.00 – 8.00	3,6%	↗	3,7%
w godz. 8.00 – 16.00	60,5%	↗	60,9%
w godz. 16.00 – 24.00	35,9%	↘	35,4%
Udział liczby zleceń w podziale wg dni tygodnia			
poniedziałek	19,1%	↗	19,9%
wtorek	17,7%	↗	18,1%
środa	17,1%	↗	17,6%
czwartek	16,6%	↘	16,5%
piątek	20,1%	↘	18,0%
sobota	5,6%	↘	5,5%
niedziela	3,9%	↗	4,4%

Źródło: Dane Blue Media S.A.

Ocena funkcjonowania systemu BlueCash

System BlueCash jest systemem – podobnie jak system Express Elixir - obecnym na rynku usług płatniczych relatywnie krótko, tj. od listopada 2012 r. Obydwa wspomniane systemy oferują jeden typ usług rozliczeniowych, tj. dokonywanie przelewów krajowych w złotych w trybie natychmiastowym bez ograniczeń czasowych, tj. 24/7/365.

Od momentu wdrożenia systemu BlueCash liczba banków uczestników systemu stale powiększa się. Uczestnikiem systemu BlueCash może być wyłącznie bank posiadający siedzibę i prowadzący działalność w Polsce, który zawarł z Blue Media S.A. umowę o uczestnictwo w systemie. Na koniec grudnia 2014 r. uczestnikami Systemu BlueCash były 53 banki, w tym 49 banków spółdzielczych.

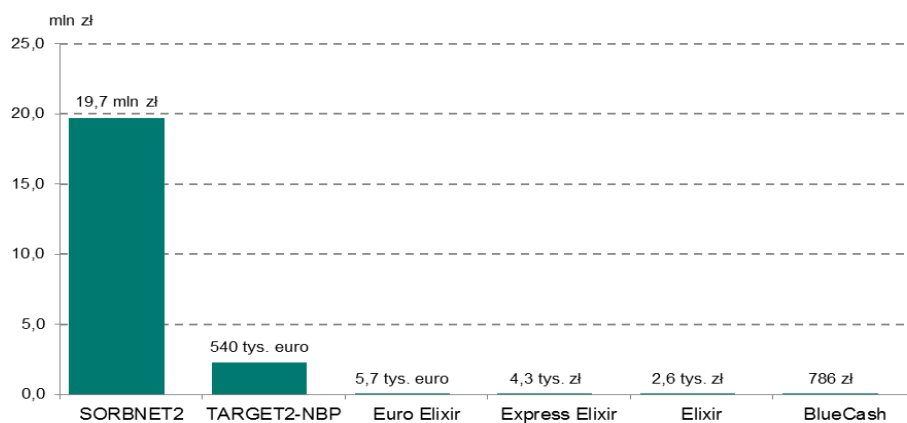
W systemie BlueCash odnotowano stałą tendencję wzrostową średniej dziennej liczby zleceń realizowanych. I tak, w II półroczu 2014 r. rozliczono średnio 4.736 zleceń dziennie, tj. więcej o 17% niż w poprzednim

okresie. Tak jak w okresach poprzednich, odnotowano stały bardzo znaczący wzrost liczby i wartości rozliczanych transakcji. W II półroczu 2014 r. w systemie BlueCash obroty wyniosły 685,1 mln zł, czyli nastąpił wzrost o 28% w porównaniu do I półrocza 2014 r. Analogicznie, liczba transakcji zrealizowanych w systemie BlueCash wyniosła 871,5 tys. szt., czyli o 19% więcej niż w I półroczu 2014 r.

2.5 Porównanie systemów płatności pod kątem średniej dziennej liczby zleceń i średniej wartości jednego zlecenia

Średnią dzienną wartość zlecenia rozliczanego w tych systemach w II półroczu 2014 r. przedstawiono na wykresie nr 18.

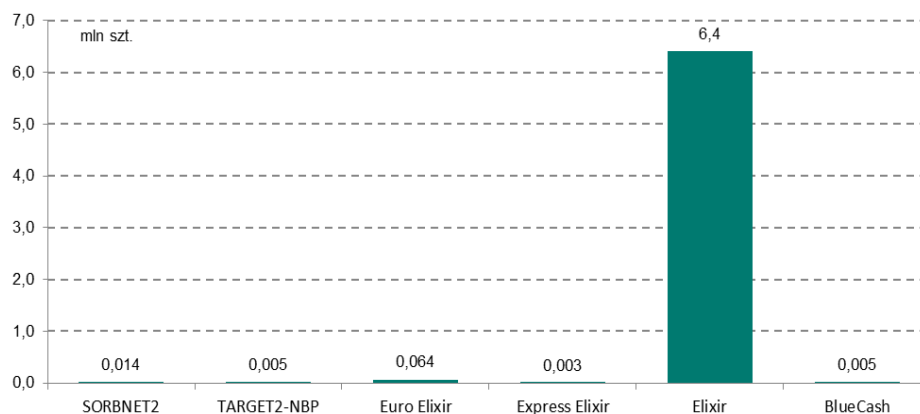
Wykres nr 18. Średnia dzienna wartość zlecenia płatniczego realizowanego w systemach płatności w II półroczu 2014 r. (dla celów porównawczych wartość na wykresie została wyrażona w walucie krajowej, przy przeliczeniu zastosowano kurs średnioważony NBP).

Źródło: Opracowanie własne, DSP

Na wykresie nr 19 przedstawiono średnią dzienną liczbę zleceń realizowanych w systemach płatności w II półroczu 2014 r.

Wykres nr 19. Średnia dzienna liczba realizowanych zleceń w systemach płatności w II półroczu 2014 r.

Źródło: Opracowanie własne, DSP

Podsumowanie

W II półroczu 2014 r. na rynku polskim funkcjonowało sześć głównych systemów płatności. W trzech z nich nastąpił dynamiczny wzrost średniej dziennej wartości realizowanego zlecenia płatniczego w porównaniu do I półrocza 2014 r. Największe wzrosty średniej dziennej wartości odnotowano w nowo funkcjonujących systemach, tj. w systemie Express Elixir oraz w systemie BlueCash, oferujących realizację płatności natychmiastowych. W II półroczu 2014 r., w stosunku do I półrocza 2014 r., w systemach Express Elixir i BlueCash średnia dzienna wartość realizowanego zlecenia płatniczego wzrosła odpowiednio o 11,5% i 8%.

W systemie wysokokwotowym TARGET2-NBP, prowadzącym rozliczenia w euro, odnotowano najwyższy wzrost średniej dziennej wartości realizowanego zlecenia, tj. o 17,6%. Analizując dane dotyczące średniej dziennej w systemach Euro Elixir i Elixir w II połowie 2014 r., w odniesieniu do I połowy 2014 r., nie odnotowano istotnych zmian. W systemie SORBNET2, tj. systemie wysokokwotowym, w którym przeprowadzane są rozrachunki międzybankowe w złotych, średnia dzienna wartość realizowanego zlecenia w porównaniu do poprzedniego półrocza zmniejszyła się o 9,6%. Nie należy jednak postrzegać tego zjawiska jako negatywnego, gdyż wydaje się on naturalną konsekwencją z jednej strony dynamicznego wzrostu zleceń klientów niskokwotowych (co oznacza używanie systemu SORBNET2 nadal do płatności natychmiastowych, obok powstałych dedykowanych takim płatnościom systemów) oraz spadku zleceń międzybankowych wysokokwotowych. Szczegółowe dane dotyczące porównania średniej dziennej wartości zlecenia płatniczego realizowanego w systemach płatności w I i II półroczu 2014 r. przedstawiono w tabeli nr 9.

Tabela nr 9. Porównanie średniej dziennej wartości zlecenia płatniczego realizowanego w systemach płatności w I i II półroczu 2014 r.¹³

Systemy płatności	I połowa 2014 r.	ZMIANA	II połowa 2014 r.
Express Elixir (zł)	4,9 tys.	↓ 11,5%	4,3 tys.
BlueCash (zł)	727	↑ 8%	786
Euro Elixir (euro)	5,7 tys.	↓ 0,5%	5,7 tys.
Elixir (zł)	2,5 tys.	↑ 4,2%	2,6 tys.
TARGET2-NBP (euro)	460 tys.	↑ 17,6%	540 tys.
SORBNET2 (zł)	21,8 mln	↓ 9,6 %	19,7 mln

Źródło: Opracowanie własne DSP

W II półroczu 2014 r. największe wzrosty średniej dziennej liczby realizowanych zleceń dotyczą – analogicznie jak w przypadku wzrostu średniej dziennej wartości - nowo funkcjonujących systemów oferujących rozrachunek w modelu 7/24, czyli w systemie Express Elixir (o 71%) oraz w systemie BlueCash (o 17%).

W II półroczu 2014 r. w systemie Euro Elixir średnia dzienna liczba realizowanych zleceń zwiększyła się o 11%. Analizując dane dotyczące średniej dziennej liczby w systemie Elixir w II połowie 2014 r., w odniesieniu do I połowy 2014 r., nie odnotowano istotnych zmian. W systemie SORBNET2 średnia dzienna liczba w

¹³ zmiany zostały wyliczone na podstawie danych niezaokrąglonych.

porównaniu do poprzedniego półrocza zwiększyła się o 7,5%, natomiast w systemie TARGET2-NBP wystąpił spadek średniej dziennej liczby o 4,9%. Analizując, na przestrzeni ostatnich półroczy, w systemie TARGET2-NBP liczbę realizowanych zleceń jak i ich średnią dzienną, należy zauważyć utrzymujący się trend spadkowy. Jest to zjawisko negatywne, na które składa się głównie spadek zleceń klientów stanowiących około 85% wszystkich zleceń realizowanych w systemie TARGET2-NBP (tabela nr 3). Należy jednak zwrócić uwagę, że wskazany spadek jest mniejszy niż w poprzednich półroczach, co może prognozować w przyszłości odwrócenie trendu.

Szczegółowe dane dotyczące porównania średniej dziennej liczby realizowanych zleceń w systemach płatności w I i II półroczu 2014 r. przedstawiono w tabeli nr 10.

Tabela nr 10. Porównanie średniej dziennej liczby realizowanych zleceń w systemach płatności w I i II półroczu 2014 r.¹⁴

Systemy płatności	I połowa 2014 r.	ZMIANA	II połowa 2014 r.
Express Elixir	0,002 mln	↑ 71%	0,003 mln
BlueCash	0,004 mln	↑ 17%	0,005 mln
Euro Elixir	0,058 mln	↑ 11%	0,064 mln
Elixir	6,4 mln	→	6,4 mln
TARGET2-NBP	0,006 mln	↓ 4,9%	0,005 mln
SORBNET2	0,013 mln	↑ 7,5%	0,014 mln

Źródło: Opracowanie własne DSP

¹⁴ zmiany zostały wyliczone na podstawie danych niezaokrąglonych.

Systemy rozliczeń i rozrachunku papierów wartościowych

Na koniec II półrocza 2014 r. w Polsce funkcjonowały 4 główne systemy rozliczeń i rozrachunku papierów wartościowych:

- 2 systemy rozrachunku papierów wartościowych:

- system rozrachunku prowadzony przez KDPW S.A.,
- Rejestr Papierów Wartościowych, prowadzony przez NBP,

- 2 systemy rozliczeń papierów wartościowych:

- system rozliczeń prowadzony przez KDPW_CCP S.A. na podstawie Regulaminu rozliczeń transakcji (obrotu zorganizowany),
- system rozliczeń prowadzony przez KDPW_CCP S.A. na podstawie Regulaminu rozliczeń transakcji (obrotu niezorganizowany).

1. Systemy rozrachunku papierów wartościowych

1.1 Krajowy Depozyt Papierów Wartościowych

Krajowy Depozyt Papierów Wartościowych S.A. jest podmiotem działającym na podstawie ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi (Dz. U. z 2014 r., poz. 94, z późn. zm.). Do zadań KDPW S.A. należy w szczególności prowadzenie depozytu papierów wartościowych oraz dokonywanie rozrachunku transakcji zawieranych na rynku regulowanym i w alternatywnym systemie obrotu.

W ramach grupy kapitałowej KDPW S.A. prowadzone są systemy rozrachunku i rozliczeń papierów wartościowych o następujących nazwach:

1. System rozrachunku prowadzony przez KDPW S.A.,
2. System rozliczeń prowadzony przez KDPW_CCP S.A. na podstawie Regulaminu rozliczeń transakcji (obrotu zorganizowany),
3. System rozliczeń prowadzony przez KDPW_CCP S.A. na podstawie Regulaminu rozliczeń transakcji (obrotu niezorganizowany).

Systemy wskazane w pkt. 1 i 2 obsługiwane są przez platformę informatyczną „**kdpw_stream**”, a system wskazany w pkt. 3 przez platformę „**kdpw_otc**”.

Działalność obejmująca rozliczenia transakcji w obrocie instrumentami finansowymi – prowadzona przez KDPW_CCP S.A. w ramach ww. systemów rozliczeń – została przekazana tej spółce przez KDPW S.A. na podstawie upoważnienia ustawowego. KDPW_CCP S.A. pełni funkcję kontrahenta centralnego autoryzowanego w rozumieniu przepisów rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 648/2012 z dnia 4 lipca 2012 r. w sprawie instrumentów pochodnych będących przedmiotem obrotu poza

rynkiem regulowanym, kontrahentów centralnych i repozytoriów transakcji (Dz. U. UE L 201/1 z 27.7.2012, z późn. zm.).

W II półroczu 2014 r. w funkcjonowaniu systemu rozrachunku prowadzonego przez KDPW S.A. nastąpiły niżej wymienione zmiany:

1. W dniu 4 sierpnia 2014 r. zostały uruchomione nowe funkcjonalności:
 - automatyczny rozrachunek w częściach,
 - usługa tri-party repo.
2. W dniu 6 października 2014 r. zostały wprowadzone zmiany polegające na skróceniu cyklu rozrachunkowego z T + 3 do T + 2, co było wynikiem wejścia w życie Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie usprawnienia rozrachunku papierów wartościowych w Unii Europejskiej i w sprawie centralnych depozytów papierów wartościowych (CSDR).
3. Wprowadzono zmiany w Harmonogramie dnia rozrachunkowego KDPW S.A. w systemie SORBNET2, wynikające z uruchomienia w dniu 8 grudnia 2014 r. rachunku bankowego KDPW_CCP w walucie PLN prowadzonego w Narodowym Banku Polskim.

W omawianym okresie¹⁵ w systemie rozrachunku prowadzonym przez KDPW S.A. zostało zaewidencjonowanych 13.336.403 operacji o łącznej wartości 5.883,0 mld zł (w I półroczu 2014 r. wielkości te wyniosły odpowiednio 9.778.718 operacji oraz 5.888,9 mld zł). Oznacza to, iż nastąpił wzrost liczby operacji o 36,4% i jednoczesny spadek ich wartości o 0,1%. Na wykresach 20 i 21 przedstawiona została liczba oraz wartość operacji zaewidencjonowanych w systemie rozrachunku prowadzonym przez KDPW S.A. w podziale na okresy półroczne.

Znaczny wzrost liczby operacji w II półroczu 2014 r. w odniesieniu do I połowy 2014 r. spowodowany jest wprowadzeniem nettingu¹⁶ i rejestrowaniem dwóch operacji, w przypadku których KDPW_CCP S.A. staje się na drodze nowacji stroną kupującą i sprzedającą. Ponadto, zwiększenie liczby operacji wynika z uruchomienia funkcjonalności częściowego rozrachunku. Dodatkowo, współczynnik kompensacji wynikający z nettingu papierów wartościowych w systemach KDPW_CCP S.A. jest stosunkowo niski, co

¹⁵ W przypadku operacji zawartych do dnia 3 sierpnia 2014 r. włącznie, dane odpowiadają transakcjom, przelewom potransakcyjnym i innym operacjom liczonym jednokrotnie, niezależnie od rodzaju rynku. W przypadku transakcji nierozliczanych w drodze nowacji przez KDPW_CCP S.A. odpowiadają one zapisom ewidencyjnym w systemie kdpw_stream, natomiast w przypadku transakcji i operacji rozliczanych w drodze nowacji przez KDPW_CCP S.A. na rynku kasowym i terminowym – odpowiadają one połowie zapisów w ewidencji systemu kdpw_stream.

W przypadku operacji zawartych od dnia 4 sierpnia 2014 r. włącznie, dane odpowiadają:

- zapisom ewidencyjnym w systemie kdpw_stream (w przypadku operacji rozliczanych w drodze nowacji przez KDPW_CCP S.A. na rynku kasowym, jak i operacji nierozliczanych w drodze nowacji),
- połowie zapisów w ewidencji systemu kdpw_stream w przypadku operacji rozliczanych w drodze nowacji przez KDPW_CCP S.A. na rynku terminowym.

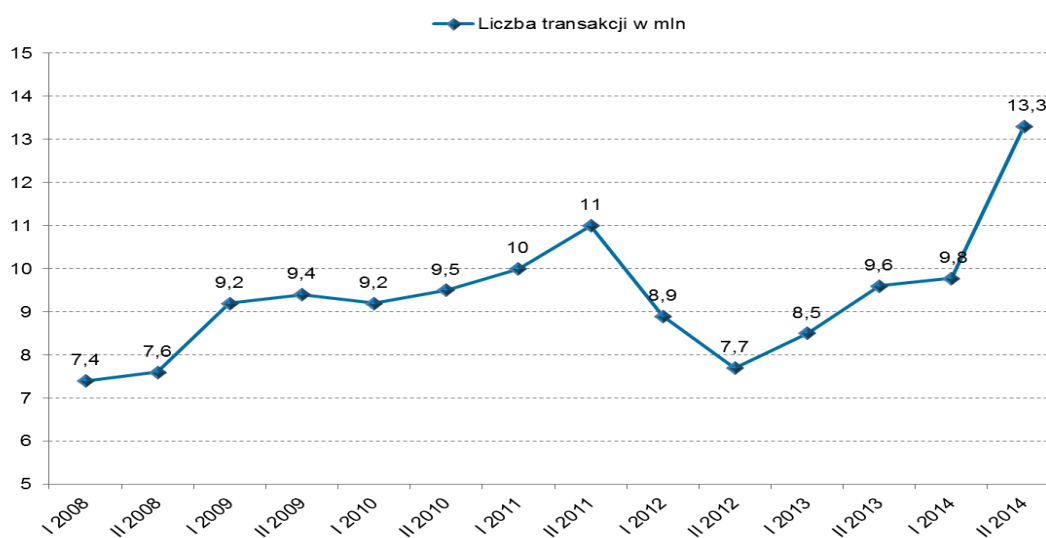
Oznacza to, iż przy zliczaniu operacji na rynku kasowym uwzględniana jest KDPW_CCP S.A. jako strona transakcji, czyli prezentowane są wszystkie zapisy ewidencyjne, gdzie stroną operacji na rynku kasowym (po stronie kupna lub po stronie sprzedaży) jest KDPW_CCP S.A.

¹⁶ Mechanizm pełnego nettingu w papierach wartościowych umożliwia generowanie przez KDPW_CCP S.A. jednej instrukcji rozrachunku ze wszystkich operacji, uznających lub/i obciążających dane konto rozrachunkowe w systemie rozrachunku prowadzonym przez KDPW S.A. Szczegółowe informacje dotyczące nowych funkcjonalności w ramach Grupy KDPW S.A. zostały szczegółowo omówione w Rozdziale *Działania w zakresie rozwoju rozliczeń i rozrachunku papierów wartościowych*.

wynika z okresu przejściowego, do czasu dostosowania systemów informatycznych uczestników KDPW_CCP S.A. do wykorzystania pełnego nettingu.

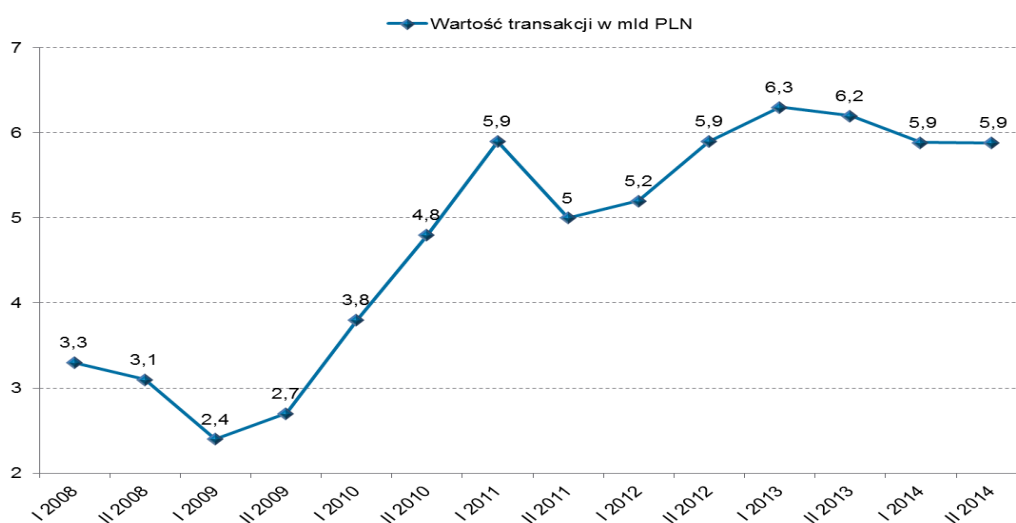
Analizując dane dotyczące wartości rozliczonych transakcji w II połowie 2014 r. w odniesieniu do I połowy 2014 r., nie obserwuje się istotnych zmian w tych wielkościach.

Wykres nr 20. Liczba operacji zaewidencjonowanych systemie rozrachunku prowadzonym przez KDPW S.A. w latach 2008 – 2014

Źródło: Dane KDPW S.A.

Wykres nr 21. Wartość operacji zaewidencjonowanych w systemie rozrachunku prowadzonym przez KDPW S.A. w latach 2008 – 2014

Źródło: Dane KDPW S.A.

1.2 Rejestr Papierów Wartościowych

W II półroczu 2014 r. w funkcjonowaniu Rejestru Papierów Wartościowych (RPW), tj. systemu rozrachunku papierów wartościowych obsługiwanych przez NBP, nie zaszły istotne zmiany.

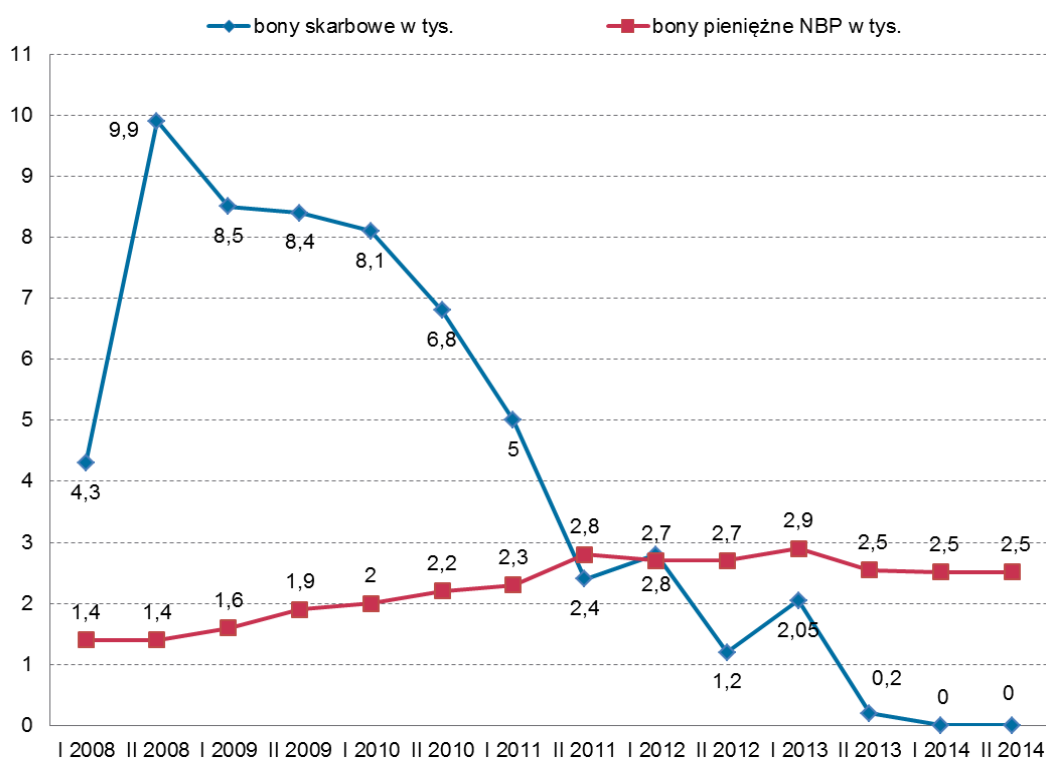
W omawianym okresie w RPW:

- nie przetworzono żadnych transakcji bonami skarbowymi, podobnie jak w I półroczu 2014 r.,
- przetworzono 2.516 transakcji bonami pieniężnymi NBP na kwotę 5.798,8 mld zł. W poprzednim półroczu przetworzono 2.515 transakcji o wartości 6.281,5 mld zł. Oznacza to, iż nastąpił nieznaczny wzrost liczby operacji o 0,04% z jednoczesnym spadkiem ich wartości o 7,68%.

Na wykresach 22 i 23 przedstawiona została liczba oraz wartość transakcji bonami skarbowymi i bonami pieniężnymi NBP przetworzona w RPW w podziale na okresy półroczne.

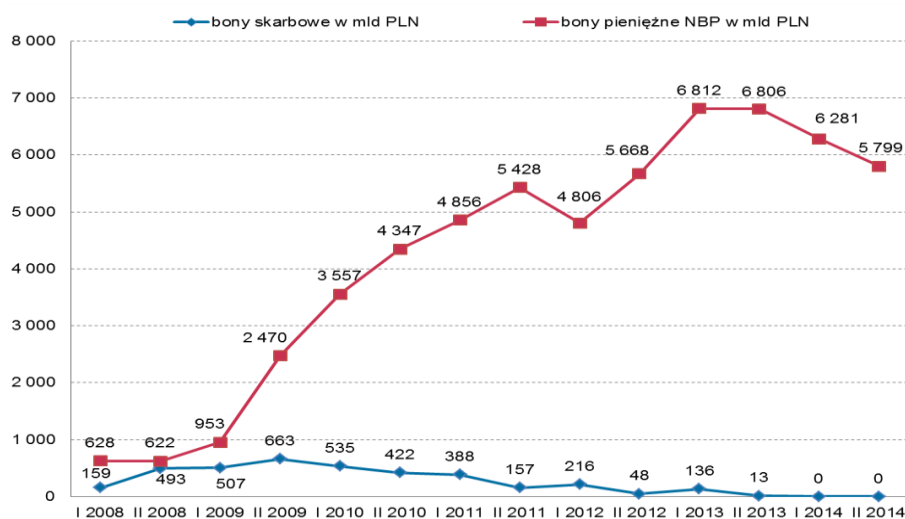
Analizując dane dotyczące liczby i wartości rozliczonych transakcji w II połowie 2014 r. w odniesieniu do I połowy 2014 r., nie obserwuje się istotnych zmian.

Wykres nr 22. Liczba transakcji bonami skarbowymi i bonami pieniężnymi NBP przetworzonych w RPW w latach 2008 – 2014

Źródło: Dane NBP

Wykres nr 23. Wartość transakcji bonami skarbowymi i bonami pieniężnymi NBP przetworzonych w RPW w latach 2008 – 2014

Źródło: Dane NBP

2. Systemy rozliczeń papierów wartościowych

2.1 System rozliczeń transakcji w KDPW_CCP S.A.

W II półroczu 2014 r. w funkcjonowaniu systemów prowadzonych przez KDPW_CCP S.A.¹⁷ nastąpiły niżej wymienione zmiany:

1. W dniu 4 sierpnia 2014 r. została uruchomiona nowa funkcjonalność związana z procesami rozliczeń wynikająca z wdrożenia projektu nettingu w papierach wartościowych¹⁸.
2. Od dnia 6 października 2014 r. we współpracy z KDPW S.A. został uruchomiony system pożyczek inicjowanych przez uczestników KDPW S.A.
3. W dniu 8 grudnia 2014 r. został uruchomiony rachunek bankowy dla KDPW_CCP S.A. w złotych, prowadzony w Narodowym Banku Polskim w systemie SORBNET2. W ramach tego rachunku realizowany jest rozrachunek płatności wynikających z rozliczeń transakcji instrumentami pochodnymi w systemach rozliczeń organizowanych przez KDPW_CCP S.A. dla obrotu zorganizowanego i obrotu niezorganizowanego oraz rozrachunek innych operacji związanych z działalnością KDPW_CCP S.A.

¹⁷ Przez systemy prowadzone przez KDPW_CCP S.A. rozumie się „System rozliczeń, prowadzony przez KDPW_CCP S.A. na podstawie Regulaminu rozliczeń transakcji (obrotu zorganizowany)” oraz „System rozliczeń, prowadzony przez KDPW_CCP S.A. na podstawie Regulaminu rozliczeń transakcji (obrotu niezorganizowany)” łącznie.

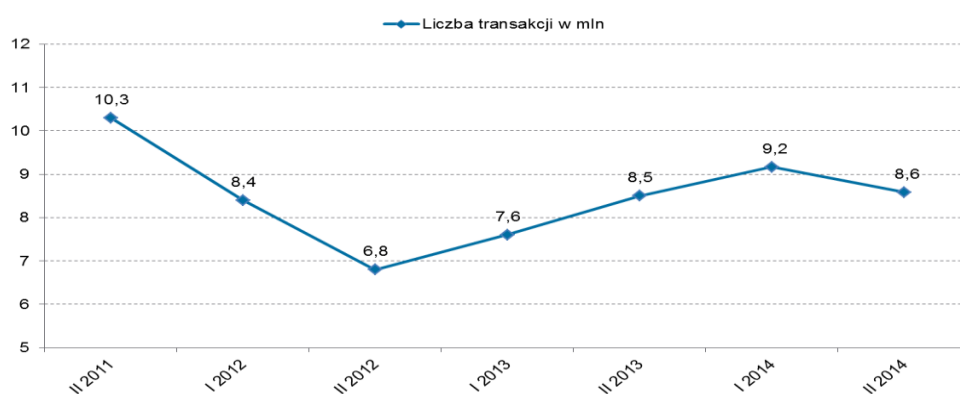
¹⁸ Mechanizm pełnego nettingu w papierach wartościowych umożliwia generowanie przez KDPW_CCP S.A. jednej instrukcji rozrachunku ze wszystkich operacji, uznających lub/i obciążających dane konto rozrachunkowe w systemie rozrachunku prowadzonym przez KDPW S.A. Mechanizm kompensacji (netting) oraz agregacji (netting kierunkowy) zobowiązań i należności w papierach wartościowych powoduje zmniejszenie liczby instrukcji dostarczanych do rozrachunku.

W omawianym okresie w ramach „Systemu rozliczeń prowadzonego przez KDPW_CCP S.A. na podstawie Regulaminu rozliczeń transakcji (obrot zorganizowany)” przetworzono 8.580.807 transakcji o wartości 224,0 mld zł (w I półroczu 2014 r. wielkości te wyniosły 9.163.377 transakcji oraz 229,0 mld zł), co oznacza w stosunku do poprzedniego półrocza spadek liczby transakcji o 6,36% i wartości transakcji o 2,17%. Na wykresie nr 24 i 25 przedstawiona została liczba i wartość rozliczonych transakcji.

Jak dotychczas nie zarejestrowano transakcji w ramach „Systemu rozliczeń prowadzony przez KDPW_CCP S.A. na podstawie Regulaminu rozliczeń transakcji (obrot niezorganizowany)”.

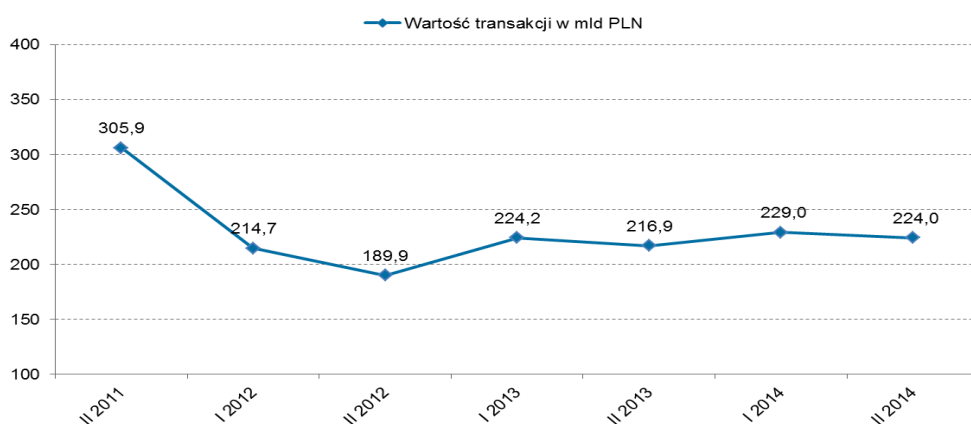
Analizując dane dotyczące liczby i wartości rozliczonych transakcji w II połowie 2014 r. w odniesieniu do I połowy 2014 r., nie obserwuje się istotnych zmian.

Wykres nr 24. Liczba transakcji rozliczona w systemach prowadzonych przez KDPW_CCP S.A. w latach 2011 – 2014

Źródło: Dane KDPW_CCP S.A.

Wykres nr 25. Wartość transakcji rozliczonych w systemach prowadzonych przez KDPW_CCP S.A. w latach 2011 – 2014

Źródło: Dane KDPW_CCP S.A.

Ocena funkcjonowania systemu rozrachunku i rozliczeń papierów wartościowych w II półroczu 2014 r.

Systemy rozrachunku i rozliczeń papierów wartościowych w Polsce w analizowanym okresie funkcjonowały stabilnie, a charakter i natężenie zagrożeń dla ich stabilności nie zmieniły się istotnie od poprzedniego półroczu. Równocześnie jednak wprowadzono w tych systemach ważne dla uczestników funkcjonalności, takie jak: automatyczny rozrachunek w częściach, usługa tri-party repo czy netting transakcji. Ponadto, zostały wprowadzone istotne dla rynku kapitałowego zmiany polegające na skróceniu cyklu rozrachunkowego z T + 3 do T + 2.

Pozostałe elementy infrastruktury polskiego systemu płatniczego

1. Podmioty świadczące usługi płatnicze

Do instytucji świadczących usługi płatnicze należą przede wszystkim banki, które, zgodnie z przepisami ustawy – Prawo bankowe, prowadzą rachunki bankowe i świadczą ww. usługi w najszerszym możliwym zakresie.

Pozostałe instytucje świadczące usługi płatnicze to w szczególności:

- spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe (SKOK-i), działające na podstawie ustawy o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych z dnia 5 listopada 2009 r., które od października 2012 r. objęte zostały nadzorem Komisji Nadzoru Finansowego; z prowadzonych przez nie rachunków pieniężnych zarówno osoby fizyczne, jak i prawne mogą dokonywać rozliczeń w drodze bezgotówkowej, a niektóre kasy oferują również swoim członkom debetowe karty płatnicze.
- krajowe instytucje płatnicze, czyli podmioty oferujące różne usługi płatnicze, w tym także usługi zarezerwowane do czasu wejścia w życie ww. ustawy dla banków, m.in. prowadzenie rachunków płatniczych, realizacja przelewów lub poleceń zapłaty z wyłączeniem przyjmowania depozytów. Działalność krajowych instytucji płatniczej prowadzona jest po uzyskaniu zezwolenia od KNF.
- zagraniczne instytucje płatnicze, czyli podmioty, które w pozostałych krajach Europejskiego Obszaru Gospodarczego (EOG) uzyskały licencję na świadczenie usług płatniczych i na podstawie tzw. jednolitego paszportu mogą świadczyć takie usługi również w innych krajach EOG.
- Poczta Polska S.A. wykonująca, na podstawie ustawy z dnia 5 września 2008 r. o komercjalizacji państwowego przedsiębiorstwa użyteczności publicznej „Poczta Polska” oraz zgodnie ze statutem Spółki, niektóre czynności bankowe, spośród których najważniejszą i najpowszechniejszą jest przyjmowanie wpłat na rachunki bankowe. Poza tym popularną usługą jest przekaz pocztowy, czyli przekazanie gotówki od wpłacającego do odbiorcy. Ponadto, w placówkach Poczty Polskiej S.A. są świadczone usługi bankowe Banku Pocztowego S.A., którego głównym akcjonariuszem jest Poczta Polska S.A.
- agenci rozliczeniowi, których działalność została, zgodnie z art. 3 ust. 1 pkt. 5 ustawy o usługach płatniczych, uznana za usługę płatniczą. Nadzór nad działalnością agentów rozliczeniowych pełni KNF.
- pośrednicy finansowi, wykonujący usługę przyjmowania wpłat gotówkowych na rachunki bankowe, działają na podstawie przepisów ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o usługach płatniczych. Podmioty te mogą działać jako instytucje płatnicze na podstawie zezwolenia wydanego przez KNF lub jako biura usług płatniczych, jeżeli miesięczna wartość wykonanych transakcji nie przekracza równowartości 500 tys. euro. Działalność biur usług płatniczych prowadzona jest na podstawie wpisu do rejestru Komisji Nadzoru Finansowego. Podmioty te mają obowiązek zabezpieczenia środków, pieniężnych otrzymywanych od użytkowników poprzez polisę lub gwarancję bankową.

- instytucje realizujące przekazy pieniężne (np. Western Union, MoneyGram), wykonujące usługi przekazania gotówki w różnych walutach, najczęściej w obrocie międzynarodowym, ale niektóre świadczą również usługi w zakresie przekazów krajowych.

1.1 Liczba podmiotów świadczących usługi płatnicze i ich placówek

Według danych Komisji Nadzoru Finansowego w omawianym półroczu zanotowano niewielkie spadki liczby banków komercyjnych, tj. spadek o 1 bank (Nordea Bank Polska S.A.) do poziomu 38, i liczby banków spółdzielczych działających na terenie kraju, tj. spadek o 2 banki do poziomu 565. Liczba oddziałów instytucji kredytowych pozostała na tym samym poziomie, tj. 28.

Zanotowano wzrost liczby oddziałów banków z 7.302 do 7.349, tj. o 0,6%, jednocześnie znacznie spadła liczba mniejszych placówek i filii bankowych z 4.973 na koniec czerwca 2014 r. do 4.838 na koniec grudnia 2014 r., czyli o 2,7%.

Pozostałe dane za II półrocze 2014 r. wykazują w porównaniu do I półrocza 2014 r.:

- spadek liczby placówek spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych o 14,8% (z 1.819 do 1.549),
- spadek placówek Poczty Polskiej o 1% (z 7.419 do 7.343),
- wzrost liczby pośredników finansowych o 4,3% (z 952 do 993),
- wzrost liczby placówek przyjmujących wpłaty na rachunki bankowe o 43,8% (z 23.820 do 34.253).

W omawianym półroczu liczba instytucji świadczących usługi płatnicze wzrosła z 1.642 do 1.675 (wzrost o 2%), a równocześnie nastąpił wzrost liczby placówek z 45.333 do 55.332 (wzrost o 22,1%).

Liczbę podmiotów świadczących wybrane podstawowe usługi płatnicze i ich placówek wg stanu na koniec czerwca 2014 r. i grudnia 2014 r. przedstawia tabela nr 11.

Tabela nr 11. Liczba banków, SKOK-ów, placówek Poczty Polskiej oraz pośredników finansowych przyjmujących wpłaty na rachunki bankowe wg stanu na koniec czerwca 2014 r. i grudnia 2014 r.

Banki, SKOK-i, placówki Poczty Polskiej oraz pośrednicy finansowi	VI 2014	XII 2014
Liczba banków i oddziałów instytucji kredytowych		
Liczba banków komercyjnych	39	38
Liczba banków spółdzielczych	567	565
Liczba oddziałów instytucji kredytowych	28	28
Sieć bankowa		
Liczba oddziałów w kraju	7 302	7 349
Liczba filii, ekspozytur i innych placówek obsługi klienta w kraju	4 973	4 838
SKOK-i		
Liczba instytucji	55	50
Liczba placówek	1 819	1 549
Poczta Polska		
Liczba instytucji	1	1
Liczba placówek	7 419	7 343
Pośrednicy finansowi		
Liczba instytucji	952	993
Liczba placówek	23 820	34 253
RAZEM		
Liczba instytucji	1 642	1 675
Liczba placówek	45 333	55 332

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych KNF, NBP, Poczty Polskiej, SKOK

1.2 Pośrednicy finansowi w zakresie wpłat na rachunki bankowe

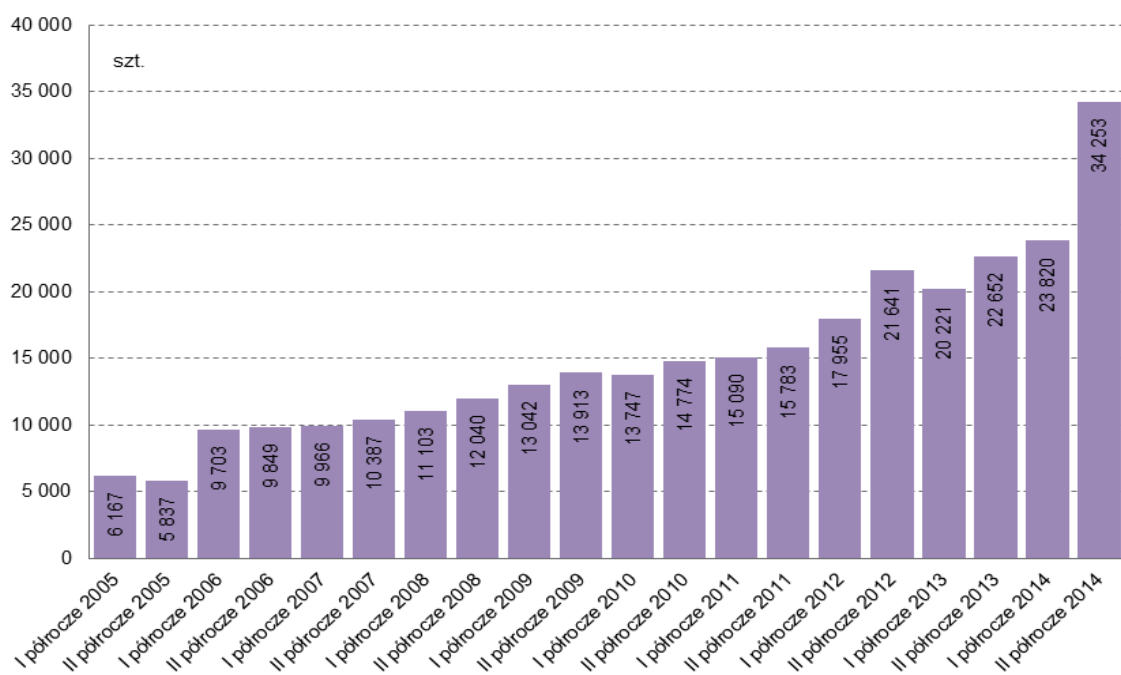
Dane przekazane przez podmioty przyjmujące wpłaty na rachunki bankowe za II półrocze 2014 r. pokazują, że na koniec grudnia 2014 r. funkcjonowały 993 podmioty, które dysponowały siecią 34.253 punktów. Liczba pośredników zwiększyła się w II półroczu 2014 r. o 41, zaś liczba placówek wzrosła o 10.433 (m.in. z uwagi na rozpoczęcie obowiązków sprawozdawczych przez podmioty dotąd go nierealizujące). W II półroczu 2014 r. przyjęły one 39,4 mln wpłat gotówkowych o łącznej wartości 5,8 mld zł, co oznacza spadek zarówno liczby transakcji w porównaniu do I półrocza 2014 r. o 6% oraz wartości transakcji o 22,4%. Szczegółowe dane statystyczne dotyczące pośredników finansowych w zakresie wpłat na rachunki bankowe od 2005 roku prezentuje tabela nr 12 oraz wykresy nr 26, 27 i 28.

Tabela nr 12. Liczba podmiotów przyjmujących wpłaty na rachunki bankowe, liczba i wartość wpłat dokonanych w latach 2005 – 2014

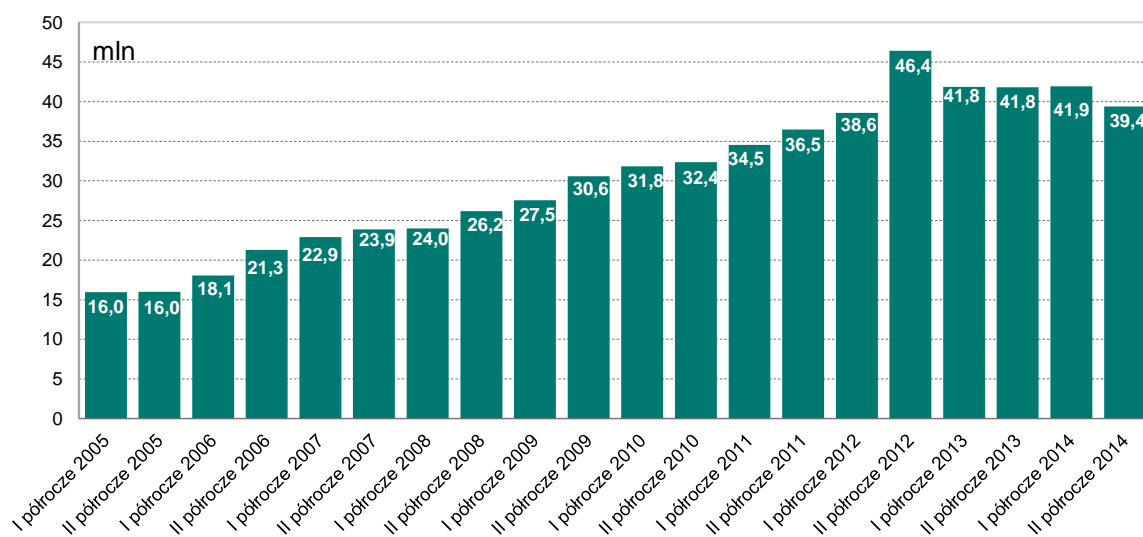
Okresy rozliczeniowe	Liczba firm *	Liczba punktów przyjmujących wpłaty	Liczba transakcji /w szt./	Wartość transakcji /w zł/	Średnia wartość /w zł/	
2005	I półrocze	154	6 167	15 964 263	1 962 433 615	122,9
	II półrocze	169	5 837	15 978 429	1 732 170 943	108,4
	Razem 2005	x	x	31 942 692	3 694 604 558	115,7
2006	I półrocze	157	9 703	18 054 560	1 901 404 091	105,3
	II półrocze	151	9 849	21 287 427	2 275 686 408	106,9
	Razem 2006	x	x	39 341 987	4 177 090 499	106,2
2007	I półrocze	150	9 966	22 903 124	2 545 604 239	111,1
	II półrocze	141	10 387	23 855 532	3 017 652 675	126,5
	Razem 2007	x	x	46 758 656	5 563 256 914	119,0
2008	I półrocze	132	11 103	23 999 112	2 939 627 710	122,5
	II półrocze	143	12 040	26 187 502	3 316 641 582	126,6
	Razem 2008	x	x	50 186 614	6 256 269 292	124,7
2009	I półrocze	171	13 042	27 533 890	3 671 120 500	133,3
	II półrocze	224	13 913	30 565 380	4 136 912 900	135,3
	Razem 2009	x	x	58 099 270	7 808 033 400	134,4
2010	I półrocze	196	13 747	31 836 987	4 365 345 734	137,1
	II półrocze	237	14 774	32 355 455	4 311 083 151	133,2
	Razem 2010	x	x	64 192 442	8 676 428 885	135,2
2011	I półrocze	346	15 090	34 543 162	4 968 312 401	143,8
	II półrocze	397	15 783	36 463 580	4 886 281 198	134,0
	Razem 2011	x	x	69 982 220	9 450 707 050	135,0
2012	I półrocze	710	17 955	38 588 622	5 428 341 941	140,7
	II półrocze	1 039	21 641	46 403 471	6 628 965 493	142,9
	Razem 2012	x	x	83 503 038	11 827 810 258	141,6
2013	I półrocze	904	20 221	41 839 443	6 085 298 332	145,4
	II półrocze	953	22 652	41 829 807	6 071 965 334	145,2
	Razem 2013	x	x	83 669 250	12 157 263 666	145,3
2014	I półrocze	952	23 820	41 918 325	7 477 987 401	178,4
	II półrocze	993	34 253	39 395 734	5 806 910 332	147,4
	Razem 2014	x	x	81 314 059	13 254 897 733	163,0

*w tym osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą

Źródło: Opracowanie własne, DSP

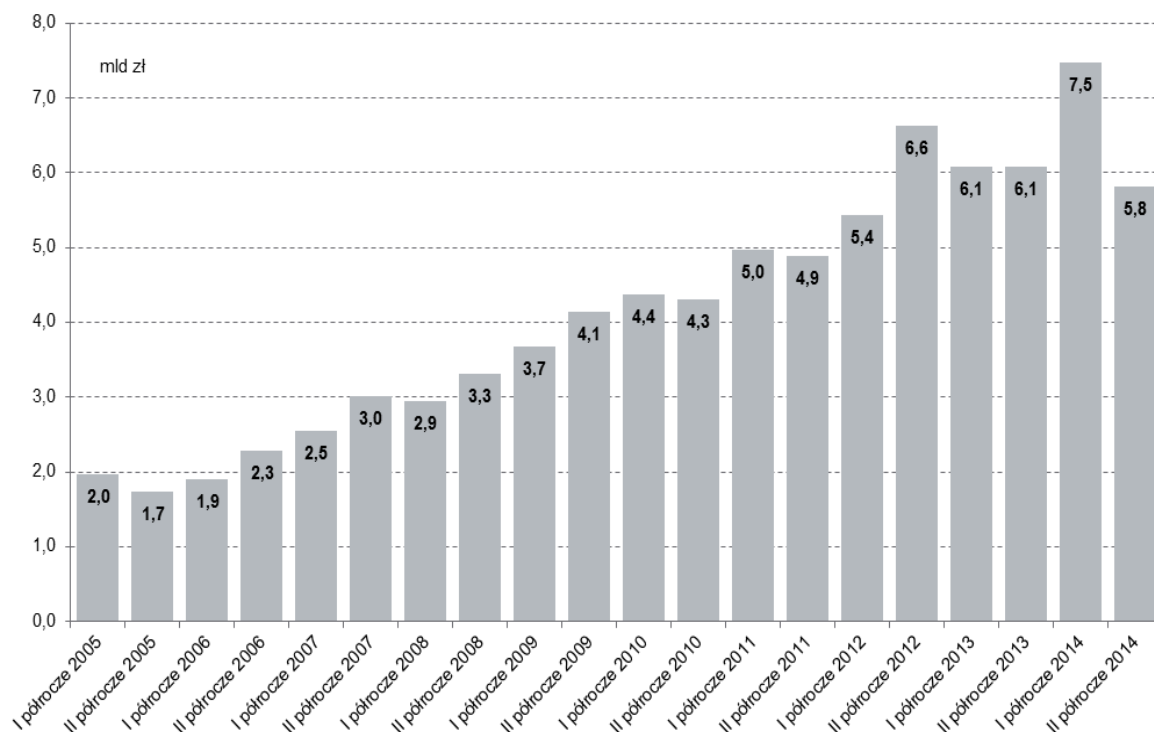
Wykres nr 26. Liczba punktów przyjmujących wpłaty na rachunki bankowe w latach 2005 – 2014

Źródło: Opracowanie własne DSP

Wykres nr 27. Liczba transakcji rejestrowanych przez firmy przyjmujące wpłaty na rachunki bankowe w latach 2005 – 2014

Źródło: Opracowanie własne DSP

Wykres nr 28. Wartość wpłat na rachunki bankowe zrealizowanych za pośrednictwem punktów przyjmujących wpłaty na rachunki bankowe w latach 2005 – 2014

Źródło: Opracowanie własne DSP

1.3 Pośrednicy w zakresie krajowych i zagranicznych przekazów pieniężnych

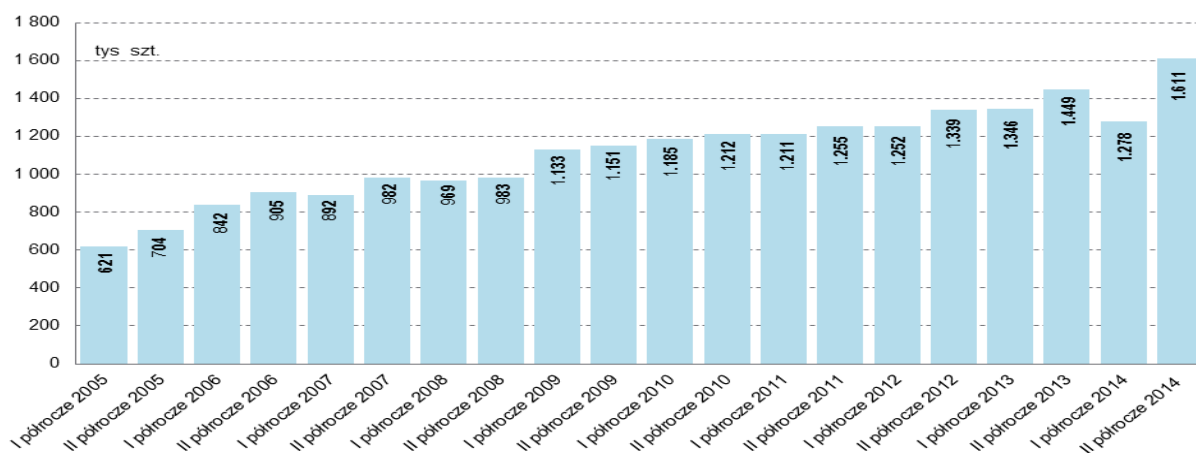
Dane za II półrocze 2014 r. przekazało do NBP 35 podmiotów pośredniczących w przekazach transgranicznych. W II półroczu 2014 r. w obrocie międzynarodowym zrealizowano 300.155 szt. transakcji wysłanych, co oznacza wzrost liczby transakcji w porównaniu do I półrocza 2014 r. o 22,6%. W wartości transakcji wysłanych nastąpił również wzrost z 787,2 mln zł do 1.085,4 mln zł, tj. o 37,9%. Zanotowano także wzrosty w liczbie transakcji otrzymanych o 333,6 tys. szt. do poziomu 1,611 mln oraz wartości transakcji otrzymanych o 608,4 mln zł do poziomu 2,5 mld zł, co oznacza odpowiednio wzrost w liczbie transakcji otrzymanych o 26,1% i wzrost w wartości o 31,8% w porównaniu do I półrocza 2014 r.

Szczegółowe dane statystyczne dotyczące liczby i wartości przekazów pieniężnych wysłanych i otrzymanych z zagranicy za pośrednictwem podmiotów realizujących przekazy pieniężne do Polski od 2005 roku prezentuje tabela nr 13 oraz wykresy nr 29 i 30.

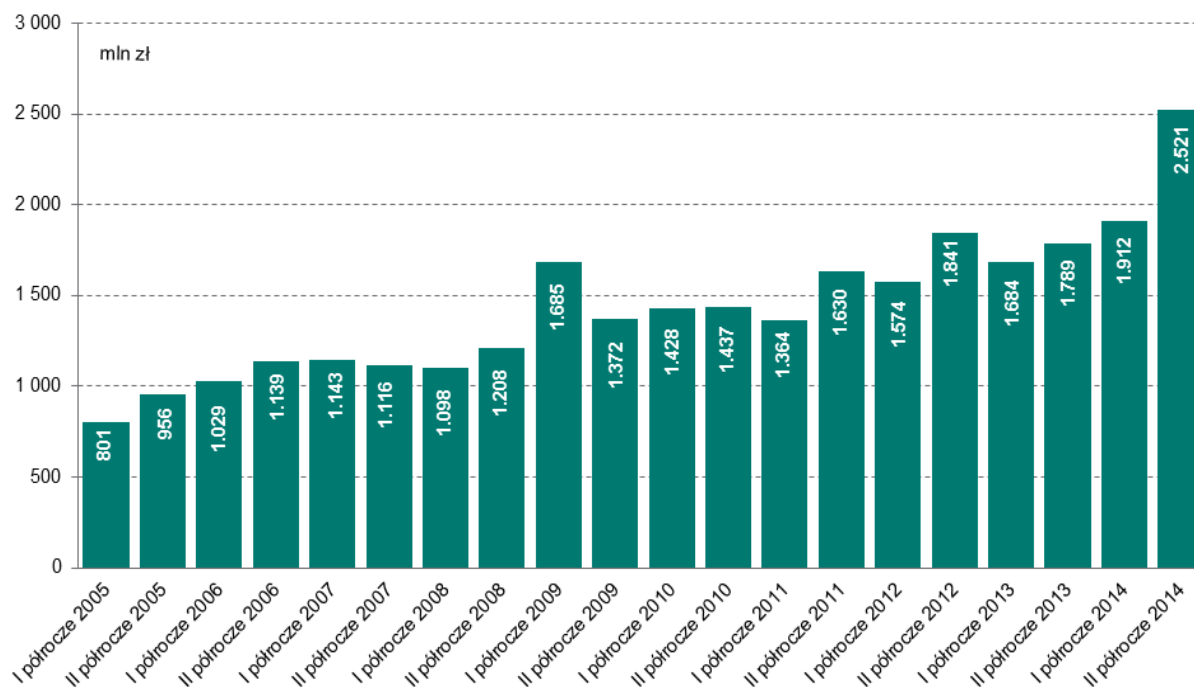
Tabela nr 13. Przekazy pieniężne zrealizowane w obrocie międzynarodowym w latach 2005 – 2014

Okresy rozliczeniowe	Przekazy pieniężne zrealizowane w obrocie międzynarodowym			
	wybrane		otrzymane	
	liczba	wartość (w zł)	liczba	wartość (w zł)
I półrocze 2005	51 140	88 988 226,73	621 371	800 892 633,26
II półrocze 2005	59 783	117 965 605,48	703 980	956 302 171,00
I półrocze 2006	65 239	136 440 513,22	841 908	1 029 074 986,00
II półrocze 2006	79 170	185 340 920,69	904 699	1 139 072 558,77
I półrocze 2007	79 330	177 101 254,57	891 613	1 143 173 849,54
II półrocze 2007	103 480	180 464 029,55	982 236	1 116 388 122,55
I półrocze 2008	120 413	239 531 433,42	969 021	1 098 021 951,38
II półrocze 2008	137 310	286 888 894,24	983 460	1 207 506 036,22
I półrocze 2009	123 756	245 843 399,21	1 133 340	1 685 179 542,43
II półrocze 2009	141 337	263 967 899,82	1 151 113	1 371 592 877,83
I półrocze 2010	137 896	234 005 269,52	1 185 343	1 428 090 894,20
II półrocze 2010	152 909	272 682 916,62	1 211 665	1 437 017 509,01
I półrocze 2011	157 824	254 387 415,80	1 211 457	1 364 144 807,02
II półrocze 2011	166 778	305 503 482,21	1 255 415	1 629 927 692,97
I półrocze 2012	166 156	306 649 154,96	1 252 464	1 573 931 205,58
II półrocze 2012	193 655	488 742 549,96	1 339 280	1 841 095 564,97
I półrocze 2013	202 498	436 512 051,48	1 345 552	1 683 940 618,91
II półrocze 2013	229 368	448 673 142,56	1 449 204	1 789 380 503,15
I półrocze 2014	244 897	787 217 568,28	1 277 822	1 912 217 556,12
II półrocze 2014	300 155	1 085 385 289,00	1 611 361	2 520 635 459,43

Źródło: Opracowanie własne, DSP

Wykres nr 29. Liczba przekazów pieniężnych otrzymanych z zagranicy za pośrednictwem podmiotów realizujących przekazy pieniężne do Polski w latach 2005 – 2014

Źródło: Opracowanie własne, DSP

Wykres nr 30. Wartość przekazów pieniężnych otrzymanych z zagranicy za pośrednictwem podmiotów realizujących przekazy pieniężne do Polski w latach 2005 – 2014 (w mln zł)

Źródło: Opracowanie własne, DSP

Ocena funkcjonowania podmiotów świadczących usługi płatnicze w II półroczu 2014 r.

W omawianym półroczu zanotowano, podobnie jak w poprzednich półroczach, że pośrednicy finansowi (np. BillBird S.A., Wygodne Rachunki, BluePay S.A.) w dalszym ciągu rozwijają swoją działalność i znacznie powiększają liczbę swoich placówek, co może wskazywać na tendencję do konsolidacji rynku. Działalność rozwijają duże podmioty, natomiast podmioty posiadające jeden punkt zamykają swoją działalność, uznając ją za nierentowną, m.in. z powodu obowiązków, jakie narzuciła na te podmioty ustawa o usługach płatniczych.

Wzrost liczby placówek świadczących przedmiotowe usługi wynika m.in. z przekazania do NBP w II półroczu 2014 r. danych statystycznych zarówno przez podmioty dotąd nierealizujące obowiązku sprawozdawczego, jak i takie, które rozpoczęły swoją działalność w II półroczu 2014 r. Wzrost liczby placówek może też wskazywać, że na rynku nadal jest zapotrzebowanie na tańsze sposoby opłacania rachunków przy użyciu gotówki, niż jest to możliwe w bankach lub na poczcie.

Należy zaznaczyć, że w II półroczu 2014 r. nastąpił spadek liczby (o 6%) i wartości (22,4%) transakcji. Spadki występują m.in. z powodu mniejszej liczby rachunków, które klient otrzymuje do zapłacenia, gdyż na jednym rachunku czasami znajduje się wyszczególnionych kilka usług świadczonych przez jednego dostawcę, takich jak: opłata za telewizję kablową, telefon stacjonarny, telefon komórkowy, internet.

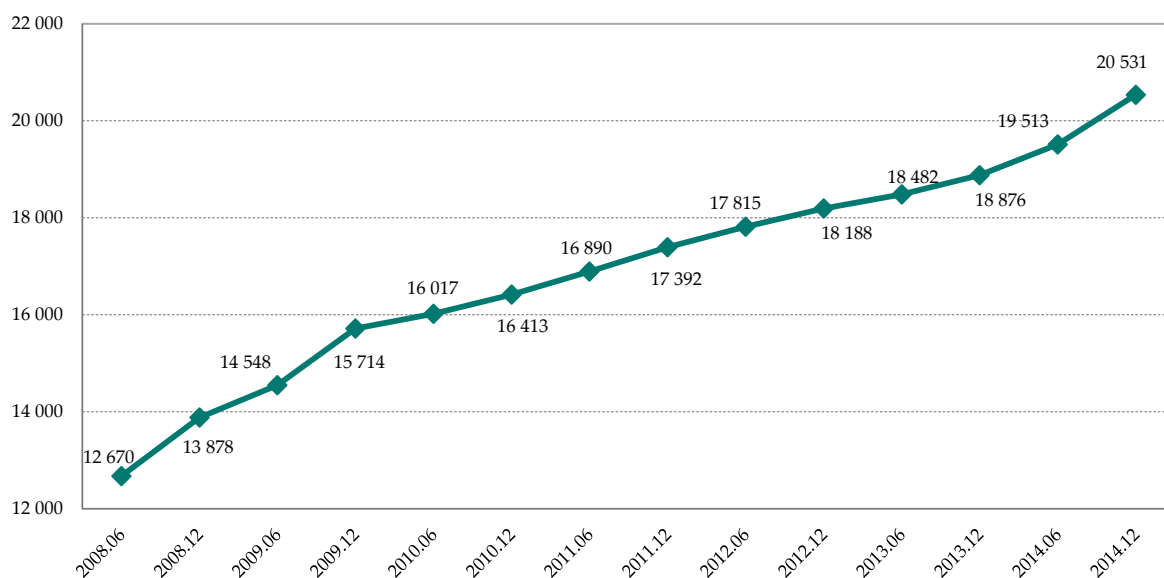
Jednocześnie zmniejsza się wartość wpłat za usługi, ponieważ dotychczasowi klienci realizują coraz częściej płatności w formie bezgotówkowej za pośrednictwem rachunku bankowego.

Na podstawie danych otrzymanych od podmiotów pośredniczących w przekazywaniu gotówki w obrocie międzynarodowym wynika, iż znacznie wzrosła liczba i wartość transakcji.

2. Bankomaty

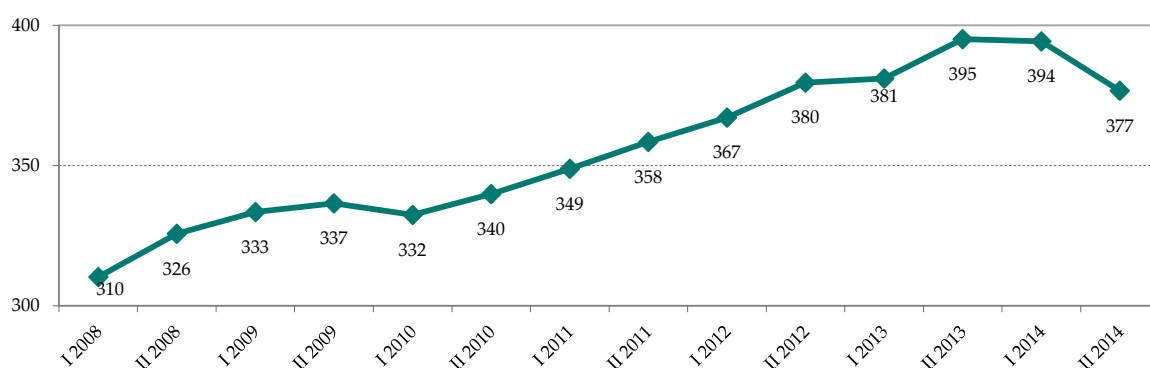
Według danych otrzymanych od banków i niebankowych operatorów bankomatów, na koniec grudnia 2014 r. liczba bankomatów w Polsce wyniosła 20.531, czyli było ich o 1.018 więcej niż w czerwcu 2014 r., co oznacza wzrost o 5,2%. Wprowadzenie na rynek ponad 1 tysiąca nowych urządzeń oznacza najwyższy półroczny wzrost odnotowany na przestrzeni ostatnich pięciu lat, co przedstawia wykres nr 31.

Wykres nr 31. Liczba bankomatów na koniec kolejnych półroczy od czerwca 2008 r.

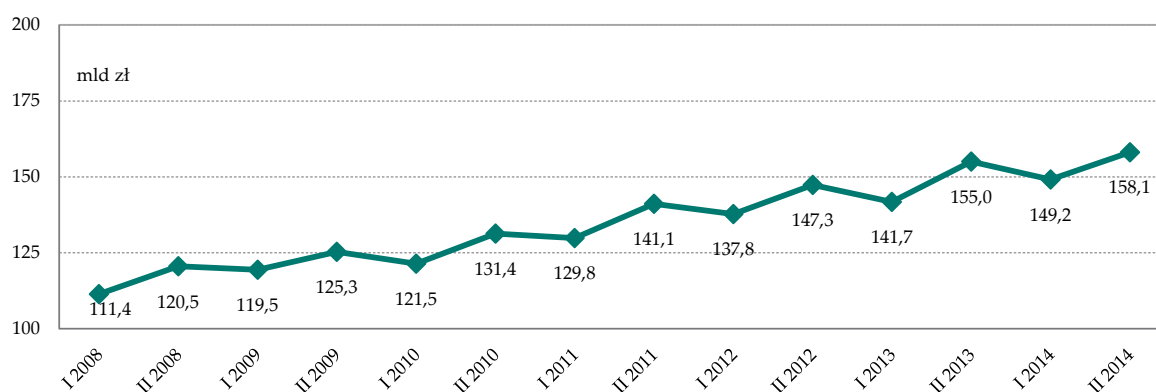
Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków i niebankowych operatorów bankomatów

W II półroczu 2014 r. transakcje w bankomatatach zostały zrealizowane w liczbie 377 mln sztuk i było ich o 17,6 mln mniej w porównaniu do I półrocza 2014 r., co oznacza spadek o 4,5%. Liczbę przeprowadzonych transakcji w kolejnych półroczach przedstawiono na wykresie nr 32. Tendencja spadkowa jest od drugiej połowy 2013 r. Porównując liczbę transakcji dokonanych w II półroczu 2014 r. do analogicznego okresu w roku 2013 oraz 2012, odnotowano spadek odpowiednio o 4,6% oraz 0,8%. Powyższe dane wskazują, że coraz mniejsze wykorzystanie bankomatów w celu pozyskania gotówki może wynikać z coraz większego wykorzystania w płatnościach instrumentów bezgotówkowych.

Wykres nr 32. Liczba transakcji przeprowadzonych w bankomatach w kolejnych półroczach od 2008 r. (w mln)

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków i niebankowych operatorów bankomatów

Na uwagę zasługuje fakt, iż mimo zmniejszenia liczby transakcji w bankomatach odnotowano wzrost ich globalnej wartości. W II półroczu 2014 r. odnotowano wzrost wartości transakcji przeprowadzonych w bankomatach. Łączna wartość transakcji wyniosła 158 mld zł, co oznacza wzrost o 6% w stosunku do poprzedniego półrocza (149,2 mld zł). Natomiast, porównując wartość przeprowadzonych transakcji w II półroczu 2014 r. do wartości transakcji w analogicznych okresach w roku 2013 i 2012, obserwujemy wzrost odpowiednio o 2% i 7,3%. Wartość transakcji przeprowadzanych w bankomatach na przestrzeni kolejnych półroczy od 2008 roku przedstawiono na wykresie nr 33.

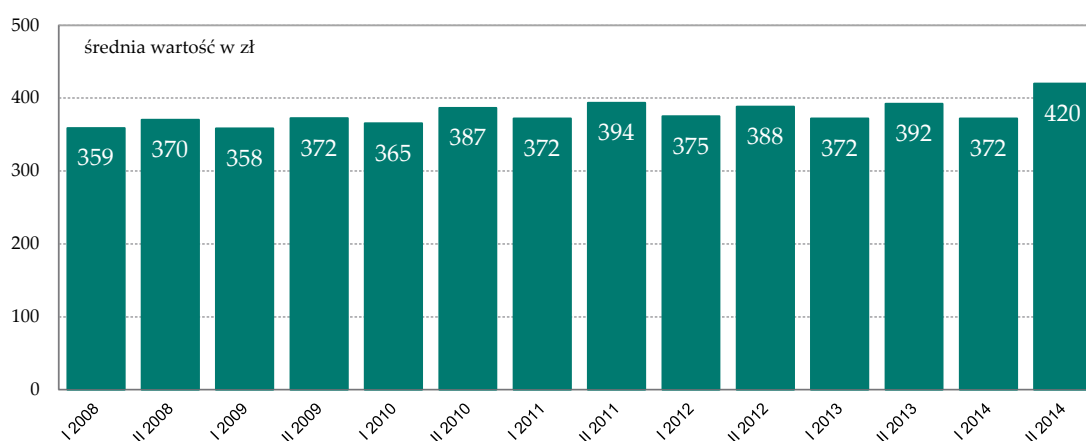
Wykres nr 33. Wartość transakcji przeprowadzonych w bankomatach w kolejnych półroczach od 2008 r. (w mld zł)

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków i niebankowych operatorów bankomatów

Z faktu zmniejszenia liczby transakcji w bankomatach przy równoczesnym wzroście ich wartości, wynika iż znacząco wzrosła wartość średniej pojedynczej transakcji przeprowadzanej w bankomacie. I tak, w II

półroczu 2014 r. wartość średnia wyniosła 420 zł, co w porównaniu do poprzedniego półrocza stanowi wzrost o 13%. Na przestrzeni ostatnich lat jest to najwyższa odnotowana wartość. Wzrost wartości średniej pojedynczej transakcji bankomatowej w przeciągu jednego półrocza o prawie 50 zł jest zjawiskiem do tej pory nieznanym. Po raz pierwszy średnia wartość transakcji przeprowadzonej w bankomacie przekroczyła kwotę 400 zł, gdyż dotychczas mieściła się w przedziale od 358 do 394 złotych (wykres nr 34).

Wykres nr 34. Średnia wartość transakcji przeprowadzonych w bankomatatach w kolejnych półroczach od 2008 r. (w zł)

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków i niebankowych operatorów bankomatów

Ocena funkcjonowania bankomatów w II półroczu 2014 r.

Najbardziej widocznymi zmianami, jakie miały miejsce w II półroczu 2014 r., było udostępnienie przez operatorów bankomatowych ponad jednego tysiąca nowych urządzeń, co oznacza najwyższy półroczny wzrost o 5,2% odnotowany na przestrzeni ostatnich pięciu lat. Tak znaczny wzrost liczby bankomatów świadczy jednoznacznie o nadal istniejącej potrzebie rozwijania tego typu usług przez sektor bankowy i pozabankowy. Z drugiej strony, liczba przeprowadzanych wypłat z bankomatów przez klientów spadła na przestrzeni drugiego półrocza 2014 r. Transakcji w bankomatatach było o 17,6 mln mniej w porównaniu do I półrocza 2014 r. (spadek na poziomie 4,5%). Świadczy to o zmianie dotychczasowego sposobu korzystania z bankomatów przez klientów, co widoczne jest w realizowaniu mniejszej liczby wypłat, pomimo rosnącej dostępności urządzeń bankomatowych w skali kraju.

Kolejnym czynnikiem zmieniającym się na przestrzeni ostatnich miesięcy a dotyczącym zachowań płatniczych Polaków jest powiększenie kwot jednorazowo podejmowanych z bankomatu. I tak, w II półroczu 2014 r. średnia wartość wypłaty wyniosła 420 zł. Po raz pierwszy średnia wartość przekroczyła próg 400 zł. Znamienna jest także dynamika odnotowanych zmian, tj. wzrost w przeciągu jednego półrocza średniej wartości pojedynczej transakcji bankomatowej o ok. 50 zł. Zmiany zachowań klientów wynikają ze sposobu

naliczania opłat od urządzeń bankomatowych i, jak łatwo się domyśleć, będą się kształtowały zgodnie z prowadzoną obecnie przez operatorów bankomatów i banki polityką opłat wobec posiadaczy kart.

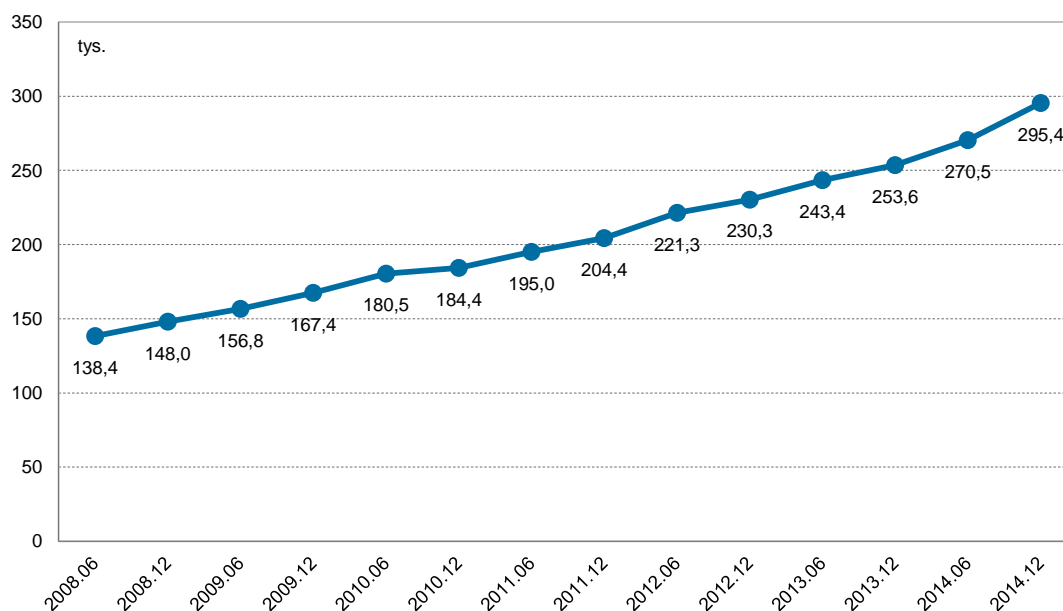
3. Punkty handlowo-usługowe akceptujące karty płatnicze

Z danych uzyskanych od agentów rozliczeniowych wynika, iż na koniec grudnia 2014 r. na rynku polskim łącznie funkcjonowało 163 tys. akceptantów oraz 295,4 tys. punktów handlowo-usługowych wyposażonych w terminale POS.

Na koniec grudnia 2014 r. funkcjonowało 163 tys. akceptantów. W porównaniu do poprzedniego półrocza liczba akceptantów w II półroczu 2014 r. zwiększyła się o 16,2 tys., tj. wzrosła o 11%. Liczba akceptantów w kolejnych półroczach systematycznie rośnie. I tak, porównując liczbę akceptantów w II półroczu 2014 r. z analogicznymi okresami w roku 2013 oraz 2012, odnotowano wzrosty odpowiednio o 17% oraz 25%.

W stosunku do czerwca 2014 r. (270,5 tys. punktów) liczba punktów handlowo-usługowych wyposażonych w terminale POS zwiększyła się o 24,9 tys. placówek, co stanowi wzrost o 9,2%. Wzrost infrastruktury, czyli sieci sklepów przyjmujących płatności bezgotówkowe, jest obserwowany na przestrzeni kolejnych sześciu lat. W ciągu ostatniego roku liczba punktów handlowo-usługowych wyposażonych w terminale POS wzrosła o 16,5%, a na przestrzeni ostatnich dwóch lat o 28,3%. Liczbę punktów handlowo-usługowych w Polsce, gdzie można zapłacić przy użyciu karty płatniczej, na koniec kolejnych półroczy od 2008 r. przedstawia wykres 35.

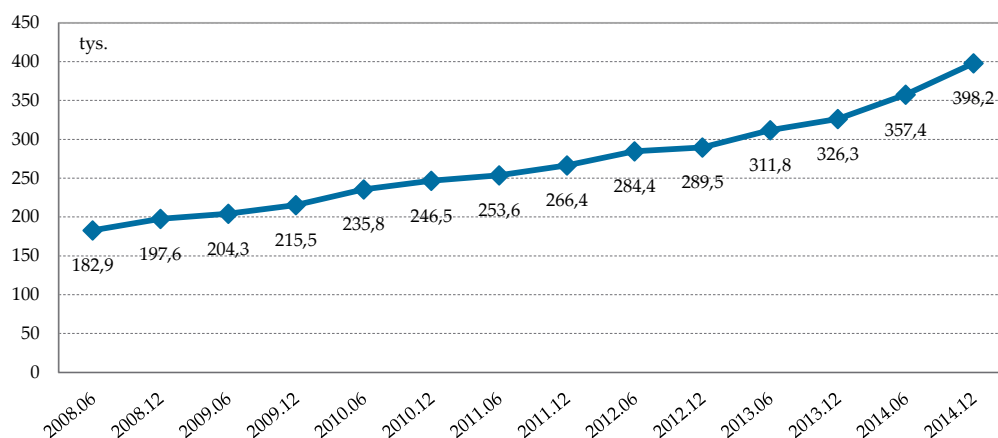
Wykres nr 35. Liczba punktów handlowo-usługowych wyposażonych w terminale POS na koniec kolejnych półroczy od czerwca 2008 roku

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od agentów rozliczeniowych

Na koniec grudnia 2014 r. funkcjonowało na polskim rynku 398,2 tys. terminali POS i w porównaniu do czerwca 2014 r. (357,4 tys. terminali) było ich więcej o 40,8 tys. szt., co stanowiło wzrost o 11,1%. W ciągu ostatniego roku liczba terminali POS wzrosła o 22%, a na przestrzeni ostatnich dwóch lat o 38%. Liczbę terminali POS dostępnych na terenie Polski na koniec kolejnych półroczy od 2008 r. przedstawia wykres nr 36.

Wykres nr 36. Liczba terminali POS na koniec kolejnych półroczy od czerwca 2008 r.

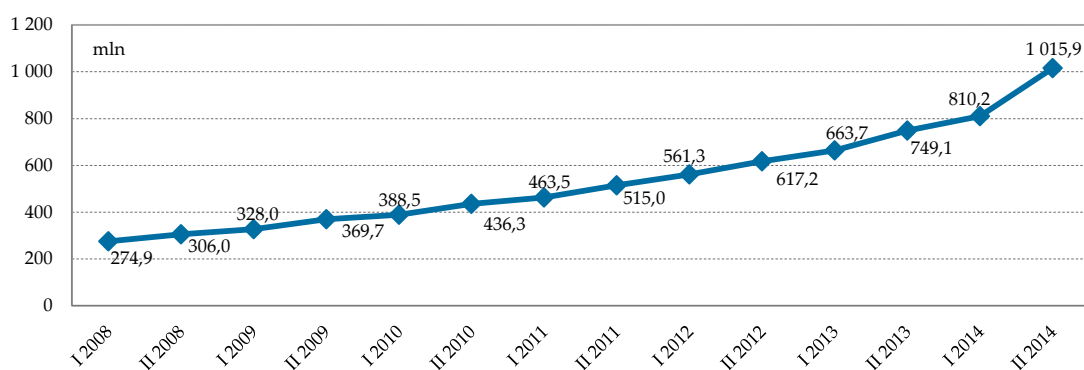

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od agentów rozliczeniowych

Wzrostowi liczby dostępnych na rynku terminali POS towarzyszy zwiększająca się liczba transakcji dokonywanych kartami w tych urządzeniach, między innymi kartami zbliżeniowymi. W okresie ostatniego półrocza po raz pierwszy odnotowano liczbę transakcji na poziomie ponad miliarda transakcji, co oznacza, że w Polsce przeprowadzonych jest w urządzeniach POS średnio 5,5 mln transakcji dziennie.

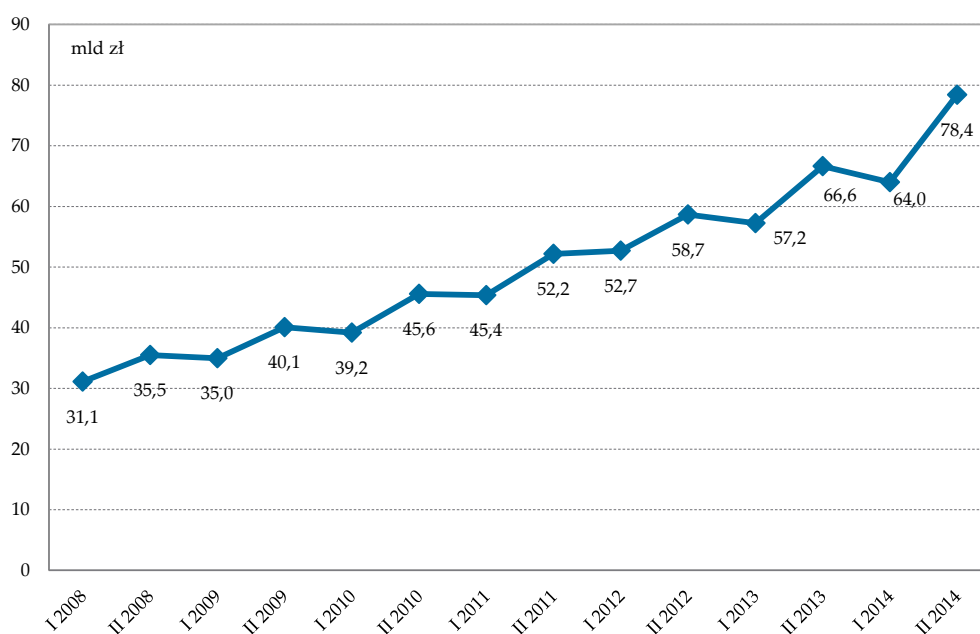
Należy dodać, iż terminali przystosowanych do obsługi kart zbliżeniowych funkcjonowało na koniec grudnia 2014 r., wg szacunków NBP, ok. 287,7 tys. Oznacza to, że na koniec roku na rynku polskim ok. 72,3% wszystkich terminali jest przystosowanych do obsługi kart zbliżeniowych.

W drugim półroczu 2014 r. klienci punktów handlowo-usługowych dokonali 1.015,9 mln transakcji z użyciem karty płatniczej, czyli więcej o 205 mln transakcji niż w poprzednim półroczu (810,2 mln transakcji), co stanowiło rekordowy w ostatnich latach wzrost na poziomie 25,4%. Porównując liczbę transakcji dokonanych w II półroczu 2014 r. do analogicznego okresu w roku 2013 oraz 2012, odnotowano wzrost odpowiednio o 36% oraz 65%. Wzrost liczby transakcji jest stale obserwowany na przestrzeni ostatnich lat (vide wykres nr 37).

Wykres nr 37. Liczba transakcji kartowych w terminalach POS w kolejnych półroczach od 2008 r.

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od agentów rozliczeniowych

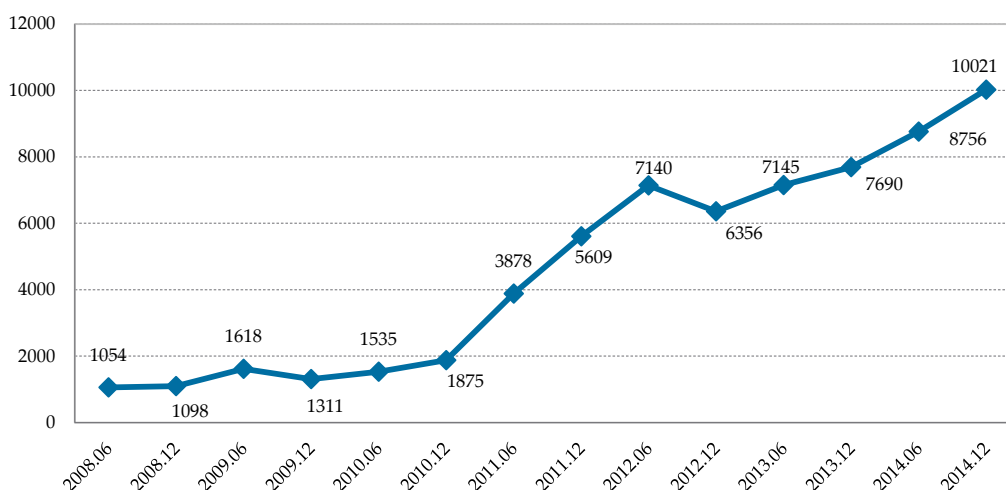
W II półroczu 2014 r. wartość transakcji dokonywanych przy użyciu kart płatniczych w terminalach POS w porównaniu do okresu ubiegłego uległa znacznemu zwiększeniu. W II półroczu 2014 roku dokonano transakcji na łączną kwotę 78,4 mld zł, czyli mniej o 14,4 mld zł niż w poprzednim półroczu (64 mld zł) (vide wykres nr 38). Stanowiło to wzrost na poziomie 22,5%. Natomiast porównując wartość przeprowadzonych transakcji w II półroczu 2014 r. z analogicznymi okresami w roku 2013 oraz 2012, odnotowano wzrosty odpowiednio o 18% oraz 34%.

Wykres nr 38. Wartość transakcji kartowych w terminalach POS w kolejnych półroczach od 2008 r

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od agentów rozliczeniowych

Możliwość płacenia kartą oferuje swoim klientom coraz więcej sklepów internetowych. Ta forma sprzedaży przyczynia się do upowszechnienia realizacji płatności z wykorzystaniem karty płatniczej. Na koniec czerwca 2014 r. liczba punktów sprzedaży w internecie obsługiwanych przez agentów rozliczeniowych wynosiła 10.021. Na przestrzeni sześciu miesięcy liczba ta zwiększyła się o 1,3 tys., co stanowi wzrost o 14,4%. Liczbę punktów sprzedaży w internecie, gdzie można zapłacić przy użyciu karty płatniczej, na koniec kolejnych półroczy od 2008 r. przedstawia wykres nr 39.

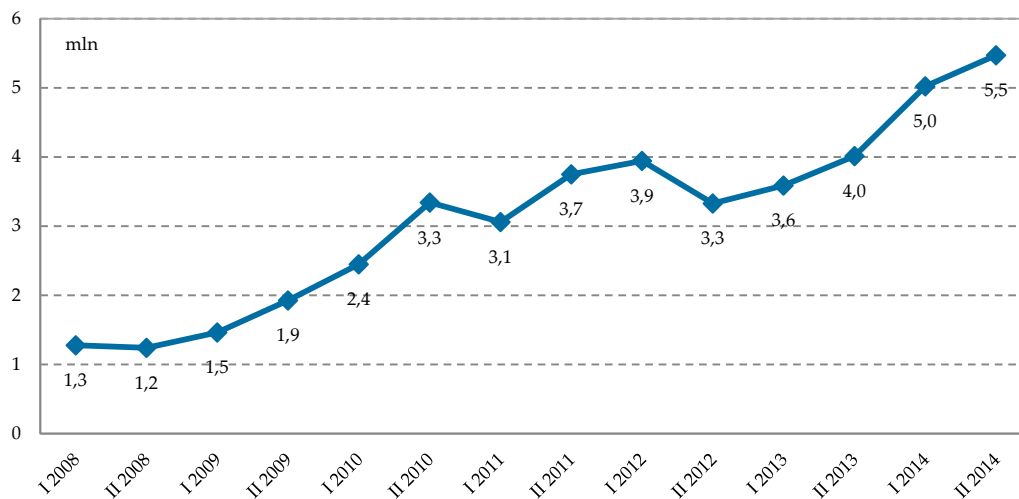
Wykres nr 39. Liczba punktów sprzedaży w internecie na koniec kolejnych półroczy od 2008 r.

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danFFych od agentów rozliczeniowych

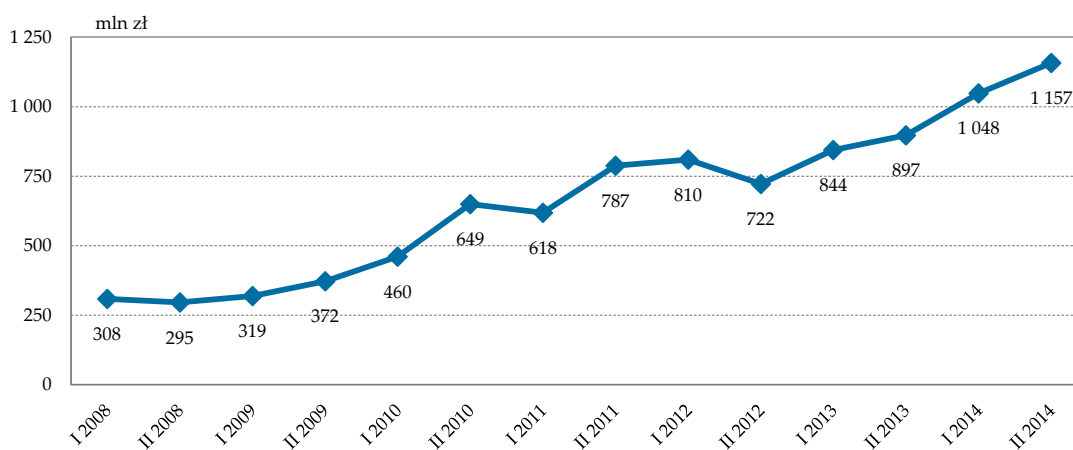
Znacznie wzrosła liczba transakcji przeprowadzanych w internecie. Na przestrzeni II półrocza 2014 r. rozliczono 5,5 mln. W stosunku do poprzedniego półrocza (5 mln transakcji) i odnotowano wzrost w liczbie transakcji o 9%. Porównując liczbę transakcji dokonanych w II półroczu 2014 r. do analogicznego okresu w roku 2013 oraz 2012, odnotowano wzrost odpowiednio o 36% oraz 64%.

Liczbę transakcji w sklepach internetowych w kolejnych okresach półrocznych od 2008 roku przedstawia wykres nr 40, zaś wartość wykres nr 41.

Wykres nr 40. Liczba transakcji sprzedaży w internecie na rynku polskim na koniec kolejnych półroczy od 2008 r.

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od agentów rozliczeniowych

Wzrosła także wartość transakcji przeprowadzanych w internecie. Na przestrzeni II półrocza 2014 r. rozliczono transakcje na kwotę 1,2 mld zł. W stosunku do poprzedniego półrocza odnotowano wzrost na poziomie 10,4%. Porównując wartość transakcji dokonanych w II półroczu 2014 r. do analogicznego okresu w roku 2013 oraz 2012, odnotowano wzrost odpowiednio o 29% oraz 60%.

Wykres nr 41. Wartość transakcji sprzedaży w internecie na rynku polskim na koniec kolejnych półroczy od 2008 r.

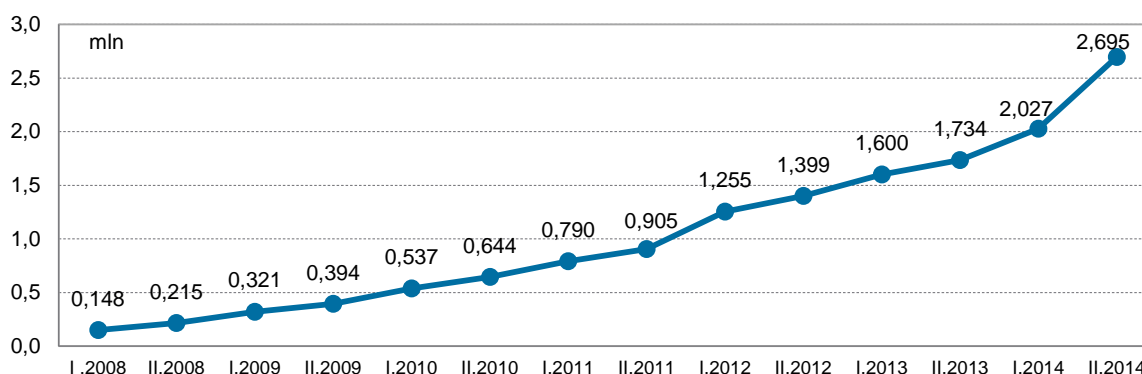
Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od agentów rozliczeniowych

Ocena funkcjonowania sieci akceptacji kart płatniczych w II półroczu 2014 r.

Analizując powyższe dane, można zauważyć stałą tendencję wzrostową w liczbie akceptantów, punktów handlowo-usługowych i terminali POS, jak również w liczbie i wartości transakcji dokonywanych w tych punktach. Pozytywnym zjawiskiem jest to, że liczba transakcji w II półroczu 2014 r. w stosunku do poprzedniego półrocza wzrosła o 25,4%, a wartość o 22,5%, co oznacza znacznie wyższe tempo wzrostu niż obserwowano w ostatnich latach. Widoczny jest również wzrost w liczbie punktów oferujących sprzedaż w internecie, jak również w liczbie i wartości transakcji (odpowiednio o 9% i 10,4%). Wspomniane wzrosty należy ocenić jako kierunek pozytywny, gdyż rozwój tej części rynku przyczynia się do zwiększania obrotu bezgotówkowego. Należy dodać, iż przyczyną wyższego niż dotychczas wzrostu liczby punktów handlowo-usługowych umożliwiających płatność kartą płatniczą za towar lub usługę należy upatrywać w obniżeniu od lipca 2014 r. opłaty *interchange*, co znacznie zmniejszyło koszty obsługi karty u akceptanta i co odzwierciedliło się w szczególności w kontynuowaniu w II półroczu 2014 r. rozpoczętego w czerwcu 2014 r. procesu uruchamiania w kolejnych sklepach własnej sieci akceptacji kart przez największego akceptanta w Polsce, który do tej pory nie akceptował kart płatniczych ze względu na wysokie opłaty. Na powyższe zjawisko nałożyło się dodatkowo coraz częstsze wykorzystywanie wygodnych w użyciu kart zbliżeniowych w istniejącej już wcześniej sieci akceptacji, co – zdaniem wielu ekspertów – miało nie mniejszy wpływ na wzrost obrotów kartowych w II półroczu 2014 r. niż wzrost sieci akceptacji kart płatniczych o nowe punkty.

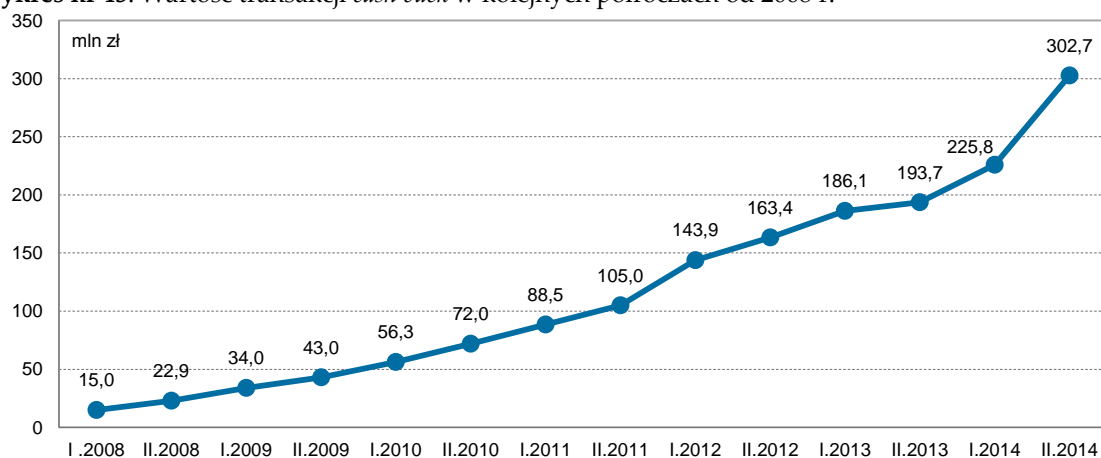
4. Punkty *cash back*

Od ośmiu lat na rynku polskim jest dostępna usługa *cash back*, która umożliwia posiadaczom kart wypłatę gotówki przy okazji płacenia za zakupy w placówce handlowej. Posiadacze debetowych kart płatniczych mogą wypłacić do 300 zł gotówki w ramach usługi *cash back*, niezależnie od wysokości transakcji bezgotówkowej dokonanej kartą. Usługę tę oferowało na koniec grudnia 2014 r. około 72 tys. placówek handlowych (sklepy i supermarkety, stacje benzynowe, hotele, salony prasowe i inne punkty handlowo-usługowe). W II półroczu 2014 r. dokonano 2,7 mln transakcji *cash back*. Odnotowano zatem, w porównaniu do I półrocza 2014 r. (2 mln transakcji), wzrost o 33% liczby transakcji, co przedstawia wykres nr 42. Porównując liczbę transakcji dokonanych w II półroczu 2014 r. do analogicznego okresu w roku 2012 i 2013, odnotowano wzrost liczby przeprowadzanych wypłat odpowiednio o 92,6% i 55,4%. Tak znaczący wzrost liczby transakcji świadczy o rosnącej popularności tej usługi wśród klientów, poprzez zwiększenie świadomości wśród klientów, jak również coraz większej dostępności w sklepach. Obydwa te czynniki mają zapewne bezpośredni związek z kampanią promocyjną *cash back* na rynku polskim, przeprowadzoną w I półroczu 2014 r.

Wykres nr 42. Liczba transakcji *cash back* w kolejnych półroczach od 2008 r.

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków

W II półroczu 2014 r. dokonano transakcji *cash back* o łącznej wartości 302,7 mln zł. Oznacza to wzrost o 34% w porównaniu do półrocza poprzedniego (225,8 mln zł). Przedstawia to wykres nr 43. Porównując wartość transakcji dokonanych w II półroczu 2014 r. do analogicznego okresu w roku 2013 oraz 2012, odnotowano wzrost odpowiednio o 56% oraz 85%.

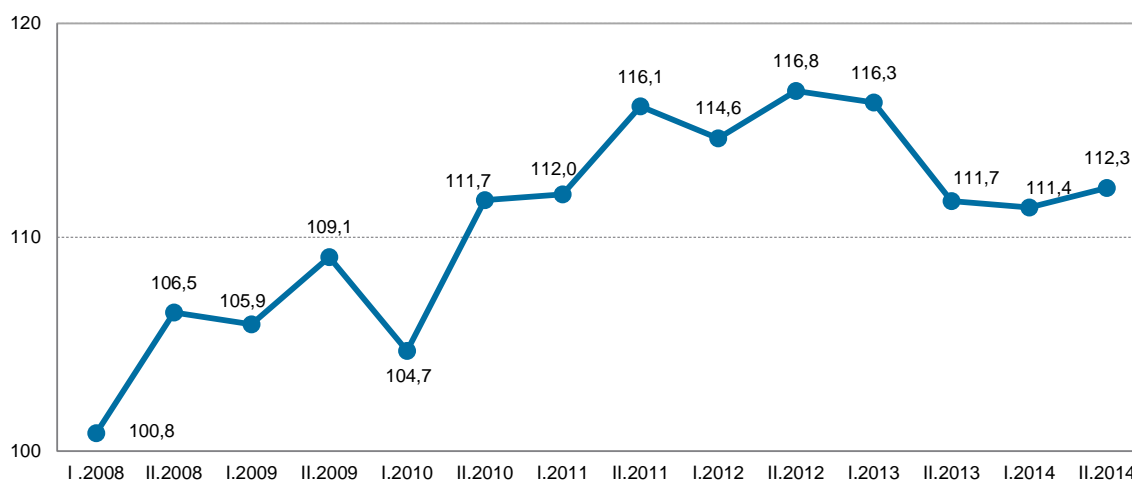
Wykres nr 43. Wartość transakcji *cash back* w kolejnych półroczach od 2008 r.

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków

Korzystną zmianą odnotowaną w ostatnim półroczu na rynku polskim było ujednoczenie przez obydwie organizacje kartowe (Visa i MasterCard) poziomu górnego limitu wypłaty na poziomie 300 zł. Taka zmiana w praktyce oznacza dla klientów i detalistów bardziej czytelne zasady funkcjonowania usługi, bez dodatkowego rozróżniania rodzaju karty płatniczej, jak to miało miejsce do tej pory, w ramach których istniało inne ograniczenie dla kart Visa, tj. 200 zł, i inne dla kart MasterCard, tj. 300 zł.

W II półroczu 2014 r. wartość pojedynczej transakcji *cash back* dokonywanej przy użyciu karty wynosiła średnio 112 zł. Wartość ta nie ulega znaczącym zmianom, co jest dowodem na zaobserwowaną prawidłowość, iż klienci decydujący się na ten typ wypłat nie dokonują bardzo dużych wypłat w górnej granicy wyznaczonych limitów (tj. 300 zł). Można interpretować ten fakt, jako traktowanie przez klientów wypłat *cash back* jako bieżącego poprawienia własnej płynności gotówkowej, czyli „uzupełnienia” portfela. Widoczna jest prawie czterokrotna różnica średnich wypłat bankomatowych (ok. 420 zł) a wypłat sklepowych (112 zł).

Wykres nr 44. Średnia wartość transakcji *cash back* w kolejnych półroczach od 2008 r.

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków

Ocena funkcjonowania sieci wypłat *cash back* w II półroczu 2014 r.

Podsumowując zmiany, jakie zaszły w II półroczu 2014 r. w zakresie funkcjonowania wypłat sklepowych typu *cash back* na rynku polskim, bardzo istotny był wzrost punktów, w których klienci mogą dokonać wypłat gotówkowych. Na koniec grudnia 2014 r. około 72 tys. placówek handlowych w skali całego kraju oferowało te usługi.

Kolejnym ważnym wskaźnikiem świadczącym o istniejącym potencjale usługi jest korzystanie przez klientów z wypłat w sklepach. W II półroczu 2014 r. dokonano 2,7 mln wypłat, a w porównaniu do I półrocza 2014 r. nastąpił wzrost o 33%. Na równie wysokim poziomie 34%, odnotowano wzrost ogólnej wartości wypłat. Tak wysoka dynamika przyrostów świadczy pozytywnie o charakterze zmian, jakie zachodziły w funkcjonowaniu usługi. Wzrosła świadomość klientów na temat wypłat sklepowych i ich dostępności. Korzystne zmiany obserwowane w ostatnim półroczu, takie jak wzrost liczby punktów oferujących usługę oraz rekordowo wysokie wzrosty liczby i wartości transakcji, nastąpiły w konsekwencji przeprowadzenia z początkiem roku 2014 r. przez jedną z organizacji płatniczych ogólnokrajowej kampanii edukacyjno-promocyjnej. Podjęte kroki marketingowe nakierowane było na popularyzację kart wśród klientów. Umożliwienie klientom wykorzystania kart płatniczych do dokonywania wypłaty w sklepach jest rozszerzeniem dotychczasowej funkcjonalności posiadanej przez karty płatnicze. W II półroczu 2014 r. wartość pojedynczej transakcji sklepowej wyniosła średnio 112 zł. Na podstawie dotychczasowych

obserwacji tego wskaźnika można stwierdzić, iż wypłata sklepowa jest najczęściej realizowana w kwocie ok. 100 zł.

5. Repozytorium transakcji

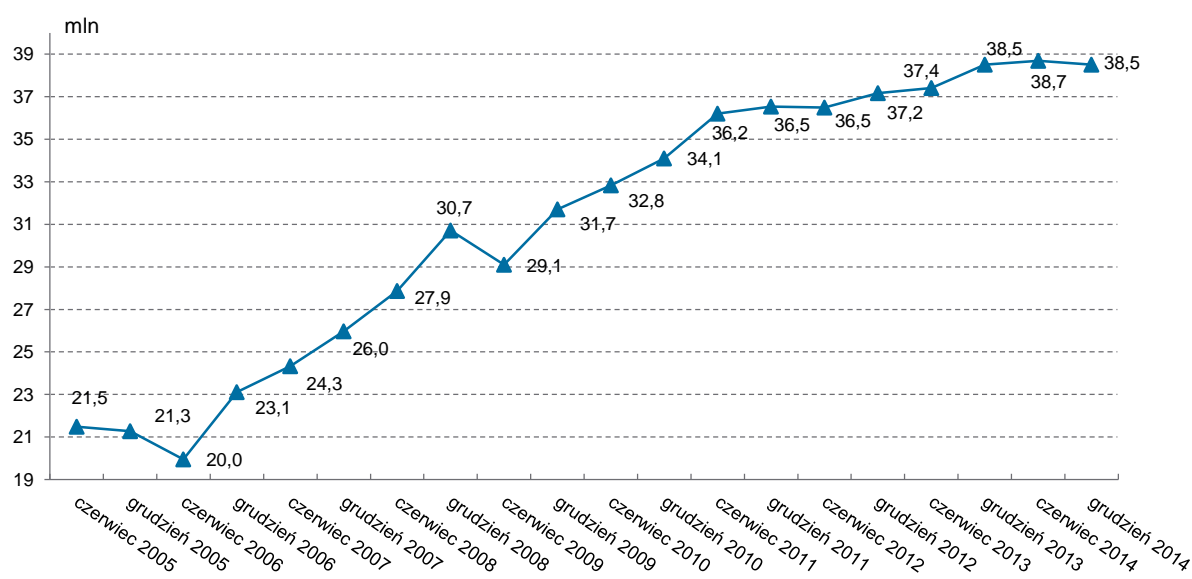
W związku z wejściem w życie w dniu 12 lutego 2014 r. obowiązku raportowania informacji o kontraktach pochodnych do repozytoriów transakcji, w II połowie 2014 r. KDPW S.A. kontynuowała proces obsługi wniosków o nadanie kodu pre-LEI. Do końca 2014 r. zostało nadanych 4.577 numerów pre-LEI (w I półroczu 2014 r. nadano 4.092 takich numerów).

Rachunki bankowe i bezgotówkowe instrumenty płatnicze

1. Rachunki bankowe

Jednym z podstawowych mierników rozwoju obrotu bezgotówkowego jest liczba rachunków bieżących rozliczeniowych osób fizycznych prowadzonych przez banki, a także średnia liczba transakcji bezgotówkowych przypadających na jeden taki rachunek. Wykorzystywanie bankowych instrumentów obrotu bezgotówkowego, zarówno tych klasycznych, jak i internetowych, wymaga bowiem posiadania rachunku bankowego, zaś liczba transakcji jest pomocna dla wyznaczenia aktywności posiadaczy tych rachunków. Wg danych gromadzonych przez Narodowy Bank Polski, liczba rachunków bieżących rozliczeniowych osób fizycznych od czerwca 2005 r. kształtuje się następująco:

Wykres nr 45. Liczba rachunków bieżących rozliczeniowych osób fizycznych prowadzonych przez banki (w mln) w okresie czerwiec 2005 r. – grudzień 2014 r.

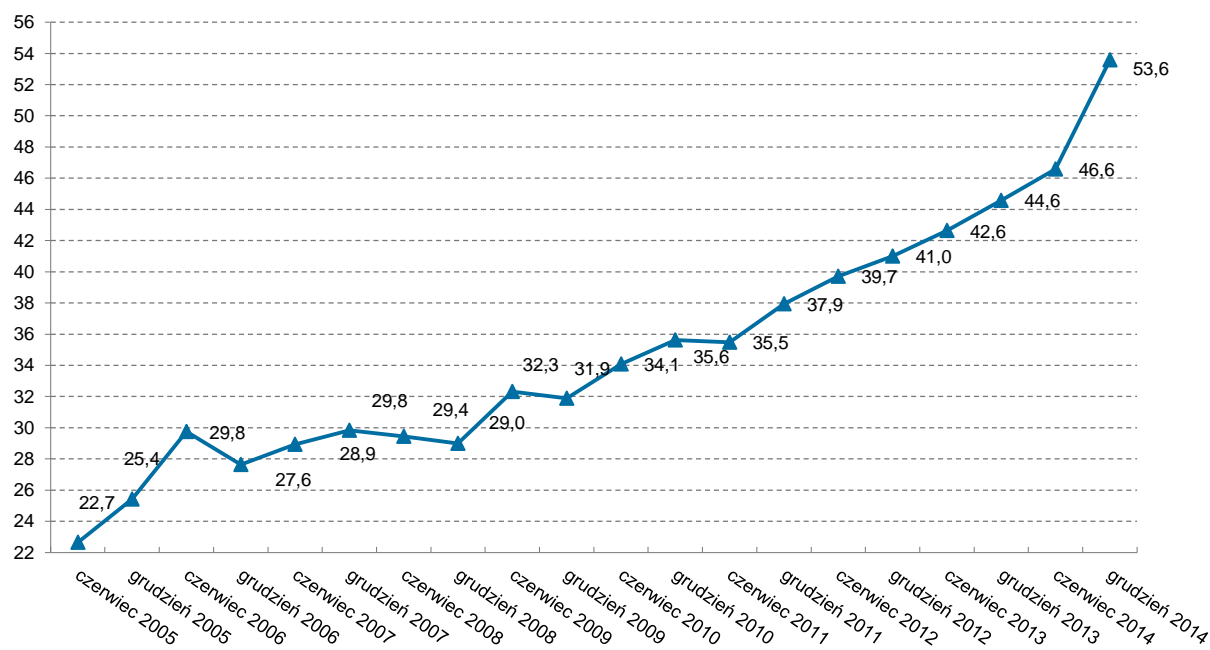
Źródło: Opracowanie własne, DSP

Liczba bieżących rozliczeniowych rachunków bankowych dla osób fizycznych wg stanu na koniec grudnia 2014 r. wyniosła 38,5 mln i w porównaniu do stanu na koniec czerwca 2014 r. (38,7 mln) zmniejszyła się o 0,2 mln, tj. o 0,4%. Spadek liczby rachunków bankowych, nawet tak niewielki, należy uznać za zjawisko negatywne, niesprzyjające wzrostowi obrotu bezgotówkowego.

W II połowie 2014 r., w porównaniu do I półrocza 2014 r., wskaźnik transakcji bezgotówkowych na jednym rachunku bankowym wzrósł do poziomu 53,6 transakcji (w I półroczu 2014 r. było to 46,6 transakcji), co

wynikało głównie z bardzo wysokiego wzrostu liczby bezgotówkowych płatności kartowych. Liczba transakcji bezgotówkowych przeprowadzonych na jednym rachunku bankowym w okresie od czerwca 2005 r. do grudnia 2014 r. w ciągu danego półrocza została przedstawiona na wykresie nr 46.

Wykres nr 46. Średnia liczba transakcji bezgotówkowych na jednym rachunku bankowym w okresie czerwiec 2005 –grudzień 2014

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków

Ocena funkcjonowania rachunków bankowych w II półroczu 2014 r.

Podsumowując oba ww. mierniki rozwoju obrotu bezgotówkowego, tj. liczbę rachunków oraz średnią liczbę transakcji przypadających na jeden rachunek, można zauważyć, że stosunkowo niewielkiemu spadkowi liczby rachunków bankowych, tj. o 0,2 mln, czyli o 0,4% (vide wykres nr 45), towarzyszył jednocześnie znaczny wzrost średniej aktywności użytkowników w przeliczeniu na jeden rachunek, tj. aż o 7 transakcji, czyli o 15%. Zatem drugą połowę 2014 r., pod względem rozwoju obrotu bezgotówkowego, pomimo niewielkiego spadku liczby rachunków, należy ocenić pozytywnie.

2. Bezgotówkowe instrumenty płatnicze

Liczbę transakcji bezgotówkowych w latach 2005-2014 przedstawia tabela nr 14.

Tabela nr 14. Liczba transakcji bezgotówkowych w Polsce w latach 2005-2014

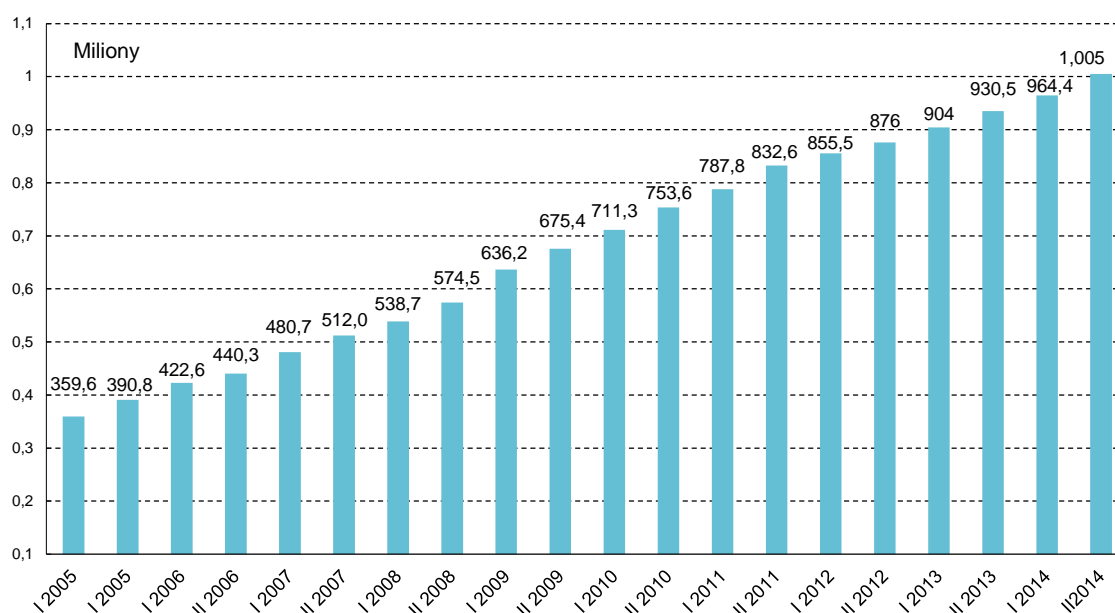
Okres	Przelewy		Czeki		Karty płatnicze		Polecenie zapłaty		RAZEM
	liczba trans. (tys.)	%	liczba trans. (tys.)	%	liczba trans. (tys.)	%	liczba trans. (tys.)	%	liczba trans. (tys.)
I 2005	359 555	73,88	163	0,034	121 490	24,96	5 439	1,12	486 648
II 2005	390 783	72,32	144	0,027	142 987	26,46	6 434	1,19	540 348
2005	750 338	73,06	308	0,030	264 477	25,75	11 873	1,16	1 026 996
I 2006	422 611	71,18	106	0,018	163 721	27,58	7 290	1,23	593 728
II 2006	440 292	68,93	90	0,014	190 185	29,78	8 156	1,28	638 722
2006	862 903	70,02	196	0,016	353 906	28,72	15 446	1,25	1 232 451
I 2007	480 728	68,29	71	0,010	213 871	30,38	9 245	1,31	703 914
II 2007	512 036	66,49	68	0,009	247 901	32,19	10 048	1,30	770 052
2007	992 764	67,35	139	0,009	461 772	31,33	19 292	1,31	1 473 967
I 2008	538 694	65,65	71	0,009	271 539	33,09	10 270	1,25	820 574
II 2008	574 531	64,49	120	0,014	305 134	34,25	11 035	1,24	890 821
2008	1 113 224	65,05	191	0,011	576 673	33,70	21 306	1,24	1 711 395
I 2009	636 191	65,04	110	0,011	330 726	33,81	11 149	1,14	978 177
II 2009	675 402	63,71	115	0,011	373 201	35,20	11 373	1,07	1 060 091
2009	1 311 593	64,35	226	0,011	703 927	34,54	22 522	1,10	2 038 268
I 2010	711 269	63,59	100	0,009	395 995	35,40	11 203	1,00	1 118 567
II 2010	753 607	62,11	100	0,008	448 239	36,94	11 390	0,94	1 213 337
2010	1 464 876	62,82	201	0,009	844 234	36,20	22 593	0,97	2 331 904
I 2011	787 707	61,35	53	0,004	484 669	37,75	11 547	0,90	1 283 976
II 2011	832 640	60,09	55	0,004	541 330	39,06	11 736	0,85	1 385 760
2011	1 620 347	60,69	108	0,004	1 025 999	38,43	23 283	0,87	2 669 737
I 2012	855 542	59,12	51	0,004	579 851	40,07	11 633	0,80	1 447 077
II 2012	875 959	57,50	54	0,004	635 736	41,73	11 619	0,76	1 523 369
2012	1 731 501	58,29	105	0,004	1 215 587	40,92	23 252	0,78	2 970 446
I 2013	904 011	56,68	41	0,003	679 313	42,60	11 450	0,72	1 594 815
II 2013	935 190	54,49	56	0,003	769 257	44,82	11 715	0,68	1 716 218
2013	1 839 201	55,55	97	0,003	1 448 570	43,75	23 165	0,70	3 311 033
I 2014	964 359	53,52	52	0,003	825 971	45,84	11 577	0,64	1 801 959
II 2014	1 005 031	48,70	53	0,003	1 046 695	50,72	12 012	0,58	2 063 791
2014	1 969 390	50,94	105	0,003	1 872 666	48,44	23 589	0,61	3 865 750

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków i KIR S.A.

2.1 Polecenie przelewu

Polecenie przelewu nie jest już najczęściej wykorzystywanym przez posiadaczy rachunków bankowych instrumentem płatności bezgotówkowych w Polsce. W II półroczu 2015 r. ilościowo stanowiło ono 48,7% wszystkich transakcji bezgotówkowych (po raz pierwszy w historii, licząc poszczególne półrocza, udział ten spadł poniżej 50%, a dominującym instrumentem bezgotówkowym stała się karta płatnicza). Liczba oraz wartość tego rodzaju transakcji systematycznie rośnie, choć udział przelewów w ogólnej liczbie transakcji bezgotówkowych systematycznie maleje. W II półroczu 2014 r. liczba transakcji przy użyciu polecenia przelewu wyniosła 1,005 mln, co stanowi wzrost o 4,2% w stosunku do I półrocza 2014 r. (wykres nr 47).

Wykres nr 47. Liczba poleceń przelewu w Polsce realizowanych w okresach półrocznych od I półrocza 2005 r. zrealizowanych w systemie Elixir oraz w ramach rozrachunków międzyoddziałowych

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków i KIR S.A.

2.2 Polecenie zapłaty

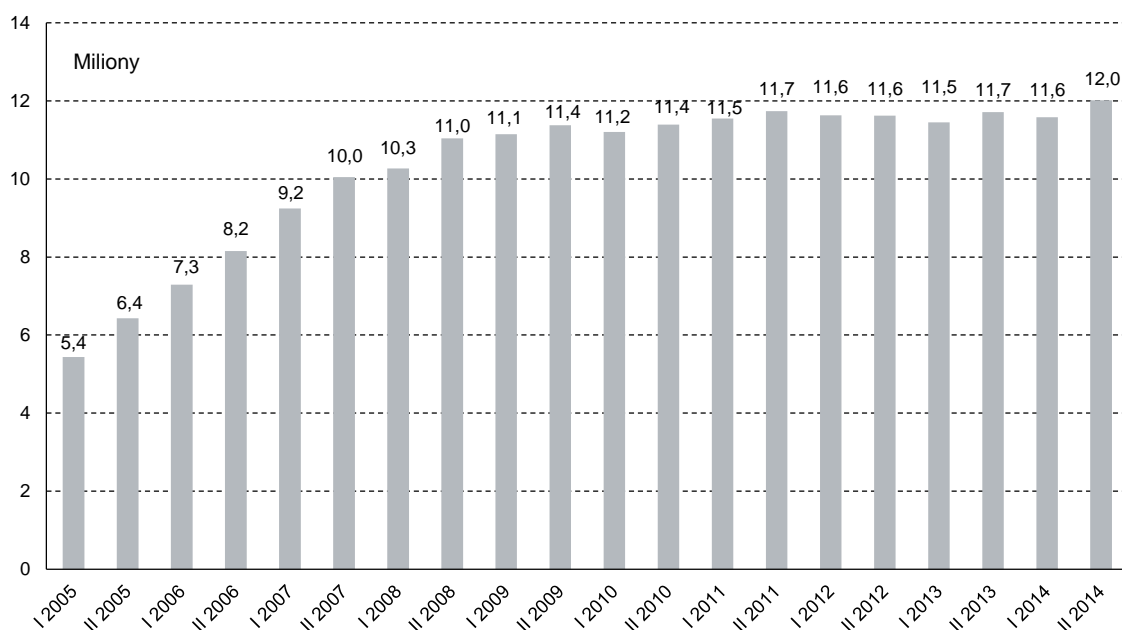
Polecenie zapłaty jest formą rozliczeń pieniężnych używaną do regulowania tzw. płatności masowych, czyli opłat za rachunki typu energia elektryczna, gaz, czynsz, telefon czy abonament telewizyjny.

Polecenie zapłaty polega na udzieleniu upoważnienia wierzycielowi do obciążania rachunku bankowego dłużnika kwotą zobowiązania wynikającą z rachunku wystawionego przez wierzyciela.

W II półroczu 2014 r. liczba transakcji poleceniem zapłaty w Polsce wyniosła 12 mln szt. i była wyższa o 3,8% w stosunku do I półrocza 2014 r. (wykres nr 48). Należy zauważyć, że polecenie zapłaty stanowi jedynie 0,6% liczby wszystkich transakcji bezgotówkowych. Jedną z głównych przyczyn małej popularności polecenia zapłaty i niskiego poziomu wykorzystania tego instrumentu wydaje się niechęć Polaków do

bezwartunkowego i terminowego obciążania swojego rachunku przez osoby trzecie oraz skomplikowana procedura ustanawiania polecenia zapłaty, co w efekcie ma wpływ na klientów, którzy obawiają się upoważnić wierzyciela do obciążania rachunku bankowego. Inną przyczyną jest przyzwyczajenie konsumentów do płacenia rachunków gotówkowo w banku, na poczcie lub w innym miejscu, np. w kasie wierzyciela lub w punkcie przyjmującym wpłaty na rachunki bankowe, jak również brak ze strony wierzycieli zachęt dla klientów do korzystania z tej formy rozliczeń i właściwej kampanii promocyjnej.

Wykres nr 48. Liczba poleceń zapłaty w Polsce realizowanych w okresach półrocznych od I półrocza 2005 r.

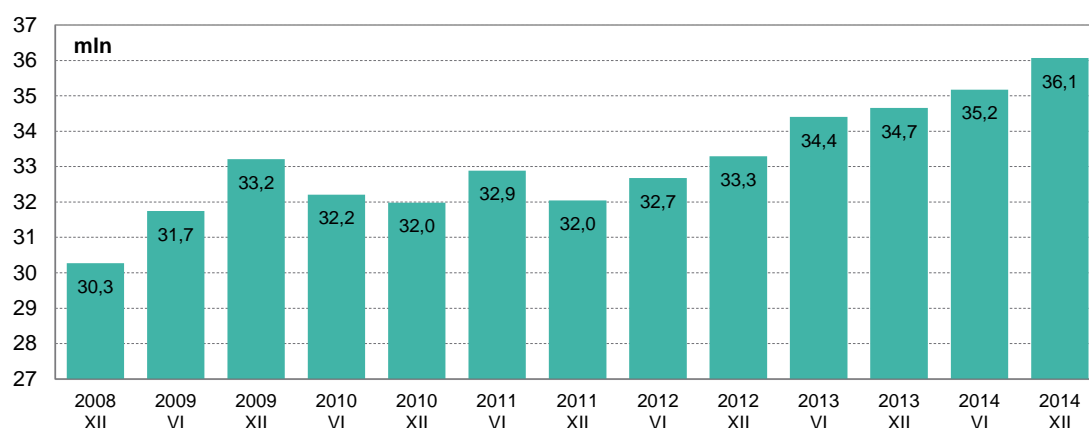

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków i KIR S.A.

2.3 Karty płatnicze

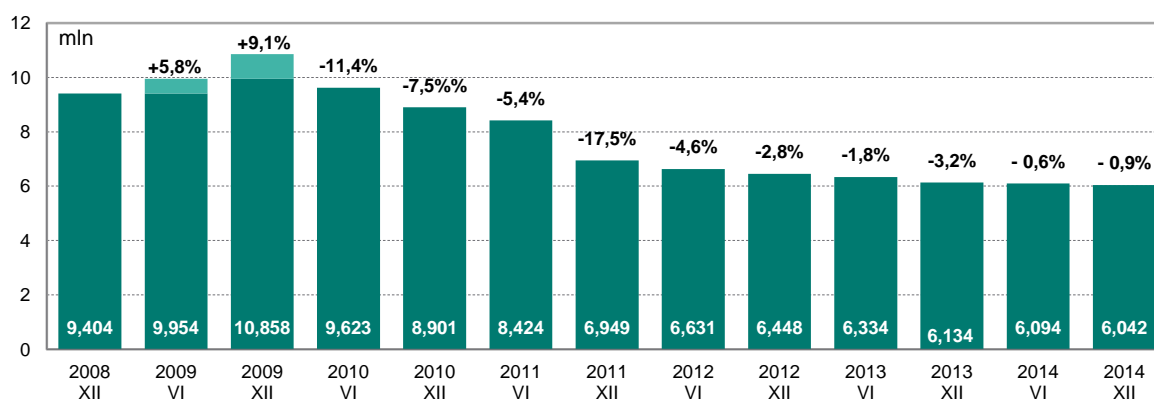
Narodowy Bank Polski w zakresie kart płatniczych analizuje dane statystyczne zbierane od wydawców kart płatniczych. W II półroczu 2014 r. na rynku kart płatniczych odnotowano następujące zmiany:

1. nastąpił wzrost liczby wydanych kart płatniczych, do poziomu 36,1 mln szt. wg stanu na koniec grudnia 2014 r., czyli w okresie sześciu miesięcy liczba kart uległa zwiększeniu o 0,9 mln szt. Oznacza to wzrost o 2,5% - przedstawia to wykres nr 49. Do wzrostu łącznej liczby kart przyczynił się wzrost liczby kart debetowych o 1,0 mln przy równoczesnym spadku liczby kart kredytowych o 52 tys. sztuk.

Wykres nr 49. Liczba kart płatniczych w Polsce na koniec kolejnych okresów półrocznych od grudnia 2008 r.

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków

2. utrzymywała się tendencja spadkowa dotycząca liczby kart kredytowych, gdyż na koniec II półrocza 2014 r. było ich mniej o 52 tys. sztuk, czyli o 0,9% w porównaniu do czerwca 2014 r. Tendencję spadkową obserwujemy od początku 2010 r., gdy zmianie uległa polityka banków w zakresie sprzedaży kart kredytowych polegająca na zaostrzeniu kryteriów ich przyznawania. Liczbę kart kredytowych na rynku polskim na koniec kolejnych okresów półrocznych od grudnia 2008 r. przedstawia wykres nr 50.

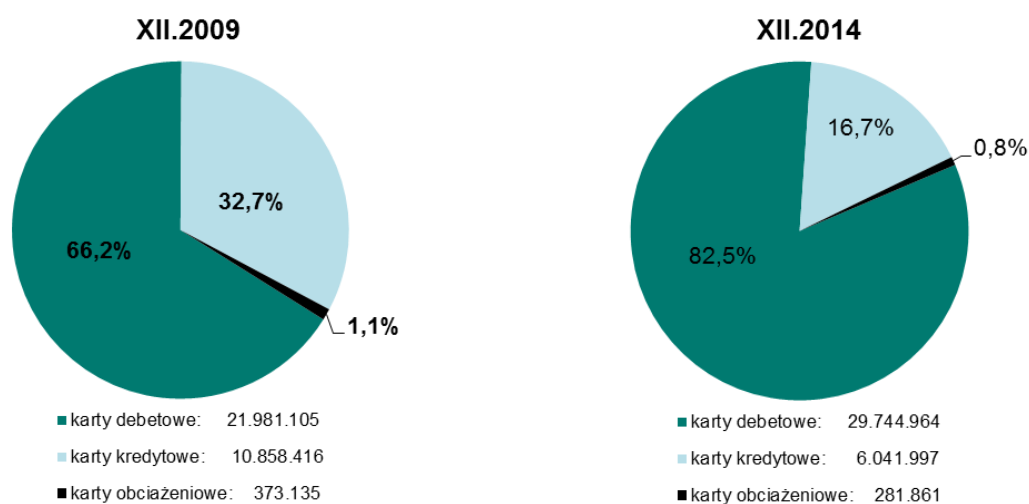
Wykres nr 50. Liczba kart kredytowych w Polsce na koniec kolejnych okresów półrocznych od grudnia 2008 r.

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków

Fakt ten wpłynął na zmianę struktury kart płatniczych obecnych na rynku polskim. Systematycznie z roku na rok powiększa się udział kart debetowych, przy równoczesnym malejącym udziale kart kredytowych. I tak, na koniec grudnia 2014 r. udział kart debetowych wyniósł 82,5%, czyli w ciągu ostatnich sześciu miesięcy

wzrósł o 0,6 punktu procentowego (81,9%). Równocześnie udział kart kredytowych wyniósł 16,8%, co oznacza, że zmniejszył się o 0,5 punktu procentowego (17,3%). Zmiany zachodzące na rynku kart są bardziej czytelne, gdy dokonuje się porównania w okresie od grudnia 2009 r., tj. od momentu wprowadzenia zmienionej polityki banków wobec wydawania kart kredytowych. Na przestrzeni pięciu ostatnich lat udział kart kredytowych w ogólnej liczbie kart płatniczych zmalał o 15,9 punktów procentowych z poziomu 32,7% (grudzień 2009 r.) do poziomu 16,8% (grudzień 2014 r.). Strukturę kart płatniczych na koniec grudnia 2009 r. oraz grudnia 2014 r. przedstawia wykres nr 51.

Wykres nr 51. Struktura wydanych kart w podziale na karty debetowe, kredytowe i obciążeniowe na koniec grudnia 2009 r. oraz grudnia 2014 r.

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków

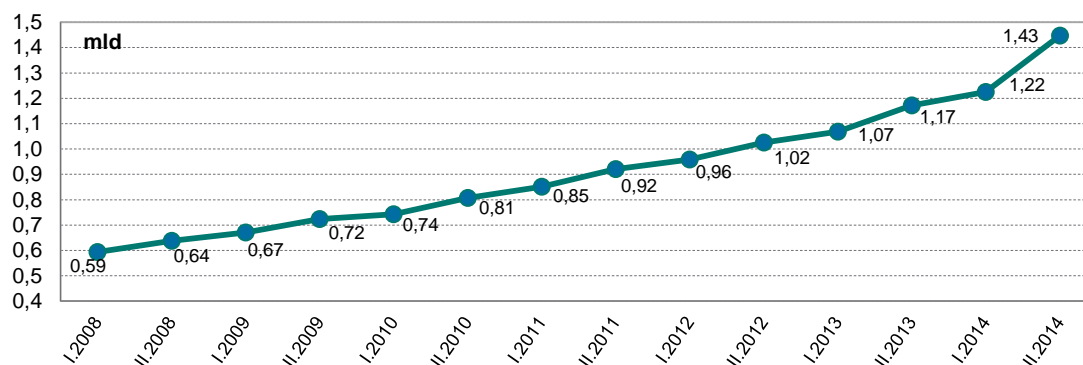
3. na rynku dominują karty hybrydowe oparte na standardzie EMV, które oprócz paska magnetycznego wyposażone są również w mikroprocesor. Na koniec grudnia 2014 r. stanowiły one 94,6% wszystkich kart. Wzrost kart płatniczych wyposażonych w mikroprocesor wynika z dostosowywania rynku polskiego do określonego w ramach programu SEPA standardu EMV, co ma na celu zwiększenie bezpieczeństwa transakcji kartowych.

Drugą pod względem liczebności kategorią kart obecnych na polskim rynku są karty oparte wyłącznie o technologię paska magnetycznego. Ich udział na koniec grudnia 2014 r. wyniósł 5%. Liczba kart opartych na technologii paska magnetycznego systematycznie zmniejsza się, a ich udział w rynku systematycznie maleje (na przestrzeni ostatnich sześciu miesięcy zmniejszył się o 1,5 punktu procentowego).

4. Od kilku lat na rynku funkcjonują karty płatnicze z funkcją zbliżeniową. Transakcje zbliżeniowe odbywają się bezstykowo, a przy płatnościach poniżej 50 zł nie jest wymagane podanie kodu PIN. Według danych szacunkowych na rynku polskim na koniec grudnia 2014 r. było w obiegu ok. 25,7 mln kart z funkcją zbliżeniową, co stanowiło 71,3% wszystkich kart płatniczych. Liczba kart zbliżeniowych, w porównaniu do poprzedniego półrocza, wzrosła o 1,6 mln szt.

5. wzrosła liczba wszystkich transakcji dokonywanych kartami (gotówkowych i bezgotówkowych). W II półroczu 2014 r. kartami zrealizowano 1,4 mld transakcji, w stosunku do ubiegłego półrocza co oznacza znaczny wzrost o 16,7%. Był to największy wzrost odnotowany na przestrzeni ostatnich lat. Powyższe sprawiło, że po raz pierwszy w statystykach półrocznych udział płatności kartowych we wszystkich płatnościach bezgotówkowych w II połowie 2014 r. przekroczył 50% i wynosząc 50,7%, karty przewyższyły udział przelewów w ogólnej liczbie płatności bezgotówkowych (vide Tabela nr 14). Wzrost liczby transakcji przeprowadzanych w Polsce przy użyciu kart na przestrzeni kolejnych półroczy od 2008 roku przedstawia wykres nr 52.

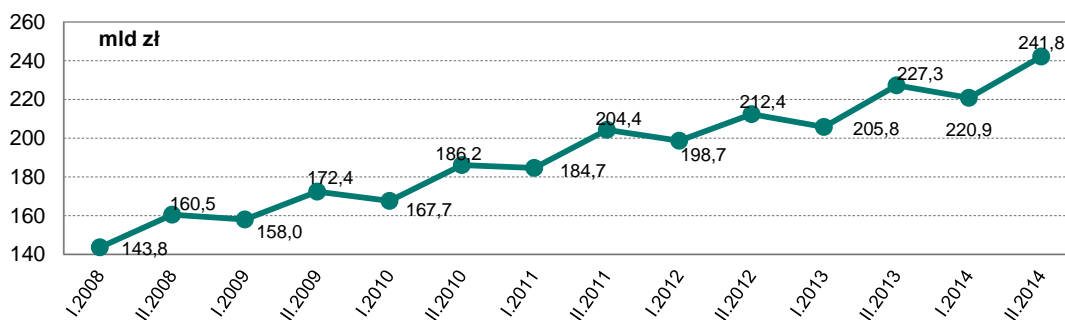
Wykres nr 52. Liczba transakcji dokonywanych kartami w kolejnych półroczach od 2008 r.

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków

W ślad za zwiększoną liczbą transakcji przeprowadzonych przy użyciu kart, odnotowano w II półroczu 2014 r. znaczny wzrost ich wartości. I tak, wartość transakcji wyniosła 241,8 mld złotych, co oznacza wzrost o 9,4%. Natomiast, porównując wartość przeprowadzonych transakcji w II półroczu 2014 r. do wartości transakcji w analogicznych okresach w roku 2013 i 2012, obserwujemy wzrost odpowiednio o 6,4% i 13,8%. Wzrost wartości transakcji przeprowadzanych w Polsce przy użyciu kart na przestrzeni kolejnych półroczy od 2008 roku przedstawia wykres nr 53.

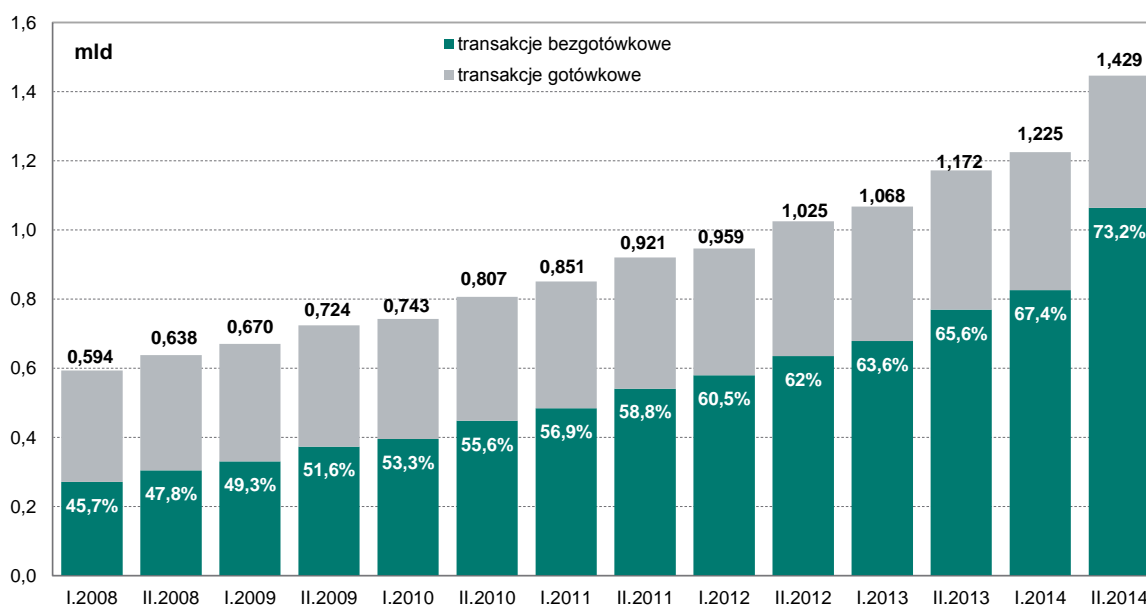
Wykres nr 53. Wartość transakcji dokonywanych kartami w kolejnych półroczach od 2008 r.

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków

6. W II półroczu 2014 r. wzrastała liczba i wartość bezgotówkowych transakcji kartowych. Liczba transakcji bezgotówkowych przeprowadzonych w II półroczu 2014 r. przy użyciu kart wyniosła 1 mld. Oznacza to bardzo znaczny wzrost o 26,7% w stosunku do poprzedniego półrocza. Udział transakcji bezgotówkowych w ogólnej liczbie transakcji dokonanych kartami płatniczymi wyniósł w omawianym okresie 73,2%. Udział ten systematycznie zwiększał się od wielu lat i obecnie osiągnął poziom rekordowy, co przedstawia wykres nr 54. Oznacza to, że posiadacze kart płatniczych w trzech na cztery transakcje kartowe preferują formę płatności bezgotówkowych realizowanych przy użyciu kart niż transakcje gotówkowe np. w formie wypłat z bankomatu. Do rosnącej popularności transakcji bezgotówkowych przyczyniły się przede wszystkim karty zbliżeniowe, które umożliwiają przeprowadzanie płatności w formie relatywnie najwygodniejszej i najszybszej dla posiadacza karty, jak również wzrost sieci akceptacji kart płatniczych w związku z obniżką opłaty *interchange* w lipcu 2014 r.

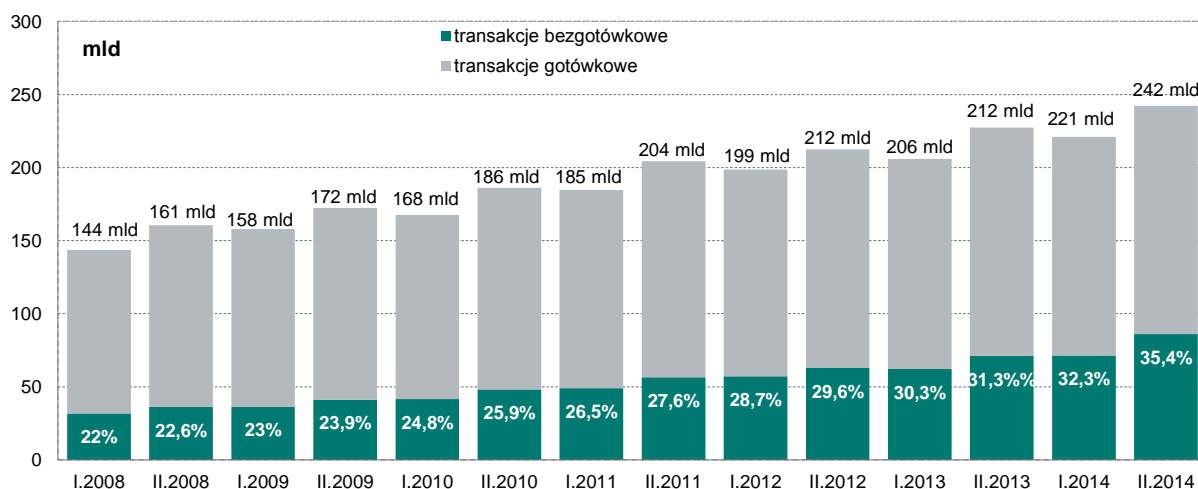
Wykres nr 54. Liczba transakcji kartami z wyszczególnieniem udziału transakcji bezgotówkowych w kolejnych okresach półrocznych od 2008 r.

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków

Wartość transakcji bezgotówkowych przeprowadzonych w II półroczu 2014 r. przy użyciu kart wyniosła 85,6 mld zł, czyli w porównaniu do I półrocza 2014 r. wzrosła o 20%. Udział wartości transakcji bezgotówkowych w ogólnej wartości transakcji dokonanych kartami płatniczymi na przestrzeni ostatnich lat systematycznie zwiększał się i obecnie osiągnął nienotowany wcześniej poziom 35,4% (w I półroczu 2014 r. udział wynosił 32,3% czyli zwiększył się na przestrzeni ostatnich sześciu miesięcy o 3,1 punktu procentowego), co przedstawia wykres nr 55.

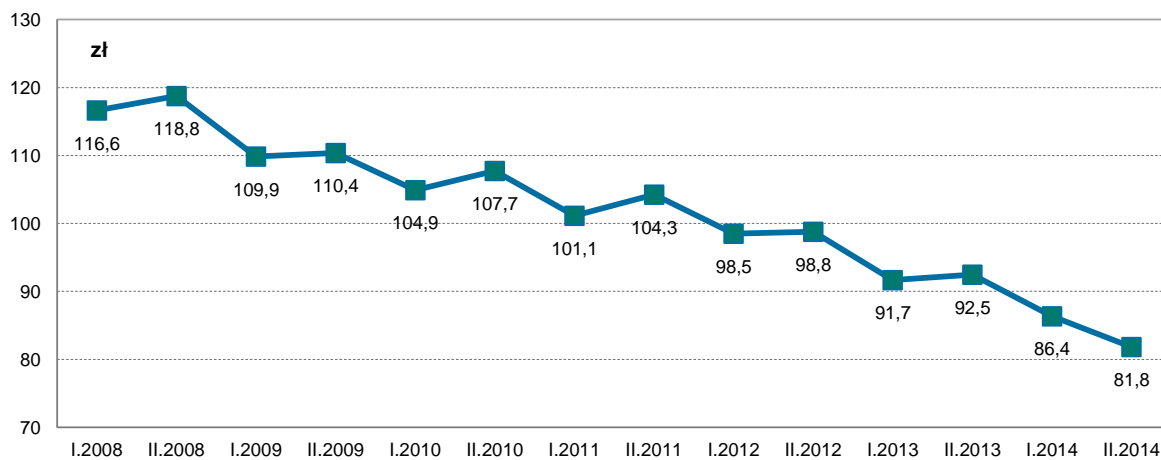
Wykres nr 55. Wartość transakcji kartami z wyszczególnieniem udziału transakcji bezgotówkowych w kolejnych okresach półrocznych od 2008 r.

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków

W II półroczu 2014 r. średnia wartość pojedynczej transakcji bezgotówkowej wyniosła 81,8 zł. Spadek wartości tego wskaźnika na przestrzeni kolejnych okresów półrocznych od 2008 roku prezentuje wykres nr 56. Stały trend spadkowy wartości omawianego wskaźnika obserwowany w długiej perspektywie czasu ma związek ze zmianą nawyków płatniczych. Wspomniana wcześniej rosnąca popularność kart zbliżeniowych na rynku polskim powoduje większą skłonność posiadaczy kart do dokonywania takimi kartami płatności za drobne wydatki (do 50 zł) zamiast tradycyjnego płacenia gotówką.

Wykres nr 56. Średnia wartość pojedynczej transakcji bezgotówkowej przeprowadzonej przy użyciu karty płatniczej w kolejnych okresach półrocznych od 2008 r.

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków

2.4 Innowacyjne instrumenty płatnicze

W ostatnich latach pojawiło się na rynku polskim wiele innowacyjnych instrumentów oraz usług płatniczych, które zostaną poniżej krótko opisane.

Karty zbliżeniowe (bezstykowe)

Rozwiązaniem, które ma szansę zastąpić w znacznym stopniu gotówkę w transakcjach niskokwotowych, są karty zbliżeniowe. Technologia zbliżeniowa została wprowadzona przez międzynarodowe organizacje płatnicze. W kartach płatniczych MasterCard rozwiązanie to funkcjonuje pod marką PayPass, a w VISA pod marką payWave.

Polska należy do grona krajów europejskich o najwyższym użyciu tego typu kart. Według szacunków NBP na koniec grudnia 2014 r. liczba kart płatniczych z funkcją zbliżeniową sięgnęła 25.727 mln, czyli o 7% więcej niż w czerwcu 2014 r. Równie dynamiczny wzrost odnotowano w liczbie terminali obsługujących takie karty. Karty zbliżeniowe akceptuje 287,7 tys. terminali POS, co w porównaniu do czerwca 2014 r. stanowi powiększenie sieci akceptacji kart zbliżeniowych o kolejne 67 tys. terminali.

Płatności mobilne

Telefony komórkowe oferują możliwość płacenia za nabywane towary i usługi na zasadach podobnych jak korzystanie z kart płatniczych. Płatności mobilne można zrealizować w sklepach internetowych oraz w tradycyjnych punktach sprzedaży.

W dniu 12 listopada 2014 roku Prezes NBP wydał zgodę na prowadzenie Systemu Płatności Mobilnych BLIK przez Polski Standard Płatności Sp z o.o. Spółkę tworzy sześć banków: Alior Bank S.A., Bank Millennium S.A., Bank Zachodni WBK S.A., mBank S.A., ING Bank Śląski S.A. oraz PKO Bank Polski S.A. Klienci tych banków mogą dokonywać płatności w ramach systemu BLIK. Do tego systemu mogą przystąpić inne banki działające na terytorium Polski, gdyż system ten jest systemem otwartym. Dokonywanie płatności w ramach systemu BLIK możliwe jest po pobraniu aplikacji mobilnej na telefon, co umożliwi płacenie przy pomocy telefonu komórkowego w punktach handlowo-usługowych oraz w sklepach internetowych i wypłatę gotówki z przystosowanych do tego bankomatów. W połowie 2015 r. planowane jest umożliwienie dokonywania płatności pomiędzy osobami fizycznymi.

Visa udostępniła portfel elektroniczny V.me by Visa, który jako pierwszy przedstawił swoim klientom ING Bank Śląski S.A. Kolejne banki prowadzą obecnie prace nad udostępnieniem konsumentom portfela. Usługa ta umożliwi klientom banków dokonywanie płatności w internecie bez ujawniania sprzedawcy danych karty płatniczej. Usługa dostępna jest na komputerach i urządzeniach mobilnych za pośrednictwem przeglądarki internetowej. Użytkownicy V.me by Visa mogą umieścić w portfelu elektronicznym kartę płatniczą dwóch największych systemów płatniczych. Żeby skorzystać z portfela elektronicznego użytkownik musi zarejestrować się w systemie V.me by Visa i wprowadzić dane kart płatniczych, które mają być przechowywane w portfelu elektronicznym. W celu wykonania płatności użytkownik loguje się do swojego portfela elektronicznego podając e-mail i hasło, a następnie wybiera kartę płatniczą, którą chce dokonać płatności.

W lipcu 2014 r. MasterCard wprowadził w Polsce usługę MasterPass. Płatność MasterPass jest standardem uznawanym w wielu krajach. Umożliwia ona klientom banków dokonywanie transakcji każdą kartą płatniczą zarejestrowaną w elektronicznym portfelu. Usługa MasterPass umożliwia dokonywanie zakupów w internecie, działa na urządzeniach mobilnych i na komputerach. W celu skorzystania z usługi użytkownik musi zarejestrować się w portfelu MasterPass i uzupełnić swoje dane, następnie dodać karty płatnicze i zdefiniować swój dodatkowy mPIN. W celu wykonania płatności klient podaje swój adres e-mail i hasło lub numer telefonu, a następnie potwierdza płatność mPIN-em. Do płatności z użyciem tej usługi mają zastosowanie te same procedury ochrony klientów, jakie są stosowane w przypadku tradycyjnych kart.

Na początku grudnia 2014 r. ING Bank Śląski S.A. wprowadził dla swoich klientów mobilne płatności zbliżeniowe Visa wykonywane smartfonami wyposażonymi w technologię NFC (Near Field Communication) we współpracy z operatorem telefonii komórkowej Orange. Na karcie SIM telefonu komórkowego zainstalowana jest wirtualna karta płatnicza Visa za pomocą której można płacić za zakupy w sklepach oraz wypłacać pieniądze z bankomatów zbliżeniowych. Karta zbliżeniowa Visa została zintegrowana z aplikacją bankowości mobilnej ING Banku Śląskiego. Zbliżeniowa płatność mobilna technologią NFC przebiega tak samo jak płatność zbliżeniowa kartą płatniczą.

W grudniu 2014 r. Bank Pekao S.A., jako pierwszy bank w Polsce i pierwszy wśród największych banków europejskich, uruchomił mobilne płatności zbliżeniowe telefonem komórkowym z NFC w technologii HCE (Host Card Emulation) we współpracy z MasterCard. Ten nowy sposób płatności został dodany do systemu płatności mobilnych PeoPay. Płatność jest wykonywana z wykorzystaniem komunikacji NFC pomiędzy telefonem a terminalem płatniczym w punkcie handlowo-usługowym, podobnie jak ma to miejsce w przypadku kart zbliżeniowych. Dane karty płatniczej nie są przechowywane na karcie SIM telefonu komórkowego. Zastosowana technologia pozwala płacić zbliżeniowo zaawansowanymi smartfonami z systemem Android 4.4 lub wyższym wszystkich operatorów telefonii komórkowej.

Pod koniec grudnia 2014 r. Getin Noble Bank S.A. we współpracy z First Data Polska, Oberthur i Visa Europe przeprowadził pierwszą mobilną transakcję zbliżeniową przy wykorzystaniu technologii HCE. Getin Bank był pierwszym bankiem w Polsce, który rozpoczął pilotaż zbliżeniowych płatności mobilnych we współpracy z Visą. Aby korzystać z takich płatności trzeba posiadać telefon komórkowy z technologią NFC z systemem Android 4.4 lub wyższym dowolnego operatora telefonii komórkowej. Nie ma konieczności wymiany karty SIM smartfona, ale klient musi zainstalować aplikację mobilną banku i zarejestrować kartę płatniczą.

Ocena funkcjonowania bezgotówkowych instrumentów płatniczych w II półroczu 2014 r.

Analizując dane dotyczące II półroczu 2014 r., należy stwierdzić, iż po raz pierwszy w statystykach półrocznych udział płatności poleceniem przelewu we wszystkich płatnościach bezgotówkowych w II połowie 2014 r. spadł poniżej 50% i wyniósł 48,7%. Liczba transakcji poleceniem zapłaty powoli, choć systematycznie, spada w kolejnych półroczach (vide Tabela nr 14). Niezmiennie wzrasta liczba kart i tak w analizowanym okresie sześciu miesięcy liczba kart płatniczych wzrosła o 0,9 mln szt. do poziomu 36,1 mln szt. Utrzymywała się tendencja spadkowa dotycząca liczby kart kredytowych, na koniec II półroczu 2014 r. było ich mniej o 52 tys. szt., a więc wystąpił spadek do poziomu 6. 042 mln szt. Systematycznie wzrasta liczba i wartość transakcji kartami płatniczymi. W II półroczu 2014 r. liczba transakcji dokonanych kartami wzrosła

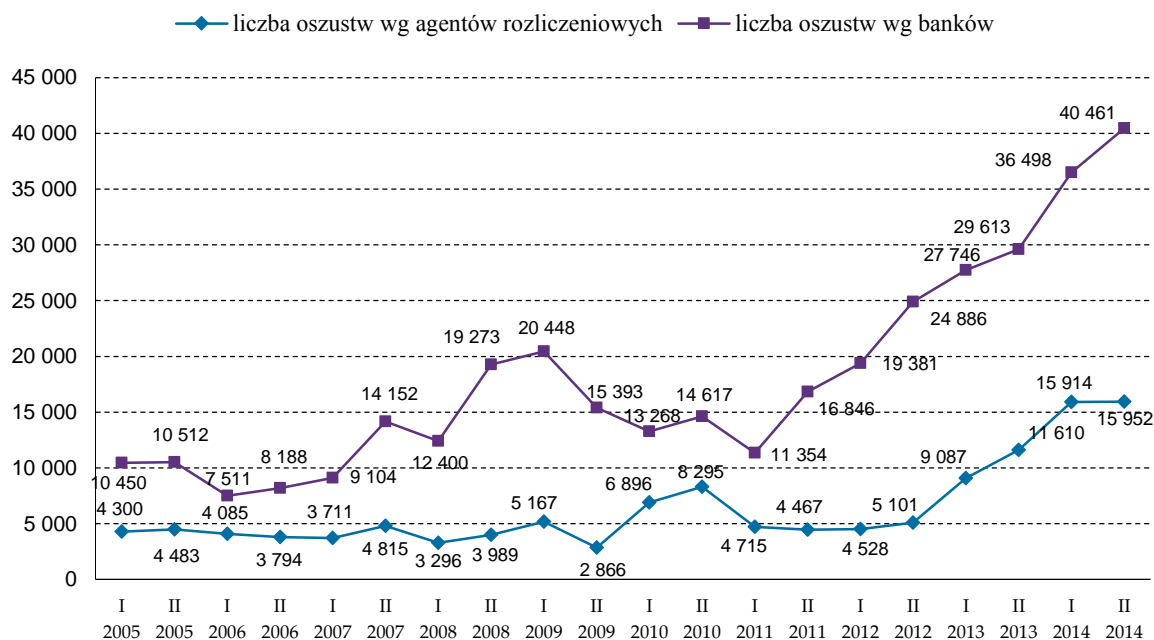
o 16,7%, a wartość o 9,4%. Udział transakcji bezgotówkowych w omawianym półroczu w ogólnej liczbie dokonanych transakcji kartami płatniczymi wyniósł 73,2% i był wyższy w stosunku do poprzedniego półrocza o 5,8 punktu procentowego. W ślad za liczbą transakcji wzrasta również wartość transakcji bezgotówkowych. W omawianym okresie liczba transakcji bezgotówkowych wzrosła o 26,7% w porównaniu do I półrocza 2014 r. Udział wartości transakcji bezgotówkowych w ogólnej wartości dokonanych kartami płatniczymi wyniósł 35,4% i był wyższy o 3,1 punktu procentowego. Należy dodać, że obserwowany jest spadek średniej wartości pojedynczej transakcji bezgotówkowej na przestrzeni kolejnych półroczy od 2008 r. Średnia wartość pojedynczej transakcji w II półroczu wyniosła 81,8 zł i była niższa o 5,3%. Do przedstawionych powyżej zmian na rynku w zakresie zachowań konsumentów przyczynił się m.in. wzrost popularności kart zbliżeniowych, które umożliwiają dokonywanie płatności za drobne wydatki do kwoty 50 zł bez konieczności podawania kodu PIN. Wszystkie powyższe tendencje, dotyczące kart płatniczych, należy ocenić bardzo pozytywnie z punktu widzenia rozwoju obrotu bezgotówkowego.

3. Oszustwa dotyczące instrumentów płatniczych

Według danych przekazywanych przez banki, w II półroczu 2014 r. liczba operacji oszukańczych dokonanych kartami płatniczymi wyniosła 40,5 tys., natomiast według danych otrzymanych od agentów rozliczeniowych liczba ta osiągnęła poziom 16 tys.

Liczbę operacji oszukańczych dokonywanych kartami płatniczymi według danych otrzymanych od banków i agentów rozliczeniowych przedstawiono na wykresie nr 57.

Wykres nr 57. Liczba oszustw wg banków i agentów rozliczeniowych w latach 2005 –2014

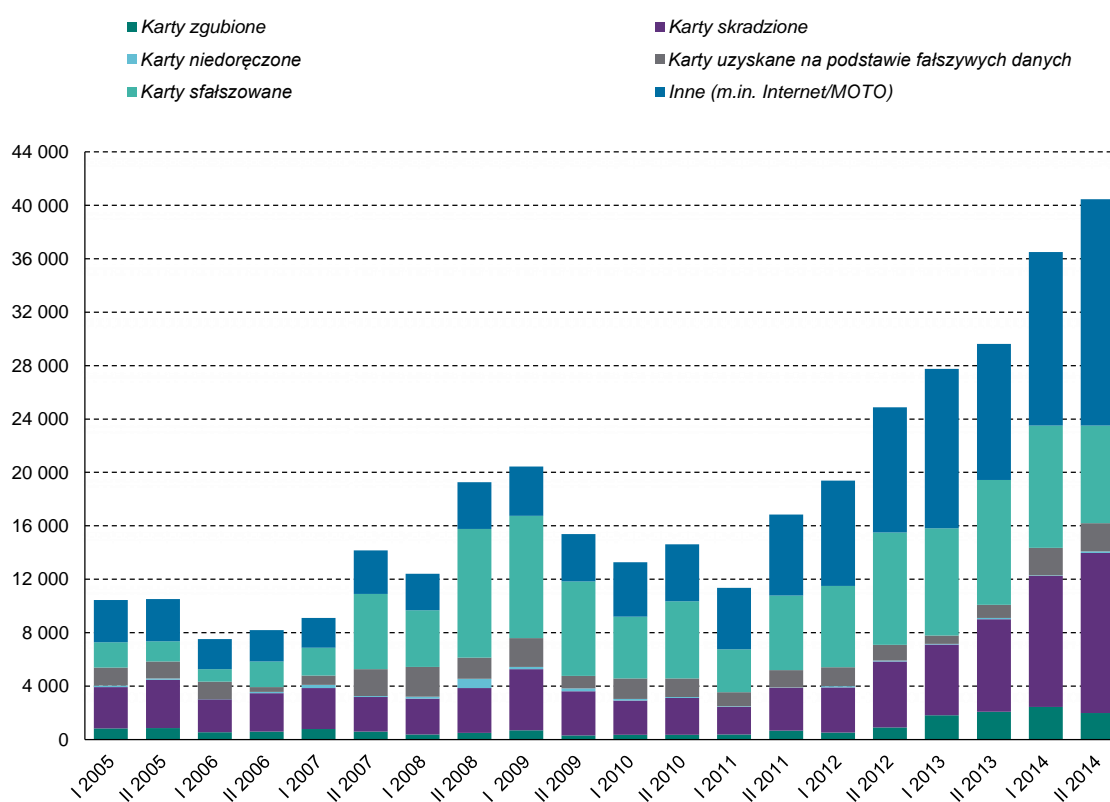

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków i agentów rozliczeniowych

Z uwagi na różny zakres danych dotyczących oszustw dokonywanych kartami płatniczymi ujmowanych w sprawozdaniach, od lat występuje rozbieżność w danych przekazywanych przez agentów rozliczeniowych oraz banki. Liczba oszustw przekazywana przez agentów rozliczeniowych jest znacznie mniejsza od liczby przekazywanej przez banki. Dane od agentów rozliczeniowych nie obejmują transakcji dokonywanych przez oszustów w bankomatach kartami skradzionymi lub kartami skopiowanymi wraz z PIN-kodem oraz transakcji oszukańczych dokonanych poza granicami kraju kartami wydanymi w Polsce. Natomiast dane z banków nie obejmują bezgotówkowych transakcji oszukańczych dokonanych w Polsce kartami wydanymi w innych krajach.

Według danych przekazywanych przez banki, liczba operacji oszukańczych dokonanych kartami płatniczymi w II półroczu 2014 r. (40,5 tys.) wzrosła o 10,9% w porównaniu do I półrocza 2014 r. (36,5 tys.). Na wykresie nr 58 zaprezentowano liczbę operacji oszukańczych z wykorzystaniem kart płatniczych w poszczególnych półroczach w latach 2005 – 2014 w podziale na rodzaje operacji oszukańczych, zgodnie z danymi otrzymanymi od banków.

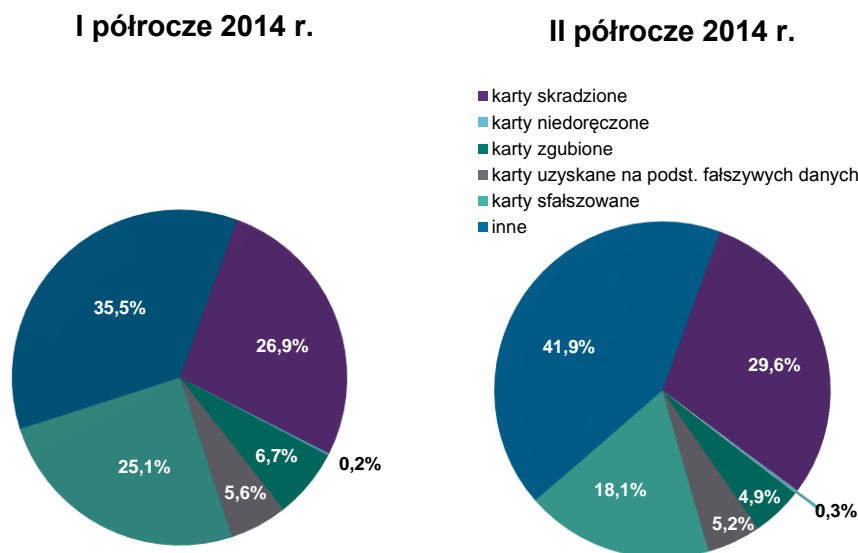
Wykres nr 58. Liczba operacji oszukańczych z wykorzystaniem kart płatniczych w poszczególnych półroczach w latach 2005 – 2014 w podziale na rodzaje operacji oszukańczych – dane od banków

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków

Natomiast na wykresie nr 59 przedstawiono strukturę operacji oszukańczych kartami płatniczymi pod względem ich liczby w I półroczu 2014 r. i w II półroczu 2014 r.

Wykres nr 59. Struktura operacji oszukańczych kartami płatniczymi według liczby w I i II półroczu 2014 r.

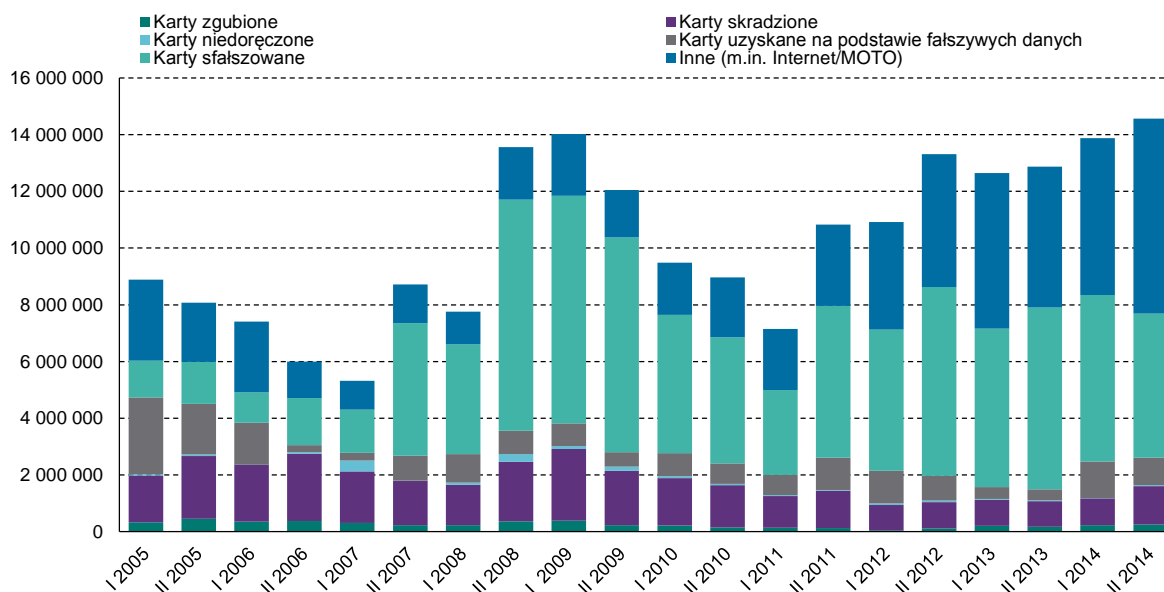

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków

W II półroczu 2014 r. najwięcej transakcji oszukańczych pod względem liczby (wykres nr 59) wystąpiło w kategorii Inne, w której banki przekazują informacje o oszustwach dokonanych w transakcjach Internet/MOTO. Udział tych transakcji w ogólnej liczbie wyniósł 41,9%, czyli w stosunku do poprzedniego kwartału (w którym wynosił 35,5%) wzrósł o 6,4 pp. Drugą kategorią pod względem liczby operacji oszukańczych były transakcje dokonane kartami skradzionymi (29,6%), a następnie karty sfalszowane (18,1%). W II półroczu 2014 r., największy spadek w liczbie operacji oszukańczych odnotowano kartami sfalszowanymi. W tej kategorii oszustw dokonano 7.316 operacji oszukańczych. W porównaniu do poprzedniego półrocza odnotowano spadek liczby tych operacji o 1.837, czyli o 20%.

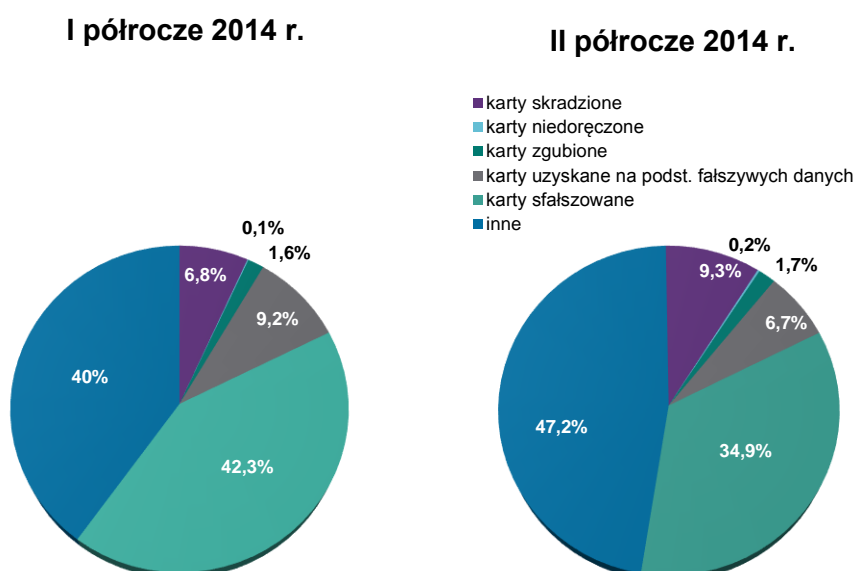
Wartość operacji oszukańczych z wykorzystaniem kart płatniczych w poszczególnych półroczach w latach 2005 – 2014 w podziale na rodzaje operacji oszukańczych zaprezentowano na wykresie nr 60, a na wykresie nr 61 przedstawiono strukturę operacji oszukańczych kartami płatniczymi pod względem ich wartości w I i w II półroczu 2014 r. Na obu wykresach przedstawiono dane uzyskane od banków.

Wykres nr 60. Wartość operacji oszukańczych z wykorzystaniem kart płatniczych w poszczególnych półroczach w latach 2005 – 2014 w podziale na rodzaje operacji oszukańczych (w zł) – dane od banków

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków

Wykres nr 61. Struktura operacji oszukańczych kartami płatniczymi według wartości w I i II półroczu 2014 r.

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków

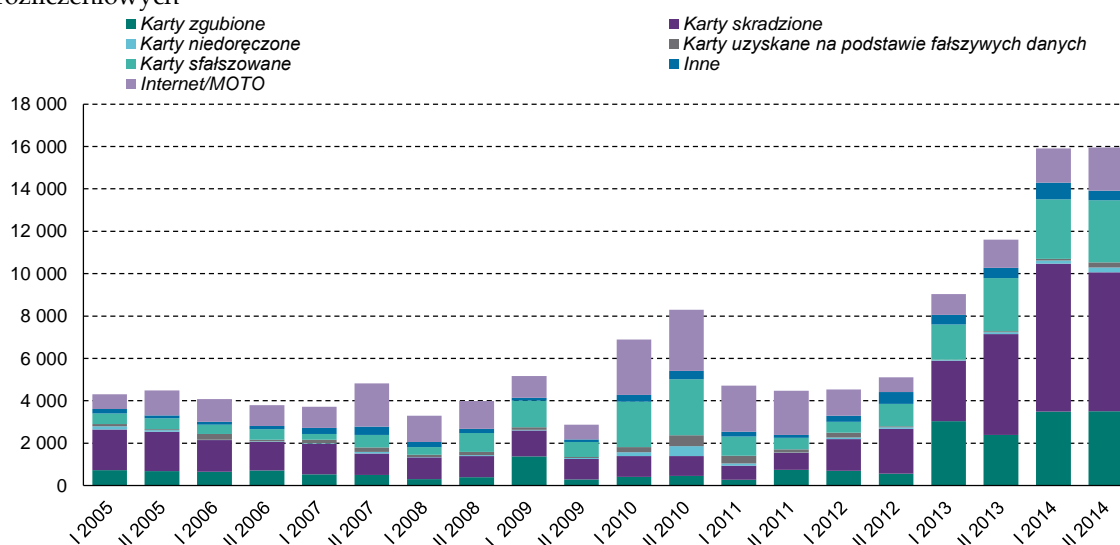
Wartość transakcji oszukańczych w II półroczu 2014 r. wyniosła 14,6 mln zł i była wyższa niż w poprzednim półroczu o 4,9% (13,9 mln zł). Pod względem wartości największy udział transakcji oszukańczych odnotowano w transakcjach w kategorii Inne (Internet/MOTO), stanowił on odpowiednio 47,2%. Największy spadek pod względem wartości operacji oszukańczych wystąpił w kategorii karty uzyskane na podstawie fałszywych danych. W II półroczu 2014 r. wartość operacji oszukańczych kartami uzyskanymi na podstawie fałszywych danych wyniosła 969,1 tys. zł i była niższa o 24,5% niż w poprzednim kwartale (1.282,8 tys. zł).

W II półroczu 2014 r. średnia wartość transakcji oszukańczej dokonana kartą płatniczą wynosiła 360 zł i była niższa o 20,3% w stosunku do poprzedniego półrocza (w poprzednim półroczu 380 zł). Najwyższy spadek średniej wartości transakcji oszukańczej odnotowano w kategorii operacje kartami uzyskanymi na podstawie fałszywych danych o 26,1%, z 623 zł w I półroczu 2014 r. do 461 zł w II półroczu 2014 r. Wzrost średniej wartości transakcji oszukańczej odnotowano w kategorii operacje kartami niedoręczonymi oraz w kategorii operacje kartami zgubionymi, odpowiednio o 63,6% oraz 35,7%.

W II półroczu 2014 r. oszukańcze operacje kartowe stanowiły 0,003% liczby i 0,006% wartości wszystkich transakcji dokonanych kartami płatniczymi wydanymi przez raportujące do NBP banki, w poprzednim półroczu zanotowano analogiczne dane.

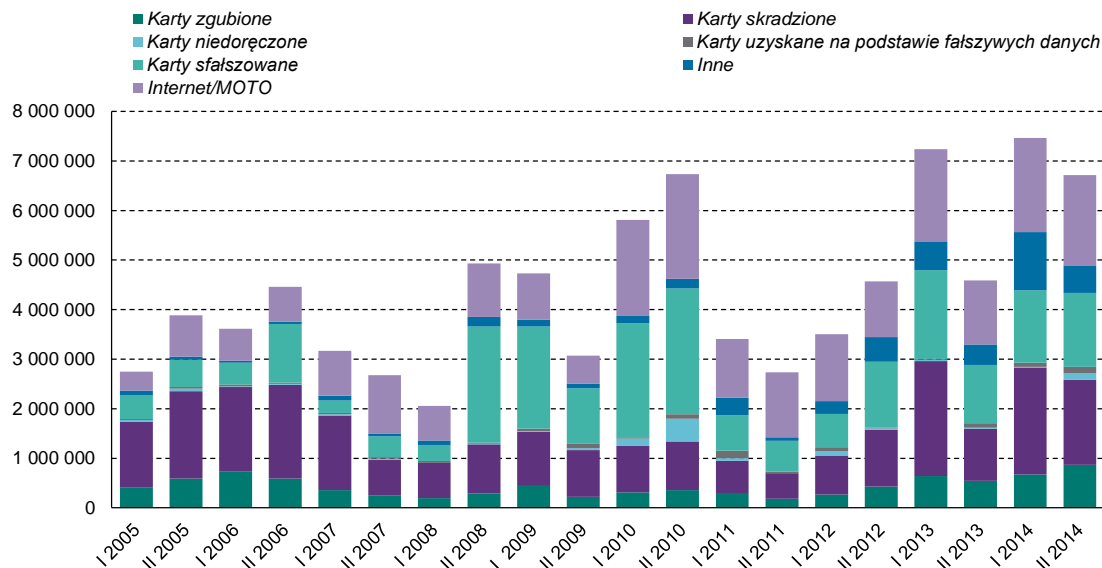
Z danych otrzymanych od agentów rozliczeniowych wynika, że w II półroczu 2014 r. dokonano 16 tys. operacji oszukańczych kartami płatniczymi (wykres nr 62) na kwotę 6,7 mln zł (wykres nr 63), co oznacza wzrost liczby operacji oszukańczych o 0,2%, a spadek ich wartości o 10% w stosunku do I półrocza 2014 r. Transakcje oszukańcze wg danych przekazywanych przez agentów rozliczeniowych stanowiły 0,0005% ogólnej liczby i 0,002% wartości transakcji kartami płatniczymi obsługiwanych przez agentów rozliczeniowych.

Wykres nr 62. Liczba operacji oszukańczych z wykorzystaniem kart płatniczych w poszczególnych półroczach w latach 2005 – 2014 w podziale na rodzaje operacji oszukańczych – dane od agentów rozliczeniowych

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od agentów rozliczeniowych

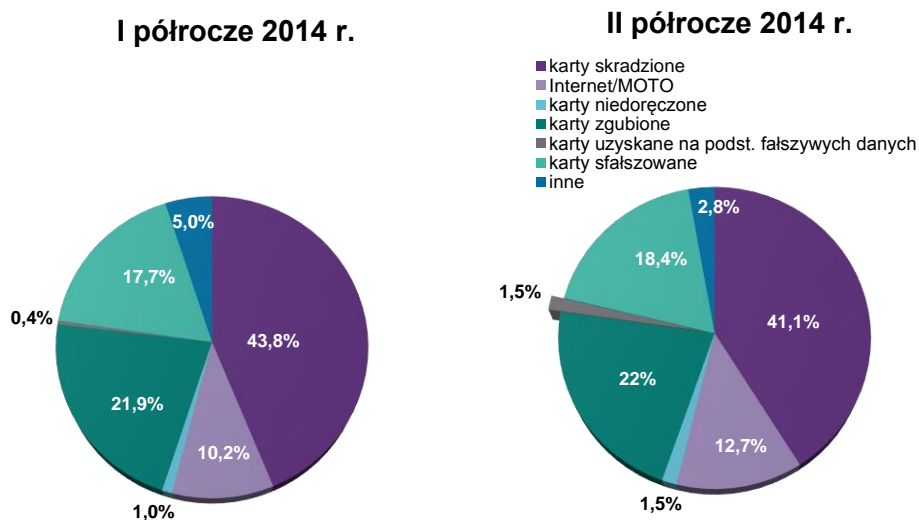
Wykres nr 63. Wartość operacji oszukańczych z wykorzystaniem kart płatniczych w poszczególnych półroczach w latach 2005 – 2014 w podziale na rodzaje operacji oszukańczych (w zł) – dane od agentów rozliczeniowych

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od agentów rozliczeniowych

Strukturę liczby i wartości operacji oszukańczych kartami płatniczymi odnotowanych przez agentów rozliczeniowych w I półroczu 2014 r. i w II półroczu 2014 r. zaprezentowano odpowiednio na wykresach nr 64 i 65.

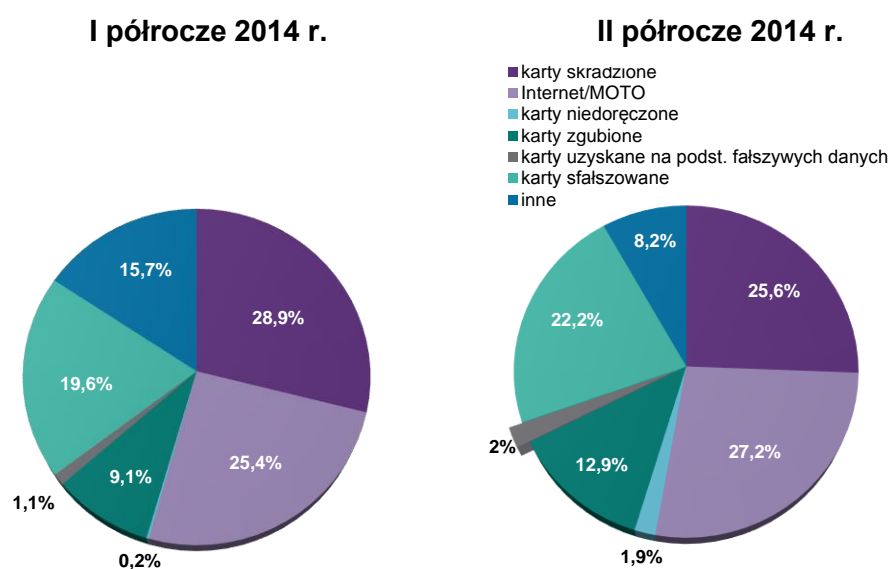
Wykres nr 64. Struktura operacji oszukańczych kartami płatniczymi według liczby w I i II półroczu 2014 r. – dane od agentów rozliczeniowych

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od agentów rozliczeniowych

W II półroczu 2014 r. najwięcej transakcji oszukańczych pod względem liczby dokonano kartami skradzionymi (wykres nr 64). Udział tych transakcji w ogólnej liczbie wyniósł 41,1%, tj. nieco więcej stosunku do poprzedniego półrocza, w którym wynosił on 43,8%. W II półroczu 2014 r. największy spadek liczby operacji zanotowano w kategorii inne operacje oszukańcze. Przy użyciu tych kart dokonano 457 operacji oszukańczych. W porównaniu do poprzedniego półrocza odnotowano spadek tych operacji o 324, czyli o 41,5%.

Wykres nr 65. Struktura operacji oszukańczych kartami płatniczymi według wartości w I i w II półroczu 2014 r. – dane od agentów rozliczeniowych

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od agentów rozliczeniowych

Wartość transakcji oszukańczych w II półroczu 2014 r. wyniosła 6,7 mln zł i była niższa niż w poprzednim półroczu o 10% (7,5 mln zł). Pod względem wartości największy udział transakcji oszukańczych odnotowano w kategorii Internet/MOTO (27,2%). Wartość tych operacji wyniosła 1,8 mln zł. Nieco mniejszy udział pod względem wartości miały transakcje kartami skradzionymi (25,6%). Spadek wartości transakcji zanotowano w transakcjach kartami skradzionymi oraz w transakcjach w kategorii Inne. W II półroczu 2014 r. wartość operacji oszukańczych tych kategoriach wyniosła odpowiednio 1,720 mln zł oraz 554,9 tys. zł i była niższa o 20,3% oraz 52,9% niż w poprzednim półroczu (2,158 mln zł oraz 1,177 mln zł).

Według danych uzyskanych od agentów rozliczeniowych, w II półroczu 2014 r. średnia wartość transakcji oszukańczej dokonanej kartą płatniczą wynosiła 421 zł i była niższa o 10,2% w stosunku do poprzedniego półrocza (w poprzednim półroczu wyniosła 469 zł).

W przypadku pozostałych form rozliczeń pieniężnych stwierdzono oszustwa dokonane z wykorzystaniem polecenia przelewu. W omawianym okresie odnotowano 1.683 takich przypadków w porównaniu do 1.059 w poprzednim półroczu. Średnia wartość jednego oszukańczego przelewu zmniejszyła się z 12.499 zł do

7.965 zł. W II półroczu 2014 r. wystąpiły 2 operacje oszukańcze z wykorzystaniem czeków na kwotę 171,6 tys. zł (w poprzednim półroczu odnotowano 2 oszustwa w tym zakresie na kwotę 171,6 tys. zł). Polecenie zapłaty jest najbezpieczniejszą formą rozliczeń, gdyż nie dochodziło do transakcji oszukańczych z wykorzystaniem tego instrumentu płatniczego zarówno w ostatnim półroczu, jak i poprzednich analizowanych okresach.

Ocena poziomu oszustw dokonywanych instrumentami płatniczymi w II półroczu 2014 r.

W analizowanym okresie największy udział oszustw, z danych przekazanych przez banki, pod względem liczby transakcji wystąpił w transakcjach kartami skradzionymi oraz kategorii Inne, w której wykazywane są transakcje oszukańcze dokonane w Internecie i w bankomatach. Udział tych oszustw wyniósł odpowiednio 29,6% i 41,9%. W kategorii transakcje kartami skradzionymi banki podają m.in. dane dotyczące oszustw dokonanych zbliżeniowo. W wartości transakcji najwyższe udziały zanotowano w transakcjach kartami sfałszowanymi (34,9%) i w kategorii Inne (47,2%).

Obserwowany wzrost liczby (10,9%) i wartości (4,9%) transakcji oszukańczych dokonanych kartami raportowanymi przez banki jest związany głównie ze wzrostem wszystkich transakcji dokonywanych kartami, których liczba wzrosła o 18,1%, a wartość o 9,6% w II półroczu 2014 r.

Z danych otrzymanych od agentów rozliczeniowych najwięcej transakcji pod względem liczby odnotowano w transakcjach kartami zgubionymi (22%) i skradzionymi (41,1%), natomiast pod względem wartości w transakcjach kartami skradzionymi i sfałszowanymi. Udział ten wyniósł odpowiednio 25,6% i 27,2%.

Pomimo dynamicznego wzrostu transakcji dokonywanych kartami raportowanymi przez agentów rozliczeniowych nie odnotowano wzrostu liczby transakcji oszukańczych, nastąpił również spadek wartości transakcji oszukańczych.

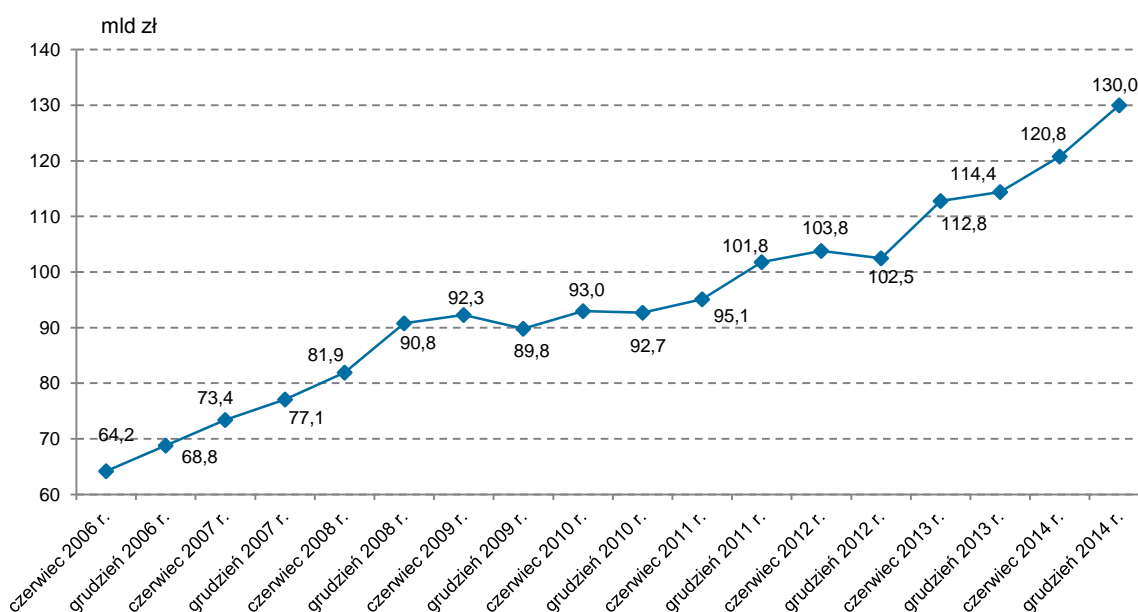
Należy dodać, iż skala oszustw z użyciem kart jest niewielka w porównaniu do całości obrotu kartami płatniczymi i wynosi wg danych z banków zaledwie 0,006% wartości tego obrotu, a od strony agentów rozliczeniowych 0,002%. Podobne wielkości w poprzednich latach sytuowały Polskę wśród krajów UE o najniższych wskaźnikach udziału fraudów w liczbie i wartości transakcji kartowych (w 2012 r. Polska, osiągając odpowiednio 0,005% dla wartości i 0,002% dla liczby, tj. odpowiednio 7 razy mniej i 8 razy mniej niż średnia w całym obszarze SEPA, była na 2-3 miejscu w rankingu najbardziej bezpiecznych pod tym kątem krajów).

Pieniądz bezgotówkowy i gotówkowy

Wielkość pieniądza (podaż pieniądza) mierzona jest agregatami pieniężnymi. Podstawową miarą podaży pieniądza gotówkowego w wąskim ujęciu jest wielkość pieniądza gotówkowego w obiegu (znajdującego się poza kasami banków). Natomiast jedną z głównych miar pieniądza stanowi agregat pieniądza M1, stanowiący sumę wielkości pieniądza gotówkowego poza kasami banków oraz wielkości środków na rachunkach bieżących osób fizycznych oraz podmiotów gospodarczych. Agregat M1 obejmuje zatem pieniądz całkowicie płynny pod względem transakcyjnym.

Wielkość pieniądza gotówkowego w obiegu (poza kasami banków) za okres od czerwca 2006 r. do grudnia 2014 r. według stanów na koniec danego półrocza przedstawiono na wykresie nr 66.

Wykres nr 66. Wielkość pieniądza gotówkowego w obiegu (poza kasami banków) w latach 2006-2014 (w mld zł)

Źródło: Opracowanie własne, DSP

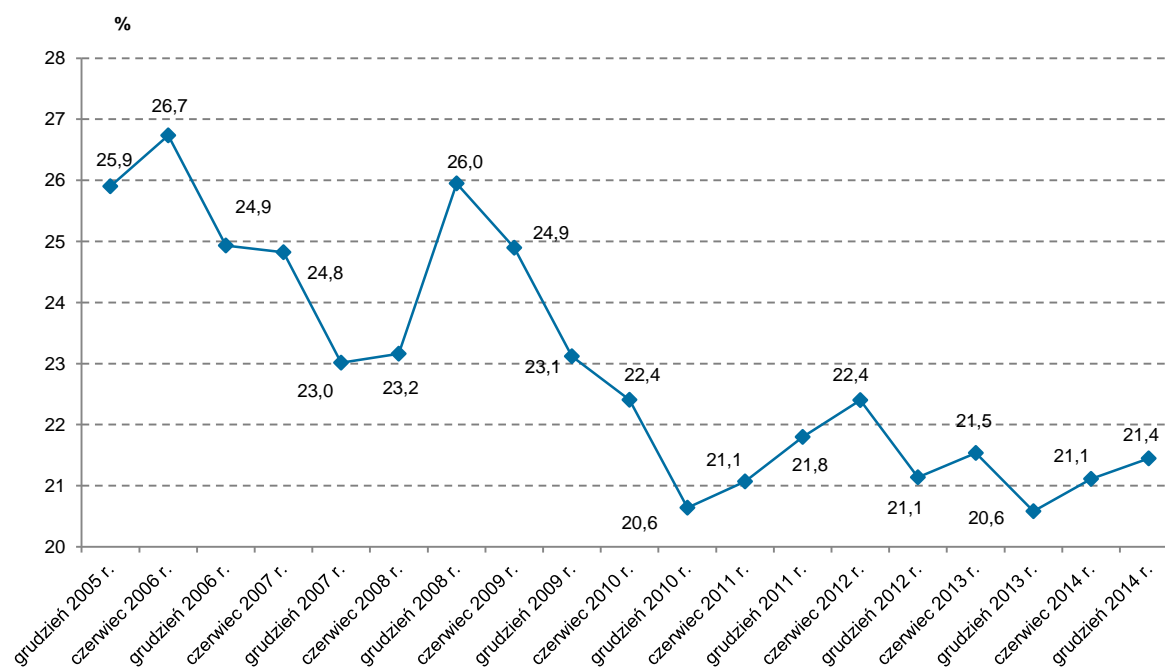
W II półroczu 2014 r. odnotowano przyrost pieniądza gotówkowego w obiegu poza kasami banków o 9,2 mld zł (o 7,6%) do poziomu 130,0 mld zł, w stosunku do poziomu 120,8 mld zł z czerwca 2014 r. Trwający od lutego 2014 r. trend wyraźnego wzrostu pieniądza gotówkowego występował do końca roku 2014 r. Jedynie we wrześniu 2014 r. nastąpiło chwilowe wyhamowanie. Poza tym, nawet w miesiącach, które zazwyczaj charakteryzują się wręcz spadkiem pieniądza gotówkowego w obiegu (październik, listopad), w II półroczu 2014 r. zanotowano znaczące wzrosty. Powodów takiego stanu rzeczy należy upatrywać m.in. w

zwiększonym zapotrzebowaniu na gotówkę, związanym z zakupami przedsięwzięcymi i dodatkowymi wypłatami dla niektórych grup pracowniczych (grudzień).

Rok 2014 był drugim z rzędu rokiem znacznego wzrostu zapotrzebowania na pieniądź gotówkowy. Zasoby gotówki będącej poza sektorem bankowym zwiększyły się w ubiegłym roku o 13,7%, podczas gdy w roku 2013 zarejestrowano przyrost o 11,6%.

Taki stan rzeczy miał swoje odzwierciedlenie również w udziale wielkości pieniądza gotówkowego w obiegu, co ilustruje wykres nr 67.

Wykres nr 67. Udział wielkości pieniądza gotówkowego w obiegu (poza kasami banków) w M1 w latach 2005-2014 (w %)

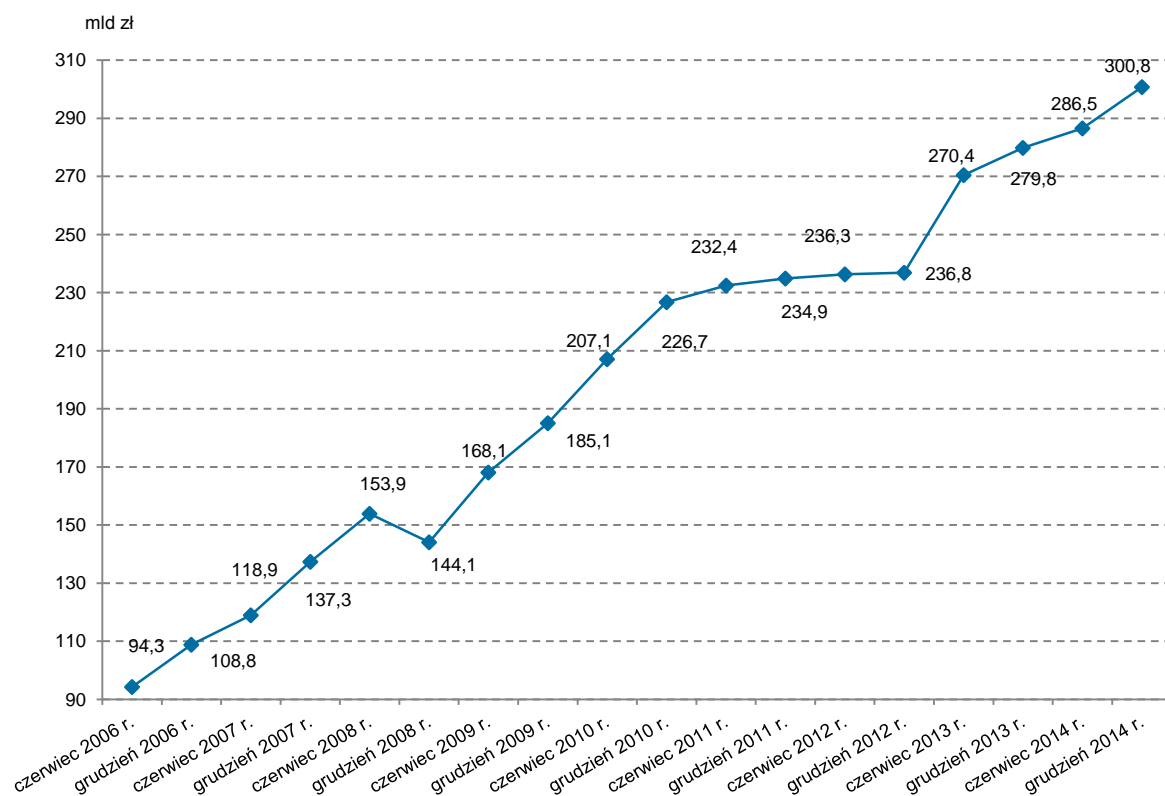

Źródło: Opracowanie własne, NBP

Jak wynika z danych przedstawionych w formie powyższego wykresu, wskaźnik udziału gotówki w agregacie podaży pieniądza M1 od grudnia 2008 r., kiedy to odnotowano gwałtowny wzrost, przez dwa kolejne lata, tj. do grudnia 2010 r., systematycznie malał. Od tego czasu wskaźnik ten ponownie stopniowo wzrastał aż do czerwca 2012 r. Najniższy poziom, tj. 20,6, osiągnął w grudniu 2013 r. (drugi raz w ciągu 9 lat). Niestety ten trend okazał się chwilowy i od roku udział pieniądza gotówkowego w M1 wzrasta, osiągając na koniec grudnia 2014 r. 21,4% udziału. Wzrost wskaźnika udziału procentowego pieniądza gotówkowego w agregacie podaży pieniądza M1 należy ocenić jako zjawisko niekorzystne i świadczące o wciąż dużym przywiązaniu polskiego społeczeństwa do fizycznej formy pieniądza.

Pieniądz bezgotówkowy, który jest formą pieniądza występującego głównie w postaci zapisów na bankowych rachunkach depozytowych, płatnych na każde żądanie, dokumentujących otrzymane należności lub regulowanie zobowiązań przez właścicieli tych rachunków, w ujęciu ogólnym mierzony jest wielkością depozytów w agregacie podaży pieniądza M1. W omawianym okresie wielkość depozytów gospodarstw domowych na każde żądanie kształtowała się w sposób przedstawiony na wykresie nr 68.

Wykres nr 68. Wielkość depozytów na żądanie gospodarstw domowych w latach 2006-2014 (w mld zł)

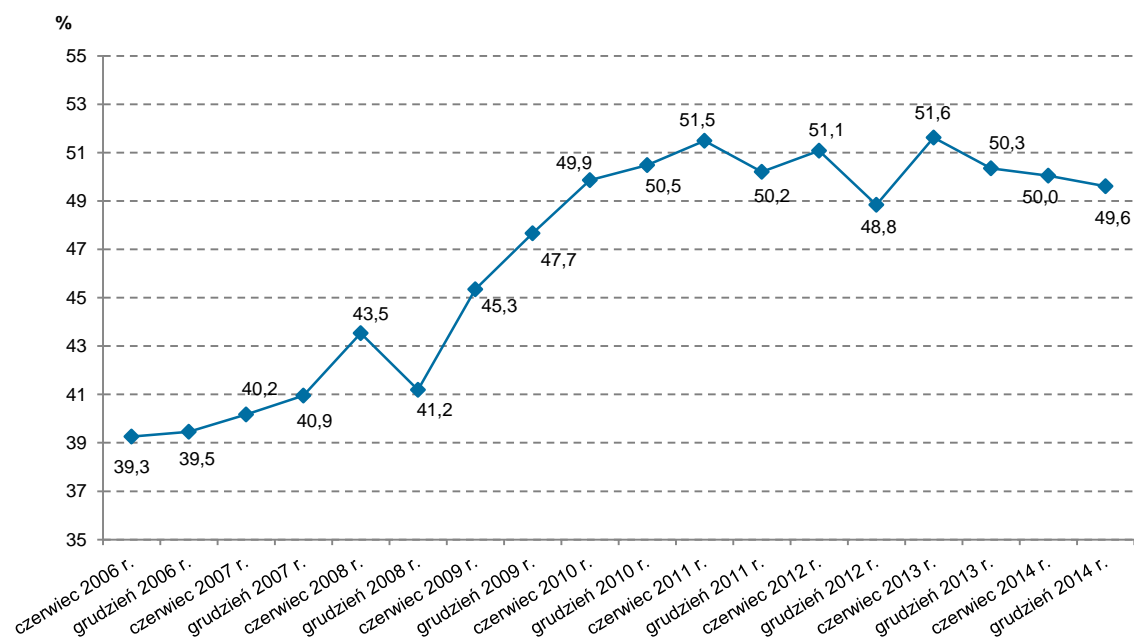

Źródło: Opracowanie własne, NBP

Analizując zmiany wielkości depozytów na żądanie gospodarstw domowych w drugiej połowie 2014 r., należy stwierdzić, że okres ten nie przyniósł nadzwyczajnych zmian. Przyrosty depozytów rozpoczęły się od października 2014 r. i związane były szczególnie ze zwiększonymi wpływami środków na rachunki w bankach spółdzielczych, co było związane z akcją Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa polegającą na przekazywaniu środków dla rolników z tytułu dopłat bezpośrednich za 2014 r., oraz z atrakcyjnym oprocentowaniem produktów oszczędnościowych, oferowanym przez niektóre banki komercyjne i spółdzielcze. W samej końcówce roku, na wynik depozytów miały wpływ wypłaty różnego typu nagród i premii świątecznych. Ilość środków pieniężnych znajdujących się w dyspozycji banków ma wpływ na zakres prowadzonej przez nie akcji kredytowej, co z reguły stanowi istotny czynnik dla inwestycji i wzrostu gospodarczego. Powyższy wykres wskazuje na stabilną dynamikę wzrostu depozytów gospodarstw domowych na żądanie utrzymującą się od początku 2013 r.

Udział depozytów gospodarstw domowych w agregacie podaży M1, który obejmuje pieniądz gotówkowy oraz depozyty osób fizycznych i podmiotów gospodarczych, w omawianym okresie przedstawiał się następująco:

Wykres nr 69. Udział depozytów gospodarstw domowych w M1 w latach 2006-2014 (w %)

Źródło: Opracowanie własne, NBP

Wskaźnik wielkości udziału depozytów gospodarstw domowych w agregacie podaży pieniądza M1, po wyraźnym wzroście w I połowie 2013 r. i osiągnięciu w czerwcu 2013 r. maksymalnej dotychczasowej wartości, czyli 51,6%, utrzymuje tendencję spadkową i na koniec grudnia 2014 r. osiągnął poziom 49,6%. Powyższy stan rzeczy, czyli zmniejszający się udział depozytów w M1, należy ocenić jako zjawisko niekorzystne dla rozwoju obrotu bezgotówkowego.

Ocena funkcjonowania pieniądza bezgotówkowego i gotówkowego w II półroczu 2014 r.

Reasumując przedstawione powyżej zmiany dla drugiego półrocza 2014 r. w zakresie pieniądza gotówkowego i bezgotówkowego, można ocenić, że miały one, z uwagi na istniejące w długim horyzoncie czasu tendencje spadkowe dotyczące zmniejszenia się gotówki zarówno w zakresie jej wielkości w obiegu, jak i udziału w agregacie M1, raczej charakter niekorzystny. Wielkość pieniądza gotówkowego w obiegu utrzymała trend wzrostowy i na koniec drugiej połowy 2014 r. była na poziomie 130 mld zł. Nastąpił również wzrost wskaźnika udziału gotówki w agregacie podaży pieniądza do poziomu 21,4%, czyli niemalże do identycznego, jaki był zanotowany na koniec czerwca 2013 r.

Odnośnie pieniądza bezgotówkowego, mierzonego wielkością depozytów gospodarstw domowych ulokowanych na rachunkach bankowych, w omawianym okresie zanotowano zjawisko korzystne w tym przypadku, a mianowicie wzrost. Pomimo rekordowego poziomu, tj. 300,8 mld zł depozytów na żądanie gospodarstw domowych, procentowy wzrost nie odbiega trendem od typowego wzrostu dla tego okresu.

Niestety wzrost ten nie przełożył się na wzrost udziału pieniądza bezgotówkowego i w tym zakresie widoczny jest, negatywnie oceniany, spadek do poziomu 49,6%, przy obserwowanym od grudnia 2010 r. (z zanotowanym w grudniu 2012 r. jedynym spadkiem do niższego poziomu) utrzymywaniu się udziału pieniądza bezgotówkowego na poziomie ponad 50%.

Działania w zakresie polityki i rozwoju systemu płatniczego

1. Zagadnienia prawne

1.1 Nowelizacja ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o usługach płatniczych (Dz. U. Nr 199, poz. 1175 z późn. zm.) związana z obniżeniem opłat *interchange* w Polsce

Zmierzając do uregulowania maksymalnych wysokości stawek opłat *interchange*, Sejm RP przyjął ustawę z dnia 30 sierpnia 2013 r. o zmianie ustawy o usługach płatniczych (Dz. U. poz. 1271). Nowelizacja ta nałożyła obowiązek jednostopniowego zmniejszenia maksymalnej stawki opłat *interchange* od transakcji krajowych do poziomu 0,5% zarówno dla kart debetowych, jak i kart kredytowych. Znalazły się w niej również przepisy dotyczące obowiązków informacyjnych związanych z aktualnymi stawkami opłaty *interchange* oraz innych opłat, jeśli opłaty takie stanowią przychód organizacji kartowej i są pobierane od akceptantów. Zakazano również pobierania przez organizację kartową opłat z tytułu krajowej transakcji płatniczej przy użyciu karty płatniczej wydanej w ramach umowy z inną organizacją kartową.

Przepisy nowelizacji weszły w życie z dniem 1 stycznia 2014 r., jednak dopiero od 1 lipca 2014 r. skończył się okres przewidziany w przepisach przejściowych na dostosowanie przez organizacje kartowe, wydawców kart oraz agentów rozliczeniowych umów do wymogów tej nowelizacji. Tym samym od dnia 1 lipca 2014 r. nastąpił w Polsce faktyczny spadek opłat *interchange* z poziomu około 1,3% do poziomu 0,5%.

Okres dwóch kwartałów faktycznego spadku opłaty *interchange* z około 1,3% do 0,5 % kwoty transakcji pozwolił na dokonanie pierwszych pełniejszych ocen powyższej decyzji¹⁹.

Do pozytywnych skutków lipcowych obniżek opłat *interchange* można zaliczyć:

- 1) znaczący wpływ na wyższy niż w poprzednich okresach wzrost sieci akceptacji kart płatniczych, rozpoczęty już w czerwcu 2014 r. przez uruchomienie pierwszych terminali POS w największej sieci handlu detalicznego w Polsce, która dotąd nie akceptowała kart płatniczych,
- 2) pozytywny wpływ, obok znaczącego wzrostu aktywności posiadaczy kart z funkcją zbliżeniową, na znaczące wzrosty liczby i wartości transakcji kartowych,
- 3) wydłużenie dla polskich banków, w stosunku do banków z innych krajów UE, okresu niezbędnego na dostosowanie własnej działalności do funkcjonowania w warunkach niskich opłat *interchange*, które i tak finalnie będą obowiązywać w UE od końca 2015 r.,
- 4) zwiększenie atrakcyjności innych niż karty płatnicze bezgotówkowych instrumentów płatniczych, w tym podjęcie prac nad uruchomieniem systemu płatności mobilnych BLIK i innymi rozwiązaniami innowacyjnymi w zakresie obrotu bezgotówkowego.

Równocześnie, część z zaistniałych skutków obniżek opłat można ocenić negatywnie:

¹⁹ Szczegółowa analiza obniżenia opłat *interchange* w lipcu 2014 r. przygotowana przez NBP na bazie m.in. badania ankietowego, została odrębnie przedstawiona na posiedzeniu RSP w dniu 30 marca 2015 r.

- 1) wprowadzenie lub zapowiedź wprowadzenia przez bank niekorzystnych dla klientów zmian w taryfach prowizji i opłat, dotyczących m.in. podniesienia opłat w zakresie rachunków bankowych lub kart płatniczych, zaostreżenie warunków wymagalnych dla zachowania darmowego konta lub karty czy wprowadzenie podwyżek od wypłat gotówki z bankomatów,
- 2) podjęcie przez niektóre banki działań zmniejszających koszty funkcjonowania, która mogą mieć niekorzystne konsekwencje dla klientów, np. likwidacja niektórych bankomatów,
- 3) brak pełnego przeniesienia w II półroczu 2014 r. obniżki opłat *interchange* na obniżkę opłat akceptanta przez agentów rozliczeniowych w przypadku umów z mniejszymi akceptantami, nieposiadającymi automatycznej formuły rozliczenia opłat *interchange* (tzw. *interchange* plus lub *interchange* plus plus); na obniżce opłat *interchange* zyskali głównie więc duzi akceptanci, a mali akceptanci odczuli ją dopiero po aneksowaniu umów przez agentów rozliczeniowych, co w pełni nie miało miejsca w II półroczu 2014 r.

Ważną konsekwencją, która powinna być oceniona negatywnie, jest również brak oczekiwanego przez ustawodawcę wprowadzenia przez detalistów istotnych obniżek cen towarów i usług jako konsekwencji znaczącego spadku kosztów działalności przedsiębiorców, zwłaszcza dużych akceptantów, którzy automatycznie (poprzez skorzystanie z automatycznych formuł rozliczania opłat *interchange*) obniżyli swoje koszty z tytułu ww. opłat (o 0,8 pkt %). Zgodnie z analizami NBP, obniżka opłat *interchange* nie miała wpływu na zmiany cen towarów i usług w II półroczu 2014 r., a co najwyżej mogła przyczynić się do spowolnienia ewentualnych podwyżek cen. Powyższe sprawiło, że wbrew oczekiwaniom autorów ustawy, obniżenie wysokich przychodów banków z tytułu opłaty *interchange* nie przełożyło się na finansowe korzyści konsumentów. Korzyści takie zyskali głównie duzi akceptanci, którzy zyskami z niższych kosztów z tytułu płatych wydawcom kart opłat *interchange* nie podzielili się, według opinii wynikających z badania ankietowego NBP, z konsumentami poprzez obniżki cen.

Podsumowując przedstawione oceny, należy uznać, że obniżki opłat *interchange* w lipcu 2014 r., obniżając znacząco barierę kosztową dla akceptantów, miały generalnie pozytywny skutek, choć istotna część korzyści zostanie odzwierciedlona, zdaniem NBP, dopiero w dłuższym horyzoncie czasowym. Obok pozytywnie ocenianych skutków tej obniżki pojawiły się jednak i konsekwencje, które nie są korzystne dla konsumentów, jak również nie spełniło się, zdaniem NBP, jedno z najważniejszych oczekiwań ustawodawcy, że wysokie korzyści finansowe banków z opłaty *interchange* zostaną przeniesione na konsumentów w postaci obniżki cen towarów i usług.

1.2 Ponowna nowelizacja ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o usługach płatniczych (Dz. U. Nr 199, poz. 1175 z późn. zm.) związana z obniżeniem opłat *interchange* w Polsce

Pomimo że w dniu 1 lipca 2014 r. zostały wprowadzone niższe opłaty *interchange*, mocą ustawy z dnia 30 sierpnia 2013 r. o zmianie ustawy o usługach płatniczych, zaistniała sytuacja wymagająca kolejnej, pilnej nowelizacji przepisów dotyczących maksymalnych stawek opłat *interchange* od krajowych transakcji kartami płatniczymi. W drugiej połowie 2014 r., z inicjatywy komisji senackiej, trwały bardzo intensywne prace legislacyjne, mające na celu dalsze ograniczenie poziomu opłat *interchange*. Nowe przepisy zostały wprowadzone ustawą z dnia 28 listopada 2014 r. o zmianie ustawy o usługach płatniczych (Dz. U. poz. 1916). Nowelizacja ta stanowiła odpowiedź Parlamentu RP na działania Komisji Europejskiej, które doprowadziły

do przyjęcia przez Visa Europe tzw. *Visa commitments*²⁰, czyli m.in. zobowiązania, że od dnia 1 stycznia 2015 r. dla transakcji dokonywanych kartą krajową i u akceptanta w danym kraju, ale które przetwarzane będą przez zagranicznych *acquirerów*, stosować się będzie stawki transgraniczne, a zatem znacznie niższe niż te, które Visa określa *acquirerom* krajowym (tu od dnia 1 lipca 2014 r. obowiązywały stawki 0,5%). W takim stanie rzeczy duży akceptanci (hipermarkety, stacje paliw, detaliści sieciowi etc.) mogliby znacząco zmniejszyć koszty usług *acquiringu* przez przeniesienie za granicę obsługi transakcji krajowych, zaś krajowi *acquierzy* nie mogliby zaproponować konkurencyjnych stawek. Głównym zatem celem tej nowelizacji było zapobieżenie negatywnym skutkom ww. *Visa Commitments*.

Nowe przepisy przewidują, iż stawka opłaty *interchange* nie może przekroczyć 0,2% wartości krajowej transakcji płatniczej wykonanej przy użyciu karty debetowej oraz 0,3% wartości transakcji krajowej wykonanej przy użyciu karty kredytowej lub innej karty płatniczej, niebędącej kartą kredytową lub debetową²¹. Dodatkowo ustawa wprowadza definicję karty debetowej, karty kredytowej, opłaty akceptanta i opłaty systemowej. Dodano również przepis stanowiący, iż przed zawarciem umowy ramowej z akceptantem agent rozliczeniowy jest obowiązany dostarczyć akceptantowi informację o wysokości opłaty akceptanta wraz z wyszczególnieniem składników tej opłaty²². Przedłużono również, z 3 do 5 lat, okres karencji na stosowanie maksymalnych stawek opłaty *interchange* dla nowych organizacji kartowych.

Nowelizacja weszła w życie z dniem 29 stycznia 2015 r., zaś przepis przejściowy przewiduje dostosowanie umów zawartych przed tą datą do nowych przepisów w terminie 3 miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy. Oznacza to, że najpóźniej z dniem 30 kwietnia 2015 r. nowelizacja będzie w pełni obowiązująca na rynku krajowym. Należy zauważyć, że tak krótki termin dostosowania umów postawił *acquierów* w trudnej sytuacji (przy poprzedniej obniżce mieli oni na to 6 miesięcy).

Generalnie ww. nowelizację należy ocenić pozytywnie jako zapobiegającą ewentualnym niepożądanym skutkom ww. *Visa commitments*. Niemniej jednak można się liczyć również z potencjalnymi negatywnymi jej następstwami, które mogą wystąpić m.in. w sferze opłat bankowych.

Pełniejsza ocena skutków obniżki opłat *interchange* od stycznia 2015 r., podobnie jak dokonana przez NBP w I kwartale 2015 r. analiza obniżek od lipca 2014 r., będzie możliwa do przeprowadzenia przy okazji kolejnej półrocznej oceny.

1.3 Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 4 listopada 2014 r. w sprawie zwolnień z obowiązku prowadzenia ewidencji przy zastosowaniu kas rejestrujących

Z dniem 1 stycznia 2015 r. weszło w życie rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 4 listopada 2014 r. w sprawie zwolnień z obowiązku prowadzenia ewidencji przy zastosowaniu kas rejestrujących (Dz. U. poz. 1544), które zastąpiło dotychczasowe rozporządzenie z dnia 29 listopada 2012 r. (Dz. U. poz. 1382). Warto wskazać, że rozporządzenie z dnia 4 listopada 2014 r. nałożyło obowiązek posiadania i stosowania kas fiskalnych dla nowych kategorii usług, w tym:

²⁰ Decyzja wydana przez Komisję Europejską w dniu 26 lutego 2014 r. w stosunku do VISA Europe Limited (sprawa AT. 39398 - VISA MIF).

²¹ Projektodawca zapis ten uzasadnił potrzebą objęcia ustawą również kart obciążeniowych.

²² Mowa tu o art. 28 ust. 1a ustawy o usługach płatniczych.

- dostaw perfum i wód toaletowych (z wyjątkiem dostarczanych na pokładach samolotów),
- naprawy pojazdów silnikowych oraz motorowerów,
- wymiany opon lub kół dla pojazdów silnikowych i motorowerów,
- badań i przeglądów technicznych pojazdów,
- opieki medycznej świadczonej przez lekarzy i dentystów,
- prawniczych, z wyłączeniem czynności notarialnych,
- doradztwa podatkowego,
- gastronomicznych, w tym również także świadczonych sezonowo oraz w ramach cateringu (z wyjątkiem takich usług świadczonych na pokładach samolotów oraz wybranych stołówkach udostępnianych wyłącznie dla uczniów, studentów, nauczycieli itd.),
- fryzjerskich i kosmetycznych.

Przyjęcie tego aktu prawnego ma pewne znaczenie jako wyraz działania regulatora w celu zmniejszania szarej strefy, co może mieć przełożenie na szersze stosowanie bezgotówkowych instrumentów płatniczych.

1.4 Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/92/UE z dnia 23 lipca 2014 r. w sprawie przejrzystości i porównywalności opłat związanych z prowadzeniem rachunku płatniczego, przenoszenia rachunku płatniczego oraz dostępu do podstawowego rachunku płatniczego (tzw. PAD)

W II półroczu 2014 r. sfinalizowane zostały prace nad projektem dyrektywy w sprawie przejrzystości i porównywalności opłat związanych z prowadzeniem rachunku płatniczego, przenoszenia rachunku płatniczego oraz dostępu do podstawowego rachunku płatniczego. W dniu 9 lipca 2014 r. Komisja Europejska, będąca wnioskodawcą projektu, zaakceptowała wszystkie poprawki uchwalone przez Parlament Europejski. Dyrektywa została ostatecznie przyjęta w dniu 23 lipca 2014 r. i opublikowana w Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej Nr L 257/214 z dnia 28 sierpnia 2014 r.

W dyrektywie przewidziano, iż regulacje dotyczące porównywalności opłat związanych z rachunkami płatniczymi oraz przenoszeniem rachunków mają mieć zastosowanie do dostawców usług płatniczych, zaś zakres regulacji dotyczących dostępu do rachunków płatniczych będzie ograniczony wyłącznie do instytucji kredytowych, chyba że dane państwo członkowskie zdecyduje o rozszerzeniu zakresu tych regulacji na innych niż instytucje kredytowe dostawców usług płatniczych.

W celu ułatwienia konsumentom wyboru najkorzystniejszej oferty rachunku płatniczego postanowiono o nałożeniu na dostawców usług płatniczych obowiązku przedstawiania konsumentom dokumentu zawierającego informacje na temat opłat, w którym prezentowana będzie wysokość opłat za najbardziej reprezentatywne usługi powiązane z rachunkiem płatniczym, oraz dokumentu – słowniczka pojęć zawierającego co najmniej ujednolicone terminy stosowane w ostatecznym wykazie terminów, jaki ma zostać przyjęty przez KE. Dokument dotyczący opłat musi być krótkim i odrębnym dokumentem. Słowniczek pojęć musi być napisany językiem jasnym, jednoznacznym i bez specjalistycznych sformułowań oraz aby nie wprowadzał w błąd. Dodatkowo konsument bezpłatnie i przynajmniej raz w roku ma otrzymywać zestawienie opłat zawierające informacje o wszystkich opłatach pobranych w związku z jego rachunkiem płatniczym oraz ewentualne informacje dotyczące stóp oprocentowania, dotyczące usług powiązanych z rachunkiem płatniczym. Ponadto państwa członkowskie są zobowiązane do sporządzenia listy 10-20 najbardziej reprezentatywnych usług powiązanych z rachunkiem płatniczym, która będzie zawierała także ich definicje. Na podstawie tych list Europejski Urząd Nadzoru Bankowego przygotowuje projekty

regulacyjnych standardów technicznych ustanawiających ujednoczoną terminologię Unii dla tych usług i ich definicje.

Dyrektywa nakłada także na państwa członkowskie obowiązek nieodpłatnego zapewnienia konsumentom dostępu do co najmniej jednej strony internetowej na szczeblu krajowym, która będzie zapewniała narzędzia porównawcze w zakresie opłat pobieranych przez dostawców usług płatniczych za swoje usługi. Takie porównywarki muszą zawierać szeroką ofertę rachunków płatniczych, obejmującą co najmniej znaczną część rynku.

W dyrektywie przewidziano także, że dostawcy usług płatniczych na wniosek konsumenta będą świadczyli usługę przeniesienia rachunku między rachunkami płatniczymi denominowanymi w tej samej walucie na terytorium danego kraju. Usługa ta nie będzie więc dotyczyła transgranicznego przeniesienia rachunku, niemniej jednak w dyrektywie przewidziano inne ułatwienia dla konsumentów pragnących otworzyć rachunek za granicą, które polegać mają na zapewnieniu pomocy w tym zakresie przez jego dostawcę usług płatniczych. Na wniosek konsumenta dostawca taki będzie zobowiązany do nieodpłatnego przekazania wykazu aktywnych zleceń stałych, poleceń zapłaty oraz regularnie przychodzących poleceń przelewu i zleconych przez wierzycieli poleceń zapłaty zrealizowanych na rachunku konsumenta w ciągu ostatnich 13 miesięcy, przekazania pozostałego na rachunku dodatniego salda na nowy rachunek konsumenta oraz zamknięcia dotychczasowego rachunku.

Zgodnie z dyrektywą, konsumenci legalnie przebywający w Unii nie mogą być dyskryminowani przez instytucje kredytowe w dostępie do rachunków płatniczych ze względu na obywatelstwo lub miejsce zamieszkania lub z innych powodów. Na państwach członkowskich leży obowiązek zapewnienia, aby wszystkie instytucje kredytowe lub ewentualnie wystarczająca ich liczba umożliwiały konsumentom dostęp do podstawowego rachunku płatniczego, tj. rachunku o ograniczonej funkcjonalności, który zapewnia jednak możliwość nieograniczonego korzystania z podstawowych usług płatniczych takich jak polecenie przelewu i polecenie zapłaty czy korzystania z karty płatniczej i który ma być oferowany bezpłatnie lub za rozsądną opłatą. Otwarcie takiego rachunku ma być jednak zakazane, gdyby skutkowało ono naruszeniem przepisów dotyczących zapobieganiu prania pieniędzy i finansowaniu działalności terrorystycznej, a rozwiązanie umowy podstawowego rachunku płatniczego przez instytucję kredytową ma być możliwe wyłącznie w ściśle określonych przypadkach. Warto podkreślić, iż zarządzanie transakcjami płatniczymi na takim rachunku może się odbywać w siedzibie instytucji kredytowej lub za pośrednictwem narzędzi internetowych, jeżeli są one oferowane przed daną instytucję kredytową. Ponadto, o ile dane państwo członkowskie tak zdecyduje, instytucje kredytowe mogą na wniosek konsumenta udzielić mu kredytu w rachunku bieżącym, powiązanego z podstawowym rachunkiem płatniczym, jednakże warunki takiego kredytu mogą być obwarowane pewnymi z góry narzuconymi ograniczeniami, takimi jak maksymalna kwota kredytu czy okres jego obowiązywania.

Prace nad implementacją postanowień dyrektywy w Polsce realizowane są w ramach Grupy Roboczej ds. Implementacji PAD przy Ministrze Finansów (pierwsze spotkanie Grupy odbyło się w dniu 8 grudnia 2014 r.). Kolejnym etapem implementacji projektu będzie przekazanie projektu do konsultacji międzyresortowych. Planowany termin przyjęcia projektu przez Radę Ministrów to trzeci kwartał 2015 r.

Zgodnie z art. 29 dyrektywy, państwa członkowskie są zobowiązane do przyjęcia i publikacji do dnia 18 września 2016 r. przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych niezbędnych do wykonania przedmiotowej dyrektywy. Z wyjątkami określonymi w art. 30 dyrektywy przepisy te mają być stosowane od dnia 18 września 2016 r.

Przepisy dyrektywy PAD, a w ślad za nią uwzględnienie w przyszłości w przepisach prawa polskiego jej wymogów, należy ocenić pozytywnie. Dyrektywa bowiem, gwarantując dostęp do podstawowego rachunku płatniczego i zestawu podstawowych usług płatniczych, powinna przyczynić się do zmniejszenia wykluczenia finansowego. Prawnie usankcjonuje również możliwość przenoszenia rachunków i stworzy wiarygodne narzędzia umożliwiające porównywanie opłat związanych z rachunkiem płatniczym. Jest to szczególnie istotne, ponieważ obecnie, z punktu widzenia klientów informacje o opłatach, ze względu na złożoność ofert, nie zawsze są przejrzyste. Pozytywnym jest również fakt, iż dyrektywa wymaga od państw członkowskich zapewnienia wprowadzenia środków mających na celu zwiększanie świadomości opinii publicznej w zakresie dostępności podstawowych rachunków płatniczych.

1.5 Inicjatywy regulacyjne w Unii Europejskiej dotyczące rynku płatności

W drugim półroczu 2014 r. nadal trwały intensywne prace związane z inicjatywami regulacyjnymi UE dotyczącymi rynku płatności, których pakiet został opublikowany przez Komisję Europejską w dniu 24 lipca 2013 r., tj.:

- wnioskiem dotyczącym projektu dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie usług płatniczych w ramach rynku wewnętrznego oraz zmieniającej dyrektywy 2002/65/WE, 2013/36/EU i 2009/110/WE i uchylającej dyrektywę 2007/64/WE (tzw. PSD2),
- wnioskiem dotyczącym rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie opłat *interchange* w odniesieniu do transakcji płatniczych realizowanych w oparciu o kartę.

Obecnie, ww. rozporządzenie przeszło już etap uzgodnień trójstronnych między PE, KE i Radą UE, czyli etap tzw. trilogów. W dniu 10 marca 2015 r. rozporządzenie zostało przyjęte przez Parlament Europejski. Projekt Dyrektywy PSD2 jest natomiast obecnie przedmiotem podobnych uzgodnień trójstronnych, co oznacza, że należy spodziewać się szybkiego przyjęcia tego aktu prawnego w najbliższym czasie.

- a) Projekt dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie usług płatniczych w ramach rynku wewnętrznego oraz zmieniającej dyrektywy 2002/65/WE, 2006/48/WE i 2009/110/WE i uchylającej dyrektywę 2007/64/WE (tzw. PSD2)

Zmiany wprowadzane przez dyrektywę PSD2, w odniesieniu do obecnie obowiązującej dyrektywy PSD, dotyczą m.in. rozszerzenia zakresu zastosowania przepisów dyrektywy na transakcje płatnicze określane mianem „one-leg transactions”, czyli transakcje wykonywane przez dostawców usług, z których tylko jeden znajduje się na terytorium UE, drugi zaś znajduje się poza tym terytorium²³. Do transakcji we wszystkich

²³ Dotychczasowy zakres terytorialny dyrektywy 2007/64/WE obejmował tzw. two-leg transactions, tj. transakcje, przy wykonywaniu których zarówno dostawca płatnika, jak i dostawca odbiorcy znajdowali się na obszarze Unii.

walutach stosować ma się również przepisy dotyczące transparentności informacji (obecnie stosuje się je wyłącznie do transakcji w walutach krajów UE).

Poważną zmianą jest zmiana katalogu usług płatniczych przez objęcie nim usług polegających na inicjowaniu transakcji płatniczych oraz dostarczaniu informacji o rachunku płatniczym, które bazują na dostępie do rachunku płatniczego, ale są świadczone przez dostawcę, który nie prowadzi tego rachunku płatniczego. Była to dość szeroko dyskutowana i kontrowersyjna zmiana, do której krytycznie odniosły się m.in. KNF i NBP, jednak należy przypuszczać, że zmiana ta zostanie mimo wszystko wprowadzona nową dyrektywą. W trakcie prac nad projektem dodano szereg wymogów w odniesieniu do tego typu podmiotów trzecich, które nie prowadzą rachunku płatniczego. Dostawca inicjujący transakcję np. nie będzie mógł wchodzić w posiadanie środków w związku ze świadczeniem inicjowanej transakcji, będzie miał obowiązek zabezpieczenia poufności danych i nieprzetrzymywania ich, a także autentykacji swojej tożsamości wobec dostawcy prowadzącego rachunek (np. banku) oraz płatnika przy każdej inicjowanej transakcji. Ponadto, nie będzie mógł modyfikować kwoty transakcji, jej odbiorcy, ani innych cech transakcji. Sposób autentykacji oraz wymiany komunikatów między podmiotem inicjującym a prowadzącym rachunek ma zostać określony w rozporządzeniu technicznym KE opracowanym na podstawie wytycznych EBA (*European Banking Authority*) oraz EBC.

Dyskutowana jest również zmiana wyłączenia spod obowiązku stosowania przepisów dyrektywy w stosunku do niezależnych operatorów sieci bankomatowych. Wydaje się jednak, że wyłączenie to pozostanie niezmienione. Zawężony zostaje jednak zakres wyłączenia dotyczącego transakcji w ramach ograniczonych sieci dostawców usług albo w odniesieniu do ograniczonego asortymentu towarów lub usług, zawężone będzie również wyłączenie transakcji wykonywanych za pomocą urządzeń telekomunikacyjnych, cyfrowych lub informatycznych.

Zmianie ulegną także wymogi ochronne odnoszące się do środków pieniężnych otrzymanych przez instytucje płatnicze od użytkowników usług płatniczych lub za pośrednictwem innych dostawców usług płatniczych w celu wykonania transakcji płatniczych. Kolejną zmianą jest pomysł utworzenia elektronicznych punktów dostępu w ramach EBA, co ma sprzyjać transparentności działania instytucji płatniczych w całej Unii, głównie poprzez umożliwienie połączenia rejestrów krajowych na poziomie unijnym. Proponuje się także poszerzenie wyłączenia zawartego dotychczas w art. 26 dyrektywy, tak aby objąć lżejszym reżimem stosowania dyrektywy większą liczbę podmiotów (w Polsce takim wyłączeniem objęte są biura usług płatniczych).

Ważnym elementem PSD2 jest uregulowanie kwestii opłat *surcharge*. PSD2 przewiduje zakaz nakładania opłaty *surcharge* na transakcje kartowe, które podlegają ograniczeniom opłaty *interchange*, nałożonym przepisami rozporządzenia w sprawie opłat *interchange* z tytułu transakcji kartowych (projekt tego rozporządzenia został omówiony w następnym punkcie). Niezależnie jednak od objęcia tych transakcji ww.

Warto zwrócić uwagę, że dyrektywa różnicuje swoje zastosowanie w zależności od waluty, w której dokonywana jest transakcja. Projekt dyrektywy przewiduje, że do transakcji typu one-leg będą miały zastosowanie nie wszystkie przepisy, ale te dotyczące transparentności oraz wymogów informacyjnych wobec użytkowników usług płatniczych.

rozporządzeniem, opłaty *surcharge* nie będą mogły przekraczać progu rzeczywiście poniesionych kosztów obsługi takiej transakcji, zgodnie z art. 19 dyrektywy 2011/83/UE w sprawie praw konsumentów.

Projekt przewiduje również zmianę zasad odpowiedzialności dostawców oraz użytkowników usług płatniczych z tytułu nieautoryzowanych transakcji płatniczych. Z wyjątkiem sytuacji, w których płatnik działał w nieuczciwych zamiarach lub rażąco zaniedbał swoje obowiązki, jego odpowiedzialność za nieautoryzowane transakcje, będące wynikiem posłużenia się utraconym lub skradzionym instrumentem płatniczym, zostanie zmniejszona, z obowiązującej obecnie kwoty 150 euro, do kwoty 50 euro. Wydaje się, że ten próg zostanie ostatecznie zachowany. Projekt zakłada również m.in. zmianę zasad zwrotu autoryzowanego polecenia zapłaty, a także wprowadzenie nowych wymogów bezpieczeństwa dla dostawców usług płatniczych, które będą wynikały z przepisów projektowanej dyrektywy w sprawie bezpieczeństwa sieciowego i informatycznego (*directive on network and information security – NIS*)²⁴, a ponadto przyznanie EBA, poza prowadzeniem ww. punktów dostępu do informacji rejestrów instytucji płatniczych, również kompetencji do wydawania wytycznych oraz opracowywania projektów standardów technicznych, np. w celu uściślenia zasad „paszportowania” instytucji płatniczych lub ustalenia odpowiednich wymogów bezpieczeństwa.

W kwietniu 2014 r. Parlament Europejski przyjął poprawki ECON (*Committee on Economic and Monetary Affairs*), jednak nie głosował jeszcze nad przyjęciem rezolucji ustawodawczej w tej sprawie, zaś projekt został odesłany do ECON celem dalszego dopracowania. W tym czasie trwały intensywne prace nad projektem w Radzie UE, które, pod koniec 2014 r., zakończyły się przekazaniem projektu do uzgodnień trójstronnych. Obecnie dyskutuje się projekt w ramach tzw. trilogów, więc należy spodziewać się w miarę szybkiego uzgodnienia jego brzmienia oraz przekazania do zakończenia pierwszego czytania w PE.

Ocena dyrektywy PSD2 jest utrudniona przed ogłoszeniem jej ostatecznego brzmienia, niemniej jednak już teraz można powiedzieć, że projekt ten nie rozwiąże wielu problemów, które występują przy stosowaniu obecnej dyrektywy PSD. Przykładowo można wskazać brak ostrych definicji przy określaniu usług płatniczych, np. w odniesieniu do świadczenia wsparcia technicznego dla dostawców usług, a także w ogóle usług, które nie są związane z wchodzeniem w posiadanie środków. W tym kontekście warto również wskazać na dodanie ww. dwóch nowych rodzajów usług płatniczych, które polegają na inicjowaniu transakcji płatniczych oraz dostarczaniu informacji o rachunku płatniczym przez podmioty, które nie prowadzą tego rachunku płatniczego. Podmioty te będą mogły wykonywać tego typu usługi bez umowy z dostawcami, którzy prowadzą rachunki płatnicze. Wprawdzie, na skutek m.in. aktywności polskiej strony w trakcie prac nad projektem, w porównaniu do pierwotnego projektu przedstawionego przez Komisję, znacznie zwiększono wymagania wobec podmiotów świadczących usługi związane z nieprowadzonym przez nie rachunkiem płatniczym, jednak projekt dyrektywy PSD2 odsunął dość istotne kwestie dotyczące sposobu współpracy i uwierzytelniania tego typu podmiotów wobec dostawców prowadzących rachunki płatnicze, do uregulowania w rozporządzeniu technicznym Komisji Europejskiej. Kontrowersyjny jest również proponowany model odpowiedzialności za transakcje inicjowane z rachunku płatniczego przez podmioty trzecie, czyli pierwszeństwo odpowiedzialności podmiotu, który prowadzi rachunek. Ogólnie

²⁴ Komisja Europejska przedstawiła w lutym 2013 r. projekt dyrektywy w sprawie bezpieczeństwa sieciowego i informatycznego <http://ec.europa.eu/digital-agenda/en/news/eu-cybersecurity-plan-protect-open-internet-and-online-freedom-and-opportunity-cyber-security>

jednak projekt PSD2 należy ocenić pozytywnie, ponieważ jest to kolejny etap ujednoczenia paneuropejskiego rynku usług płatniczych. Warto również zwrócić uwagę na zmniejszenie do kwoty 50 euro odpowiedzialności płatnika za nieautoryzowane transakcje, będące wynikiem posłużenia się utraconym lub skradzionym instrumentem płatniczym. Pokrywa się to z rekomendacjami wypracowanymi przez Radę ds. Systemu Płatniczego w 2013 r. w zakresie bezpieczeństwa kart zbliżeniowych.

b) Projekt rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie opłat *interchange* w odniesieniu do transakcji płatniczych realizowanych w oparciu o kartę

Rozporządzenie obejmuje swoim zakresem wymogi techniczne i handlowe dla transakcji kartą płatniczą realizowanych na terenie Unii Europejskiej. Jego celem jest m.in. ustalenie wysokości opłat *interchange*, związanych z transakcjami płatniczymi opartymi o kartę płatniczą oraz wprowadzenie (współ z dyrektywą PSD2) ujednoczonych reguł wykonywania transakcji kartowych. Rozporządzenie obejmuje transakcje płatnicze realizowane w oparciu o kartę, czyli transakcje oparte o infrastrukturę i zasady biznesowe systemu kartowego, realizowane za pomocą karty lub urządzenia, względnie oprogramowania telekomunikacyjnego, cyfrowego lub informatycznego, jeśli to urządzenie lub oprogramowanie prowadzi do dokonania transakcji kartą. Rozporządzenie nie będzie miało natomiast zastosowania do:

- transakcji instrumentami wykorzystywanymi jedynie w ramach ograniczonej sieci lub wykorzystywanymi wyłącznie do nabycia ograniczonego asortymentu towarów lub usług,
- transakcji dokonywanych kartami biznesowymi (*commercial cards*) – te karty wyłączone są spod zakresu zastosowania przepisów rozdziału II (*interchange fees*),
- transakcji wypłaty gotówki z bankomatów oraz w punktach sprzedaży (*cash-back*) – do transakcji tych nie stosuje się rozdziału II rozporządzenia,
- transakcji kartami systemów trójstronnych – do transakcji tych nie stosuje się rozdziału II rozporządzenia, o ile w ramach tych systemów nie udziela się licencji na wydawanie lub *acquiring*. Jeśli takie licencje są udzielane, wówczas warunkiem wyłączenia spod przepisów rozdziału II, czyli spod maksymalnych stawek opłat *interchange*, jest to, żeby udział danego systemu trójstronnego w rynku krajowych płatności kartowych, nie przekraczał 3%. Ponadto, do systemów trójstronnych nie stosuje się art. 7, czyli obowiązku rozdzielności systemów kart płatniczych i podmiotów obsługujących transakcje.

Istotnym elementem rozporządzenia jest ograniczenie wysokości opłat *interchange*. Ogólną zasadą jest, że dostawcy usług płatniczych nie mogą oferować ani żądać opłaty *interchange* z tytułu pojedynczej transakcji w wysokości przekraczającej 0,2% wartości transakcji w odniesieniu do transakcji kartą debetową oraz 0,3% w odniesieniu do transakcji kartą kredytową. Dla krajowych transakcji państwo członkowskie może obniżyć stawkę procentową (czyli zejść poniżej progów 0,2% i 0,3%). W odniesieniu do krajowych transakcji kartami debetowymi państwo członkowskie ma dodatkowo opcję, aby w ramach stawki 0,2% ograniczyć również kwotowo maksymalną opłatę *interchange* pobieraną od pojedynczej transakcji (może to mieć znaczenie przy dużych płatnościach, przy których nawet 0,2% transakcji może stanowić znaczną kwotę). Ponadto państwo członkowskie może także dopuścić, aby dostawcy ustalili minimalną wysokość opłaty na 5 eurocentów od transakcji, o ile jednocześnie opłaty w ramach danego schematu kartowego nie przekroczą rocznie progu 0,2%. Przewidziano również, że w ciągu 5 lat od wejścia w życie rozporządzenia, państwo członkowskie może ustanowić dla transakcji krajowych kartami debetowymi, iż stosowana będzie średnia ważona 0,2% dla danego systemu kartowego. Państwa członkowskie mogą dodatkowo obniżyć maksymalny próg tej

średniej. Ponadto, przez okres 18 miesięcy po wejściu w życie rozporządzenia, dla nie więcej niż 30% transakcji dokonywanych tzw. kartami uniwersalnymi - czyli takimi, w przypadku których dany system płatniczy nie rozróżnia, czy są to karty debetowe, czy kredytowe - możliwe będzie zastosowanie stawek kart kredytowych, zamiast debetowych.

Ponadto, rozporządzenie przewiduje przepisy dotyczące rozdzielności systemów kart płatniczych i podmiotów obsługujących transakcje, a także zakaz ograniczania tzw. *co-badgingu*, czyli umieszczania przez wydawców na jednej karcie, urządzeniu telekomunikacyjnym, cyfrowym lub informatycznym, kilku instrumentów płatniczych o różnych znakach firmowych. Zgodnie z rozporządzeniem, *co-badging* nie będzie mógł powodować nierównego traktowania *acquirerów* lub wydawców takich instrumentów, jak również dyskryminowania tych instrumentów w ramach systemów płatności. Dostawcy mają zakaz wprowadzania rozwiązań technicznych, które automatycznie wybiorą określony instrument płatniczy, uniemożliwiając wybór płatnikowi i odbiorcy. Jednakże tego typu rozwiązania mogą instalować sami klienci. Ich wybór w tym wypadku będzie miał pierwszeństwo przez wyborem akceptanta. Wprowadza się również zasadę ograniczenia możliwości stosowania tzw. *blendingu*, co oznacza, że agenci rozliczeniowi będą musieli informować o opłatach indywidualnie dla różnych kategorii kart, jak również będą mieli zakaz narzucania jednej ceny za obsługę wszystkich kart. Warto wskazać, że rozporządzenie ogranicza możliwość nakładania w umowach z akceptantami obowiązku honorowania wszystkich kart (zasada *Honour All Cards*), to zaś oznacza, że akceptanci będą mieli możliwość nieakceptowania pewnych rodzajów kart. Jednak to uprawnienie nie dotyczy instrumentów tej samego rodzaju, objętych maksymalnymi progami opłaty *interchange*, zgodnie z rozdziałem II rozporządzenia. W rozporządzeniu przewidziano ponadto, że zakazane są wszelkie postanowienia umowne lub wytyczne (*licensing agreements, scheme rules*), które mogłyby ograniczać akceptantów w zachęcaniu swoich klientów do skorzystania z określonego instrumentu płatniczego. Nie można też ograniczać prawa akceptantów do informowania klientów o opłatach *interchange* oraz innych opłatach akceptanta związanych z obsługą instrumentu płatniczego. Ponadto rozporządzenie wymaga wyznaczenia odpowiednich władz krajowych, które będą czuwały nad realizacją przepisów tego aktu.

Pod koniec 2014 r. rozporządzenie zostało uzgodnione w ramach trilogów, zaś 10 marca 2015 r. zostało przyjęte przez Parlament Europejski i przesłane Radzie UE²⁵, należy zatem spodziewać się szybkiego podpisania i ogłoszenia tego aktu prawnego.

Rozporządzenie należy ocenić pozytywnie, zmierza ono bowiem do harmonizacji rynku płatności kartowych w Unii Europejskiej. W znacznym stopniu wyrównuje ono warunki dokonywania płatności kartowych w krajach, które do tej pory mają mocno zróżnicowane ustawodawstwo w tym zakresie lub w ogóle go nie wypracowały. Ograniczy to prawdopodobnie możliwość dowolnego kształtowania tych warunków przez globalne organizacje kartowe. Jednakże trzeba podkreślić, że nie udało się osiągnąć tej harmonizacji w stopniu kompletnym. Chodzi głównie o to, że ustalenie maksymalnych progów opłaty *interchange* w krajach objętych rozporządzeniem może być bardzo różne (w związku z ww. opcjami narodowymi). To wszystko tworzy dość niejednorodny i nieprzejrzysty obraz opłat kartowych w UE, m.in. pozwalając na określenie

²⁵ Pomimo tego, że trilogi są sposobem na uzgadnianie treści europejskich aktów prawnych, który nie został formalnie przyjęty w ramach pierwotnego prawa UE, to należy się spodziewać, że brzmienie tego rozporządzenia po trilogach nie ulegnie już zmianie.

przez państwa członkowskie niższych stawek maksymalnych, niż to przewiduje rozporządzenie. Najprawdopodobniej prowadzić to będzie do różnicowania warunków dotyczących kart w ramach UE, bez merytorycznego uzasadnienia, tylko z uwagi na kryterium geograficzne, tj. obszar danego państwa. Rozporządzenie może również budzić pewne wątpliwości co do ostrego ustalenia zakresu przedmiotowego jego przepisów, w związku z niejasnymi definicjami (np. definicja *card-based transactions*). Dodatkowo znaczna część funkcjonujących na rynku kart płatniczych, jakimi są karty biznesowe, nie będzie podlegała przepisom o maksymalnych progach opłaty *interchange*. Ponadto, rozporządzenie, skupiając się raczej na maksymalnych stawkach opłaty *interchange*, nie odnosi się w dostatecznym stopniu do problemu promowania akceptacji kart, aby w jak największym stopniu zastąpiły one gotówkę. W szczególności chodzi o kwestie wiążące się z ograniczaniem przeszkód technicznych i proceduralnych w akceptacji kart systemów krajowych w terminalach POS w różnych krajach (czyli brak zasady akceptacji dowolnej karty z obszaru SEPA w dowolnym terminalu POS na tym obszarze). W tym zakresie warto również wskazać na ograniczenie zasady *Honour All Card*, co może skutkować ograniczeniem funkcjonalności kart płatniczych i zaufania klientów do tych instrumentów płatniczych. Prawdopodobnie rozporządzenie pociągnie również za sobą wątpliwości w zakresie rozdzielenia funkcji „*processingu*” od funkcji zarządzania schematem kartowym. Brak jest również rozwiązań wspierających powstanie dodatkowego „europejskiego” systemu kartowego.

1.6 Rozporządzenie w sprawie usprawnienia rozrachunku papierów wartościowych w Unii Europejskiej i w sprawie centralnych depozytów papierów wartościowych (CDPW)

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady UE w sprawie usprawnienia rozrachunku papierów wartościowych w Unii Europejskiej i w sprawie centralnych depozytów papierów wartościowych oraz zmieniające dyrektywy 98/26/WE i 2014/65/UE oraz rozporządzenie (UE) nr 236/2012 zostało przyjęte w dniu 23 lipca 2014 r. oraz opublikowane w Dzienniku Urzędowym UE z dnia 28 sierpnia 2014 r. (Dz. U. UE L 257, s.1). Weszło ono w życie w dniu 17 września 2014 r. Rozporządzenie to określane jest jako „CSDR” (*Central Securities Depositories Regulation*).

Rozporządzenie CSDR określa jednolite wymogi prawne dotyczące rozrachunku instrumentów finansowych w Unii oraz zasady dotyczące organizacji i prowadzenia centralnych depozytów papierów wartościowych (CDPW). Główne cele rozporządzenia CSDR to:

1. wprowadzenie obowiązku autoryzacji CDPW przez właściwe organy krajowe;
2. ustanowienie zasad prowadzenia działalności i świadczenia usług przez CDPW (w tym m.in. wymogów organizacyjnych i ostrożnościowych);
3. ustanowienie wymogów w zakresie dyscypliny rozrachunku;
4. określenie zasad dostępu do usług świadczonych przez CDPW;
5. ustanowienie swobody emisji w ramach CDPW posiadającego zezwolenie na świadczenie usług na terenie Unii Europejskiej;
6. ustanowienie obowiązku rejestracji papierów wartościowych w formie zapisu księgowego;
7. harmonizacja cyklu rozrachunkowego oraz ustalenie maksymalnego czasu dokonywania rozrachunku na poziomie dwóch dni po dniu sesyjnym w przypadku papierów wartościowych znajdujących się w obrocie giełdowym lub odbywającym się na innych rynkach regulowanych.

Od 2013 r. trwają prace nad stworzeniem delegowanych aktów prawnych zawierających regulacyjne standardy techniczne (RTS) oraz wykonawcze standardy techniczne (ITS), których celem jest uszczegółowienie wymogów dotyczących działalności CDPW w zakresie wskazanym w rozporządzeniu CSDR. Akty te będą miały formę prawną rozporządzeń Komisji Europejskiej, zaś opracowanie projektu RTS oraz ITS jest zadaniem – odpowiednio (w zależności od standardu) – Europejskiego Urzędu Nadzoru Giełd i Papierów Wartościowych (ESMA) lub Europejskiego Urzędu Nadzoru Bankowego (EBA). Prace nad przygotowaniem projektu RTS oraz ITS były kontynuowane w II połowie 2014 r. w ramach grup roboczych, działających pod auspicjami, odpowiednio, ESMA lub EBA. W skład tych grup wchodzi przedstawiciele ESMA, krajowych organów nadzoru nad rynkiem finansowym, EBA, EBC i krajowych banków centralnych. Zgodnie z wymogami rozporządzenia CSDR, przedłożenie Komisji Europejskiej projektów RTS/ITS przez ESMA oraz EBA powinno nastąpić najpóźniej do dnia 18 czerwca 2015 r.

Po przeprowadzeniu w I półroczu 2014 r. publicznych konsultacji na bazie wydanego w marcu 2014 r. dokumentu pt. *Discussion Paper – draft technical standards for the Regulation on improving securities settlement in the European Union and on central securities depositories*, w dniu 18 grudnia 2014 r. zostały opublikowane przez ESMA trzy nowe dokumenty konsultacyjne (*consultation papers*) odnoszące się do zagadnień będących przedmiotem RTS oraz ITS dla CDPW. Dokumenty te stanowią podstawę dalszych publicznych konsultacji prowadzonych przez ESMA w styczniu i lutym 2015 r.

Równoległe prace były prowadzone w II półroczu 2014 r. przez EBA w zakresie standardów, za których opracowanie odpowiada EBA, tj. standardów dotyczących wymogów ostrożnościowych z tytułu ryzyka kredytowego i ryzyka płynności, wymogów kapitałowych dla CDPW oraz dodatkowego wymogu kapitałowego opartego na ryzyku. Aktualnie trwa dyskusja nad ostatecznym kształtem tych standardów. Projekt RTS przygotowany przez EBA nie został jeszcze poddany publicznym konsultacjom.

Wejście w życie całościowego pakietu regulacji dotyczących CDPW będzie oznaczać, iż podmioty te zostaną co do zasady poddane ujednoliconemu reżimowi regulacyjnemu w ramach Unii Europejskiej. Co istotne, zezwolenie na działalność w charakterze CDPW, udzielone w jednym z państw członkowskich, będzie uprawniało CDPW do świadczenia usług również w innych państwach członkowskich na zasadzie jednolitego paszportu. Czynniki te powinny sprzyjać ogólnemu wzrostowi konkurencji na rynku usług związanych z rozrachunkiem papierów wartościowych w Unii Europejskiej.

1.7 Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady UE 2014/65/UE w sprawie rynków instrumentów finansowych oraz zmieniająca dyrektywę 2002/92/WE i dyrektywę 2011/61/UE (tzw. MIFID II)

Istotnym z punktu widzenia funkcjonowania infrastruktury rynku kapitałowego aktem prawnym UE przyjętym w II półroczu 2014 r. jest dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady UE 2014/65/UE w sprawie rynków instrumentów finansowych oraz zmieniająca dyrektywę 2002/92/WE i dyrektywę 2011/61/UE (tzw. MIFID II). W dniu 2 lipca 2014 r. weszła ona w życie.

Dyrektywa 2014/65/UE ustanawia wymogi dotyczące zezwoleń na prowadzenie działalności przez firmy inwestycyjne oraz warunków prowadzenia działalności przez firmy inwestycyjne, warunki świadczenia usług inwestycyjnych lub prowadzenia działalności inwestycyjnej przez firmy z państw trzecich poprzez utworzenie oddziału, procedury wydawania zezwoleń dla rynków regulowanych oraz funkcjonowania

rynków regulowanych oraz tryb i zasady nadzoru sprawowanego przez właściwe organy, współpracy między właściwymi organami oraz egzekwowania przez nie przepisów dyrektywy. Przepisy dyrektywy stosuje się do firm inwestycyjnych, operatorów rynków, dostawców usług w zakresie udostępniania informacji oraz firm z państw trzecich świadczących usługi inwestycyjne lub prowadzących działalność inwestycyjną poprzez utworzenie oddziału w Unii Europejskiej.

Postanowienie dyrektywy 2014/65/UE uzupełnione są regulacjami rozporządzenia nr 600/2014 w sprawie rynków instrumentów finansowych oraz zmieniające rozporządzenie (EU) nr 648/2012 (tzw. MIFIR). W rozporządzeniu MIFIR ustanawia się jednolite wymogi w odniesieniu do podawania danych o obrocie do wiadomości publicznej, zgłaszania transakcji właściwym organom, obrotu instrumentami pochodnymi w zorganizowanych systemach obrotu, jak też niedyskryminacyjnego dostępu do rozliczeń oraz niedyskryminacyjnego dostępu do obrotu wskaźnikami rynkowymi. Postanowienia MIFIR wzmocniają uprawnienia właściwych organów nadzorczych, Europejskiego Urzędu Nadzoru Giełd i Papierów Wartościowych (EUNGiPW) oraz Europejskiego Urzędu Nadzoru Bankowego w zakresie interwencji nadzorczej w odniesieniu do pewnych grup instrumentów finansowych. Ponadto zostały poszerzone uprawnienia EUNGiPW w zakresie kontroli zarządzania pozycjami inwestycyjnymi oraz limitami pozycji inwestycyjnych. Jednocześnie unormowania MIFIR określają tryb i zasady świadczenia usług inwestycyjnych lub prowadzenia działalności inwestycyjnej w formie oddziału bądź bez posiadania oddziału przez firmy z państw trzecich po wydaniu przez Komisję mającej zastosowanie decyzji w sprawie równoważności.

2. Działania w zakresie upowszechniania obrotu bezgotówkowego

2.1 Realizacja Programu Rozwoju Obrotu Bezgotówkowego w Polsce na lata 2014 – 2020

Rok 2014 był pierwszym rokiem funkcjonowania, przyjętego przez Koalicję na rzecz Obrotu Bezgotówkowego i Mikropłatności w dniu 2 grudnia 2013 r. Programu Rozwoju Obrotu Bezgotówkowego w Polsce na lata 2014 – 2020 (PROB), który zakłada realizację celu głównego, jakim jest upowszechnienie obrotu bezgotówkowego, w średniookresowym horyzoncie czasowym. Cel główny ma zostać osiągnięty poprzez realizację pięciu celów szczegółowych oraz przypisanych do nich działań i czynności.

Zgodnie z przyjętym przez Koalicję na rzecz Obrotu Bezgotówkowego i Mikropłatności rozwiązaniem, zawartym w części strategicznej Programu, monitoring stopnia realizacji PROB ma się odbywać raz w roku. Niemniej jednak, na wniosek Związku Banków Polskich, Rada ds. Systemu Płatniczego, wprowadziła do „Planu rocznego pracy Rady ds. Systemu Płatniczego na rok 2014” temat „Informacja o realizacji „Programu Rozwoju Obrotu Bezgotówkowego w Polsce na lata 2014 – 2020” w I półroczu 2014 r.”. W związku z powyższym w II połowie 2014 r. powstał pierwszy raport²⁶, obrazujący rzeczywisty poziom realizacji celu głównego i celów szczegółowych a także działań i czynności zawartych w „Planie Operacyjnym na lata 2014 – 2016” i w „Rekomendacji dla Rządu” po 6 miesiącach funkcjonowania PROB.

²⁶ Pełna wersja analizy dostępna jest na stronie Koalicji na rzecz Obrotu Bezgotówkowego i Mikropłatności: <http://zbp.pl/dla-bankow/zespoly-rady-i-komitetu/podaj-nazwe/obrot-bezgotowkowy/dokumenty-dla-czlonkow>

Pomimo że analiza opiera się o informacje od ograniczonego zakresu podmiotów, to jednak pozwala na stwierdzenie, że widoczne jest duże zaangażowanie wielu podmiotów wchodzących w skład Koalicji w realizację przyjętego Programu. Większość zadań zostało już rozpoczętych lub planowane jest ich rozpoczęcie w 2015 r. Zarówno w zakresie realizacji celu głównego, tj. upowszechnienia obrotu bezgotówkowego w Polsce, jak również w zakresie realizacji pięciu celów szczegółowych zauważa się pozytywny kierunek zmian wskaźników. Poziom niektórych z nich na koniec I półrocza 2014 r. osiągnął planowane na rok docelowy, tj. 2020 rok, poziomy wskaźników lub wręcz je przekroczył.

Na podstawie dokonanego przeglądu działań i czynności oraz ich stopnia realizacji Koalicja uznała za zasadne sporządzanie w przyszłości jedynie rocznych sprawozdań a także, w związku z nieaktualnością niektórych zapisów w PROB lub powstaniem nowych uwarunkowań, nieodzwierciedlonych jeszcze w Programie, planuje się dokonanie wcześniejszej niż zakładana w przyjętym dokumencie PROB, aktualizacji dokumentu strategicznego. W związku z tym, w 2015 r. odbędzie się aktualizacja części strategicznej PROB oraz przygotowanie „Planu Operacyjnego na lata 2016 – 2018”.

Biorąc pod uwagę powyższe, można stwierdzić, że przyjęcie Programu Obrotu Bezgotówkowego na lata 2014 – 2020, kompleksowego dokumentu poświęconego działaniom mającym upowszechnić obrót bezgotówkowy w Polsce, przynosi zakładane rezultaty, a ponadto koordynuje działania wśród wielu podmiotów, których ten obszar dotyczy.

2.2 Akademia Dostępne Finanse

Narodowy Bank Polski w II półroczu 2014 r. kontynuował wieloletni program promocyjno-edukacyjny Akademia „Dostępne Finanse”, którego celem jest upowszechnienie obrotu bezgotówkowego i ograniczenie wykluczenia finansowego. Obecnie inicjatywa ta jest zaplanowana na lata 2012 – 2016 i realizowana w formie cyklu spotkań edukacyjnych w kolejnych 16 województwach, połączonych z działaniami promującymi podstawowe usługi bankowe. Decentralizacja realizacji projektu i zaangażowanie przedstawicieli Oddziałów Okręgowych NBP, znających potrzeby i możliwości lokalnych społeczności, jest sprzyjająca w działaniach regionalnych podejmowanych w ramach tego projektu.

Od inauguracji programu ADF, tj. od maja 2012 r., odbyło się 11 spotkań inauguracyjnych z udziałem 559 Ambasadorów, zaś w ramach tzw. Echa ADF zorganizowano 268 lokalnych spotkań z udziałem 20.341 osób. W II połowie 2014 r. odbyły się dwa spotkania inauguracyjne, w Rzeszowie i Zielonej Górze. W spotkaniach tych, z udziałem ekspertów z Narodowego Banku Polskiego, Bankowego Funduszu Gwarancyjnego oraz Związku Banków Polskich, uczestniczyło ok. 100 tzw. Ambasadorów Obrotu Bezgotówkowego, tj. osób cieszących się autorytetem w lokalnych środowiskach społecznych. Poprzez skoncentrowane w czasie kontakty tych ekspertów z mediami (regionalna telewizja, radio i prasa) informacje o ADF i obrocie bezgotówkowym trafiają do dużo szerszego kręgu odbiorców. Zadania wytyczone podczas spotkań inauguracyjnych realizowane były regionalnie w ramach drugiego etapu ADF, zwanego też *Echem ADF*. Celem tych działań jest upowszechnianie wiedzy z zakresu szeroko pojętego rynku finansowego, w tym płatności bezgotówkowych, a tym samym wyeksponowanie jego korzyści i bezpieczeństwa. Pozyskana wiedza pozwala zweryfikować dotychczasowe podejście do obrotu bezgotówkowego i aktywności w korzystaniu z jego instrumentów.

Ponad dwu i pół letnie doświadczenia w realizacji projektu *ADF*, który przekroczył w 2014 r. swój półmetek, wskazują, że taka forma działań edukacyjno-promocyjnych przy zaangażowaniu pracowników Oddziałów Okręgowych to dobry i pożądany kierunek dla dotarcia z przekazem merytorycznym do polskiego społeczeństwa, o czym świadczy zarówno zainteresowanie ponad 20 tysięcy osób bezpośrednio uczestniczących, jak i opinie uzyskane z lokalnych środowisk. Na podstawie dotychczasowej praktyki można ocenić, że temat i forma jego realizacji się sprawdziły oraz przynoszą efekty w postaci skutecznego dotarcia z informacją odpowiednio dostosowaną do grup docelowych, jak i pozytywnego postrzegania NBP przez społeczeństwo.

Ocena działań na rzecz obrotu bezgotówkowego w II półroczu 2014 r.

Działania na rzecz obrotu bezgotówkowego w II półroczu 2014 r. należy ocenić pozytywnie. Realizowano w szerokim zakresie działania zaproponowane w „Programie rozwoju obrotu bezgotówkowego w Polsce na lata 2014 – 2020”. Jednym z istotnych działań, mających na celu ograniczenie barier mentalnych, jest rozwijający się projekt NBP pod nazwą Akademia „Dostępne Finanse”, który przynosi pozytywne efekty.

3. Działania na rzecz wprowadzenia standardów SEPA

3.1 Działania związane z wprowadzaniem paneuropejskiego polecenia przelewu – SEPA Credit Transfer (SCT)

W II półroczu 2014 r. działania związane z wprowadzaniem paneuropejskich instrumentów płatniczych w Polsce koncentrowały się głównie na monitorowaniu uruchomionego w dniu 28 stycznia 2008 r. paneuropejskiego polecenia przelewu – SEPA Credit Transfer (SCT) oraz funkcjonowaniu instrumentów SEPA w krajach UE. Polskimi uczestnikami schematu polecenia przelewu SEPA według stanu na koniec grudnia 2014 r. były 32 banki na 61 działających (bez banków spółdzielczych).

Z danych gromadzonych przez Związek Banków Polskich, które pochodziły od 20 banków uczestników schematu SCT, wynika, iż w II półroczu 2014 r. polskie banki przetworzyły 11,9 mln transakcji SCT (w I półroczu 2014 r. ponad 7,9 mln) na ogólną kwotę 90,7 mld euro (w I półroczu 2014 r. ponad 63 mld euro). Ze względu na brak kompleksowych danych oraz brak obligatoryjności co do przekazywania danych prezentowane przez ZBP informacje, dotyczące liczby i wartości transakcji SEPA, nie są właściwe do przeprowadzenia rzetelnych analiz, gdyż nie dają pełnego obrazu sytuacji na rynku usług płatniczych.

Na koniec grudnia 2014 r., podobnie jak na koniec czerwca 2014 r., NBP był bankiem rozliczeniowym w obsłudze SCT dla 22 banków, które podpisały z NBP umowę w sprawie uczestnictwa pośredniego w systemie STEP2 SEPA Credit Transfer. Przelewy SCT są przekazywane do EBA Clearing, będącego operatorem ww. systemu, przy wykorzystaniu systemu Euro Elixir w KIR S.A. Rozrachunek STEP2 SCT ma miejsce w systemie TARGET2.

Dzięki współpracy KIR S.A. z izbami rozliczeniowymi w ramach EACHA (*European Automated Clearing House Association*) uczestnicy systemu Euro Elixir mają również możliwość realizacji transakcji SCT do wybranych krajów bez konieczności posiadania statusu uczestnika systemu STEP2, prowadzonego przez EBA Clearing. Według stanu na koniec grudnia 2014 r. KIR S.A. wymieniał w ten sposób zlecenia płatnicze w standardzie

SCT z trzema izbami partnerskimi, tj. Equens SE (Holandia i Niemcy), Iberpay (Hiszpania) i Borica Bankservice AD (Bułgaria).

W związku z ustaleniem ostatecznego terminu wdrożenia obowiązku stosowania w krajach strefy euro standardów określonych w rozporządzeniu 260/2012 w dniu 2 sierpnia 2014 r., wynikającego z rozporządzenia 248/2014²⁷, na stronach internetowych NBP, ZBP /SEPA Polska/, KIR S.A. i Ministerstwa Finansów został zamieszczony komunikat informujący o tym fakcie, przygotowany przez NBP w ramach prac Zespołu ds. Komunikacji SEPA działającego przy SEPA Polska. Komunikat uzupełniony był praktyczną informacją skierowaną do użytkowników instrumentu płatniczego - polecenia przelewu SEPA w Polsce.

Od sierpnia 2014 r. w krajach strefy euro transakcje detaliczne w euro dokonywane za pomocą podstawowych instrumentów płatniczych, jakimi są polecenie przelewu i polecenie zapłaty, są zgodne ze standardem SEPA. Kraje spoza strefy euro muszą być gotowe do wypełnienia tego zadania do dnia 31 października 2016 r.

3.2 Informacja na temat stanu dostosowania Polski do przepisów rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 260/2012 z dnia 14 marca 2012 r. ustanawiającego wymogi techniczne i handlowe w odniesieniu do poleceń przelewu i poleceń zapłaty w euro oraz zmieniającego rozporządzenie (WE) nr 924/2009 – analiza i wnioski

Parlament Europejski i Rada rozporządzeniem nr 260/2012 zdecydowały w dniu 14 marca 2012 r. o ustanowieniu wspólnych wymogów technicznych i handlowych w odniesieniu do poleceń przelewu i poleceń zapłaty w euro, co ma pozwolić na przejście z krajowych schematów polecenia przelewu i polecenia zapłaty na schematy zharmonizowane w ramach UE, czyli obecnie standardy SEPA. Zgodnie z art. 16 ust. 2 oraz ust. 8 rozporządzenia 260/2012, dostawcy usług płatniczych z Polski, jako kraju nienależącego do strefy euro, są zobowiązani do dostosowania się do wymogów technicznych w nim ustalonych do dnia 31 października 2016 r.

Analiza i wnioski dotyczące dostosowania Polski do przepisów ww. rozporządzenia 260/2012 zostały przedstawione na posiedzeniu Rady ds. Systemu Płatniczego w dniu 12 grudnia 2014 r. Rada zaakceptowała wnioski dla Polski z wyjątkiem powoływania zespołu roboczego przy Radzie ds. Systemu Płatniczego, którego zadaniem miałyby być analiza i opracowanie rekomendacji w zakresie ewentualnego wcześniejszego (tj. przed przystąpieniem polski do strefy euro) dostosowania płatności w złotych do standardów SEPA. W trakcie dyskusji zostało uznane, iż w najbliższym czasie należy skupić się przede wszystkim na wypełnieniu obowiązków wynikających z rozporządzenia 260/2012, a ewentualne działania mające na celu dostosowanie płatności denominowanych w złotych do standardów SEPA, z uwagi na możliwość przyjęcia przez Polskę wspólnej waluty w nieokreślonej przyszłości, należałoby podjąć dopiero po dniu 31 października 2016 r. Materiał *Informacja na temat stanu dostosowania Polski do przepisów rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 260/2012 z dnia 14 marca 2012 r. ustanawiającego wymogi techniczne i handlowe w odniesieniu do poleceń przelewu i poleceń zapłaty w euro oraz zmieniającego rozporządzenie (WE) nr 924/2009 – analiza i wnioski*,

²⁷ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 248/2014 z dnia 26 lutego 2014 r. zmieniające rozporządzenie (UE) nr 260/2012 w odniesieniu do przejścia na ogólnounijne polecenia przelewu i polecenia zapłaty

uwzględniający wnioski przyjęte przez Radę ds. Systemu Płatniczego na posiedzeniu w dniu 12 grudnia 2014 r., został przedstawiony Zarządowi NBP w styczniu 2015 r.

Wnioski przyjęte przez Radę ds. Systemu Płatniczego w dniu 12 grudnia 2014 r. to:

- Dostawcy usług płatniczych, w szczególności banki, oraz podmioty prowadzące systemy płatności powinni podjąć odpowiednie kroki w celu spełnienia do dnia 31 października 2016 r. wymogów określonych w rozporządzeniu w zakresie polecenia przelewu i polecenia zapłaty w euro. Dotyczy to przykładowo konieczności zaprzestania obsługi takich płatności w formacie XCT, jak również dostosowania systemów bankowości elektronicznej funkcjonujących w mniejszych bankach do realizowania płatności w euro w standardzie SEPA.
- Banki powinny na bieżąco aktualizować dane dotyczące kodów BIC udostępniane na stronie internetowej NBP.
- Dalszych analiz i rozstrzygnięcia wymaga kwestia możliwości realizowania poleceń przelewu w euro, niespełniających wymogów rozporządzenia, w ramach bankowości korespondenckiej po dniu 31 października 2016 r.
- Dalszych analiz i rozstrzygnięcia wymaga również, czy w zakresie planowanego przez KIR S.A. udostępnienia uczestnikom systemu Euro Elixir możliwości realizowania Polecenia Zapłaty SEPA, bankiem pośredniczącym w rozliczeniach tego instrumentu płatniczego w systemie STEP2 będzie NBP czy bank komercyjny.
- Należy przeprowadzić stosowne i zakrojone na odpowiednią skalę kampanie informacyjne, obejmujące szeroko pojęty sektor usług płatniczych i mające na celu zwiększenie świadomości społecznej oraz przygotowanie obywateli do migracji do nowych standardów płatności, które koordynowałaby SEPA Polska, przy wsparciu i zaangażowaniu innych podmiotów.

Warto jednocześnie zaznaczyć, że poza koniecznością podejmowania działań opisanych w ww. wnioskach, szereg z wymogów nałożonych przez rozporządzenie 260/2012 zostało już obecnie spełnionych, jak realizowanie prawie w 100% transakcji poleceń przelewu w euro w formacie SEPA oraz zapewnienie przez system Euro Elixir technicznej interoperacyjności z innymi systemami płatności detalicznych w euro działającymi w Unii. Wyznaczone zostały również organy odpowiedzialne za przestrzeganie przepisów rozporządzenia oraz ustanowione zostały procedury wnoszenia skarg i dochodzenia praw wynikających z rozporządzenia 260/2012.

Ocena działań na rzecz wprowadzenia SEPA w II półroczu 2014 r.

W zakresie dotyczącym działań na rzecz wprowadzenia standardów SEPA w szczególności podkreślić należy fakt, iż w krajach strefy euro, zgodnie z postanowieniami rozporządzenia 260/2012, od dnia 2 sierpnia 2014 r. w odniesieniu do poleceń przelewu i poleceń zapłaty w euro obowiązkowe jest stosowanie formatów określonych ww. rozporządzeniem, a więc w praktyce standardów SEPA. Wobec faktu, iż państwa członkowskie spoza strefy euro, a więc i Polska, muszą spełnić wymogi ww. rozporządzenia do dnia 31 października 2016 r., za istotne w minionym czasie uznać należy zdiagnozowanie działań niezbędnych do podjęcia w celu spełnienia wymogów ww. aktu prawnego, jak również zdefiniowanie kwestii problematycznych (jak przykładowo zagadnienie dotyczące możliwości realizowania poleceń przelewu w euro, niespełniających wymogów rozporządzenia, w ramach bankowości korespondenckiej po dniu 31

października 2016 r.), które wymagają dalszych analiz i współpracy zainteresowanych podmiotów w celu wypracowania rozwiązań zapewniających, iż do dnia 31 października 2016 r. spełnione zostaną wszystkie wymogi rozporządzenia 260/2012. Warto w tym miejscu podkreślić, iż wiele z nich już obecnie jest spełnionych, a udział zarówno liczby, jak i wartości transakcji SEPA w ogólnej liczbie i wartości transakcji rozliczanych przez system Euro Elixir wyniósł blisko 100%.

4. Działania w zakresie rozwoju rozliczeń i rozrachunku papierów wartościowych

W ciągu II półrocza 2014 r. w ramach Grupy KDPW S.A. (KDPW S.A. i KDPW_CCP S.A.) przeprowadzono następujące działania w zakresie rozwoju i rozliczeń rozrachunku papierów wartościowych:

1. Z dniem 4 sierpnia 2014 r. został wprowadzony mechanizm nettingu w papierach wartościowych. Skutkiem jego wprowadzenia jest możliwość generowania przez KDPW_CCP S.A. jednej instrukcji rozrachunku ze wszystkich operacji, uznających lub/i obciążających dane konto rozrachunkowe w systemie rozrachunku papierów wartościowych prowadzonym przez KDPW S.A. W przypadku całkowitego wynettowania transakcji na koncie rozliczeniowym (zerowa pozycja rozliczeniowa), do systemu rozrachunku prowadzonego przez KDPW S.A. są kierowane instrukcje rozrachunku z zerową liczbą papierów wartościowych i zerową wartością. Wdrożenie mechanizmu kompensacji (netting) oraz agregacji (netting kierunkowy) zobowiązań i należności w papierach wartościowych powoduje zmniejszenie liczby instrukcji dostarczanych do rozrachunku przy jednoczesnym obniżeniu wysokości kosztów związanych z rozrachunkiem transakcji.
2. Z dniem 4 sierpnia 2014 r. uruchomiono nową usługę tri-party repo. KDPW S.A. występuje w roli agenta do spraw zabezpieczeń dla transakcji repo, dokonuje doboru zabezpieczeń z wykorzystaniem koszyka zabezpieczeń, aktualizuje wartość zabezpieczenia oraz umowy repo, wylicza i inicjuje transfery zabezpieczeń oraz prowadzi obsługę zdarzeń korporacyjnych w formie rekompensaty dla dawcy zabezpieczenia w dniu płatności. Usługa tri-party repo oferowana jest zarówno w zakresie transakcji zawieranych na rynku Treasury BondSpot Poland, jak również w zakresie transakcji przekazywanych do systemu KDPW bilateralnie przez uczestników KDPW.

Wdrożenie usługi tri-party repo powinno:

- wspomóc pozyskiwanie i zarządzanie płynnością uczestników KDPW, w tym banków będących jednocześnie uczestnikami systemu płatniczego,
 - sprzyjać wydłużeniu okresu transakcji repo, ponieważ codzienna aktualizacja wartości umowy repo oraz wniesionego zabezpieczenia zapewnia stronom transakcji tri-party repo angażowanie aktywów adekwatnych do bieżącej wartości zawartej umowy.
3. Z dniem 4 sierpnia 2014 r. uruchomiono automatyczny rozrachunek w częściach. Rozrachunek w częściach służy optymalizacji procesu rozrachunku transakcji w systemie rozrachunku prowadzonym przez KDPW S.A. i zwiększeniu płynności rozliczeń prowadzonych przez KDPW_CCP. Funkcjonalność ta umożliwia rozrachunek instrukcji w części wyznaczonej wysokością dostępnego salda na koncie ewidencyjnym w danym dniu rozrachunku i rozrachunek pozostałej części w kolejnych dniach. W efekcie, jedna instrukcja rozrachunkowa jest rozrachowana w kilku partiach, co najmniej dwóch, w jednym lub różnych dniach rozrachunkowych.
 4. Od dnia 6 października 2014 r. skrócono cykl rozrachunkowy z T+3 do T+2. Zmiana ta związana jest z rozporządzeniem CSDR (Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie usprawnienia

rozrachunku papierów wartościowych w Unii Europejskiej i w sprawie centralnych depozytów papierów wartościowych nr 909/2014). Skrócenie cyklu rozrachunkowego z T+3 do T+2 pozwala przede wszystkim na skrócenie okresu finalizacji zawieranych transakcji przez inwestorów dzięki szybszemu pozyskiwaniu papierów wartościowych (strona kupująca) oraz środków pieniężnych (strona sprzedająca). Omawiana modyfikacja umożliwia uczestnikom KDPW S.A. oraz KDPW_CCP S.A. skrócenie okresu utrzymywania depozytów zabezpieczających dla pozycji rozliczeniowych, poszerzając możliwości dostępności papierów wartościowych w celu przeprowadzenia pełnego rozrachunku. Zmiana ta istotnie wpływa także na przyspieszenie realizacji praw inwestorów wynikających z posiadania akcji i innych instrumentów, jak np. wypłata dywidendy, wypłata odsetek i wykup obligacji, prawo poboru, wykup lub umorzenie certyfikatów inwestycyjnych, wygaśnięcia certyfikatów strukturyzowanych. Nowe zasady obejmują transakcje zawierane na giełdowym regulowanym rynku papierów udziałowych i w alternatywnym systemie obrotu (ASO), zabezpieczone systemem gwarantowania rozliczeń. Nowy cykl T+2 dotyczy następujących instrumentów: akcje, prawa do akcji, kwity depozytowe, certyfikaty inwestycyjne oraz ETF-y. Dla pozostałych klas instrumentów cykl rozrachunkowy nie uległ zmianie (np. zmiany nie dotyczą obligacji, w zakresie których już obowiązywała konwencja rozrachunku T+2).

5. Z dniem 6 października 2014 r. uruchomiono system pożyczek inicjowanych przez uczestników. Głównym zadaniem tego systemu jest aktywne zarządzanie ryzykiem kontrpartnera i gwarantowanie transakcji przez CCP, która poprzez nowacje staje się stroną transakcji, bezpośrednio po rozrachunku transakcji otwierającej. Dotyczy to transakcji zawartych na rynku regulowanym lub w alternatywnym systemie obrotu.
6. W dniu 8 grudnia 2014 r. w Narodowym Banku Polskim w systemie SORBNET2 został otwarty rachunek bankowy dla KDPW_CCP S.A. przeznaczony do przeprowadzania rozrachunku pieniężnego w złotych z tytułu rozliczenia transakcji instrumentami pochodnymi w obrocie zorganizowanym i niezorganizowanym dokonanego w systemach prowadzonych przez KDPW_CCP S.A. Rachunek ten wykorzystywany jest także m.in. do obsługi bieżących rozrachunków z KDPW S.A. i obsługi systemu zabezpieczania płynności rozliczeń. KDPW S.A. upoważniony jest do wykonywania, w imieniu KDPW_CCP S.A., czynności związanych z jego obsługą i przeprowadzania operacji na tym rachunku.

Ocena działań w zakresie rozwoju rozliczeń i rozrachunku papierów wartościowych

Powyższe działania podjęte w II półroczu 2014 r. należy ocenić jako bardzo istotne z punktu widzenia poprawy efektywności i bezpieczeństwa funkcjonowania infrastruktury rozliczeniowo-rozrachunkowej krajowego rynku kapitałowego, a także jej dostosowania do wymogów prawa unijnego. Działania te przybliżają również znacząco poziom usług oferowanych przez krajowe podmioty do rozwiązań stosowanych przez wiodące zagraniczne instytucje infrastruktury rynku finansowego.

Działania w zakresie nadzoru nad systemem płatniczym

1. Działania w zakresie nadzoru nad systemami płatności

Na podstawie art. 16 ust. 1 i 3 ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. o ostateczności rozrachunku w systemach płatności i systemach rozrachunku papierów wartościowych oraz zasadach nadzoru nad tymi systemami (Dz. U. z 2013 r., poz. 246 z późn. zm.), Prezes NBP wydaje zgodę na prowadzenie systemu płatności oraz na dokonanie zmian w zasadach jego funkcjonowania. Ponadto, na podstawie tej samej ustawy, Prezes NBP sprawuje bieżący nadzór nad zgodnością z prawem, sprawnością i bezpieczeństwem funkcjonowania systemów płatności.

W II półroczu 2014 r. Prezes NBP wydał dwie decyzje w dniu 12 listopada 2014 r. Jedna z ww. decyzji dotyczyła zgody Prezesa NBP na prowadzenie przez Polski Standard Płatności sp. z o.o. Systemu Płatności Mobilnych BLIK. System ten jest pierwszym w Polsce systemem płatności mobilnych, umożliwiającym realizację transakcji płatniczych inicjowanych przy użyciu mobilnego instrumentu płatniczego. Udziałowcami PSP sp. z o.o. jest 6 banków, które mają w sumie 60% rynku obsługi klientów detalicznych. Druga z ww. decyzji Prezesa NBP dotyczyła wyrażenia zgody na wprowadzenie, powiązanych z działaniem Systemu Płatności Mobilnych BLIK, zmian w zasadach funkcjonowania systemu płatności Elixir, prowadzonego przez Krajową Izbę Rozliczeniową S.A. Zmiany te dotyczyły modyfikacji procedury gwarancji rozrachunku w systemie, wynikającej z faktu rozliczania w systemie Elixir systemów zewnętrznych (pierwszym z nich jest system BLIK).

Pozostałe działania nadzorcze w II półroczu 2014 r. polegały przede wszystkim na bieżącym monitorowaniu funkcjonowania systemów płatności z wykorzystaniem informacji pochodzących od operatorów systemów. Z prowadzonych działań nadzorczych wynika, iż w analizowanym okresie wszystkie systemy działały w sposób zgodny z prawem, sprawny i bezpieczny w stopniu zapewniającym stabilne funkcjonowanie systemu płatniczego oraz utrzymanie zaufania publicznego do waluty.

2. Działania w zakresie wydawania przez Prezesa NBP opinii ws. krajowych instytucji płatniczych

Na mocy art. 60 ust. 3 ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o usługach płatniczych Prezes NBP wydaje opinie w zakresie usługi płatniczej, wymienionej w art. 3 ust. 1 pkt 5 (usługa *acquiringu*), którą zamierza świadczyć podmiot ubiegający się o uzyskanie zezwolenia KNF na świadczenie usług płatniczych w charakterze krajowej instytucji płatniczej. W tym celu KNF przekazuje Prezesowi NBP kopię dokumentacji złożonej przez wnioskodawcę (tj. wniosek o wydanie zezwolenia wraz załącznikami), zgodnie z art. 61 a ustawy o usługach płatniczych.

W II półroczu 2014 r. KNF przekazała do opinii Prezesa NBP dwa wnioski podmiotów ubiegających się o świadczenie usług płatniczych w charakterze krajowej instytucji płatniczej, w tym o świadczenie usługi, o której mowa w art. 3 ust. 1 pkt 5 ustawy o usługach płatniczych. Jednocześnie w II półroczu 2014 r. Prezes

NBP wydał dwie pozytywne opinie w przedmiocie świadczenia usługi *acquiringu*, obie na podstawie dokumentacji otrzymanej z KNF jeszcze w I półroczu 2014 r. W zakresie prowadzonych przez Prezesa NBP działań nadzorczych należy stwierdzić, iż określony w przekazanej NBP dokumentacji sposób świadczenia ocenianych w analizowanym okresie usług powinien w przyszłości zapewnić zgodne z prawem, sprawne i bezpieczne funkcjonowanie usługi *acquiringu*.

3. Inne działania

Narodowy Bank Polski, realizując zadanie pt. *Wypracowanie koncepcji wyposażenia organów NBP w dodatkowe kompetencje decyzyjne w zakresie systemu płatniczego i infrastruktury rynku finansowego oraz stworzenie nowych ram nadzorczych w tym zakresie*, wynikające z Planu Działalności Narodowego Banku Polskiego na lata 2014-2016, w II połowie 2014 r. przekazał do Ministerstwa Finansów projekt przepisów nowelizujących poszczególne akty prawne, który przyczyni się do usprawnienia i zwiększenia efektywności działań na rzecz bezpieczeństwa polskiego systemu płatniczego w zakresie już aktualnie wykonywanym przez Prezesa NBP oraz w nowym (nadzór nad krajowymi schematami płatniczymi).

4. Działania w zakresie nadzoru nad systemami rozliczeń i rozrachunku papierów wartościowych

W II półroczu 2014 r. Prezes NBP, na podstawie przepisów ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi, wydał, w formie postanowień, 3 opinie.

Postanowienia Prezesa NBP odnosiły się do zmian Regulaminu KDPW m.in. w zakresie możliwości:

- składania w KDPW S.A. odpisów z Krajowego Rejestru Sądowego w formie wydruków komputerowych;
- uzależnienia przez KDPW S.A. zawarcia umowy o rejestrację papierów wartościowych od uprzedniego wykonania przez emitenta jego wymagalnych zobowiązań względem KDPW S.A., oraz
- zobowiązania uczestników KDPW S.A., będących nierezydentami, do składania oświadczenia w sprawie miejsca siedziby działalności gospodarczej lub stałego miejsca prowadzenia działalności gospodarczej.

W związku z uzyskaniem przez KDPW_CCP S.A. zezwoleniem KNF na świadczenie usług rozliczeniowych jako kontrahent centralny w rozumieniu rozporządzenia EMIR – udzielonym decyzją ww. organu nadzoru w dniu 8 kwietnia 2014 r. – KDPW_CCP S.A. złożyła wniosek z dnia 18 grudnia 2014 r. o rozszerzenie zakresu przedmiotowego zezwolenia o nowe klasy instrumentów finansowych.

Ocena działań nadzorczych w II półroczu 2014 r.

W omawianym okresie działania nadzorcze Prezesa NBP dotyczyły w szczególności oceny wniosku o utworzenie nowego systemu płatności – Systemu płatności mobilnych BLIK, które zakończyły się wydaniem pozytywnej decyzji, jak również oceny kilku wniosków dotyczących świadczenia usługi *acquiringu*, które zakończyły się wydaniem pozytywnej opinii dla KNF. W zakresie krajowej infrastruktury rozliczeniowo-rozrachunkowej rynku kapitałowego działania nadzorcze koncentrowały się na opiniowaniu zmian związanych z funkcjonowaniem systemu rozrachunku prowadzonego przez KDPW S.A. i dotyczyły sfery

związanej z prawami i obowiązkami uczestników tego systemu. Podobnie jak w I półroczu 2014 r., Prezes NBP wydał 3 opinie w zakresie ww. infrastruktury. W związku z wcześniej wspomnianym wnioskiem KDPW_CCP S.A. o rozszerzenie zezwolenia należy oczekiwać, iż w przyszłym półroczu zintensyfikowane zostaną działania nadzorcze NBP odnoszące się do działalności rozliczeniowej w obrocie instrumentami finansowymi. Powyższe działania należy ocenić pozytywnie.

Wyniki wybranych badań i analiz w zakresie systemu płatniczego

1. Analiza zasadności i możliwości uczestnictwa złotego w systemie CLS (*Continuous Linked Settlement*²⁸)

W II półroczu 2014 r. kontynuowane były prace dotyczące analizy zasadności i możliwości uczestnictwa złotego w systemie CLS.

Zgodnie z deklaracją złożoną podczas posiedzenia Rady ds. Systemu Płatniczego, w dniu 13 grudnia 2013 r. Związek Banków Polskich (ZBP) dokonał oceny kosztów i korzyści z wprowadzenia złotego do CLS i przeprowadził analizę związaną z tym ryzyka.

Opinia ZBP w przedmiotowej sprawie została przekazana do NBP we wrześniu 2014 r. Została ona wypracowana przy udziale powołanego przy ZBP Zespołu Roboczego ds. zasadności uczestnictwa złotego w systemie CLS przy ZBP. Zarząd ZBP, w konsekwencji przeprowadzonych działań, ponownie rekomendował Radzie ds. Systemu Płatniczego przychylnie ustosunkowanie się do możliwości włączenia złotego do CLS, sugerując jednocześnie, iż dalsze działania i decyzje w tej sprawie powinny pozostać w gestii NBP. W przekazanej do NBP opinii podkreślono jednocześnie fakt, iż, ze względu na niewielkie zainteresowanie ze strony samych banków, wypracowanie wspólnego stanowiska dla całego sektora bankowego nie było możliwe.

Na posiedzeniu w dniu 26 września 2014 r. Rada ds. Systemu Płatniczego zapoznała się z oceną zasadności i możliwości uczestnictwa polskich banków i złotego w systemie CLS, sporządzoną przez Związek Banków Polskich. Równocześnie, mając na uwadze brak możliwości wypracowania wspólnego stanowiska całego sektora bankowego w przedmiotowej sprawie, Rada uznała, że decyzja dotycząca dalszych działań zmierzających do włączenia złotego do systemu CLS byłaby obecnie przedwczesna. Rada zwróciła się do wszystkich uczestników dotychczasowych prac w tym zakresie o przeprowadzenie pełnej analizy prawnej i kosztowej w związku z uczestnictwem w systemie CLS.

W dniu 2 października 2014 r. podczas corocznej konferencji SIBOS²⁹ w Bostonie, organizowanej przez Towarzystwo SWIFT, odbyło się spotkanie przedstawicieli polskiego sektora finansowego i delegacji CLS. Spotkanie to miało na celu przedstawienie stanu obecnego prac nad ewentualnym włączeniem złotego, jako

²⁸ CLS (*Continuous Linked Settlement*) jest to globalny system utworzony dla rozrachunku transakcji walutowych, przeprowadzane w sposób ciągły i jednoczesny dla obu stron transakcji na zasadzie PvP (*Payment versus Payment*). System ten istotnie ogranicza ryzyko rozrachunku wynikające z realizacji płatności w różnych terminach, w jakich funkcjonują systemy RTGS poszczególnych walut. Obecnie CLS rozlicza 17 walut.

²⁹ Konferencja SIBOS organizowana jest od 1978 roku. To jedna z najważniejszych konferencji sektora finansowego organizowana przez stowarzyszenie SWIFT, ściągająca co roku kilkuset wystawców i kilka tysięcy gości, przedstawicieli najważniejszych instytucji finansowych na świecie.

kolejnej waluty, do międzynarodowego systemu rozliczeń CLS. Na spotkaniu tym przedstawiciele NBP poinformowali delegację CLS o podjętej przez Radę ds. Systemu Płatniczego decyzji.

Kontynuacja dalszych ewentualnych działań związanych z uczestnictwem złotego w systemie CLS jest uzależniona od wyników wspomnianej pełnej analizy prawnej i kosztowej, która powinna być przeprowadzona przez banki, jako przyszłych beneficjentów ewentualnego włączenia złotego do systemu CLS.

2. Analiza opłat na rynku usług bankomatowych w Polsce

Zespół Roboczy ds. Opłat Bankomatowych (ZROB), którego celem było określenie ewentualnych działań w zakresie rynku usług bankomatowych i opłat funkcjonujących na tym rynku kontynuował swoją działalność do września 2014 r. W drugim półroczu prowadzono prace nad analizą badania ankietowego przeprowadzonego w czerwcu 2014 r. na potrzeby prac ZROB oraz raportu końcowego. W trakcie przygotowywania badania ankietowego oraz jego analizy, przeprowadzone zostały spotkania bilateralne między przedstawicielami NBP a wybranymi uczestnikami Zespołu Roboczego ds. Opłat Bankomatowych. Rezultaty analizy badania zaprezentowane zostały na spotkaniu ZROB, które odbyło się 16 lipca 2014 r.

Podczas spotkania przedstawiono dwie prezentacje: *Aspekty prawne dotyczące opłaty nakładanej na użytkownika karty płatniczej z tytułu wypłaty gotówki w bankomacie w Polsce* oraz *Wyniki ankiet na temat opłat bankomatowych na rynku polskim*. W dyskusji wyrażono pogląd, iż w obecnym systemie prawnym nie ma przepisów, które regulowałyby kwestie związane z opłatą *surcharge*. Prawo polskie nie zakazuje opłaty *surcharge*, a jedynie zasady (*rules*) organizacji płatniczych zabraniają stosowania tej opłaty. Poinformowano, że zarówno MF, jak i NBP nie są zainteresowani wprowadzeniem rozwiązań regulacyjnych związanych z opłatą *surcharge*. Z większości analiz wynika, iż *surcharge* nie ma wpływu na rozwój rynku bankomatowego i rozwój obrotu bezgotówkowego. Stwierdzono, iż problem opłaty *surcharge* powinien zostać uregulowany przez rynek. Poinformowano, iż NBP przygotowuje Raport końcowy z prac ZROB, który zostanie zaprezentowany na kolejnym spotkaniu ZROB. Dodano, iż do przygotowania Raportu niezbędne będzie przeprowadzenie ankiety, która pozwoli na opracowanie rozdziału obrazującego opinie Członków ZROB w zakresie głównych dylematów rozwoju rynku usług bankomatowych w Polsce.

Po spotkaniu w dniu 16 lipca 2014 r. NBP przeprowadził drugie badanie ankietowe oraz przygotował projekt raportu końcowego z prac Zespołu Roboczego. Raport zawiera analizę pierwszego badania ankietowego, aspekty prawne opłat bankomatowych oraz przedstawia uzyskane, w ramach drugiego badania ankietowego, opinie w zakresie dylematów zadanych na początku prac ZROB. Ponadto raport końcowy z prac Zespołu wzbogacony został również o uzupełniające badanie konsumentów zrealizowane na przełomie lipca i sierpnia 2014 r. przez Federację Konsumentów. Wyniki badania przeprowadzonego przez Federację Konsumentów pokazują, że prawie 75% ankietowanych polskich konsumentów nie chce wprowadzenia dodatkowej opłaty od wypłaty z bankomatu, nawet jeśli wpłynęłoby to na zwiększenie liczby bankomatów w miejscowościach, w których jest utrudniony do nich dostęp. Ponadto badanie zwróciło uwagę, że przeciwko wprowadzeniu takiej opłaty opowiadali się głównie mieszkańcy wsi (82%), a także małych miast z liczbą mieszkańców poniżej 10 tys. (68%), a więc dwie grupy, które teoretycznie powinny być największym beneficjentem wprowadzenia opłaty *surcharge*.

W dniu 5 września 2014 r. odbyło się trzecie spotkanie ZROB. Podczas spotkania zaprezentowano Raport końcowy z prac Zespołu Roboczego ds. Opłat Bankomatowych. W trakcie dyskusji członkowie Zespołu Roboczego wyrazili stanowiska odnośnie do zaprezentowanego Raportu końcowego, nie zakwestionowano jednak głównego wniosku z prac ZROB, który brzmiał następująco:

„Zespół Roboczy ds. Opłat Bankomatowych nie rekomenduje podjęcia żadnych regulacyjnych działań dotyczących rynku bankomatów, w szczególności dotyczących możliwości wprowadzenia opłaty *surcharge* na rynku polskim, a jedynie pozostawia pod rozagę podmiotów działających aktywnie na rynku bankomatowym propozycje działań o charakterze rynkowym, sformułowane w trakcie prac Zespołu Roboczego ds. Opłat Bankomatowych.”.

Ponadto w trakcie dyskusji przedstawiciel Ministerstwa Finansów ponownie oświadczył, że rząd nie planuje obecnie wprowadzenia przepisów dopuszczających stosowanie opłat dodatkowych od wypłat środków z bankomatu, tzw. opłaty *surcharge*. Podczas spotkania ustalono termin składania uwag do projektu raportu oraz zdań odrębnych do finalnej wersji raportu.

Po ostatnim spotkaniu ZROB kilka podmiotów zgłosiło uwagi do raportu, a trzy podmioty zgłosiły zdanie odrębne. Uwagi zgłoszone przez podmioty w większości zostały zaakceptowane. W dniu 15 września 2014 r. DSP przekazał do wszystkich członków ZROB uzupełniony raport końcowy z prośbą o jego ostateczną akceptację do dnia 17 września 2014 r.

Raport końcowy został zaprezentowany Radzie ds. Systemu Płatniczego na posiedzeniu w dniu 26 września 2014 r. Rada przyjęła raport końcowy z prac Zespołu Roboczego ds. Opłat Bankomatowych i uznała, że zespół ten zrealizował cel, dla którego został powołany. Rada przyjęła w szczególności propozycję Zespołu Roboczego ds. Opłat Bankomatowych w sprawie niepodejmowania regulacyjnych działań dotyczących możliwości wprowadzenia dopuszczalności stosowania opłaty *surcharge* na polskim rynku

3. Projekt badawczy nt. kosztów instrumentów płatniczych na rynku polskim

Narodowy Bank Polski w drugim półroczu 2014 r. kontynuował prace w ramach badania kosztów instrumentów płatniczych na rynku polskim. Badanie to jest oparte na badaniu kosztów instrumentów płatniczych, przeprowadzonym w latach 2009-2012 pod kierunkiem Europejskiego Banku Centralnego, w którym wzięło udział 13 państw z Unii Europejskiej. Wyniki tego szeroko zakrojonego projektu zostały przedstawione w opublikowanym na stronie internetowej EBC w 2012 r. opracowaniu pt. „*The social and private costs of retail payment instruments. A European perspective*”. Ważnym punktem odniesienia jest także badanie przeprowadzone w 2007 r. przez Bank Norwegii. Wyniki tego badania zostały opublikowane w 2009 r. w raporcie pt. „*Costs in the Norwegian Payment System*”.

Badanie od strony operacyjnej realizuje Zespół Roboczy ds. badania kosztów instrumentów płatniczych na rynku polskim. Zespół Roboczy został podzielony na sześć podzespołów: ds. banku centralnego, ds. banków, ds. podmiotów infrastruktury płatniczej, ds. CIT, ds. akceptantów oraz ds. konsumentów. Podzespoły kontynuowały w drugim półroczu 2014 r. pracę nad metodyką właściwą dla ich obszaru badania kosztów płatności i przygotowaniem formularzy ankietowych, które będą wypełniane przez podmioty objęte badaniem. Opracowanie formularza ankietowego skierowanego do przedsiębiorców zostało powierzone

zewnątrznemu ekspertowi. Przedmiotem szczególnego zainteresowania w drugim półroczu 2014 r. było oszacowanie liczby i wartości płatności gotówkowych w Polsce. Przeprowadzono wstępne szacunki ww. wielkości na podstawie dostępnych badań ankietowych dotyczących rynku płatności detalicznych, a także danych statystycznych udostępnianych m.in. przez GUS oraz NBP. Trwają prace nad wyborem optymalnej metody, która pozwoli na oszacowanie jednostkowych kosztów płatności gotówkowych. Ponadto na posiedzenie Rady ds. Systemu Płatniczego w grudniu 2014 r. został przygotowany materiał pt. „Informacja na temat stanu prac Zespołu roboczego ds. badania kosztów instrumentów płatniczych na rynku polskim”.

Wyniki tego pierwszego w Polsce tak kompleksowego badania powinny przyczynić się do uzyskania ważnych szacunków dla polskiego rynku płatniczego w zakresie kosztów społecznych i prywatnych instrumentów płatniczych, ponoszonych przez poszczególne najważniejsze strony łańcucha płatności. Badanie to będzie miało także znaczenie dla całej polskiej gospodarki, ponieważ finalnie ma umożliwić oszacowanie całkowitych kosztów płatności, a także możliwych do uzyskania oszczędności w efekcie zmiany struktury płatności z gotówkowej na bezgotówkową.

4. Badanie barier związanych z ubankowaniem wśród osób młodych w Polsce

W II połowie 2014 r. przeprowadzone zostało na zlecenie Narodowego Banku Polskiego badanie jakościowe pt. *Badanie barier związanych z ubankowaniem wśród osób młodych w Polsce*. Badanie wykonała firma badawcza Dom Badawczy Maison.

Celem badania było poznanie barier, jakie wiążą się z niskim poziomem korzystania z obrotu bezgotówkowego w grupie osób w wieku 18 – 24 lata, a w konsekwencji zaplanowanie działań zmierzających do zwiększenia poziomu ubankowania w tej grupie.

Badanie było realizowane w formie pogłębionych wywiadów indywidualnych przeprowadzanych w domu respondenta. Próba celowa dobrana została ze względu na kryteria demograficzne (wiek, płeć, miejsce zamieszkania). Następnie z tej grupy zostały dodatkowo wyodrębnione osoby charakteryzujące się: dysponowaniem pewną kwotą pieniędzy (zasiłkiem/rentą, dochodami oficjalnymi/nieoficjalnymi, kieszonkowym) i niekorzystaniem z produktów bankowych.

W raporcie podsumowującym, opracowanym w oparciu o wyniki badania jakościowego, scharakteryzowano grupę młodych osób pod względem podejścia do życia, wyznawanych wartości, sytuacji rodzinnej, materialnej, planów na przyszłość, podejścia do pieniędzy, zwyczajów finansowych oraz odbierania kodów komunikacji reklamowej. Ze względu na aktywność i zainteresowania wyodrębniono trzy grupy młodych nieubankowionych: bierni, nastawieni na samorozwój oraz nastawieni na zabawę. Natomiast pod względem poziomu wiedzy wyróżniono trzy typy osób nieubankowionych, które to grupy roboczo zostały nazwane: „odcięci od świata”, „wieczne dzieci” i „ubankowieni od jutra”. W raporcie wyodrębniono trzy kategorie barier, jakie występują wśród nieubankowionych osób młodych, tj. bariery w dużej mierze nieświadome, czyli wzorce rodzinne, niewystarczający poziom wiedzy, nieufność, kult gotówki; a także bariery uświadomiane/racjonalne, tj. brak korzyści, obawa przed utratą kontroli, obawy o bezpieczeństwo, wymuszony styl życia oraz bariery emocjonalne, tj. powiązanie konta z dorosłością, niechęć do poświęcenia czasu.

Na podstawie wyników badania można wysunąć tezę, że młode osoby w wieku 18 - 24 lata to grupa nie tylko bardzo różnorodna, ale jednocześnie trudna do zdefiniowania i jednoznacznej oceny. To, co wyróżnia młodych, to niechęć do stania się osobą dorosłą. Dorosłość kojarzy im się z mało przyjemną rzeczywistością, codziennością oraz licznymi obowiązkami. Dlatego też dotarcie do nich będzie ogromnym wyzwaniem.

Wnikliwa analiza wyników przeprowadzonego badania jakościowego będzie pomocna przy określeniu priorytetów działań podejmowanych przez NBP, mających na celu upowszechnienie korzystania z usług bankowych przez osoby młode. Analiza ta pozwoli również na określenie optymalnych kanałów, metod oraz narzędzi dotarcia do tej grupy społecznej w celu zintensyfikowania obrotu bezgotówkowego.

Wyniki badania zostały przedstawione Radzie ds. Systemu Płatniczego na posiedzeniu w dniu 12 grudnia 2014 r.

5. Diagnoza wiedzy i świadomości ekonomicznej dzieci i młodzieży w Polsce

W II półroczu 2014 r. w ramach projektu badawczego *Diagnoza wiedzy i świadomości ekonomicznej dzieci i młodzieży w Polsce* realizowanego na zlecenie Departamentu Edukacji i Wydawnictw Narodowego Banku Polskiego przez konsorcjum Fundacji Pracowni Badań i Innowacji Społecznych „Stocznia” oraz IQS Group, opracowano raport pt. *Analiza podręczników szkolnych i podstaw programowych* oraz przeprowadzono badanie ilościowe pt. *Aktywność finansowa dzieci i młodzieży w Polsce*.

Raport pt. *Analiza podręczników szkolnych i podstaw programowych* miał na celu analizę teorii i praktyki kształcenia ekonomicznego na poziomie szkoły podstawowej, gimnazjum i szkoły ponadgimnazjalnej.

W materiale tym dokonano analizy podręczników, których zakres tematyczny obejmować może (lub musi) wiedzę ekonomiczną na poziomie ww. szkół. Szczególny nacisk położony został na sprawdzenie, na ile wiernie podręczniki oddają ducha i literę minimów programowych. Przedmiotem zainteresowania były także kwestie takie jak język, dyskursy, estetyka czy struktura każdej z analizowanych książek. Na podstawie danych z badania przeprowadzonego wśród uczniów na trzech etapach edukacji oceniono częstotliwość używania określonych podręczników oraz ich użyteczność i atrakcyjność z perspektywy uczniów.

Badanie ilościowe pt. *Aktywność finansowa dzieci i młodzieży w Polsce* zostało zrealizowane za pomocą techniki CAPI, czyli bezpośrednich wywiadów wspomaganych komputerowo. Badanie miało zasięg ogólnopolski i dotyczyło uczniów klas szóstych szkoły podstawowej, klas trzecich gimnazjum i przedostatnich klas szkół ponadgimnazjalnych. W badaniu uwzględniony został także punkt widzenia rodziców poprzez realizację krótkiej ankiety CAPI.

Z badania wynika, że aktywność ekonomiczna młodzieży zmienia się znacznie między końcem szkoły podstawowej a końcem szkoły ponadgimnazjalnej, a największe zmiany zachodzą w trakcie gimnazjum. Większość uczniów dysponuje pieniędzmi na własne wydatki, które pochodzą przede wszystkim z kieszonkowego, u starszej młodzieży coraz częściej z pracy dorywczej lub stałej. Kieszonkowe zwiększa się wraz z dorastaniem i kształtuje się średnio od 87 zł do 157 zł.

Okolo jednej czwartej uczniów szkoły ponadgimnazjalnej oraz 8% gimnazjalistów ma konto bankowe i kartę płatniczą. Jednakże, nawet posiadający kartę często przyzwyczajeni są do płatności gotówką, a konto bankowe jest raczej sposobem na odkładanie pieniędzy, wirtualną skarbonką lub atrybutem dorosłości. Zakupy w internecie są rzadkością wśród uczniów szkół podstawowych, ale już w gimnazjum dokonuje ich co czwarty uczeń, w szkole ponadgimnazjalnej – niemal co drugi.

Wyniki tych badania będą wykorzystywane w ramach przygotowania programów i pomocy edukacyjnych w ramach działań podejmowanych przez NBP, mających na celu upowszechnienie korzystania z usług bankowych przez młode osoby.

6. Analiza oferty usług bankowych w Polsce dla osób poniżej 24 roku życia

W II półroczu 2014 r. został opracowany, w ramach prac Koalicji na rzecz Obrotu Bezgotówkowego i Mikropłatności, raport analizujący dostępną na rynku polskim ofertę produktów skierowanych do grupy ludzi poniżej 24 roku życia. W tym celu zweryfikowano oferty 19 banków (18 banków komercyjnych i 1 spółdzielczego). Analiza ta dostarczyła informacji o produktach, głównie rachunkach oszczędnościowo-rozliczeniowych, dedykowanych grupie osób pomiędzy 13 a 18 rokiem życia oraz pomiędzy 18 a 24 rokiem życia. Na 19 analizowanych banków – 12 posiadało specjalny produkt dla grupy osób w przedziale wiekowym 13-18 lat a 11 banków produkt dedykowany grupie wiekowej 18 – 24 lata. Pozostałe 8 banków nie posiadało specjalnego produktu dla grupy wiekowej 18-24, ale 5 z nich oferowały standardowy, uniwersalny produkt, który mógł być dostępny również dla tych osób.

7. *Determinants of non-cash payments*

W drugim półroczu 2014 r. opublikowane zastało opracowanie przygotowane w ramach konkursu NBP na projekty badawcze na rok 2014 pt. „*Determinants of non-cash payments*”³⁰ (Autorzy: Łukasz Goczek, Bartosz Witkowski). Głównym celem przeprowadzonej w materiale analizy była identyfikacja najważniejszych czynników wpływających na używanie kart płatniczych w państwach UE. W materiale zaprezentowano także prognozę liczby kart płatniczych oraz wartości transakcji tymi instrumentami płatniczymi na osobę na rynku polskim w latach 2014-2020 według kilku scenariuszy.

W publikacji skupiono się głównie na modelu ekonometrycznym zbudowanym na podstawie danych panelowych udostępnianych przez EBC dotyczących transakcji kartami płatniczymi w państwach UE w latach 2000-2012. W raporcie założono, że jednym z czynników, które mogą wpływać na popularność płatności z wykorzystaniem kart kredytowych i debetowych, jest „zaufanie ludzi do systemu”. W celu zweryfikowania powyższej tezy wykorzystano dane dla osób indywidualnych uzyskane w badaniu przeprowadzonym w kwietniu 2013 r. przez firmę TNS na zlecenie Narodowego Banku Polskiego pt. „*Polak i płatności bezgotówkowe: nasze zachowania i obawy*”. Dane te posłużyły także do identyfikacji wpływu takich czynników jak płeć, wykształcenie, wiek lub sytuacja rodzinna osób fizycznych. Czynniki te nie ujawniłyby się na poziomie analizy makroekonomicznej. Autorzy na podstawie modelu ekonometrycznego dla danych

³⁰ http://www.nbp.pl/publikacje/materialy_i_studia/196_en.pdf;

mikroekonomicznych wskazali, że czynniki demograficzne, społeczne oraz ekonomiczne miały istotny wpływ na liczbę transakcji kartami płatniczymi.

W kolejnym etapie przystąpiono do budowy głównego modelu makroekonomicznego opartego na danych EBC. W tym przypadku oszacowano cztery równania, każde odnoszące się do różnych obszarów związanych z rynkiem kart płatniczych: (1) całkowita wartość rocznych transakcji kartami płatniczymi na osobę, (2) liczba terminali płatniczych na milion mieszkańców, (3) liczba kart płatniczych na tysiąc mieszkańców, (4) transakcje kartami płatniczymi jako część transakcji bezgotówkowych. W raporcie wykazano, że wyniki uzyskane przez autorów na podstawie modelu makroekonomicznego są zbieżne z wynikami prezentowanymi w literaturze przedmiotu. Zwrócono także uwagę na duże znaczenie przyzwyczajenia w wyborze metody płatności. Podkreślono natomiast przede wszystkim znaczenie zaufania jako czynnika mającego pozytywny wpływ na wartość transakcji kartami płatniczymi.

8. Prognoza wybranych wskaźników rozwoju obrotu bezgotówkowego na lata 2014 – 2020

W II półroczu 2014 r. wykonano na zlecenie NBP raport pt. „Prognoza wybranych wskaźników rozwoju obrotu bezgotówkowego na lata 2014 – 2020”. Raport został przygotowany przez Pana dra Mariusza Kozakiewicza i Pana dra Marka Kwasa ze Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie. Opracowanie to może być traktowane jako kontynuacja, przygotowanego na potrzeby NBP, przez ww. autorów, raportu z 2011 r. pt. „Prognoza wybranych wskaźników rozwoju obrotu bezgotówkowego na lata 2011 – 2016”. Raport przedstawia 37 wskaźników obrazujących rozwój obrotu bezgotówkowego dla Polski oraz Unii Europejskiej. Wskaźniki dotyczą m.in. liczby rachunków bankowych, liczby kart płatniczych, liczby bankomatów i terminali POS, jak również liczby i wartości transakcji bezgotówkowych dokonywanych kartami płatniczymi, poleceniem przelewu i poleceniem zapłaty. Prognozy opracowano na podstawie modeli ekonometrycznych stworzonych z wykorzystaniem danych przekazanych przez Narodowy Bank Polski oraz danych pozyskanych z zasobów Europejskiego Banku Centralnego. Według prognoz zaprezentowanych w raporcie dla Polski można spodziewać się wzrostu w odniesieniu do wskaźników w zakresie infrastruktury płatniczej, tj. liczby kart płatniczych, poleceń przelewu, bankomatów czy też terminali POS. Liczba i wartość transakcji kartami płatniczymi, zarówno gotówkowych i bezgotówkowych również będzie rosła. Natomiast analizując wskaźniki przedstawione w raporcie, porównując prognozy dla Polski z prognozami dla wszystkich krajów Unii Europejskiej, Polska nie wypada zbyt korzystnie. W zakresie niektórych wskaźników np. średniej liczby bankomatów na milion mieszkańców uzyskanie przez Polskę średnich wartości dla krajów Unii Europejskiej będzie trudne do zrealizowania. W odniesieniu do wskaźnika prezentującego liczbę transakcji bezgotówkowych kartami płatniczymi na mieszkańca, osiągnięcie przez Polskę obecnej średniej dla krajów Unii Europejskiej (85 transakcji) rocznie na mieszkańca będzie możliwe w 2019 r., w 2013 r. wskaźnik ten dla Polski wyniósł 38 transakcji. Zdecydowanie szybciej będzie możliwe osiągnięcie średniej w UE dla wskaźnika prezentującego liczbę poleceń przelewu na mieszkańca. Z przedstawionej prognozy wynika, iż w 2015 r. Polska znajdzie się powyżej średniego poziomu w odniesieniu do tego wskaźnika dla krajów UE. Raport dostępny jest na stronie internetowej [www.nbp.pl](http://www.nbp.pl/systemplatniczy/obrot_bezgotowkowy/prognoza2014-2020.pdf), w zakładce Dane i analizy³¹.

³¹ http://www.nbp.pl/systemplatniczy/obrot_bezgotowkowy/prognoza2014-2020.pdf

9. Porównanie wybranych elementów polskiego systemu płatniczego z systemami innych krajów Unii Europejskiej za 2013 r.

W sierpniu 2014 r. Europejski Bank Centralny opublikował dane przedstawiające funkcjonowanie obrotu bezgotówkowego w krajach Unii Europejskiej w 2013 r., które prezentowane są w Hurtowni Danych Statystycznych (*Statistical Data Warehouse*)³². W oparciu o przedstawione dane Narodowy Bank Polski opracował cykliczny materiał porównujący poziom rozwoju polskiego systemu płatniczego z systemami krajów Unii Europejskiej pt. „Porównanie wybranych elementów polskiego systemu płatniczego z systemami innych krajów Unii Europejskiej za 2013 r.”. Materiał zawiera porównanie wskaźników z różnych obszarów systemu płatniczego, które prezentują poziom ubankowienia, wykorzystanie podstawowych bezgotówkowych instrumentów płatniczych (karty płatnicze, polecenie przelewu, polecenie zapłaty), jak również poziom rozwoju infrastruktury płatniczej (bankomaty i terminale POS). W grudniu 2014 r. materiał został przekazany Członkom Rady ds. Systemu Płatniczego oraz Członkom Zarządu NBP, jak również opublikowany na stronie internetowej Narodowego Banku Polskiego³³.

10. Pieniądz gotówkowy i bezgotówkowy a rozwój polskiej gospodarki

Uczelnia Łazarskiego i SEENDICO Doradcy Sp.j. opracowali raport pt. „Pieniądz gotówkowy i bezgotówkowy a rozwój polskiej gospodarki”, w którym zaprezentowano wyniki projektu badawczego, mającego na celu dokonanie oceny wpływu obrotu gotówkowego i bezgotówkowego na polską gospodarkę. Raport został opracowany w ramach projektu pt. „Koszt pieniądza gotówkowego w polskiej gospodarce” pod patronatem Warsaw Enterprise Institute. W raporcie przedstawiono przegląd literatury w zakresie badań wpływu obrotu bezgotówkowego i gotówkowego na rozwój gospodarczy krajów. Przeanalizowano również skalę i strukturę obrotów gotówkowych i bezgotówkowych w Polsce i w innych krajach UE. Przeprowadzono również badanie ekonometryczne w celu oceny wpływu sposobu dokonywania płatności na poziom dochodu narodowego w Polsce. W raporcie wyrażono zdanie, iż wzrost obrotów gotówkowych wpływa negatywnie na poziom PKB w Polsce, podczas gdy wzrost obrotów bezgotówkowych wpływa nań pozytywnie. Zwiększenie roli płatności bezgotówkowych kosztem wykorzystania gotówki w polskiej gospodarce powinno sprzyjać rozwojowi polskiej gospodarki. Raport został opublikowany na stronie internetowej Warsaw Enterprise Institute³⁴.

³² <http://sdw.ecb.europa.eu/reports.do?node=100000760>

³³ http://www.nbp.pl/home.aspx?f=/systemplatniczy/obrot_bezgotowkowy/obrot_bezgotowkowy.html

³⁴ <http://wei.org.pl/files/manager/file-2a7501f02e425e20b2e16d96c76e6a8d.pdf>

Wykaz stosowanych skrótów

ADF – Akademia Dostępne Finanse

BFG – Bankowy Fundusz Gwarancyjny

CCP – *Central Counterparty* - partner centralny, tj. podmiot, który staje się jedynym kupującym dla wszystkich sprzedających i jedynym sprzedającym dla wszystkich kupujących

CDPW – Centralny Depozyt Papierów Wartościowych

CSDR - *Central Securities Depositories Regulation* - Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady UE w sprawie usprawnienia rozrachunku papierów wartościowych w Unii Europejskiej i w sprawie centralnych depozytów papierów wartościowych oraz zmieniające dyrektywy 98/26/WE i 2014/65/UE oraz rozporządzenie (UE) nr 236/2012

DSP – Departament Systemu Płatniczego NBP

EACHA – *European Automated Clearing House Association* (Europejskie Stowarzyszenie Izb Rozliczeniowych)

EBA – *European Banking Authority* - Europejski Urząd Nadzoru Bankowego

ECON - *Committee on Economic and Monetary Affairs* - Komisja Gospodarcza i Monetarna

EMIR – *European Market Infrastructure Regulation* – Rozporządzenie w sprawie instrumentów pochodnych będących przedmiotem obrotu poza rynkiem regulowanym, kontrahentów centralnych i repozytoriów transakcji

EOG – Europejski Obszar Gospodarczy

ESMA - *European Securities and Markets Authority* - Europejski Urząd Nadzoru Giełd i Papierów Wartościowych

EE - Express Elixir – system płatności, prowadzony przez KIR S.A., rozliczający płatności w trybie natychmiastowym

GPW S.A. – Giełda Papierów Wartościowych w Warszawie S.A.

ITS - *Implementing Technical Standards* - regulacyjne standardy wykonawcze będące uzupełnieniem rozporządzenia EMIR opracowane w ramach ESMA

KDPW S.A. – Krajowy Depozyt Papierów Wartościowych S.A.

KDPW_CCP S.A. – izba rozliczeniowa

KE – Komisja Europejska

KGU SORBNET2 – Krajowa Grupa Użytkowników SORBNET2

KIR S.A. – Krajowa Izba Rozliczeniowa S.A.

KNF – Komisja Nadzoru Finansowego

KSKOK – Krajowa Spółdzielcza Kasa Oszczędnościowo-Kredytowa

LEI - *Legal Entity Identifier* - to 20-znakowy kod alfa-numeryczny, który jednoznacznie identyfikuje podmioty zawierające transakcje na światowych rynkach finansowych

NBP – Narodowy Bank Polski

PAD - Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/92/UE z dnia 23 lipca 2014 r. w sprawie przejrzystości i porównywalności opłat związanych z prowadzeniem rachunku płatniczego, przenoszenia rachunku płatniczego oraz dostępu do podstawowego rachunku płatniczego

PE – Parlament Europejski

PROB – Program Rozwoju Obrotu Bezgotówkowego

PSD2 - Projekt dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie usług płatniczych w ramach rynku wewnętrznego oraz zmieniającej dyrektywy 2002/65/WE, 2006/48/WE i 2009/110/WE i uchylającej dyrektywę 2007/64/WE

OTC – *Over-the-counter* – rynek pozagiełdowy

PLN – polski złoty

PVP – *Payment Versus Payment* – „płatność za płatność” - zasada rozrachunku dotyczącego transakcji walutowych

RPW – Rejestr Papierów Wartościowych

RSP – Rada ds. Systemu Płatniczego

RTGS – *Real Time Gross Settlement* - rozrachunek brutto w czasie rzeczywistym

RTS – *Regulatory Technical Standards* – regulacyjne standardy techniczne i wykonawcze będące uzupełnieniem rozporządzenia EMIR opracowane w ramach ESMA

SCT – SEPA Credit Transfer (polecenie przelewu w standardzie SEPA)

SEPA – Single Euro Payment Area - Jednolity Obszar Płatności w Euro

SORBNET – System Obsługi Rachunków Banków – wersja sieciowa, polski system RTGS dla płatności w złotych, funkcjonujący do dnia 9 czerwca 2013 r.

SORBNET2 – nowa generacja systemu SORBNET, funkcjonujący od dnia 10 czerwca 2013 r.

SORBNET-EURO – polski system RTGS dla płatności w euro, funkcjonujący do dnia 18 listopada 2011 r.

SSP – *Single Shared Platform* - wspólna platforma technologiczna systemu TARGET2

SWIFT – *Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunication* - Stowarzyszenie na Rzecz Światowej Międzybankowej Telekomunikacji Finansowej

T2-S – system TARGET2-Securities

TARGET2 - *Trans-European Automated Real-Time Gross Settlement Express Transfer System* – transeuropejski zautomatyzowany błyskawiczny system rozrachunku brutto w czasie rzeczywistym

UE – Unia Europejska

TARGET2-NBP – polski komponent systemu TARGET2

TR – *Trade Repository* – repozytorium transakcji

ZBP - Związek Banków Polskich

Spis wykresów

Wykres nr 1. Liczba zleceń zrealizowanych w systemie SORBNET i SORBNET2 w kolejnych półroczach w latach 2003 – 2014 (w tys. sztuk)	11
Wykres nr 2. Średnia dzienna liczba zrealizowanych w systemie SORBNET i SORBNET2 w kolejnych półroczach w latach 2003 – 2014	11
Wykres nr 3. Wartość zleceń zrealizowanych w systemie SORBNET i SORBNET2 w kolejnych półroczach w latach 2003 – 2014 (w bln zł)	12
Wykres nr 4. Liczba zleceń w euro zrealizowanych w kolejnych półroczach w latach 2005 – 2014 w systemach SORBNET-EURO (od 7 marca 2005 r. do 18 listopada 2011 r.) i TARGET2-NBP (od 19 maja 2008 r.) (w tys. sztuk)	16
Wykres nr 5. Średnia dzienna liczba zleceń w euro zrealizowanych w kolejnych półroczach w latach 2005 – 2014 w systemach SORBNET-EURO (od 7 marca 2005 r. do 18 listopada 2011 r.) i TARGET2-NBP (od 19 maja 2008 r.)	16
Wykres nr 6. Wartość zleceń w euro zrealizowanych w kolejnych półroczach w latach 2005 – 2014 w systemach SORBNET-EURO (od 7 marca 2005 r. do 18 listopada 2011 r.) i TARGET2-NBP (od 19 maja 2008 r.) (w mld euro)	17
Wykres nr 7. Dostępność systemów SORBNET/SORBNET2, SORBNET-EURO (do 2011 r.) i TARGET2-NBP w poszczególnych latach.....	19
Wykres nr 8. Średnia dzienna liczba zleceń zrealizowanych w systemie Elixir w kolejnych półroczach od 2003 r.....	21
Wykres nr 9. Średnia dzienna liczba zleceń zrealizowanych w systemie Euro Elixir w kolejnych półroczach od 2005 r.	23
Wykres nr 10. Liczba transakcji SEPA (wewnątrzsystemowych i międzysystemowych) w systemie Euro Elixir.....	26
Wykres nr 11. Wartość transakcji SEPA wewnątrzsystemowych i międzysystemowych (w mln euro) w systemie Euro Elixir.....	26
Wykres nr 12. Średnia dzienna liczba zleceń w systemie Express Elixir w kolejnych półroczach od 2012 r.....	27
Wykres nr 13. Udział zleceń rozliczanych w godzinach funkcjonowania systemu Express Elixir w II półroczu 2014 r.....	28
Wykres nr 14. Udział zleceń rozliczanych w poszczególnych dniach tygodnia w systemie Express Elixir w II półroczu 2014 r.....	28
Wykres nr 15. Średnia dzienna liczba zleceń w systemie BlueCash w kolejnych półroczach od 2013 r.	30
Wykres nr 16. Udział zleceń rozliczanych w różnych godzinach funkcjonowania systemu BlueCash w II półroczu 2014 r.	31
Wykres nr 17. Udział zleceń rozliczanych w poszczególnych dniach tygodnia w systemie BlueCash w II półroczu 2014 r.	31
Wykres nr 18. Średnia dzienna wartość zlecenia płatniczego realizowanego w systemach płatności w II półroczu 2014 r. (dla celów porównawczych wartość na wykresie została wyrażona w walucie krajowej, przy przeliczeniu zastosowano kurs średnioważony NBP).....	33
Wykres nr 19. Średnia dzienna liczba realizowanych zleceń w systemach płatności w II półroczu 2014 r.....	33
Wykres nr 20. Liczba operacji zaewidencjonowanych w systemie rozrachunku prowadzonym przez KDPW S.A. w latach 2008 – 2014.....	38

Wykres nr 21. Wartość operacji zaewidencjonowanych w systemie rozrachunku prowadzonym przez KDPW S.A. w latach 2008 – 2014	38
Wykres nr 22. Liczba transakcji bonami skarbowymi i bonami pieniężnymi NBP przetworzonych w RPW w latach 2008 – 2014.....	39
Wykres nr 23. Wartość transakcji bonami skarbowymi i bonami pieniężnymi NBP przetworzonych w RPW w latach 2008 – 2014.....	40
Wykres nr 24. Liczba transakcji rozliczona w systemach prowadzonych przez KDPW_CCP S.A. w latach 2011 – 2014	41
Wykres nr 25. Wartość transakcji rozliczonych w systemach prowadzonych przez KDPW_CCP S.A. w latach 2011 – 2014.....	41
Wykres nr 26. Liczba punktów przyjmujących wpłaty na rachunki bankowe w latach 2005 – 2014	46
Wykres nr 27. Liczba transakcji rejestrowanych przez firmy przyjmujące wpłaty na rachunki bankowe w latach 2005 – 2014.....	46
Wykres nr 28. Wartość wpłat na rachunki bankowe zrealizowanych za pośrednictwem punktów przyjmujących wpłaty na rachunki bankowe w latach 2005 – 2014.....	47
Wykres nr 29. Liczba przekazów pieniężnych otrzymanych z zagranicy za pośrednictwem podmiotów realizujących przekazy pieniężne do Polski w latach 2005 – 2014	48
Wykres nr 30. Wartość przekazów pieniężnych otrzymanych z zagranicy za pośrednictwem podmiotów realizujących przekazy pieniężne do Polski w latach 2005 – 2014 (w mln zł)	49
Wykres nr 31. Liczba bankomatów na koniec kolejnych półroczy od czerwca 2008 r.	50
Wykres nr 32. Liczba transakcji przeprowadzonych w bankomatach w kolejnych półroczach od 2008 r. (w mln)	51
Wykres nr 33. Wartość transakcji przeprowadzonych w bankomatach w kolejnych półroczach od 2008 r. (w mld zł).....	51
Wykres nr 34. Średnia wartość transakcji przeprowadzonych w bankomatach w kolejnych półroczach od 2008 r. (w zł).....	52
Wykres nr 35. Liczba punktów handlowo-usługowych wyposażonych w terminale POS na koniec kolejnych półroczy od czerwca 2008 roku	53
Wykres nr 36. Liczba terminali POS na koniec kolejnych półroczy od czerwca 2008 r.	54
Wykres nr 37. Liczba transakcji kartowych w terminalach POS w kolejnych półroczach od 2008 r.	55
Wykres nr 38. Wartość transakcji kartowych w terminalach POS w kolejnych półroczach od 2008 r.	55
Wykres nr 39. Liczba punktów sprzedaży w internecie na koniec kolejnych półroczy od 2008 r.	56
Wykres nr 40. Liczba transakcji sprzedaży w internecie na rynku polskim na koniec kolejnych półroczy od 2008 r.....	57
Wykres nr 41. Wartość transakcji sprzedaży w internecie na rynku polskim na koniec kolejnych półroczy od 2008 r.	57
Wykres nr 42. Liczba transakcji <i>cash back</i> w kolejnych półroczach od 2008 r.....	59
Wykres nr 43. Wartość transakcji <i>cash back</i> w kolejnych półroczach od 2008 r.....	59
Wykres nr 44. Średnia wartość transakcji <i>cash back</i> w kolejnych półroczach od 2008 r.	60
Wykres nr 45. Liczba rachunków bieżących rozliczeniowych osób fizycznych prowadzonych przez banki (w mln) w okresie czerwiec 2005 r. – grudzień 2014 r.	62
Wykres nr 46. Średnia liczba transakcji bezgotówkowych na jednym rachunku bankowym w okresie czerwiec 2005 –grudzień 2014	63

Wykres nr 47. Liczba poleceń przelewu w Polsce realizowanych w okresach półrocznych od I półrocza 2005 r. zrealizowanych w systemie Elixir oraz w ramach rozrachunków międzyoddziałowych	65
Wykres nr 48. Liczba poleceń zapłaty w Polsce realizowanych w okresach półrocznych od I półrocza 2005 r.....	66
Wykres nr 49. Liczba kart płatniczych w Polsce na koniec kolejnych okresów półrocznych od grudnia 2008 r.....	67
Wykres nr 50. Liczba kart kredytowych w Polsce na koniec kolejnych okresów półrocznych od grudnia 2008 r.....	67
Wykres nr 51. Struktura wydanych kart w podziale na karty debetowe, kredytowe i obciążeniowe na koniec grudnia 2009 r. oraz grudnia 2014 r.	68
Wykres nr 52. Liczba transakcji dokonywanych kartami w kolejnych półroczach od 2008 r.....	69
Wykres nr 53. Wartość transakcji dokonywanych kartami w kolejnych półroczach od 2008 r.....	69
Wykres nr 54. Liczba transakcji kartami z wyszczególnieniem udziału transakcji bezgotówkowych w kolejnych okresach półrocznych od 2008 r.....	70
Wykres nr 55. Wartość transakcji kartami z wyszczególnieniem udziału transakcji bezgotówkowych w kolejnych okresach półrocznych od 2008 r.....	71
Wykres nr 56. Średnia wartość pojedynczej transakcji bezgotówkowej przeprowadzonej przy użyciu karty płatniczej w kolejnych okresach półrocznych od 2008 r.....	71
Wykres nr 57. Liczba oszustw wg banków i agentów rozliczeniowych w latach 2005 –2014.....	74
Wykres nr 58. Liczba operacji oszukańczych z wykorzystaniem kart płatniczych w poszczególnych półroczach w latach 2005 – 2014 w podziale na rodzaje operacji oszukańczych – dane od banków	75
Wykres nr 59. Struktura operacji oszukańczych kartami płatniczymi według liczby w I i II półroczu 2014 r.	76
Wykres nr 60. Wartość operacji oszukańczych z wykorzystaniem kart płatniczych w poszczególnych półroczach w latach 2005 – 2014 w podziale na rodzaje operacji oszukańczych (w zł) – dane od banków	77
Wykres nr 61. Struktura operacji oszukańczych kartami płatniczymi według wartości w I i II półroczu 2014 r.....	77
Wykres nr 62. Liczba operacji oszukańczych z wykorzystaniem kart płatniczych w poszczególnych półroczach w latach 2005 – 2014 w podziale na rodzaje operacji oszukańczych – dane od agentów rozliczeniowych	78
Wykres nr 63. Wartość operacji oszukańczych z wykorzystaniem kart płatniczych w poszczególnych półroczach w latach 2005 – 2014 w podziale na rodzaje operacji oszukańczych (w zł) – dane od agentów rozliczeniowych	79
Wykres nr 64. Struktura operacji oszukańczych kartami płatniczymi według liczby w I i II półroczu 2014 r. – dane od agentów rozliczeniowych	79
Wykres nr 65. Struktura operacji oszukańczych kartami płatniczymi według wartości w I i w II półroczu 2014 r. – dane od agentów rozliczeniowych.....	80
Wykres nr 66. Wielkość pieniądza gotówkowego w obiegu (poza kasami banków) w latach 2006-2014 (w mld zł).....	82
Wykres nr 67. Udział wielkości pieniądza gotówkowego w obiegu (poza kasami banków) w M1 w latach 2005-2014 (w %).....	83
Wykres nr 68. Wielkość depozytów na żądanie gospodarstw domowych w latach 2006-2014 (w mld zł)....	84

Wykres nr 69. Udział depozytów gospodarstw domowych w M1 w latach 2006-2014 (w %) 85

Spis tabel

Tabela nr 1. Porównanie liczby zleceń zrealizowanych w systemie SORBNET2 w I i II półroczu 2014 r.	12
Tabela nr 2. Porównanie wartości zleceń zrealizowanych w systemie SORBNET2 w I i II półroczu 2014 r..	13
Tabela nr 3. Porównanie liczby zleceń zrealizowanych w systemie TARGET2-NBP w I i II półroczu 2014 r.	17
Tabela nr 4. Porównanie wartości zleceń zrealizowanych w systemie TARGET2-NBP w I i II półroczu 2014 r.....	18
Tabela nr 5. Porównanie liczby i wartości zleceń zrealizowanych w systemie Elixir w I i II półroczu 2014 r.	22
Tabela nr 6. Porównanie liczby i wartości zleceń zrealizowanych w systemie Euro Elixir w I i II półroczu 2014 r.....	24
Tabela nr 7. Porównanie liczby i wartości zleceń zrealizowanych w systemie Express Elixir w I i II półroczu 2014 r.....	29
Tabela nr 8. Porównanie liczby i wartości zleceń zrealizowanych w systemie BlueCash w I i II półroczu 2014 r.....	32
Tabela nr 9. Porównanie średniej dziennej wartości zlecenia płatniczego realizowanego w systemach płatności w I i II półroczu 2014 r.	34
Tabela nr 10. Porównanie średniej dziennej liczby realizowanych zleceń w systemach płatności w I i II półroczu 2014 r.	35
Tabela nr 11. Liczba banków, SKOK-ów, placówek Poczty Polskiej oraz pośredników finansowych przyjmujących wpłaty na rachunki bankowe wg stanu na koniec czerwca 2014 r. i grudnia 2014 r.	44
Tabela nr 12. Liczba podmiotów przyjmujących wpłaty na rachunki bankowe, liczba i wartość wpłat dokonanych w latach 2005 – 2014.....	45
Tabela nr 13. Przekazy pieniężne zrealizowane w obrocie międzynarodowym w latach 2005 – 2014.....	48
Tabela nr 14. Liczba transakcji bezgotówkowych w Polsce w latach 2005-2014.....	64

www.nbp.pl

